

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2017 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2017

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2017 r.

Macroeconomic situation in Poland in the context of the world economic processes in 2017

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Główny Urząd Statystyczny, Departament Studiów Makroekonomicznych i Finansów
Statistics Poland, Macroeconomics Studies and Finance Department

Zespół autorski

Editorial team

Wojciech Bąbik, Sławomir Dziejowski, Katarzyna Golik, dr Dariusz Kotlewski, Joanna Kulczycka, dr Michał Lewandowski, dr Magdalena Mądra-Sawicka, Dorota Michniewicz, Halina Mrowiec-Nalepa, Agnieszka Nowińska, Jacek Radziwonka, Monika Rothe, Alan Rynio, dr Magdalena Ulrichs, Grzegorz Żaworonek

Współpraca

Cooperation

Rafał Łobacz, Mikołaj Maślanka, Michał Sałach

Kierujący

Supervisor

Mirosław Błażej

Prace redakcyjne

Editorial work

dr Magdalena Mądra-Sawicka, dr Dariusz Kotlewski, Grzegorz Żaworonek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Danuta Niwińska, Halina Sztrantowicz

ISSN 2450-1484

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

Przedmowa

Przekazujemy Państwu siódme wydanie publikacji Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej. Głównym celem opracowania jest przedstawienie pogłębionej analizy zjawisk makroekonomicznych w Polsce w 2017 r. w szerokim kontekście uwarunkowań gospodarki światowej, w tym Unii Europejskiej. Analiza ta dotyczy podstawowych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak kształtowanie się sytuacji makroekonomicznej, rynków pracy, finansów publicznych, rynków finansowych oraz struktury wzrostu gospodarczego.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w Polsce została przedstawiona na tle procesów globalnych, przede wszystkim zachodzących w Unii Europejskiej. Podkreślono powiązania i wpływ uwarunkowań zewnętrznych na zjawiska zachodzące w Polsce. Obecna edycja koncentruje się na opisie sytuacji w 2017 r., choć także uwzględnia analizę przebiegu procesów w dłuższym horyzoncie czasowym. Pozwala to na pełniejsze przedstawienie i zrozumienie zjawisk zachodzących w 2017 r.

Opracowanie składa się z pięciu działów, z czego pierwsze cztery poświęcone są wiodącym tematom publikacji: sytuacji makroekonomicznej ze szczególnym uwzględnieniem wzrostu gospodarczego, rynkowi pracy i sytuacji dochodowej gospodarstw domowych, procesom w obszarze finansów publicznych oraz sytuacji na rynkach finansowych. Uzupełnieniem jest dział obejmujący analizę struktury wzrostu w Polsce przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic PKB lub wartości dodanej brutto per capita oraz rachunku produktywności KLEMS.

W publikacji wykorzystano dane pochodzące z bardzo szerokiego spektrum źródeł¹. Podstawowym źródłem danych były badania statystyczne prowadzone przez GUS. Wykorzystano także dane Komisji Europejskiej, w tym Eurostatu, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Międzynarodowej Organizacji Pracy, Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju, Banku Światowego, Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego, Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Giełdy Papierów Wartościowych i innych instytucji. Dane o sektorze finansów publicznych w Polsce pochodzą przede wszystkim ze sprawozdawczości i informacji Ministerstwa Finansów.

Przekazując Państwu publikację Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej w 2017 r. prosimy o wszelkie uwagi i sugestie, które mogą przyczynić się do ulepszenia i wzbogacenia treści kolejnych wydań.

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

Mirosław Błażej

Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego

dr Dominik Rozkrut

Warszawa, wrzesień 2018 r.

¹ Według stanu źródła na dzień 31 lipca 2018 r.

Preface

This publication is the seventh issue of the series entitled Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes. The main aim of this study is to present a deepened analysis of selected social and economic issues in Poland in 2017, in a broad context of the global economic situation, including the European Union. The analysis deals with the basic socio-economic domains, such as macroeconomic situation, labour markets, public finance, financial markets and the structure of economic growth.

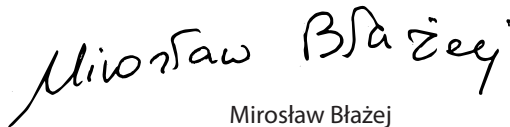
The socio-economic situation in Poland was presented in the context of global processes, but an emphasis was put on the European Union. The connections with abroad and the impact of external conditions were underlined. The current issue is devoted mainly to a description of the situation in 2017, but includes also some analysis of the processes in the longer run. This allows for a more complete presentation and understanding of the situation in 2017.

The publication is composed of five chapters, of which the first four are devoted to the leading domains: macroeconomic situation with an emphasis on economic growth, labour markets and income situation of households, public finance processes and financial markets situation. These are supplemented by a chapter containing an analysis of the structure of economic growth in Poland with the use of decompositions of GDP or gross value added per capita growths and differentials, and also with the use of KLEMS productivity accounting.

In the publication a great variety of data sources have been used². The main source are the statistical surveys carried out by Statistics Poland. But, have been used also the data of: the European Commission, including Eurostat, the International Monetary Fund, the Organisation for Economic Co-operation and Development, the International Labour Organization, the United Nations Conference on Trade and Development, the World Bank, European Banking Authority, the NBP (Polish Central Bank), the Polish Financial Supervision Authority, the Warsaw Stock Exchange and other institutions. The data on public finance sector in Poland are presented after the Ministry of Finance reporting and information.

When presenting the publication Macroeconomic Situation in Poland in the Context of the World Economic Processes in 2017, the authors shall be grateful for any comments and suggestions that would be valuable inputs for subsequent issues' improvements and enhancements.

Director of Macroeconomic Studies
and Finance Department

Mirosław Błażej

President
Statistics Poland

Dominik Rozkrut, Ph.D

Warsaw, September 2018

² Data as on the 31th July 2018

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
<i>Preface</i>	<i>4</i>
Spis treści	5
<i>Contents</i>	<i>5</i>
Spis tablic	11
<i>List of tables</i>	<i>11</i>
Spis wykresów	15
<i>List of charts</i>	<i>15</i>
Spis zagadnień wyróżnionych na rastrach	24
<i>List of issues different in the frames</i>	<i>24</i>
Objaśnienia znaków umownych i skróty	25
<i>Symbols and abbreviations</i>	<i>25</i>
Skróty nazw państw i grup krajów.....	31
<i>Abbreviations of country names and group of countries</i>	<i>31</i>
Synteza	35
<i>Executive summary</i>	<i>39</i>
Rozdział 1. Wzrost gospodarczy	43
<i>Chapter 1. Economic growth</i>	<i>43</i>
1. Procesy w gospodarce światowej	43
<i>1. Processes in the world economy</i>	<i>43</i>
Wzrost gospodarczy	43
<i>Economic growth</i>	<i>43</i>
Rynek pracy	47
<i>Labour market</i>	<i>47</i>
Procesy inflacyjne	48
<i>Inflationary processes</i>	<i>48</i>
Handel międzynarodowy	51
<i>International trade</i>	<i>51</i>
Inwestycje i oszczędności	53
<i>Investments and savings</i>	<i>53</i>
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	55
<i>Direct foreign investments</i>	<i>55</i>
Finanse publiczne	56
<i>Public finances</i>	<i>56</i>
Rynki finansowe	56
<i>Financial markets</i>	<i>56</i>
Polityka monetarna na świecie	57
<i>Monetary policy in the world</i>	<i>57</i>
2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek	60
<i>2. International business cycle synchronisation</i>	<i>60</i>
Realna dynamika PKB	60
<i>Real dynamics of GDP</i>	<i>60</i>
Analiza cyklu koniunkturalnego	62
<i>Business cycle analysis</i>	<i>62</i>
Globalny wskaźnik koniunktury	65
<i>Composite business cycle indicator</i>	<i>65</i>
3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej	66
<i>3. Economic growth in the European Union</i>	<i>66</i>
Wzrost gospodarczy	66
<i>Economic growth</i>	<i>66</i>
Czynniki wzrostu (kontrybucje)	73
<i>Growth factors (contributions)</i>	<i>73</i>

4. Wzrost gospodarczy w Polsce	79
4. <i>Economic growth in Poland</i>	79
Produkt krajowy brutto i jego składowe	79
<i>Gross domestic product and its components</i>	79
Struktura tworzenia wartości dodanej brutto	85
<i>Gross value added generation structure</i>	85
5. Inflacja w Polsce	86
5. <i>Inflation in Poland</i>	86
Ceny towarów i usług konsumpcyjnych	86
<i>Prices of consumer goods and services</i>	86
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych	89
<i>Harmonized consumer price indicator</i>	89
Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	91
<i>Prices of sold production of industry and of construction and assembly production</i>	91
6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski	93
6. <i>International trade and balance of payments of Poland</i>	93
Handel zagraniczny	93
<i>International trade</i>	93
Bilans płatniczy	98
<i>Balance of payments</i>	98
7. Wybrane sektory gospodarki polskiej	102
7. <i>Selected sectors of the Polish economy</i>	102
Przemysł	102
<i>Industry</i>	102
Budownictwo	104
<i>Construction</i>	104
Usługi	106
<i>Service sector</i>	106
8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce	109
8. <i>Financial situation of enterprises in Poland</i>	109
Wyniki finansowe	109
<i>Financial results</i>	109
Rentowność i płynność	110
<i>Profitability and liquidity</i>	110
9. Geneza i istota procedury nierównowag makroekonomicznych	114
9. <i>Genesis and essence of the macroeconomic imbalances procedure</i>	114
Główne mechanizmy procedury MIP	115
<i>Main Mechanisms of the MIP procedures</i>	115
Raport z mechanizmu ostrzegawczego 2018	117
<i>Alert mechanism report 2018</i>	117
Analiza tablicy wskaźników nierównowag makroekonomicznych	118
<i>Analysis of MIP scoreboard</i>	118
Występowanie nierównowag makroekonomicznych w Polsce	118
<i>MIP occurring in Poland</i>	118
Wyniki pogłębionej analizy sytuacji makroekonomicznej – luty 2018	120
<i>Results of in-depth review – February 2018</i>	120
Rozdział 2. Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych	123
<i>Chapter 2. Labour market and income situation of households</i>	123
1. Procesy na globalnym rynku pracy	123
1. <i>Processes on a global labour market</i>	123
Aktywni zawodowo	123
<i>Active population</i>	123
Pracujący	126
<i>Employees</i>	126
Bezrobotni	129
<i>Unemployed</i>	129
2. Rynek pracy Unii Europejskiej	131
2. <i>Labour market in the European Union</i>	131

Uwarunkowania demograficzne	131
<i>Demographic conditions</i>	<i>131</i>
Aktywni zawodowo	132
<i>Active population</i>	<i>132</i>
Pracujący	133
<i>Employees</i>	<i>133</i>
Bezrobotni	137
<i>Unemployed</i>	<i>137</i>
Bierni zawodowo	140
<i>Economically inactive</i>	<i>140</i>
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	141
<i>Potentially unused labour resources</i>	<i>141</i>
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy	142
<i>Nominal compensation per employee and work productivity</i>	<i>142</i>
Nierówności dochodowe	143
<i>Income inequality</i>	<i>143</i>
3. Rynek pracy w Polsce	144
<i>3. Labour market in Poland</i>	<i>144</i>
Uwarunkowania demograficzne	145
<i>Demographic conditions</i>	<i>145</i>
Aktywni zawodowo	146
<i>Economically active population</i>	<i>146</i>
Pracujący	147
<i>Employed persons</i>	<i>147</i>
Pracujący według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD	147
<i>Employed persons by economic sectors and NACE sections</i>	<i>147</i>
Pracujący według statusu zatrudnienia	151
<i>Employed persons by employment status</i>	<i>151</i>
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony	152
<i>Temporary employees</i>	<i>152</i>
Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin	153
<i>Self-employed persons and contributing family workers</i>	<i>153</i>
Pracujący według wymiaru czasu pracy	153
<i>Employed persons by working time</i>	<i>153</i>
Popyt na pracę	158
<i>The demand for labour</i>	<i>158</i>
Bezrobotni	160
<i>Unemployed persons</i>	<i>160</i>
Bezrobocie rejestrowane	160
<i>Registered unemployment</i>	<i>160</i>
Bierni zawodowo	160
<i>Economically inactive population</i>	<i>160</i>
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	162
<i>Unused potential labour resources</i>	<i>162</i>
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	163
<i>Average monthly wages and salaries</i>	<i>163</i>
4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce	165
<i>4. Income situation of households in Poland</i>	<i>165</i>
Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych	166
<i>Available income of households</i>	<i>166</i>
Wydatki gospodarstw domowych	167
<i>Expenditure of households</i>	<i>167</i>
Ubóstwo w Polsce	168
<i>Poverty in Poland</i>	<i>168</i>
Rozdział 3. Finanse publiczne	169
<i>Chapter 3. Public finances</i>	<i>169</i>
1. Sytuacja finansów publicznych na świecie	169
<i>1. Situation of global public finance</i>	<i>169</i>

Procesy fiskalne	169
<i>Fiscal processes</i>	169
Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego	173
<i>Multi-faceted measurement of public sector balance</i>	173
Potrzeby pożyczkowe – struktura	175
<i>Gross Financing Needs – Structure</i>	175
2. Polityka fiskalna w Unii Europejskiej	177
<i>2. Fiscal policy in European Union</i>	177
Procesy konsolidacji fiskalnej	177
<i>Fiscal consolidation processes</i>	177
3. Finanse publiczne w Polsce	183
<i>3. Public finance in Poland</i>	183
Polska na tle Unii Europejskiej	183
<i>Poland againts EU countries</i>	183
Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i ESA)	184
<i>Results for the public sector (domestic and ESA methodology)</i>	184
Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych	187
<i>Domestic methodology of the public finance statistics</i>	187
Główne reguły fiskalne w Polsce	188
<i>The main fiscal rules in Poland</i>	188
Sektor finansów publicznych	190
<i>Public finance sector</i>	190
Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa	190
<i>Macroeconomic condition and budgetary objectives of state policy</i>	190
Budżet państwa	191
<i>State budget</i>	191
Budżet środków europejskich	196
<i>The budget of European Union funds</i>	196
Finanse państwowych funduszy celowych	197
<i>Finances of state appropriated funds</i>	197
Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych	200
<i>Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons</i>	200
Budżety jednostek samorządu terytorialnego	201
<i>Budgets of local government units</i>	201
Państwowy dług publiczny	202
<i>State public debt</i>	202
Dług Skarbu Państwa	206
<i>State Treasury debt</i>	206
Rozdział 4. Rynki finansowe	211
<i>Chapter 4. Financial market</i>	211
1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych	211
<i>1. Situation on global financial markets</i>	211
Rynki finansowe	211
<i>Financial markets</i>	211
Polityka monetarna	214
<i>Monetary policy</i>	214
2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej.....	218
<i>2. The situation on the financial markets of the European Union</i>	218
Rynki finansowe	218
<i>Financial markets</i>	218
Polityka monetarna	222
<i>Monetary policy</i>	222
Działalność kredytowa banków europejskich	225
<i>Credit activity of european banks</i>	225
Kredyty zagrożone	229
<i>Non-performing loans</i>	229

Działalność depozytowa banków europejskich	230
<i>Deposit activity of european banks</i>	<i>230</i>
Nadzór finansowy	231
<i>Financial supervision</i>	<i>231</i>
3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce	233
<i>3. The situation on the financial market in Poland</i>	<i>233</i>
Aktywa rynku finansowego	233
<i>Financial market assets</i>	<i>233</i>
Polityka monetarna	235
<i>Monetary policy</i>	<i>235</i>
Kursy walut	238
<i>Exchange rates</i>	<i>238</i>
4. Sektor bankowy w Polsce	239
<i>4. The banking sector in Poland.....</i>	<i>239</i>
Charakterystyka polskiego sektora bankowego	239
<i>Characteristics of the polish banking sector</i>	<i>239</i>
Depozyty	242
<i>Deposits</i>	<i>242</i>
Kredyty	244
<i>Loans</i>	<i>244</i>
Kredyty zagrożone	248
<i>Non-performing loans</i>	<i>248</i>
Wyniki finansowe i rentowność	250
<i>Financial results and profitability</i>	<i>250</i>
5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce	251
<i>5. Insurance sector in Poland</i>	<i>251</i>
Sytuacja sektora ubezpieczeń	251
<i>The situation of the insurance sector</i>	<i>251</i>
Struktura ubezpieczeń według działów	252
<i>Insurance structure by divisions</i>	<i>252</i>
Koncentracja rynku ubezpieczeń	254
<i>Concentration of the insurance market</i>	<i>254</i>
6. Rynek kapitałowy w Polsce	255
<i>6. Capital market in Poland</i>	<i>255</i>
Rynek główny	255
<i>Main market</i>	<i>255</i>
Rynek NewConnect	261
<i>NewConnect</i>	<i>261</i>
Obligacje, opcje i kontrakty terminowe	263
<i>Bonds, options and future contracts</i>	<i>263</i>
Rynek obligacji Catalyst	265
<i>Catalyst bonds market</i>	<i>265</i>
7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego	266
<i>7. Specialized financial market segments</i>	<i>266</i>
Ogólna charakterystyka wyszczególnionych segmentów rynku finansowego	267
<i>General characteristics of specialized segments of the financial market</i>	<i>267</i>
Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych	269
<i>Characteristics of leasing entities</i>	<i>269</i>
Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych	271
<i>Characteristics of factoring entities</i>	<i>271</i>
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego	275
<i>Characteristics of credit intermediation entities</i>	<i>275</i>
Rozdział 5. Struktura wzrostu oraz różnic w poziomie dobrobytu gospodarczego w polskich województwach	277
<i>Chapter 5. Structure of growth and differences in the level of economic development in Polish provinces</i>	<i>277</i>
Wstęp	277
<i>Introduction</i>	<i>277</i>
Dekompozycje dla polskich województw	277
<i>Decompositions for Polish provinces</i>	<i>277</i>

Dekompozycja różnic	280
<i>Decompositions of differences</i>	280
Dekompozycja wzrostu	283
<i>Growth decomposition</i>	283
Studium przypadku pogłębionej interpretacji dekompozycji wzrostu dla trzech wybranych województw Polski w 2015 r.	287
<i>Case study of a more detailed interpretation of growth decomposition for three selected Polish provinces in the year 2015</i>	287
Rachunki produktywności gospodarki	290
<i>Economic productivity accounts</i>	290
Metodologia	291
<i>Methodology</i>	291
Porównania pomiędzy krajami	292
<i>Comparison between countries</i>	292
Kontrybucja czynników na poziomie mezoekonomicznym	294
<i>Factor contribution at mezeconomic level</i>	294
Bibliografia	297
<i>Bibliography</i>	297
Spis baz danych	299
<i>List of databases</i>	299
Spis wykorzystanych publikacji GUS	300
<i>Statistics Poland publications list</i>	300

Spis tablic

List of tables

Tablica 1. Zmiany produktu krajowego brutto na świecie (ceny stałe)	44
<i>Table 1. Gross domestic product change in the world (constant prices)</i>	<i>44</i>
Tablica 2. Zmiana liczby pracujących według grup krajów	48
<i>Table 2. Change in the number of employed persons by country groups</i>	<i>48</i>
Tablica 3. Nadwyżka oszczędności nad inwestycjami	54
<i>Table 3. Saving surplus over investment</i>	<i>54</i>
Tablica 4. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych	55
<i>Table 4. Inflow of direct foreign investments</i>	<i>55</i>
Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej	68
<i>Table 5. Gross domestic product in the European Union</i>	<i>68</i>
Tablica 6. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB	80
<i>Table 6. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth</i>	<i>80</i>
Tablica 7. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce	86
<i>Table 7. Basic indicators of price change in Poland</i>	<i>86</i>
Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej	90
<i>Table 8. Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union</i>	<i>90</i>
Tablica 9. Obroty handlu zagranicznego	95
<i>Table 9. Foreign trade turnover</i>	<i>95</i>
Tablica 10. Bilans płatniczy	98
<i>Table 10. Balance of payments</i>	<i>98</i>
Tablica 11. Rachunek finansowy – aktywa	99
<i>Table 11. Financial account – assets</i>	<i>99</i>
Tablica 12. Rachunek finansowy – pasywa	100
<i>Table 12. Financial account – liabilities</i>	<i>100</i>
Tablica 13. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu	103
<i>Table 13. Indices of sold production of industry</i>	<i>103</i>
Tablica 14. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej	105
<i>Table 14. Volume indices of the sale of construction and assembly production</i>	<i>105</i>
Tablica 15. Udział sektora usług w WDB – Polska na tle innych państw Unii Europejskiej	106
<i>Table 15. Share of service sector in GVA – Poland in comparison to the European Union countries</i>	<i>106</i>
Tablica 16. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem	108
<i>Table 16. Share of individual service nace sections in the GVA of the entire service sector</i>	<i>108</i>
Tablica 17. Podstawowe wskaźniki procedury zakłóceń równowag makroekonomicznych	116
<i>Table 17. Basic indicators of the macroeconomic imbalances procedure</i>	<i>116</i>
Tablica 18. Wartości wskaźników nierównowag makroekonomicznych dla Polski w latach 2012–2016	119
<i>Table 18. Values of macroeconomic imbalance indicators for Poland in 2012–2016</i>	<i>119</i>
Tablica 19. Wyniki pogłębionej analizy w latach 2017–2018	121
<i>Table 19. Outcome of the in-depth reviews over 2017–2018</i>	<i>121</i>
Tablica 20. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów	124
<i>Table 20. Activity rate (15 years and more) by country group</i>	<i>124</i>

Tablica 21. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów	128
<i>Table 21. Employment rate (15 years and more) by country groups</i>	<i>128</i>
Tablica 22. Stopa bezrobocia według grup krajów	130
<i>Table 22. Unemployment rate by groups of countries</i>	<i>130</i>
Tablica 23. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE	132
<i>Table 23. Activity rate and employment rate in EU countries</i>	<i>132</i>
Tablica 24. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE	134
<i>Table 24. Employment and unemployment in EU countries</i>	<i>134</i>
Tablica 25. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób	138
<i>Table 25. Total unemployment rate and young unemployment rate</i>	<i>138</i>
Tablica 26. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2017 r. w UE	141
<i>Table 26. Reasons for economic inactivity by sex in 2017 in EU</i>	<i>141</i>
Tablica 27. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE	142
<i>Table 27. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in UE</i>	<i>142</i>
Tablica 28. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku	146
<i>Table 28. Economic activity rate by selected age groups</i>	<i>146</i>
Tablica 29. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku	147
<i>Table 29. Employment rate by selected age groups</i>	<i>147</i>
Tablica 30. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa	156
<i>Table 30. Work permits for foreigners by country of citizenship</i>	<i>156</i>
Tablica 31. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2017 r. według wybranych sekcji PKD	157
<i>Table 31. Work permits for foreigners issued in 2017 by selected NACE sections</i>	<i>157</i>
Tablica 32. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku	160
<i>Table 32. Unemployment rate by selected groups of age</i>	<i>160</i>
Tablica 33. Bierność zawodowa i jej przyczyny	162
<i>Table 33. Economic inactivity by reasons</i>	<i>162</i>
Tablica 34. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy	163
<i>Table 34. Unused potential labour resources</i>	<i>163</i>
Tablica 35. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna	164
<i>Table 35. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage</i>	<i>164</i>
Tablica 36. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domo- wych	166
<i>Table 36. Average monthly available income per capita in households</i>	<i>166</i>
Tablica 37. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych	167
<i>Table 37. Average monthly expenditures per capita in households</i>	<i>167</i>
Tablica 38. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	169
<i>Table 38. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt</i>	<i>169</i>
Tablica 39. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald	174
<i>Table 39. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures</i>	<i>174</i>
Tablica 40. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej	178
<i>Table 40. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union</i>	<i>178</i>
Tablica 41. Wysiętek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2017 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)	179
<i>Table 41. Consolidation effort in European Union (measured by balance level and its change)</i>	<i>179</i>

Tablica 42. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce	184
<i>Table 42. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland</i>	<i>184</i>
Tablica 43. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP (EDP) w Polsce	184
<i>Table 43. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland</i>	<i>184</i>
Tablica 44. Wartość nabytych uprawnień emerytalno-rentowych w Polsce według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.	186
<i>Table 44. Value of the acquired pension liabilities in Poland as of 31 december 2015</i>	<i>186</i>
Tablica 45. Sektor finansów publicznych	190
<i>Table 45. Public finance sector</i>	<i>190</i>
Tablica 46. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2017 r.	191
<i>Table 46. Macroeconomic conditions of the budget act in 2017</i>	<i>191</i>
Tablica 47. Ustawa budżetowa na 2017 r.	191
<i>Table 47. Budget act for 2017</i>	<i>191</i>
Tablica 48. Budżet państwa	192
<i>Table 48. State budget</i>	<i>192</i>
Tablica 49. Dochody budżetu państwa	192
<i>Table 49. Revenue of the state budget</i>	<i>192</i>
Tablica 50. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych	195
<i>Table 50. Expenditure of the state budget according to economic groups</i>	<i>195</i>
Tablica 51. Budżet środków europejskich	196
<i>Table 51. The budget of european union funds</i>	<i>196</i>
Tablica 52. Budżet środków europejskich według niektórych programów	197
<i>Table 52. The budget of european funds according to some programs</i>	<i>197</i>
Tablica 53. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych	198
<i>Table 53. Revenues and costs of state appropriated funds</i>	<i>198</i>
Tablica 54. Dochody, wydatki i wynik wybranych państwowych funduszy celowych	200
<i>Table 54. Revenue, expenditure and balance of selected state target funds</i>	<i>200</i>
Tablica 55. Budżety wybranych jednostek finansów publicznych na 2017 r.	200
<i>Table 55. Budgets of selected public finance units for 2017</i>	<i>200</i>
Tablica 56. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	201
<i>Table 56. Budgets of local government units</i>	<i>201</i>
Tablica 57. Państwowy dług publiczny według podsektorów sektora finansów publicznych w relacji do PKB	203
<i>Table 57. State public debt according to the subsectors of the public finance sector in relation to GDP</i>	<i>203</i>
Tablica 58. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta	206
<i>Table 58. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion</i>	<i>206</i>
Tablica 59. Zadłużenie skarbu państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów	207
<i>Table 59. State treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments</i>	<i>207</i>
Tablica 60. Udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem, skonsolidowane dane banków	230
<i>Table 60. Share of non-performing loans in total loans, consolidated data of banks</i>	<i>230</i>
Tablica 61. Aktywa instytucji finansowych w Polsce	234
<i>Table 61. Assets of financial institutions in Poland</i>	<i>234</i>

Tablica 62. Charakterystyka liczbowa sektora bankowego w Polsce	240
<i>Table 62. Numerical characteristics of the banking sector in Poland</i>	<i>240</i>
Tablica 63. Współczynnik koncentracji CR5 banków w sektorze bankowym	240
<i>Table 63. Concentration coefficient of CR5 banks in the banking sector</i>	<i>240</i>
Tablica 64. Udziały w aktywach sektora bankowego banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych i zagranicznych	241
<i>Table 64. Share of banks controlled by domestic and foreign investors in assets of the banking sector</i>	<i>241</i>
Tablica 65. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń	252
<i>Table 65. Main data of insurance sector</i>	<i>252</i>
Tablica 66. Wybrane dane dotyczące ubezpieczeń według ważniejszych grup ryzyka działu I	253
<i>Table 66. Selected data of insurance by main class of risk of division I</i>	<i>253</i>
Tablica 67. Wybrane dane dotyczące ubezpieczeń według ważniejszych grup ryzyka działu II	254
<i>Table 67. Selected data of insurance by main class of risk of division II</i>	<i>254</i>
Tablica 68. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce	256
<i>Table 68. Characteristics of capital market in Poland</i>	<i>256</i>
Tablica 69. Koncentracja rynku kapitałowego w Polsce	258
<i>Table 69. Concentration of the capital market in Poland</i>	<i>258</i>
Tablica 70. Charakterystyka rynku NewConnect	261
<i>Table 70. Characteristics of NewConnect market</i>	<i>261</i>
Tablica 71. Charakterystyka rynku kapitałowego w zakresie obligacji, opcji i kontraktów terminowych	264
<i>Table 71. Characteristics of bonds, options and futures contracts</i>	<i>264</i>
Tablica 72. Charakterystyka rynku Catalyst	265
<i>Table 72. Characteristics of Catalyst market</i>	<i>265</i>
Tablica 73. Charakterystyka działalności podmiotów prowadzących działalność w 2015–2017 r. w danym segmencie rynku finansowego	268
<i>Table 73. Characteristics of the activities of the entities operating in 2015–2017 in a given segment of the financial market</i>	<i>268</i>
Tablica 74. Liczba leasingobiorców oraz wartość nowych umów leasingu według charakterystyki obsługiwanych leasingobiorców	269
<i>Table 74. The number of lessees and the value of new lease contracts according to the characteristics of the lessees served</i>	<i>269</i>
Tablica 75. Spis stosowanych zmiennych	278
<i>Table 75. List of decomposition variables</i>	<i>278</i>
Tablica 76. Spis stosowanych wskaźników	279
<i>Table 76. List of decomposition coefficients</i>	<i>279</i>
Tablica 77. Dekompozycja różnic w poziomie WDB <i>per capita</i> w cenach bieżących dla województw Polski w 2015 r.	282
<i>Table 77. Decomposition of differences in per capita gain current prices in Polish provinces in 2015</i>	<i>282</i>
Tablica 78. Dekompozycja wzrostu PKB <i>per capita</i> w cenach stałych dla województw Polski w 2015 r.	285
<i>Table 78. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in Polish provinces in 2015</i>	<i>285</i>
Tablica 79. Dynamika wskaźników dekompozycji dla wybranych województw Polski w 2015 r.	288
<i>Table 79. Change in decomposition coefficients for selected Polish provinces in 2015</i>	<i>288</i>
Tablica 80. Dynamika zmiennych w dekompozycji wzrostu dla wybranych województw Polski w 2015 r.	289
<i>Table 80. Change in growth decomposition variables for selected Polish provinces in 2015</i>	<i>289</i>
Tablica 81. Składowe dekompozycji wzrostu dla wybranych województw Polski w 2015 r.	290
<i>Table 81. Components of growth decomposition for selected Polish provinces in 2015</i>	<i>290</i>

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach	45
<i>Chart 1. GDP changes in real terms in selected economies</i>	<i>45</i>
Wykres 2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB	46
<i>Chart 2. Contribution of selected economies to world GDP growth</i>	<i>46</i>
Wykres 3. Udział wybranych gospodarek w światowym PKB	47
<i>Chart 3. Share of selected economies in world GDP</i>	<i>47</i>
Wykres 4. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen	49
<i>Chart 4. Inflation (CPI) in the world and selected price indices</i>	<i>49</i>
Wykres 5. Produkcja i import netto ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych oraz udziały najważniejszych producentów w produkcji światowej	50
<i>Chart 5. Oil production and imports in the US and production shares of most important oil suppliers</i>	<i>50</i>
Wykres 6. Światowy handel towarami i usługami	52
<i>Chart 6. World trade in goods and services</i>	<i>52</i>
Wykres 7. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego	53
<i>Chart 7. Comparison between GDP growth and trade volume growth</i>	<i>53</i>
Wykres 8. Bilans oszczędności i inwestycji w latach 2008–2017 oraz inwestycje i oszczędności do PKB w 2017 r.	54
<i>Chart 8. Savings and investments balance in 2008–2017, and investments and savings to GDP in 2017 ...</i>	<i>54</i>
Wykres 9. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie w 2017 r.	56
<i>Chart 9. General government net lending/borrowing and debt in the world in 2017</i>	<i>56</i>
Wykres 10. Roczne stopy zwrotu wybranych indeksów giełd światowych	57
<i>Chart 10. Annual rates of return of selected global stock market indices</i>	<i>57</i>
Wykres 11. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	59
<i>Table 11. Basic interest rates of selected central banks</i>	<i>59</i>
Wykres 12. Realna dynamika PKB	61
<i>Chart 12. Real GDP volume indices</i>	<i>61</i>
Wykres 13. Realna dynamika PKB	61
<i>Chart 13. Real GDP volume indices</i>	<i>61</i>
Wykres 14. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)	62
<i>Chart 14. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)</i>	<i>62</i>
Wykres 15. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)	63
<i>Chart 15. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)</i>	<i>63</i>
Wykres 16. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	64
<i>Chart 16. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)</i>	<i>64</i>
Wykres 17. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	64
<i>Chart 17. Number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)</i>	<i>64</i>

Wykres 18. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek na świecie, na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)	65
<i>Chart 18. Global composite indicator of business cycle and the number of economies in growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil) ..</i>	<i>65</i>
Wykres 19. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)	66
<i>Chart 19. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries in growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)</i>	<i>66</i>
Wykres 20. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE	67
<i>Chart 20. GDP growth in the European Union and selected EU states</i>	<i>67</i>
Wykres 21. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich	70
<i>Chart 21. Economic sentiment indicator in the European Union and selected member states</i>	<i>70</i>
Wykres 22. Skumulowana zmiana PKB w krajach Unii Europejskiej w latach 2008–2017	71
<i>Chart 22. Cumulative GDP change in the European Union states in 2008–2017</i>	<i>71</i>
Wykres 23. Dekompozycja wzrostu realnego PKB na kontrybucje popytu krajowego i eksportu netto	75
<i>Chart 23. Decomposition of real GDP growth into contributions of domestic demand and net exports</i>	<i>75</i>
Wykres 24. Dekompozycja popytu krajowego na wkłady spożycia i akumulacji do wzrostu realnego PKB	76
<i>Chart 24. Domestic demand decomposition into consumption and accumulation contributions to real GDP growth</i>	<i>76</i>
Wykres 25. Dekompozycja spożycia na wkłady spożycia prywatnego i publicznego do wzrostu realnego PKB	77
<i>Chart 25. Decomposition of consumption into private and public consumption contributions to real GDP growth</i>	<i>77</i>
Wykres 26. Dekompozycja akumulacji na wkłady środków trwałych i zmian zapasów do wzrostu realnego PKB	78
<i>Chart 26. Accumulation decomposition into fixed capital and inventory contributions to real GDP growth</i>	<i>78</i>
Wykres 27. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce	79
<i>Chart 27. Gross domestic product growth in Poland</i>	<i>79</i>
Wykres 28. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych	81
<i>Chart 28. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth</i>	<i>81</i>
Wykres 29. Porównanie dynamiki spożycia indywidualnego i sprzedaży detalicznej towarów oraz zmiany wskaźników ufności konsumenckiej	83
<i>Chart 29. Comparison between private consumption and retail sale of goods, and changes in consumer confidence indicators</i>	<i>83</i>
Wykres 30. Niedostateczny popyt jako bariera działalności przedsiębiorstw oraz wykorzystanie mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwach	83
<i>Chart 30. Insufficient demand as a barrier for enterprise activity, and production capacity utilisation in enterprises</i>	<i>83</i>
Wykres 31. Koniunktura w przemyśle	84
<i>Chart 31. Economic situation in industry</i>	<i>84</i>
Wykres 32. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB)	85
<i>Chart 32. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components</i>	<i>85</i>

Wykres 33. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce	87
<i>Chart 33. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN and retail prices of petrol and diesel in Poland</i>	<i>87</i>
Wykres 34. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych	88
<i>Chart 34. Price indices of consumer goods and services</i>	<i>88</i>
Wykres 35. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2017 r.	88
<i>Chart 35. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2017</i>	<i>88</i>
Wykres 36. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI)	89
<i>Chart 36. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI)</i>	<i>89</i>
Wykres 37. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu	92
<i>Chart 37. Price indices of sold production of industry</i>	<i>92</i>
Wykres 38. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej	93
<i>Chart 38. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production</i>	<i>93</i>
Wykres 39. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski	94
<i>Chart 39. Polish foreign trade turnover</i>	<i>94</i>
Wykres 40. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec	96
<i>Chart 40. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP</i>	<i>96</i>
Wykres 41. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut	97
<i>Chart 41. Exports profitability and actual exchange rates</i>	<i>97</i>
Wykres 42. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego	99
<i>Chart 42. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components</i>	<i>99</i>
Wykres 43. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce	100
<i>Chart 43. Direct foreign investments in Poland</i>	<i>100</i>
Wykres 44. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2008–2017	101
<i>Chart 44. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2008–2017</i>	<i>101</i>
Wykres 45. Stan oficjalnych aktywów rezerwowych a kurs dolara amerykańskiego w latach 2008–2017	101
<i>Chart 45. Official reserve assets and USD/PLN exchange rate in 2008–2017</i>	<i>101</i>
Wykres 46. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem	102
<i>Chart 46. Indices of total sold production of industry</i>	<i>102</i>
Wykres 47. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych	104
<i>Chart 47. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups</i>	<i>104</i>
Wykres 48. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	105
<i>Chart 48. Volume indices Growth of construction and assembly production</i>	<i>105</i>
Wykres 49. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych	109
<i>Chart 49. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises</i>	<i>109</i>
Wykres 50. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych	110
<i>Chart 50. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises</i>	<i>110</i>

Wykres 51. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD	111
<i>Chart 51. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections</i>	<i>111</i>
Wykres 52. Wskaźniki płynności finansowej I, II III stopnia przedsiębiorstw niefinansowych16	112
<i>Chart 52. Financial liquidity indicators of the first, second and third degrees in non-financial enterprises</i>	<i>112</i>
Wykres 53. Wskaźniki płynności finansowej I stopnia w 2016 i 2017 r. według wybranych sekcji PKD	113
<i>Chart 53. Financial liquidity indicators of the first degree in 2016 and 2017 by selected NACE section</i>	<i>113</i>
Wykres 54. Udział zapasów w aktywach obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych	113
<i>Chart 54. Share of inventories in current assets of non-financial enterprises</i>	<i>113</i>
Wykres 55. Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto, zadłużenie zagraniczne netto i saldo obrotów bieżących Polski	120
<i>Chart 55. Net international investment position, net external debt and current account balance of Poland</i>	<i>120</i>
Wykres 56. Liczba państw ze zidentyfikowanymi nierównowagami makroekonomicznymi w poszczególnych latach procedury MIP	121
<i>Chart 56. Number of countries with identified macroeconomic imbalances in individual years of the MIP procedure</i>	<i>121</i>
Wykres 57. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej, krajach rozwiniętych i wybranych krajach świata (dla grupy wieku 15 lat i więcej)	125
<i>Chart 57. Activity rate in in the world, in European Union, developed countries and selected countries of the world (for age groups 15 years and more)</i>	<i>125</i>
Wykres 58. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów	126
<i>Chart 58. Activity rate for groups of countries</i>	<i>126</i>
Wykres 59. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych, Japonii i strefie euro	127
<i>Chart 59. Change of the number of persons employed in the United States, Japan and the euro areas</i>	<i>127</i>
Wykres 60. Struktura pracujących oraz udział osób pracujących na własny rachunek i pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2017 r. według grup krajów	129
<i>Chart 60. Structure of employment by the employment status in the world and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2017 by groups of countries</i>	<i>129</i>
Wykres 61. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętych	131
<i>Chart 61. Unemployment rate in selected developed countries</i>	<i>131</i>
Wykres 62. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE	135
<i>Chart 62. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries</i>	<i>135</i>
Wykres 63. Zatrudnieni i bezrobocie według poziomu wykształcenia w latach 2008–2017	136
<i>Chart 63. Employed and unemployment according to the level of education in 2008–2017</i>	<i>136</i>
Wykres 64. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE w 2017 r.	138
<i>Chart 64. Youth unemployment ratio and youth yunemployment rate (15–24 years) in the EU in 2017</i>	<i>138</i>
Wykres 65. Stopa bezrobocia i odsetek bezrobocia długotrwałego w UE	140
<i>Chart 65. Unemployment rate and percentage of long-term unemployment in the EU</i>	<i>140</i>
Wykres 66. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE W 2017 r.	143
<i>Chart 66. Nominal compensation per employee in EU countries in 2017</i>	<i>143</i>
Wykres 67. Współczynnik Giniego w krajach UE w 2016 r.	144
<i>Chart 67. Gini coefficient in EU countries in 2016.....</i>	<i>144</i>
Wykres 68. Wzrost liczby pracujących, wzrost PKB oraz współczynnik aktywności zawodowej w % według wybranych grup wieku	145
<i>Chart 68. Increase in the number of employed persons, GDP increase and economic activity rate by selected age groups in %</i>	<i>145</i>

Wykres 69. Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku oraz dekompozycja zmiany liczby pracujących ogółem	148
<i>Chart 69. Employment rate by groups of age and decomposition of changes in the total number of employed persons.....</i>	<i>148</i>
Wykres 70. Udział pracujących według sektorów ekonomicznych oraz liczba pracujących ogółem w 2017 r. według sekcji PKD	149
<i>Chart 70. Share of employed persons by economic sectors and total number of employed persons by NACE sections</i>	<i>149</i>
Wykres 71. Zmiana liczby pracujących według wybranych sekcji PKD	150
<i>Chart 71. Change in the number of employed persons by selected NACE sections</i>	<i>150</i>
Wykres 72. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2017 r. w największych sekcjach PKD	151
<i>Chart 72. Share of employees among total number of employed persons by the biggest NACE sections</i>	<i>151</i>
Wykres 73. Zmiana liczby pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony i pozostałych	152
<i>Chart 73. Change in the number of temporary employees and others</i>	<i>152</i>
Wykres 74. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2017 r. w największych sekcjach PKD	153
<i>Chart 74. Share of temporary employees and self-employed by the biggest NACE sections</i>	<i>153</i>
Wykres 75. Zmiana liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	154
<i>Chart 75. Change in number of employed persons by working time</i>	<i>154</i>
Wykres 76. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2017 r. w największych sekcjach PKD	154
<i>Chart 76. Share of part-time employed persons among employed persons in 2017 by the biggest NACE sections</i>	<i>154</i>
Wykres 77. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD	155
<i>Chart 77. Employed persons by economic sectors and NACE sections</i>	<i>155</i>
Wykres 78. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia	155
<i>Chart 78. Employed persons by employment status</i>	<i>155</i>
Wykres 79. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy	155
<i>Chart 79. Employed persons by working time</i>	<i>155</i>
Wykres 80. Liczba oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w podziale na sektory gospodarki	158
<i>Chart 80. Number of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labor offices by economic sectors</i>	<i>158</i>
Wykres 81. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy	159
<i>Chart 81. Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs</i>	<i>159</i>
Wykres 82. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia długotrwałego	159
<i>Chart 82. Total unemployment rate and long-term unemployment rate</i>	<i>159</i>
Wykres 83. Odsetek osób biernych zawodowo ze względu na przyczyny bierności	161
<i>Chart 83. Percentage of economically inactive persons by reasons for inactivity</i>	<i>161</i>
Wykres 84. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2017 r.	164
<i>Chart 84. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2017</i>	<i>164</i>
Wykres 85. Poziom wynagrodzenia realnego i zmiana stopy bezrobocia w latach 2008–2017	165
<i>Chart 85. Level of real wages and salaries and change in the unemployment rate in 2008–2017</i>	<i>165</i>
Wykres 86. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych gospodarek rozwiniętych (AE), Unii Europejskiej (EU), Stanów Zjednoczonych (USA), gospodarek rozwijających się (EMDE) oraz tzw. rynków wschodzących	171
<i>Chart 86. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt of advanced economies (AE), European Union (EU), United States of America (USA), emerging market and developing economies (EMDE)</i>	<i>171</i>

Wykres 87. Saldo i dług sektora finansów publicznych	172
<i>Chart 87. General government net lending/borrowing and gross debt</i>	<i>172</i>
Wykres 88. Składowe potrzeb pożyczkowych w wybranych krajach w 2017 r.	176
<i>Chart 88. Gross financing needs components in selected countries in 2017</i>	<i>176</i>
Wykres 89. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2017 r.	177
<i>Chart 89. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2017</i>	<i>177</i>
Wykres 90. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych według procedury nadmiernego deficytu (EDP) i saldo strukturalne (SB)	182
<i>Chart 90. General government balance according to excessive deficit procedure (EDP) and structural balance (SB)</i>	<i>182</i>
Wykres 91. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Polsce na tle Unii Europejskiej	183
<i>Chart 91. General government net lending/borrowing and debt in Poland in the context of other EU countries</i>	<i>183</i>
Wykres 92. Wartość uprawnień emerytalno-rentowych w stosunku do PKB w niektórych krajach europejskich	187
<i>Chart 92. Value of the acquired pension liabilities in relation to GDP In some European countries</i>	<i>187</i>
Wykres 93. Struktura dochodów budżetu państwa	194
<i>Chart 93. Structure of state budget income</i>	<i>194</i>
Wykres 94. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych	195
<i>Chart 94. Structure of the state budget expenditures by economic groups</i>	<i>195</i>
Wykres 95. Przychody (w tym dotacje) i koszty największych państwowych funduszy celowych	199
<i>Chart 95. Income (including grants) and costs of the largest state target funds</i>	<i>199</i>
Wykres 96. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	202
<i>Chart 96. Budgets of local government units</i>	<i>202</i>
Wykres 97. Państwowy dług publiczny	204
<i>Chart 97. State public debt</i>	<i>204</i>
Wykres 98. Państwowy dług publiczny wobec reguł fiskalnych	205
<i>Chart 98. State public debt in the context of fiscal rules</i>	<i>205</i>
Wykres 99. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa	208
<i>Chart 99. Structure and average maturity of the State Treasury debt</i>	<i>208</i>
Wykres 100. Struktura walutowa długu Skarbu Państwa	209
<i>Chart 100. Currency structure of the State Treasury debt</i>	<i>209</i>
Wykres 101. Wybrane indeksy giełd	212
<i>Chart 101. Selected exchange indexes</i>	<i>212</i>
Wykres 102. Znormalizowane indeksy giełd dla okresu 2013–2017	213
<i>Chart 102. Standardized stock indices for the period 2013–2017</i>	<i>213</i>
Wykres 103. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych	214
<i>Chart 103. 10 year government bonds yield</i>	<i>214</i>
Wykres 104. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych	216
<i>Chart 104. Basic interest rates of selected central banks</i>	<i>216</i>
Wykres 105. Aktywa banków centralnych w relacji do PKB	217
<i>Chart 105. Assets of central banks in relation to GDP</i>	<i>217</i>
Wykres 106. Aktywa banków centralnych	218
<i>Chart 106. Central banks' balance sheet</i>	<i>218</i>

Wykres 107. Stopy zwrotu indeksów giełd europejskich	219
<i>Chart 107. Rates of return of european stock indexes</i>	<i>219</i>
Wykres 108. Znormalizowane indeksy giełd europejskich dla okresu 2013–2017	221
<i>Chart 108. Standardized european stock exchanges indexes for the period 2013–2017</i>	<i>221</i>
Wykres 109. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe	223
<i>Chart 109. Monetary conditions index for the euro area and its components</i>	<i>223</i>
Wykres 110. Rentowność 10-letnich obligacji krajów europejskich	224
<i>Chart 110. 10 year government bonds yield European countries</i>	<i>224</i>
Wykres 111. Pięcioletnie spready CDS dla banków	225
<i>Chart 111. Five year CDS-spreads for banks</i>	<i>225</i>
Wykres 112. Zmiana w złożonym koszcie kredytu dla przedsiębiorstw niefinansowych w krajach strefy euro	226
<i>Chart 112. Change in the composite cost of loan for non-financial corporations in the euro area countries</i>	<i>226</i>
Wykres 113. Zmiana w złożonym koszcie kredytu dla gospodarstw domowych na zakup nieruchomości mieszkaniowych w krajach strefy euro	227
<i>Chart 113. Change in the complex loan cost for households for house purchase in the euro area countries</i>	<i>227</i>
Wykres 114. Zmiana poziomu kredytów dla rezydentów strefy euro	228
<i>Chart 114. Change in the level of loans for euro area residents</i>	<i>228</i>
Wykres 115. Zmiana poziomu kredytów dla rezydentów danego kraju UE w 2017 r. wobec 2016 r. ...	228
<i>Chart 115. Change in the level of loans for EU domestic residents in 2017 compared to 2016</i>	<i>228</i>
Wykres 116. Relacja wartości kredytów dla przedsiębiorstw niefinansowych do PKB w porównaniu międzynarodowym	229
<i>Chart 116. Corporate credit-to-GDP change in an international comparison</i>	<i>229</i>
Wykres 117. Zmiana poziomu depozytów dla rezydentów strefy euro w 2017 r. wobec 2016 r.	231
<i>Chart 117. Change in the level of deposit for euro area residents in 2017 compared to 2016</i>	<i>231</i>
Wykres 118. Aktywa finansowe oraz struktura aktywów finansowych gospodarki polskiej w 2017 r. według instrumentów	235
<i>Chart 118. Financial assets and structure of financial assets of the polish economy in 2017, by instruments</i>	<i>235</i>
Wykres 119. Stawka polonia VS stopa referencyjna NBP	236
<i>Chart 119. The Polonia indeks VS the NBP reference rate</i>	<i>236</i>
Wykres 119a. Porównanie stóp procentowych	237
<i>Chart 119a. Comparison of interest rates</i>	<i>237</i>
Wykres 120. Kursy średnioważone walut obcych	238
<i>Chart 120. The weighted average of foreign exchange rates</i>	<i>238</i>
Wykres 121. Nominalny i realny efektywny kurs złotego	239
<i>Chart 121. Nominal and real effective exchange rates for polish zloty</i>	<i>239</i>
Wykres 122. Wartość i struktura depozytów sektora niefinansowego	242
<i>Chart 122. Value and structure of non-financial sector deposits</i>	<i>242</i>
Wykres 123. Dynamika depozytów sektora niefinansowego	243
<i>Chart 123. Dynamics of non-financial sector deposits</i>	<i>243</i>
Wykres 124. Wartość bilansowa brutto kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)	245
<i>Chart 124. Gross carrying amount of non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)</i>	<i>245</i>

Wykres 125. Dynamika kredytów sektora niefinansowego	246
<i>Chart 125. Dynamics of non-financial sector loans</i>	<i>246</i>
Wykres 126. Kredyty dla przedsiębiorstw	247
<i>Chart 126. Loans for non-financial corporations</i>	<i>247</i>
Wykres 127. Wartość kredytów zagrożonych wybranymi sektorami	248
<i>Chart 127. Value of non-performing loans in selected sectors</i>	<i>248</i>
Wykres 127a. Kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie	249
<i>Chart 127a. Overdue loans of non-financial sector by past due</i>	<i>249</i>
Wykres 128. Wyniki finansowe sektora bankowego	250
<i>Chart 128. Financial results of the Polish banking sector</i>	<i>250</i>
Wykres 129. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń	251
<i>Chart 129. Main indices of insurance sector</i>	<i>251</i>
Wykres 130. Udział 5 największych towarzystw ubezpieczeń w składce przypisanej brutto działu I i II	255
<i>Chart 130. Share in life and non-life sector gross written premium of the 5 largest insurance companies</i>	<i>255</i>
Wykres 131. Obroty i transakcje na GPW (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych (prawy)	257
<i>Chart 131. Turnover and transactions on the WSE (left axis) and investor share in exchange trading (right axes)</i>	<i>257</i>
Wykres 132. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)	259
<i>Chart 132. Selected indices on the WSE (at the end of the month)</i>	<i>259</i>
Wykres 132a. Dynamika wybranych indeksów na GPW (01.01.2013=100)	259
<i>Chart 132a. Dynamics of selected indices on the WSE (01.01,2013=100)</i>	<i>259</i>
Wykres 133. Roczne stopy zwrotu głównych indeksów	260
<i>Chart 133. Annual return rates for WSE indices</i>	<i>260</i>
Wykres 134. Roczne stopy zwrotu wybranych subindeksów sektorowych	260
<i>Chart 134. Annual return rates for selected sectoral subindices</i>	<i>260</i>
Wykres 135. Wartość obrotów i liczba transakcji (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect (prawy)	262
<i>Chart 135. Total turnover value and number of transactions (left axis) and investor share in trading on NewConnect market (right axis)</i>	<i>262</i>
Wykres 136. Notowania NCIIndex (lewy) i stopy zwrotu dla indeksu NCIIndex (prawy)	263
<i>Chart 136. NCIIndex (left) and return on NCIIndex (right)</i>	<i>263</i>
Wykres 137. Obroty na rynku Catalyst instrumentów dłużnych o najwyższych obrotach w ujęciu kwartalnym w 2017 r. i rocznym w latach 2013–2017	266
<i>Chart 137. Turnover of debt instruments on Catalyst market with the highest turnover quarterly in 2017 and annually in 2013–2017</i>	<i>266</i>
Wykres 138. Liczba środków oddanych w leasing i wartość umów leasingu zawartych	270
<i>Chart 138. The number of leased assets and the value of lease agreements concluded</i>	<i>270</i>
Wykres 139. Wartość nowych umów leasingu zawartych	270
<i>Chart 139. The value of new lease agreements concluded</i>	<i>270</i>
Wykres 140. Wartość nowych umów leasingu zawartych według rodzaju leasingu	271
<i>Chart 140. The value of new lease agreements concluded by type of lease</i>	<i>271</i>
Wykres 141. Liczba klientów (faktorantów) korzystających w ciągu roku z usług faktoringu w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych	271
<i>Chart 141. Number of clients (factorers) using factoring services in surveyed factoring enterprises throughout a year</i>	<i>271</i>

Wykres 142. Udział klientów (faktorantów) korzystających w ciągu roku z usług faktoringu w podziale na faktorów bankowych i niebankowych	272
<i>Chart 142. The share of clients (factors) using factoring services in surveyed factoring group into banking and non-banking factors</i>	<i>272</i>
Wykres 143. Liczba faktur wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych	273
<i>Chart 143. Number of purchased invoices in surveyed factoring enterprises throughout a year</i>	<i>273</i>
Wykres 144. Liczba faktur wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych w podziale na faktorów bankowych i niebankowych	273
<i>Chart 144. Number of purchased invoices in surveyed factoring enterprises throughout a year group into banking and non-banking factors</i>	<i>273</i>
Wykres 145. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych	274
<i>Chart 145. Value of purchased receivables in surveyed factoring enterprises throughout a year</i>	<i>274</i>
Wykres 146. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych w podziale na faktorów bankowych i niebankowych	275
<i>Chart 146. Value of purchased receivables in surveyed factoring enterprises throughout a year group into banking and non-banking factors</i>	<i>275</i>
Wykres 147. Liczba udzielonych kredytów i pożyczek z udziałem podmiotów pośrednictwa kredytowego	276
<i>Chart 147. Number of loans and credits granted with the participation of surveyed credit intermediation entities</i>	<i>276</i>
Wykres 148. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek z udziałem badanych podmiotów pośrednictwa kredytowego	276
<i>Chart 148. Value of loans and borrowings granted to surveyed credit intermediaries</i>	<i>276</i>
Wykres 149. Dekompozycja różnic w poziomie wdb <i>per capita</i> w cenach bieżących dla województw Polski w 2015 r.	281
<i>Chart 149. Decomposition of differences in per capita gvain current prices in Polish provinces in 2015</i>	<i>281</i>
Wykres 150. Dekompozycja różnic w poziomie WDB <i>per capita</i> w cenach bieżących w latach 2002–2015 dla wybranych województw Polski	283
<i>Chart 150. Decomposition of differences of per capita gva in current prices in the years 2002–2015 in selected Polish provinces</i>	<i>283</i>
Wykres 151. Dekompozycja wzrostu PKB <i>per capita</i> w cenach stałych dla województw Polski w 2015 r. .	284
<i>Chart 151. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in Polish provinces in 2015</i>	<i>284</i>
Wykres 152. Dekompozycja skumulowanego wzrostu PKB <i>per capita</i> w cenach stałych dla województw Polski w okresie 2003–2015 r.	286
<i>Chart 152. Decomposition of cumulatige growth of GDP per capita in Polish provinces in the years 2003–2015</i>	<i>286</i>
Wykres 153. Dekompozycja wzrostu PKB <i>per capita</i> w cenach stałych w latach 2004–2015 dla wybranych województw Polski	287
<i>Chart 153. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in the years 2004–2015 in selected Polish provinces</i>	<i>287</i>
Wykres 154. Dekompozycja przyrostu WDB dla pięciu największych gospodarek Unii Europejskiej oraz dla Polski	293
<i>Chart 154. Decomposition of GVA growth for five largest economies of the European Union and for Poland</i>	<i>293</i>
Wykres 155. Wkład WDB sekcji C i dekompozycja tego wkładu na tle dekompozycji WDB dla Polski	295
<i>Chart 155. Contribution of GVA of section C and its decomposition compared to GVA decomposition for Poland</i>	<i>295</i>

Spis zagadnień wyróżnionych w ramach

List of issues different in the frames

Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB	72
<i>The role of investments in real GDP growth</i>	<i>72</i>
Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce	82
<i>Income and expenditures per capita in households in Poland</i>	<i>82</i>
Zmiany podaży pracy na świecie	125
<i>Changes in labour supply in the world</i>	<i>125</i>
Jakość pracy na świecie	128
<i>Quality of work in the world</i>	<i>128</i>
Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE	136
<i>People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market</i>	<i>136</i>
Migracje 2016	146
<i>Migration 2016</i>	<i>146</i>
Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2017 r.	156
<i>Work permits for foreigners 2017</i>	<i>156</i>
Świadczenie rodzina 500+ w 2017 r.	168
<i>The family 500+ program benefits in 2017</i>	<i>168</i>
Stan finansów publicznych na świecie w latach 2008–2017	172
<i>General government condition in the world in 2008–2017</i>	<i>172</i>
Wyniki sektora publicznego – słownik pojęć (UE)	180
<i>Public sector results – Glossary (EU)</i>	<i>180</i>
Zobowiązania emerytalno-rentowe	185
<i>Pension obligations</i>	<i>185</i>
Stabilizująca reguła wydatkowa	188
<i>Stabilizing expenditure rule</i>	<i>188</i>
Indywidualny wskaźnik zadłużenia	189
<i>Individual debt ratio</i>	<i>189</i>
Aktywa finansowe gospodarki polskiej	234
<i>Financial assets of the Polish economy</i>	<i>234</i>

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol <i>Symbol</i>	Opis <i>Description</i>
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło <i>magnitude zero</i>
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit</i>
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 <i>magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit</i>
Kropka (.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych <i>data not available or not reliable</i>
Znak #	dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej <i>data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Official Statistics</i>
„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy <i>indicates that not all elements of the sum are given</i>

Skróty

Abbreviations

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
ABSPP	Program zakupu papierów wartościowych zabezpieczonych aktywami <i>The Asset-Backed Securities Purchase Programme</i>
AMR	Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego <i>Alert Mechanism Report</i>
APP	Program zakupu aktywów <i>Asset Purchase Program</i>
AR	Współczynnik aktywności zawodowej <i>Activity Rate</i>
BAEL	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności <i>Labour Force Surve</i>
BCB	Bank centralny Brazylii <i>Brazilian central Bank</i>
BGK	Bank Gospodarstw Krajowego <i>State Treasury Bank</i>
BoC	Bank Kanady <i>Bank of Canada</i>
BoE	Centralny bank Anglii <i>Bank of England</i>
BoJ	Centralny bank Japonii <i>Bank of Japan</i>
BIZ	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne <i>Foreign direct investment</i>

BŚ WB	Bank Światowy <i>World Bank</i>
BWUK	Bieżący wskaźnik ufności konsumenckiej <i>Current consumer confidence indicator</i>
CA	Saldo obrotów bieżących <i>Current Account Balance</i>
CAB	Saldo skorygowane cyklicznie <i>Cyclically adjusted balance</i>
CNB	Narodowy Bank Czech <i>Czech National Bank</i>
CBPP	Program zakupu obligacji zabezpieczonych <i>Covered Bond Purchase Programme</i>
cd. cont.	ciąg dalszy <i>continued</i>
CIT	Podatek dochodowy od osób prawnych <i>Corporate Income Tax</i>
CPB	Centralne Biuro Analiz Ekonomicznych w Holandii <i>Centraal Planbureau</i>
CPI	Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych <i>Consumer Price Index</i>
CR	Współczynnik koncentracji <i>Concentration Ratio</i>
CSPP	Program skupu papierów sektora prywatnego <i>Corporate Sector Purchase Programme</i>
DAX	Niemiecki indeks giełdowy <i>DAX Index – Germany</i>
EBA	Europejski Urząd Nadzoru Bankowego <i>European Banking Authority</i>
EBC ECB	Europejski Bank Centralny <i>European Central Bank</i>
EDP	Procedura nadmiernego deficytu <i>Excessive Deficit Procedure</i>
EIA	Agencja Informacji Energetycznej USA <i>U.S. Energy Information Administration</i>
ES	Semestr Europejski <i>European Semester</i>
ESA	Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych <i>European System of Accounts</i>
ESI	Wskaźnik odczuć ekonomicznych <i>Economic Sentiment Indicator</i>
EU KLEMS	Konsorcjum krajów europejskich i strona internetowa, na której prezentowane są wyniki rachunku produktywności gospodarki KLEMS realizowanego przez Uniwersytet w Groningen <i>Consortium of European countries and a website that presents the results of KLEMS productivity accounts for these countries performed by Groningen University</i>
EU-SILC	Badanie dochodów i warunków życia w Unii Europejskiej <i>European Union Survey on Income and Living Conditions</i>
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej <i>Statistical Office of the European Union</i>

FDF	Formularz Działalności Finansowej <i>Financial Activity Form</i>
Fed	System Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych <i>Federal Reserve</i>
FOMC	Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku <i>Federal Open Market Committee</i>
FRA	Kontrakty terminowe na stopę procentową <i>Forward Rate Agreement</i>
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych <i>Social Insurance Fund</i>
GG	Sektor instytucji rządowych i samorządowych <i>General Government</i>
GPW WSE	Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie <i>Warsaw Stock Exchange</i>
GST	Podatek od towarów i usług wprowadzony w Indiach (zbliżony do VAT) <i>Goods and Services Tax</i>
GUS	Główny Urząd Statystyczny <i>Statistics Poland</i>
HICP	Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych <i>Harmonized Indices of Consumer Prices</i>
HNB	Narodowy Bank Węgier <i>Hungarian National Bank</i>
HPI	Indeks cen nieruchomości <i>House Prices Index</i>
HSI	Chiński indeks giełdowy <i>Hang Seng Index</i>
IDR	Pogłębiona Analiza Sytuacji Makroekonomicznej <i>In-depth Review</i>
MAE IEA	Międzynarodowa Agencja Energetyczna <i>International Energy Agency</i>
JST	Jednostki samorządu terytorialnego <i>Units of local government</i>
KE EC	Komisja Europejska <i>European Commission</i>
KLEMS	Rachunek produktywności gospodarki, którego nazwa wywodzi się od symboli literowych tradycyjnie używanych w literaturze anglojęzycznej na oznaczenie czynników produkcji: K – Kapitał i L – Praca oraz składowych zużycia pośredniego: E – Energia, M – Materiały i S – Usługi <i>Economic productivity accounts, of which the name is derived from letter symbols traditionally used for production factors: K – Capital and L – Labour, and for components of intermediate consumption: E – Energy, M – Materials and S – Services</i>
KNF PFSA	Komisja Nadzoru Finansowego <i>Polish Financial Supervision Authority</i>
KPR	Krajowe Programy Reform <i>National Reform Programmes</i>
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego <i>Agricultural Social Insurance Fund</i>
KSKOK	Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa <i>National Co-operative Savings and Credit Union</i>

LFS	Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności <i>Labour Force Survey</i>
LTRO	Operacje długoterminowego finansowania <i>Long-term refinancing operations</i>
Ltv	Współczynnik wartości kredytu do zabezpieczenia tego kredytu <i>Loan to value</i>
MCI	Wskaźnik restrykcyjności polityki pieniężnej <i>Monetary Conditions Index</i>
MF	Ministerstwo Finansów <i>Ministry of Finance</i>
MFP	Wieloczynnikowa produktywność (wariant TFP) <i>Multifactor productivity (a TFP variant)</i>
MFW IMF	Międzynarodowy Fundusz Walutowy <i>International Monetary Fund</i>
MIP	Procedura Nierównowag Makroekonomicznych <i>Macroeconomic Imbalance Procedure</i>
mld	miliard <i>billion</i>
mln mln	milion <i>million</i>
MOP ILO	Międzynarodowa Organizacja Pracy <i>International Labour Organization</i>
MNB	Węgierski Bank Narodowy <i>Hungarian National Ban</i>
MRO	Operacje refinansujące <i>Main refinancing operations</i>
MTO	Średniookresowe cele budżetowe <i>Medium-term budgetary objectives</i>
mWIG40	Warszawski Indeks Giełdowy średnich spółek <i>Warsaw Stock Index of medium companies</i>
NBP	Narodowy Bank Polski <i>National Bank of Poland</i>
NBER	Krajowe Biuro Badań Ekonomicznych (Stany Zjednoczone) <i>The National Bureau of Economic Research (United States)</i>
NC	NewConnect <i>NewConnect</i>
NEER	Nominalny efektywny kurs walutowy <i>Nominal Effective Exchange Rate</i>
NSA	Niewyrównane sezonowo <i>Not seasonally adjusted</i>
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju <i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>
OFE OPE	Otwarte Fundusze Emerytalne <i>Open Pension Funds</i>
O/N	lokata nocna <i>overnight</i>
p.b.	Punkt bazowy <i>Basis poin</i>

PBC	Ludowy Bank Chin <i>The People's Bank of China</i>
PDP	Państwowy dług publiczny <i>State public debt</i>
PE	Parlament Europejski <i>European Parliament</i>
PIT	Podatek dochodowy od osób fizycznych <i>Personal Income Tax</i>
PKB GDP	Produkt krajowy brutto <i>Gross Domestic Product</i>
PKD NACE	Polska Klasyfikacja Działalności <i>National Classification of Economic Activities</i>
POLONIA	Stawka referencyjna „POLONIA” <i>Polish Overnight Index Average</i>
PPE EPP	Pracownicze programy emerytalne <i>Employee Pension Programmes</i>
PPG	Programy Partnerstwa Gospodarczego <i>Economic Partnership Programmes</i>
PPP	Parytet siły nabywczej <i>Purchasing Power Parity</i>
p proc. pp	Punkt procentowy <i>Percentage point</i>
PPS	Standard siły nabywczej <i>Purchasing Power Standard</i>
PSPP	Program skupu papierów sektora publicznego <i>Public sector purchase programme</i>
QQE	Ilościowe i jakościowe luzowanie w polityce monetarnej <i>Quantitative and Qualitative Easing</i>
RBA	Bank Rezerw Australii <i>Reserve Bank of Australia</i>
RE	Rada Europejska <i>European Council</i>
ROA	Rentowność aktywów <i>Return on Assets</i>
ROE	Rentowność kapitałów <i>Return on Equity</i>
RPP	Rada Polityki Pieniężnej <i>Monetary Policy Council</i>
REER	Realny efektywny kurs walutowy <i>Real Effective Exchange Rate</i>
RM	Rada Ministrów <i>Council of Ministers</i>
RPP	Rada Polityki Pieniężnej <i>Monetary Policy Council</i>
SA	Wyrównane sezonowo <i>Seasonally Adjusted</i>
SFP PFS	Sektor finansów publicznych <i>Public finance sector</i>

SKOK	Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe <i>Co-operative Savings and Credit Unions</i>
SMP	Program skupu papierów wartościowych z rynku kapitałowego <i>Securities Markets Programme</i>
SNB	Centralny Bank Szwajcarii <i>Swiss National Bank</i>
SP	Skarb Państwa <i>State Treasury</i>
SPW	Skarbowe papiery wartościowe <i>State Treasury securities</i>
SSM	Jednolity Mechanizm Nadzorczy <i>Single Supervisory Mechanism</i>
sWIG80	Warszawski Indeks Giełdowy małych spółek <i>Warsaw Stock Exchange Index of small companies</i>
TFP	Łączna produktywność czynników produkcji (odpowiednik tzw. reszty Solowa) <i>Total factor productivity (Solow residual equivalent)</i>
TLTRO	Dłużne operacje refinansujące <i>Targeted longer-term refinancing operations</i>
TSCG	Traktat o Stabilności, Koordynacji i Zarządzaniu <i>Treaty on Stability, Coordination and Governance</i>
tys. thous.	tysiąc <i>thousand</i>
UNCTAD	Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju <i>United Nations Conference on Trade and Development</i>
UR	Stopa bezrobocia <i>Unemployment Rate</i>
VAT	Podatek od wartości dodanej <i>Value added tax</i>
WDB CVA	Wartość dodana brutto <i>Gross value added</i>
WEO	Raport o stanie gospodarki światowej MFW <i>World Economic Outlook</i>
WIBOR	Wysokość oprocentowania pożyczek na polskim rynku międzybankowym <i>Warsaw Interbank Offered Rate</i>
WIG	Warszawski Indeks Giełdowy <i>Warsaw Stock Exchange Index</i>
WIG20	Indeks giełdowy 20 największych spółek notowanych na GPW <i>Warsaw Stock Exchange Index of 20 largest companies</i>
WIG-BANKI	Subindeks giełdowy spółek sektora bankowego <i>WSE sub-index of banking sector</i>
WIG-BUDOW	Subindeks giełdowy spółek sektora budowlanego <i>WSE sub-index of construction sector</i>
WID-CHEMIA	Subindeks giełdowy spółek sektora chemicznego <i>WSE sub-index of chemical sector</i>
WIG-INFO	Subindeks giełdowy spółek sektora informatycznego <i>WSE sub-index of IT sector</i>
WIG-MEDIA	Subindeks giełdowy spółek sektora medialnego <i>WSE sub-index of media sector</i>

WIG-PALIWA	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł paliwowy” <i>WSE sub-index of oil and gas industry sector</i>
WIG-SPOZYW	Subindeks giełdowy spółek sektora „przemysł spożywczy” <i>WSE sub-index of food industry sector</i>
WIG-SUROWCE	Subindeks giełdowy spółek branży surowcowej <i>WSE sub-index of basic-materials sector</i>
WWUK	Wyprzedzający wskaźnik ufności konsumenckiej <i>Leading consumer confidence indicator</i>
YU	Stopa bezrobocia młodzieży <i>Youth Unemployment Rate</i>
zł zl	złoty zloty
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych <i>Social Insurance Institution</i>

Skróty nazw państw i grup krajów

Abbreviations of country names and group of countries

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
UE-28 <i>EU-28</i>	Unia Europejska (28 państw członkowskich) <i>European Union (28 member states)</i>
UE <i>EU</i>	Unia Europejska <i>European Union</i>
EA EA	Strefa euro <i>Euro Area</i>
AT	Austria <i>Austria</i>
BE	Belgia <i>Belgium</i>
BG	Bułgaria <i>Bulgaria</i>
CH	Szwajcaria <i>Switzerland</i>
CY	Cypr <i>Cyprus</i>
CZ	Czechy <i>Czech Republik</i>
DE	Niemcy <i>Germany</i>
DK	Dania <i>Denmark</i>
EE	Estonia <i>Estonia</i>
EL	Grecja <i>Greece</i>

ES	Hiszpania <i>Spain</i>
FI	Finlandia <i>Finland</i>
FR	Francja <i>France</i>
HR	Chorwacja <i>Croatia</i>
HU	Węgry <i>Hungary</i>
IE	Irlandia <i>Ireland</i>
IS	Islandia <i>Iceland</i>
IT	Włochy <i>Italy</i>
LT	Litwa <i>Lithuania</i>
LU	Luksemburg <i>Luxembourg</i>
LV	Łotwa <i>Latvia</i>
MT	Malta <i>Malta</i>
NL	Holandia <i>Netherlands</i>
NO	Norwegia <i>Norway</i>
PL	Polska <i>Poland</i>
PT	Portugalia <i>Portugal</i>
RO	Rumunia <i>Romania</i>
RPA RSA	Republika Południowej Afryki <i>Republic of South Africa</i>
RU	Rosja <i>Russia</i>
SE	Szwecja <i>Sweden</i>
SI	Słowenia <i>Slovenia</i>
SK	Słowacja <i>Slovakia</i>
TR	Turcja <i>Turkey</i>
UK	Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>

Oznaczenie grup krajów według Międzynarodowego Funduszu Walutowego <i>Groups of countries according to the International Labour Organization</i>	
AE	Gospodarki rozwinięte <i>Advances economies</i>
CIS	Wspólnota Niepodległych Państw <i>Commonwealth of Independent States</i>
EDA	Rozwijające się kraje Azji <i>Emerging and developing Asia</i>
EDE	Europa Środkowa i Wschodnia <i>Emerging and developing Europe</i>
EMDE	Gospodarki wschodzące i rozwijające się <i>Emerging market and developing Economies</i>
EMMIE	Rynki wschodzące i gospodarki o średnim dochodzie <i>Emerging markets and middle-income economies</i>
LA	Ameryka Łacińska <i>Latin America</i>
G7	Główne gospodarki rozwinięte – G7 <i>Major advanced economies – G7</i>
MENA	Bliski Wschód i Afryka Północna <i>Middle East and North Africa</i>
SSA	Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>
Oznaczenia grup krajów według Międzynarodowej Organizacji Pracy <i>Groups of countries according to the International Labour Organization</i>	
AS	Kraje Arabskie <i>Arab States</i>
CWA	Azja Środkowa i Zachodnia <i>Central and Western Asia</i>
EA	Azja Wschodnia <i>East Asia</i>
EE	Europa Wschodnia <i>Eastern Europe</i>
LA	Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>
NA	Afryka Północna <i>North Africa</i>
NAM	Ameryka Północna <i>Northern America</i>
NSWE	Europa Północna, Południowa i Zachodnia <i>Northern, Southern and Western Europe</i>
SA	Południowa Azja <i>South Asia</i>
SEA	Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik <i>South-East Asia and the Pacific</i>
SSA	Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>

Wzrost gospodarczy i inflacja

Polska

- **W 2017 r. proces szybkiego wzrostu poziomu aktywności gospodarczej w Polsce, zapoczątkowany jeszcze w 2013 r., powtórnie przyspieszył po krótkotrwałym spowolnieniu w 2016 r. Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2017 r. w ujęciu realnym o 4,6%** i był to wzrost znacznie wyższy niż w latach poprzednich (3,0% w 2016 r. oraz 3,8% w 2015 r.). W ujęciu kwartalnym tempo wzrostu realnego PKB w każdym z kwartałów było wyższe niż w roku poprzednim (pomiędzy 4,0% a 5,2%). Obok popytu krajowego, a szczególnie spożycia, których kontrybucja do PKB wyniosła odpowiednio 4,5 i 3,4 p. proc., pewne znaczenie miała także akumulacja, w tym nakłady brutto na środki trwałe – odpowiednio 1,2 i 0,6 p. proc.
- **Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2017 r. w Polsce była dodatnia i wyniosła 2,0%, podczas gdy rok wcześniej wystąpiła deflacja, która wyniosła 0,6%.** Powrotowi dodatniej inflacji sprzyjało odnowienie się presji kosztowej, związanej ze wzrostem inflacji na świecie, a szczególnie w Unii Europejskiej.
- **Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej** – w 2017 r. ich udział w eksporcie wyniósł 79,7% podobnie jak rok wcześniej, a w imporcie 60,1% wobec 60,9% w roku poprzedzającym.
- **Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie kolejny rok wzrastał** (z 5,5% do 5,9%), co stanowiło odwrócenie trendu z lat poprzednich. Także w imporcie nastąpił wzrost udziału dla tej grupy krajów (8,1% w 2017 r. w porównaniu do 7,3% w 2016 r.).

Kontekst międzynarodowy

- **Wzrost PKB na świecie w 2017 r. wyniósł 3,8% i był o 0,6 p. proc. wyższy niż w 2016 r.** Dobra kondycja gospodarcza objęła swym zasięgiem większą grupę krajów niż w roku ubiegłym. Spośród trzech głównych gospodarek wpływających na osiągnięcia gospodarki światowej, w Stanach Zjednoczonych wzrost PKB przyspieszył o 0,8 p. proc. do 2,3%, w Chinach odnotowano odwrócenie spadku tempa wzrostu, który przyspieszył o 0,4 p. proc. do 7,1%, natomiast w strefie euro, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, wzrost wyniósł 2,3%, czyli o 0,5 p. proc. więcej niż w roku ubiegłym.
- **Czynnikami o istotnym znaczeniu dla gospodarki światowej były w 2017 r. bardziej ekspansywna polityka fiskalna w Stanach Zjednoczonych oraz ekspansywna polityka pieniężna w strefie euro,** które istotnie pobudziły wzrost gospodarczy na świecie. Negatywny wpływ na gospodarkę światową krajów przeżywających recesje gospodarcze w znacznym stopniu minął, gdyż Rosja i Brazylia w 2017 r. doświadczyły dodatniego wzrostu gospodarczego.

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Polska

- W 2017 r. kontynuowany był rozpoczęty w drugiej połowie 2013 r. **proces poprawy warunków na polskim rynku pracy: wskaźnik zatrudnienia** (dla osób w wieku 15–64 lata) **wzrósł o 1,6 p. proc. do poziomu 66,1%**, zaś **stopa bezrobocia** (dla osób w wieku 15–74 lata) **obniżyła się o 1,3 p. proc. do poziomu 4,9%**. Na skutek spadku bezrobocia zwiększyła się presja na podniesienie płac, co skutkowało wzrostem przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (do 4 272 zł) i przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia realnego o 3,4%.
- **Wzrost wskaźnika zatrudnienia w 2017 r. występował we wszystkich grupach wieku;** w największym stopniu wzrósł wśród osób w wieku 55–59/64 lata (o 2,5 p. proc.).

- Rok 2017 był także kolejnym rokiem kurczenia się liczby osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata) w wyniku **nabierającego tempa procesu starzenia się populacji. Udział tej grupy wieku w populacji w 2017 r. wyniósł 61,2%**, wobec 61,9 w roku poprzedzającym.
- Konsekwencją poprawy sytuacji na rynku pracy była **poprawa ogólnej sytuacji gospodarstw domowych**, na co wskazywał **wzrost realny wartości dochodów rozporządzalnych na osobę o 6,3% i wzrost realny wydatków na osobę o 1,9% w stosunku do 2016 r.**
- **Świadczenie wychowawcze (Rodzina 500+)** stanowiło w 2017 r. przeciętnie w gospodarstwach domowych otrzymujących to świadczenie **14,5% dochodów rozporządzalnych na 1 osobę.**

Kontekst międzynarodowy

- **W 2017 r. kontynuowany był wzrost globalnej liczby pracujących. Według szacunków MOP wyniósł on 1,1%.** Dynamika tego wzrostu była jednak niższa niż w 2016 r.
- **Wskaźnik globalnego zatrudnienia wyniósł 58,6%**, co oznaczało spadek o 0,1 p. proc. w odniesieniu do poprzedniego roku. **Współczynnik aktywności zawodowej w 2017 r. również zmniejszył się w porównaniu z 2016 r.** (o 0,1 p. proc.) i **kształtował się na poziomie 62,0%.**
- **W 2017 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 190,0 mln** (wzrosła ona o 0,3 mln w stosunku do 2016 r.). **Stopa bezrobocia utrzymywała się na poziomie 5,5%.** Pomędzy poszczególnymi regionami występowały jednak istotne różnice w zakresie poziomów bezrobocia.
- **Jakość pracy na świecie w 2017 r. pogorszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim**, co przejawiało się wzrostem liczby osób pracujących na niepewnych warunkach, tzw. *vulnerable employment* (o 19,3 mln). Najwyższy udział *vulnerable employment* **wśród ogółu pracujących obserwowany był w 2017 r. w Azji Południowej (72,1%) oraz Afryce Subsaharyjskiej (72,0 %).**

Finanse publiczne

Polska

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (według EDP) w 2017 r. wyniósł 1,7% PKB** i wypełniał kryterium referencyjne Traktatu z Maastricht (3,0% PKB). Pozostawał on jednak wyższy niż średnia dla krajów UE (1,0% PKB). Deficyt uległ obniżeniu w relacji do roku poprzedniego, kiedy stanowił 2,3% PKB.
- **Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 50,6% PKB**, co oznaczało jego spadek o 3,6 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim. Średni poziom zadłużenia do PKB w Unii Europejskiej był wyraźnie wyższy i wyniósł 81,6% PKB.
- **Największy wpływ na nierównowagę sektora finansów publicznych (metodologia krajowa) miał podsektor rządowy**, którego deficyt w wysokości 24,5 mld zł stanowił 1,2% PKB. Jednakże, bez transferów wewnątrz sektora finansów publicznych saldo podsektora rządowego byłoby dodatnie.

Kontekst międzynarodowy

- **Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2017 r. szacowany był przez MFW dla gospodarek rozwiniętych na 2,6% PKB.** Nastąpił **spadek zadłużenia** dla tej grupy gospodarek do poziomu **104,4% PKB.**
- **W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się nastąpił spadek deficytu (do 4,4% PKB wobec 4,8% PKB w 2016 r.)** przy wzroście zadłużenia do 49,0% PKB z 46,9% PKB w roku poprzednim.

- **W Unii Europejskiej w 2017 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych został według Eurostatu obniżony do 1,0% PKB.** Skala zacieśnienia fiskalnego wyniosła 0,7 p. proc. **Relacja zadłużenia do PKB drugi rok od ostatniego kryzysu gospodarczego ulegała obniżeniu i w 2017 r. wyniosła 81,6% PKB.**

System finansowy

Polska

- **Rada Polityki Pieniężnej w 2017 r. utrzymała stopy procentowe na tym samym poziomie**, co było uzasadnione przez RPP poprawą sytuacji polskiej gospodarki w kierunku zrównoważonego wzrostu przy utrzymującej się równowadze makroekonomicznej. Obowiązująca stopa referencyjna w 2017 r. wyniosła 1,5%.
- Łączne aktywa sektora finansowego w 2017 r. odnotowały wzrost o 5,2% w relacji do roku poprzedniego, a ich wartość wyniosła 2 478 mld zł. Wartość aktywów sektora finansowego odnotowała najwyższy wzrost dla Otwartych Funduszy Emerytalnych – o 17,3% oraz Funduszy inwestycyjnych i Towarzystw Funduszy Inwestycyjnych – o 6,4%.
- **W sektorze bankowym w 2017 r. wystąpił wzrost funduszy własnych o 12,9% natomiast wynik finansowy netto odnotował spadek o 2,3% wobec 2016 r.** W sektorze bankowym wystąpiła poprawa relacji kredytów do depozytów, a współczynnik ten wyniósł 93,9% wobec 94,7% w 2016 r., wzmacniając tym samym stabilność systemu finansowego i stan równowagi akcji kredytowej wobec działalności depozytowej banków.
- **Rynek kapitałowy charakteryzował się wzrostem kapitalizacji, która na Rynku Głównym GPW zwiększyła się o 23,7% w relacji do roku poprzedniego, wynosząc 1 380 mld zł.** W 2017 r. wystąpił wzrost koncentracji kapitałowej dla 5% największych spółek o 2,1 p. proc. do 79,2% łącznej wartości kapitalizacji giełdy. Wartość obrotów na rynku głównym GPW zwiększyła się o 29,0%, natomiast zmniejszył się udział inwestorów krajowych instytucjonalnych na rynku do poziomu 30,5% (z 33,5% w 2016 r.).

Kontekst międzynarodowy

- Poprawa sytuacji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych była jedną z determinant kontynuowanych podwyżek podstawowych stóp procentowych przez Fed. **FOMC podjęła w 2017 r. trzykrotnie decyzję o podniesieniu docelowego zakresu stopy funduszy federalnych do poziomu 0,75–1,50%.** Decyzja ta była odebrana przez inwestorów jako potwierdzenie trwałego ożywienia w gospodarce Stanów Zjednoczonych.
- Europejski Bank Centralny kontynuował w 2017 r. działania związane z luzowaniem polityki monetarnej, dostarczając płynności na rynek bankowy w strefie euro. **Rada Prezesów EBC zapowiedziała w 2017 r. wygaszanie programu skupu aktywów.**
- **W 2017 r. EBC zakończył program dłużnych operacji refinansujących (TLTRO II)** prowadzony w celu stymulacji akcji kredytowej banków. We wszystkich operacjach banki strefy euro pożyczły ogółem 740,2 mld EUR.

Executive summary

Economic growth and inflation

Poland

- **In 2017 the process of rapid growth of economic activity in Poland, that begun in 2013, again gained momentum, after a short slowing down in 2016. The Gross Domestic Product (GDP) grew in real terms by 4.6%**, and it was a much stronger growth in comparison with the previous years (3.0% in 2016 and 3.8% in 2015). In all quarters of 2017 the pace of GDP growth in respect to the corresponding quarters of the previous year was higher (between 4,0% and 5,2%) than in 2016. The main growth supporting factor was domestic demand, in particular consumption, of which the contributions to the GDP growth were 4.5 and 3.4 pp respectively. Of some importance was also the accumulation, including gross fixed capital formation – 1.2 and 0.6 pp respectively.
- **Inflation** (understood as the increase in prices of consumer goods and services) **in Poland in 2017 was positive, reaching 2.0%, contrary to the previous year when there was a deflation of 0.6%**. The return of positive inflation can be associated to some degree with higher cost pressures from abroad, particularly from the European Union.
- **The European Union countries continued to be the main trade partners of Poland** – in 2017 their share in exports reached 79.7% as in the previous year, and in imports 60.1% compared with 60.9% respectively.
- **The share of Central and Eastern Europe countries in exports increased for the second year** (from 5.5% to 5.9%), which is a trend reversal in comparison to previous years. Also in imports there was an share increase for this group of countries (8.1% in 2017 compared with 7.3% in 2016).

International environment

- **The World's GDP growth in 2017 was 3.8% and was higher by 0.6 pp than in 2016.** The good economic conditions spread over a larger group of countries than in the previous year. Considering the three main economies impacting on the world economy, in the US the growth of GDP went up by 0.8 pp to 2.3%, China experienced a higher GDP growth by 0.4 pp reaching 7.1%, and the euro zone experienced a similar to the US economy growth of 2.3%, which was higher by 0.5 pp than in the previous year.
- **The factors of importance for the world economy in 2017 were an expansive fiscal policy in the US and an expansive monetary policy in euro area**, which stimulated substantially the economic growth in the world. The negative impact on the *world* economy of countries enduring recessions waned to a large degree, since Russia and Brazil in 2017 experienced positive growth.

Labour market and income situation of households

Poland

- In 2017, the process of **improving conditions on the Polish labour market**, that begun in the second half of 2013, continued: the **employment index** (for 15–64 aged persons) **rose by 1.6 pp to the level of 66.1%** and the unemployment rate (for 15–74 aged persons) **decreased by 1.3 pp to the level of 4.9%**. The reduction of unemployment led to a rise in wages (up to 4 272 PLN), which resulted in a real monthly remunerations' increase by 3.4%.
- The increase in the employment index was observed in all age groups; however **it rose to the greatest degree in the group of 55–59/64 aged persons (by 2.5 pp)**.
- 2017 was also a following year with a decreasing number of working-age persons in Poland, due to **accelerating process of population ageing**. The share of the age group 18–59/64 in the overall population settled at 61.2%, compared with 61.9% in 2016.

- The improvement on the labour market led to a general betterment in the situation of households, confirmed by a **real growth in the value of disposable income per person by 6.3% and by a real increase in expenditures by 1.9%**, compared with 2016.
- **The parental benefit (Family 500+) constituted in 2017 on average 14.5% of disposable income per capita** in the households receiving this social aid.

International environment

- **In 2017, the global number of persons employed continued to grow. According to estimates by the ILO, it amounted to 1.1%.** However, the dynamics of this growth was lower than in 2016.
- **The global employment rate reached 58.6%**, which meant a decrease by 0.1 pp. in relation to the previous year. **The economic activity rate in 2017 also decreased in comparison with 2016** (by 0.1 pp) and fell to the level of 62.0%.
- **In 2017, the number of persons unemployed in the world amounted to 190.0 million** (it increased by 0.3 million compared to 2016). **The unemployment rate remained at 5.5%.** There were, however, significant differences in the levels of unemployment between individual regions.
- **The quality of work in the world in 2017 worsened compared to the previous year**, which was reflected by the increase in the number of people working on precarious conditions, so-called vulnerable employment (by 19.3 million). The most important share of vulnerable employment among all employed was observed in 2017 in South Asia (72.1%) and Sub-Saharan Africa (72.0%).

Public finances

Poland

- **In 2017 the General Government sector deficit (according the EDP definition) came out at 1.7% of the GDP.** It was the reference value of Maastricht criterion (3.0% of the GDP) but was higher than in the EU as a whole (1.0% of the GDP in 2017). The deficit was, however, lower in comparison with the previous year, when it reached 2.3% of the GDP.
- **The sector's debt was at 50.6% of the GDP**, which was lower by 3.6 pp in comparison with the previous year. Its average level for the EU was conspicuously higher reaching 81.6% of the GDP.
- **The greatest contributor in generating public sector (Polish methodology) imbalance was the Central Government sub-sector**, of which the deficit amounted to 24.5 bn zł, that was 1.2% of the GDP. However, without the transfers within the public sector, this financial result would be positive.

International environment

- **The General Government deficit in developed economies was assessed by the IMF at 2.6% of the GDP in 2017.** This group of economies reached a high level of debt, i.e. 104.4% of the GDP.
- In the group of **emerging and developing economies deficit dropped (to 4.4% of the GDP comparing to 4.8% GDP in 2016) and debt increase up to 49.0% of the GDP from 46.9% GDP in the previous year.**
- **In the European Union in 2017, the General Government sector deficit was lowered to 1.0% of the GDP.** The scale of fiscal tightening was 0.7 pp. **The debt ratio to GDP for the second time since the economic crisis was reduces and levelled at 81.6% of the GDP in 2017.**

Financial system

Poland

- **The Monetary Policy Council in October 2017 decided to maintain the interest rates at the same level**, justifying this decision by continuing improvement of the Polish economy situation towards sustainable growth in maintain macroeconomic stability. **The reference rate in 2017 was on the level of 1.5%.**
- **The total financial sector assets in 2017 increased by 5.2% in comparison with the previous year, reaching 2 478 bn zł.** The highest increase in the value of financial sector assets was reported in the Open Pension Funds – by 17.3% and in the Investment Funds – by 6.4%.
- **In the banking sector in 2017, there has been an increase in own funds by 12.9% however in net financial results was lower by 2.3% compared with 2016.** There has been a betterment in the ratio of loans to deposits, which settled at 93.9% compared with 94.7% in 2016, thus strengthening the stability of the financial system and the balance of bank lending to deposit activities.
- **The capital market showed increased capitalization, which on the Warsaw Stock Exchange (WSE) Main Market surged by 23.7% in comparison with the previous year, reaching 1 380 bn zł.** In 2017 there was an increase in capital concentration for the upper 5% of the largest companies on WSE by 2.1 pp to the level of 79.2%. The turnover on the Main Market increased by 29.0%, while the share of domestic institutional investors decreased to the level of 30.5% (33.5% in 2016).

International environment

- The economic recovery in the US was one of the reasons behind the announcement by the Fed to continue the increase base interest rates. **FOMC decided to raise the target range for the federal funds rate level in 2017 three times to 0.75–1.50%.** This decision was interpreted by the investors as a sign of a sustainable recovery in the US economy.
- The European Central Bank engaged in 2017 in a monetary policy easing in response to weakening growth dynamics and low inflation in the euro zone. **The ECB Governing Council announced in 2017 the termination of the asset purchase program.**
- **In 2017 the ECB ended the debt refinancing operations programme (TLTRO II), which was stimulating the bank lending in the Euro area.** In all operations of TLTRO II, the euro area banks borrowed a total of 740.2 bn euro.

Rozdział 1

Chapter 1

Wzrost gospodarczy

Economic growth

1. Procesy w gospodarce światowej

1. Processes in the world economy

W trakcie całego 2017 r. na świecie następowało dalsze przyspieszanie tempa wzrostu, które rozpoczęło się w drugiej połowie 2016 r. Dlatego wzrost gospodarczy w 2017 r. zamknął się wynikiem znacznie lepszym niż w 2016 r. Poprawa sytuacji gospodarczej objęła swoim zasięgiem większość krajów i regionów. W szczególności kraje rozwinięte rozwijały się szybciej niż oczekiwano. Wzrost ten był podtrzymywany korzystnymi uwarunkowaniami finansowymi. W krajach strefy euro ekspansywne dostosowania pieniężne³ wspierały wzrost, zaś w Stanach Zjednoczonych rolę stymulatora wzrostu pełniła ekspansywna polityka fiskalna. Wzrost gospodarczy umocnił się szczególnie na rynkach wschodzących Azji i Europy. W 2017 r. także wśród eksporterów surowców zaobserwowano poprawę sytuacji gospodarczej po trzech latach spowolnienia, pomimo relatywnie niskich cen surowców w 2017 r.

Wzrost gospodarczy

Economic growth

Wzrost PKB na świecie w 2017 r., według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), wyniósł 3,8% i był o 0,6 p. proc. wyższy niż w 2016 r. Był to najwyższy roczny wzrost od 2011 r. W podziale na grupy państw wynosił on 2,3% dla gospodarek rozwiniętych (wzrost o 0,6 p. proc. w stosunku do 2016 r.) oraz 4,8% w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się (wzrost o 0,4 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim).

Gospodarka Stanów Zjednoczonych rosła w tempie 2,3%, czyli w tempie szybszym niż w poprzednim roku (o 0,8 p. proc.). Wyhamowanie wzrostu odwróciło się w trakcie 2016 r., a wzrost jeszcze przyspieszył w 2017 r., co miało związek z luźną polityką fiskalną i silnym wzrostem inwestycji.

W strefie euro odnotowano także przyspieszenie wzrostu PKB do 2,3%, czyli o 0,5 p. proc. więcej niż w 2016 r., co miało związek głównie ze wzrostem inwestycji wspieranych przez utrzymywaną wciąż ekspansywną politykę pieniężną EBC. Towarzyszyły temu korzystne impulsy popytowe ze strony szybko rosnącej gospodarki Stanów Zjednoczonych.

W Japonii w 2017 r. zanotowano wzrost o 1,7%, czyli o 0,8 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Stało się tak na skutek lepszych niż oczekiwano wyników w eksporcie.

³ Accomodative monetary policy według: MFW, World Economic Outlook, April 2018, (2018), Waszyngton.

Tablica 1. Zmiany Produktu Krajowego Brutto na świecie (ceny stałe)
 Table 1. *Gross Domestic Product change in the world (constant prices)*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Świat <i>World</i>	3,5	3,6	3,5	3,2	3,8
Gospodarki rozwinięte, w tym: <i>Advanced economies, including:</i>	1,3	2,1	2,3	1,7	2,3
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	1,7	2,6	2,9	1,5	2,3
Japonia <i>Japan</i>	2,0	0,4	1,4	0,9	1,7
Strefa euro <i>Euro area</i>	-0,2	1,3	2,1	1,8	2,3
Gospodarki wschodzące i rozwijające się, w tym: <i>Emerging market and developing economies, including:</i>	5,1	4,7	4,3	4,4	4,8
Europa Środkowa i Wschodnia <i>Emerging and developing Europe</i>	4,9	3,9	4,7	3,2	5,8
Turcja <i>Turkey</i>	8,5	5,2	6,1	3,2	7,0
rozwijające się kraje Azji <i>emerging and developing Asia</i>	6,9	6,8	6,8	6,5	6,5
Chiny <i>China</i>	7,8	7,3	6,9	6,7	6,9
Indie <i>India</i>	6,4	7,4	8,2	7,1	6,7
Ameryka Łacińska <i>Latin American and the Caribbean</i>	2,9	1,3	0,3	-0,6	1,3
Brazylia <i>Brazil</i>	3,0	0,5	-3,6	-3,5	1,0
Meksyk <i>Mexico</i>	1,4	2,8	3,3	2,9	2,0
Wspólnota Niepodległych Państw <i>Commonwealth of Independent States</i>	2,5	1,0	-2,0	0,4	2,1
Rosja <i>Russia</i>	1,8	0,7	-2,5	-0,2	1,5
Bliski Wschód i Afryka Północna <i>Middle East and North Africa</i>	2,5	2,6	2,4	4,9	2,2
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	5,3	5,1	3,4	1,4	2,8
Republika Południowej Afryki <i>South Africa</i>	2,5	1,8	1,3	0,6	1,3

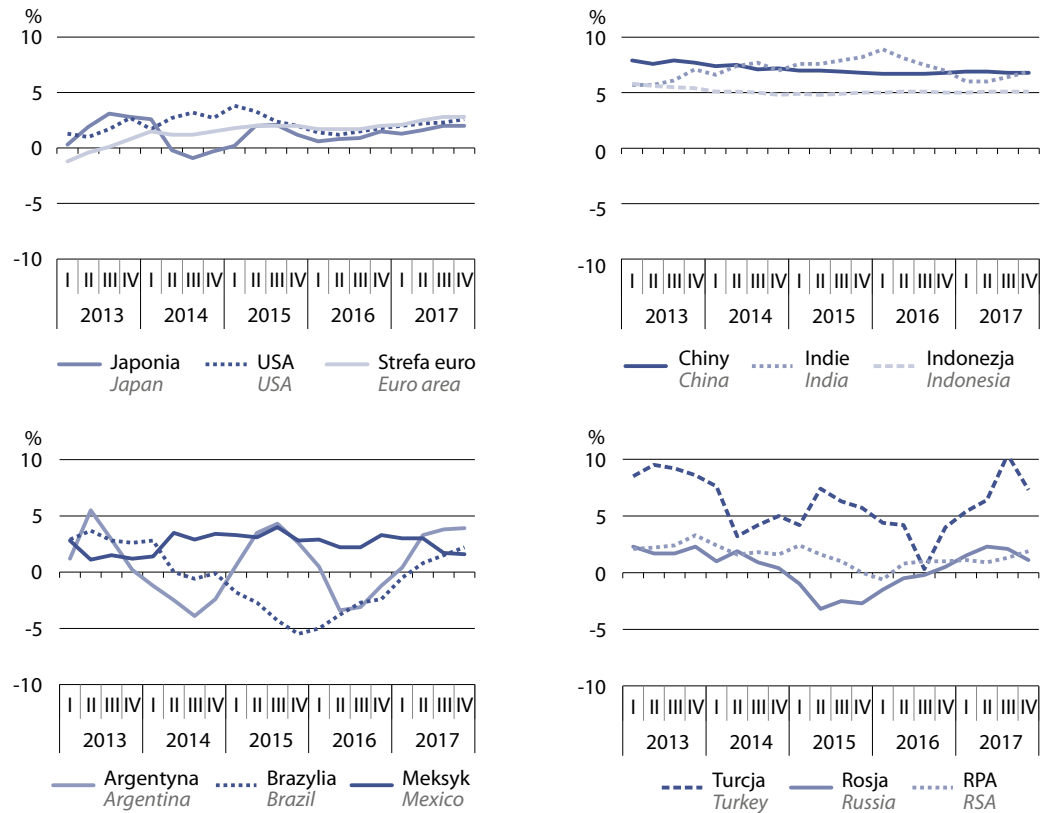
Źródło: dane MFW (World Economic Outlook, April 2018). Dane za 2017 to szacunki MFW.
 Source: IMF data (World Economic Outlook, April 2018). Data for 2017 are IMF estimates.

Chiny i Indie odnotowały w 2017 r. wysokie tempo wzrostu, ale ponieważ wzrost ten utrzymał się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim (odpowiednio dla 2016 r. i 2017 r. – 6,7% i 7,1% oraz 6,9% i 6,7%) kontrybucja tych dwóch krajów do światowego wzrostu zmniejszyła się. W Chinach zanotowano tylko niewielkie zmniejszenie spadku tempa wzrostu, zaś w Indiach wystąpił spadek. Było to rezultatem dwóch procesów przeciwstawnie wpływających na tempo wzrostu. W krajach tych zwiększył się eksport oraz popyt konsumpcyjny. Jednak na te procesy nałożyło się osłabienie aktywności inwestycyjnej w Chinach rozpoczęte jeszcze w 2014 r., szczególnie w odniesieniu do branży nieruchomości, czego pochodną była

widoczna już w 2014 r. obniżka cen nieruchomości mieszkaniowych. Z kolei spadek tempa wzrostu PKB w Indiach związany był m.in. z inicjatywą rządową, dotyczącą wymiany pieniędzy, która między innymi przyczyniła się do tymczasowego spadku podaży pieniądza. Efekty tych działań przeciągnęły się na I połowę 2017 r. Na tymczasowe osłabienie popytu mogło mieć także wpływ wprowadzenie w tym kraju podatku GST od 1 lipca 2017 r., na miejsce innych podatków pośrednich.

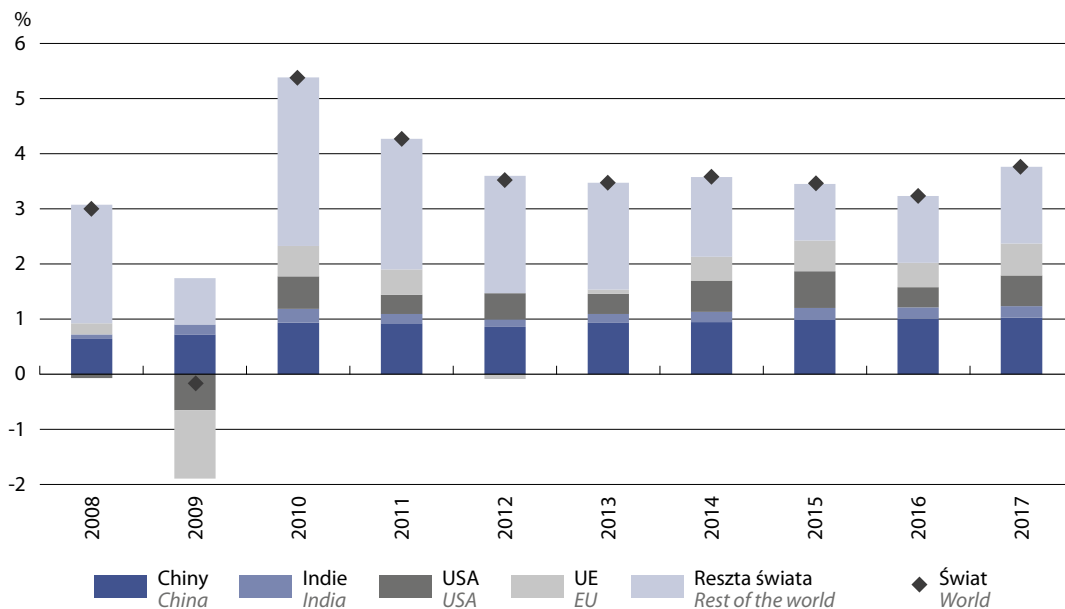
Wykres 1. Zmiany PKB w ujęciu realnym w wybranych gospodarkach (porównanie do analogicznego kwartału poprzedniego roku; wyrównane sezonowo)

Chart 1. GDP changes in real terms in selected economies (compared to the same period of the previous year)

Źródło: dane OECD.
Source: OECD data.

Wykres 2. Wkład wybranych gospodarek do wzrostu światowego PKB
 Chart 2. Contribution of selected economies to world GDP growth

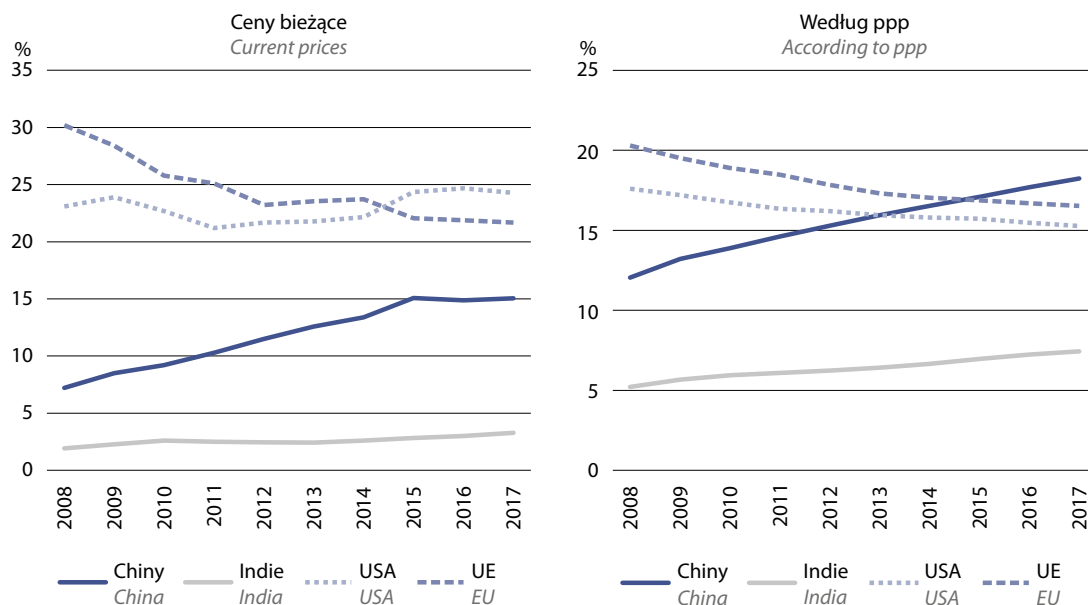

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook, April 2018).
 Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2018).

Charakterystyczny dla ostatnich kilku lat spadek cen surowców, w tym szczególnie ropy naftowej, zaczął powoli mijać w 2017 r. Wpłynęło to korzystnie na wzrost zależnych od eksportu surowców krajów – w tym także Brazylii i Rosji. Kraje te w 2017 r. wyszły z recesji. Tempo wzrostu PKB w Brazylii i w Rosji w 2017 r. stało się dodatnie i wyniosło odpowiednio 1,0% i 1,5%.

Do ważnych zjawisk należy zaliczyć zmiany w rankingu największych gospodarek świata. W ciągu ostatnich pięciu lat gospodarka USA wyprzedziła gospodarkę krajów UE jako lider w zakresie udziału w gospodarce światowej (w cenach bieżących stało się to w 2015 r.). W 2017 r. udziały tych gospodarek w gospodarce świata to odpowiednio 24,3% i 21,7%. Z kolei według parytetu siły nabywczej (PPP), w ostatnim pięcioleciu gospodarka Chin już wyprzedziła gospodarki zarówno Stanów Zjednoczonych, jak i UE.

Wykres 3. Udział wybranych gospodarek w światowym PKB
 Chart 3. Share of selected economies in world GDP

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (World Economic Outlook, April 2018).
 Source: own contribution based on IMF data (World Economic Outlook, April 2018).

Rynek pracy

Labour market

W 2017 r., zgodnie z oceną Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO⁴) globalny rynek pracy charakteryzował się wzrostem liczby pracujących, jednak dynamika tego wzrostu nieznacznie wyhamowała w porównaniu z rokiem poprzednim. Wśród grup krajów najwyższą dynamiką wzrostu liczby pracujących cechowały się kraje Afryki Subsaharyjskiej (3,1%), arabskie (2,6%) oraz Afryki Północnej (2,2%). Pomimo dodatniej dynamiki wzrostu liczby pracujących, współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia na świecie obniżyły się nieznacznie w stosunku do 2016 r.

Globalna stopa bezrobocia w 2017 r. wyniosła 5,5% i nie zmieniła się w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwyższa stopa bezrobocia występowała w krajach Afryki Południowej (27,7%), najniższa natomiast w regionie Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (2,9%).

W Stanach Zjednoczonych wzrost liczby pracujących był w 2017 r. o 0,7 p. proc. niższy niż w roku poprzednim i kształtował się na poziomie 0,9%. Stopa bezrobocia obniżyła się w tym kraju z 4,9% w poprzednim roku, do 4,4% w 2017 r.

⁴ International Labour Organization.

Tablica 2. Zmiana liczby pracujących według grup krajów
Table 2. Change in the number of employed persons by country groups

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Świat <i>World</i>	1,3	1,3	1,2	1,2	1,1
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	1,1	1,8	1,5	1,6	0,9
Japonia <i>Japan</i>	0,9	0,8	0,5	0,8	-0,2
Strefa euro <i>Euro area</i>	-0,5	1,0	1,1	1,8	1,5
Kraje Arabskie <i>Arab States</i>	3,6	3,1	3,6	2,5	2,6
Południowo-Wschodnia Azja oraz Pacyfik <i>South-Eastern Asia and the Pacific</i>	1,2	1,6	0,2	1,7	1,4
Europa Północna, Południowa i Zachodnia <i>Northern, Southern and Western Europe</i>	-0,3	0,8	0,9	1,4	1,0
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	1,4	1,5	1,2	0,1	0,9
Afryka Północna <i>Northern Africa</i>	2,5	0,0	1,0	2,1	2,2
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	3,3	2,9	3,1	2,4	3,1

Źródło: dane MOP, z wyjątkiem strefy euro (dane Eurostat).

Source: ILO data, except for Euro area (Eurostat data).

W strefie euro kolejny rok z rzędu miała miejsce kontynuacja odbudowy rynku pracy. Liczba pracujących wzrosła w 2017 r. w tej grupie krajów o 1,5%, zaś stopa bezrobocia obniżyła się z poziomu 10,0% w 2016 r. do 9,0%. Poprawa sytuacji na rynku pracy miała przy tym miejsce kolejny rok z rzędu w krajach południowych, tj. Hiszpanii, Portugalii i Grecji, które ze względu na kryzys gospodarczy doświadczyły największych strat w zatrudnieniu w poprzednich latach. W krajach tych nastąpił zarówno wzrost liczby pracujących, jak również spadek stopy bezrobocia.

W regionie Ameryki Łacińskiej i Karaibów w 2017 r. nastąpił wzrost liczby pracujących (o 0,9%), a także wzrost stopy bezrobocia o 0,5 p. proc. (do poziomu 8,3%). W dwóch największych gospodarkach regionu Brazylii i Meksyku stopy bezrobocia osiągnęły odpowiednio poziom 13,3% i 3,4%.

W krajach Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku zaobserwowano wzrost liczby pracujących w stosunku do roku poprzedniego o 1,4%, przy stopie bezrobocia na poziomie 2,9%.

W obszarze Europy Północnej, Południowej i Zachodniej wzrost liczby pracujących kształtował się w 2017 r. na poziomie 1,0%, w porównaniu z rokiem poprzednim spadł o 0,4 p. proc. Stopa bezrobocia w regionie wynosiła 8,4%. Pomimo jej spadku o prawie 3 p. proc. pomiędzy latami 2013–2017, nadal pozostawała na poziomie wyższym niż przed wystąpieniem ostatniego kryzysu (w 2008 r. wynosiła 7,3%).

Procesy inflacyjne

Inflationary processes

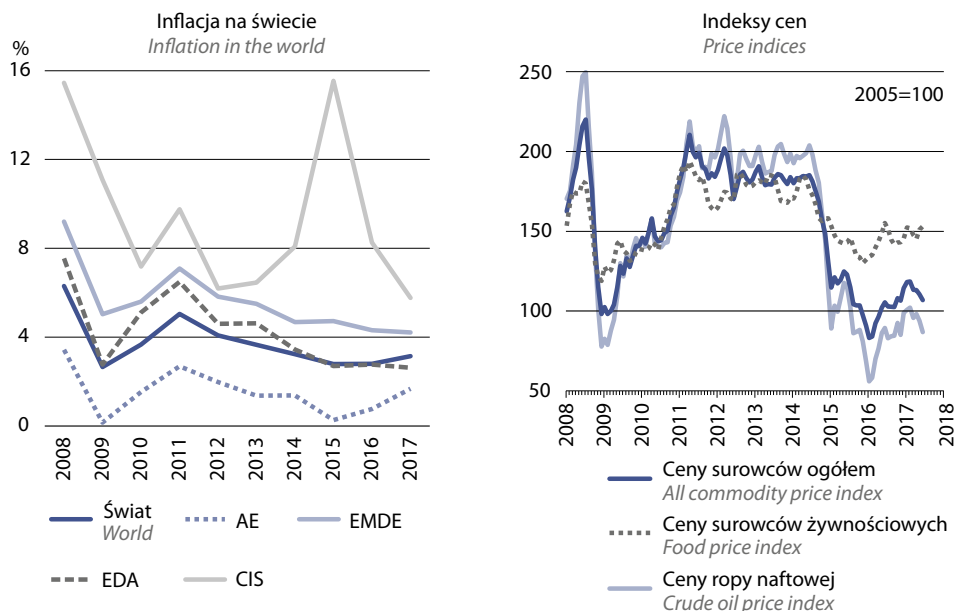
Inflacja⁵ na świecie w 2017 r. wyniosła 3,2% i była o 0,4 p. proc. wyższa niż w 2016 r., osiągając poziom z 2014 roku. Inflacja niemal we wszystkich grupach krajów nieznacznie wzrosła lub utrzymywała się na mniej więcej tym samym poziomie. Ten nieznaczny wzrost inflacji na świecie można między innymi wiązać

⁵ Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Na podstawie danych bazy MFW, *World Economic Outlook, April 2018*. Podział na grupy krajów według agregatów MFW.

z ekspansywną polityką fiskalną w Stanach Zjednoczonych oraz ekspansywną polityką pieniężną w krajach Unii Europejskiej. Nieco wyższe niż w 2016 r. były także ceny ropy naftowej.

Wykres 4. Inflacja (CPI) na świecie oraz wybrane indeksy cen^a

Chart 4. Inflation (CPI) in the world and selected price indices^a

Uwaga: ceny surowców do czerwca 2017 r.
a Dane do czerwca 2017 r.

Źródło: dane MFW (*World Economic Outlook, April 2018*).

Note: commodity prices until June 2017.

a Data until June 2017.

Source: IMF data (*World Economic Outlook, April 2018*).

Wyjątkiem były kraje Wspólnoty Niepodległych Państw, w których poziom inflacji po bardzo silnym skoku w 2015 r., dalej spadał. W tych krajach w 2016 r. inflacja spadła z 15,5% do 8,3%. W 2017 r. zjawisko to było kontynuowane gdyż inflacja spadła o 2,8 p. proc. do poziomu 5,5%. Spowodowane było to spadkiem oraz niewielkim tempem wzrostu aktywności gospodarczej, czyli osłabieniem presji popytowej, powtórny umocnieniem się rubla rosyjskiego, a także nieco wyższymi od oczekiwanych cenami ropy naftowej, które silnie oddziałują na kurs rubla.

W Japonii w 2017 r. inflacja wzrosła z poziomu -0,1% do 0,5%, co oznacza koniec deflacji w tym kraju. We wszystkich państwach grupy G7 inflacja wzrosła. Jej największy wzrost, spośród tych krajów, zanotowano w Wielkiej Brytanii, gdzie poziom inflacji wzrósł z 0,7% do 2,7%.

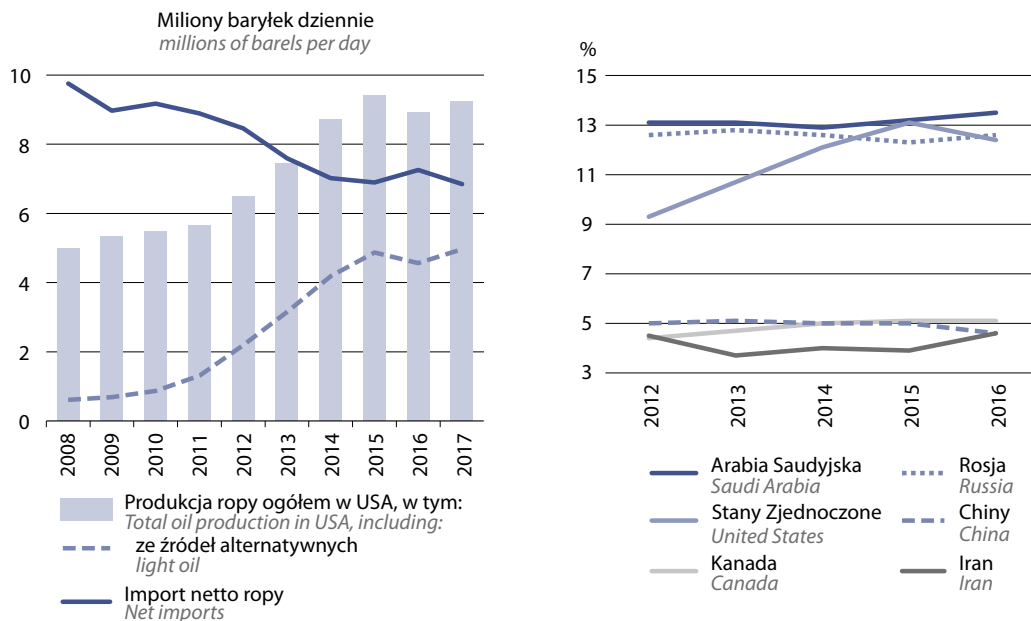
W grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się inflacja w 2017 r. prawie nie zmieniła się, osiągając poziom 4,0%.

W 2017 r. czynnikiem, który znacząco wpływał na poziom cen światowych był wzrost cen surowców żywnościowych. Ceny te były o 2,0% wyższe aniżeli rok wcześniej, przy czym wzrost ten zaobserwowano głównie w trzech ostatnich kwartałach 2016 r., a w pierwszym półroczu 2017 r. ceny utrzymywały się na mniej więcej tym samym poziomie. Wyższe światowe ceny żywności sprzyjały wyższej inflacji – szczególnie w krajach rozwijających się, gdzie żywność stanowi znaczny procent koszyka dóbr konsumpcyjnych.

Ceny ropy⁶, których spadek rozpoczął się w czerwcu 2014 r., osiągnęły swoje minimum w styczniu 2016 r., po czym nastąpił ich wzrost. Średnia cena baryłki ropy naftowej od stycznia do grudnia 2016 r. wzrosła o 76,5%. W trakcie pierwszych dwóch miesięcy 2017 r. ceny ropy naftowej utrzymały się nieznacznie powyżej poziomu z grudnia 2016 r., po czym nieznacznie spadły w następnych czterech miesiącach.

Wykres 5. Produkcja i import netto ropy naftowej w Stanach Zjednoczonych oraz udziały najważniejszych producentów w produkcji światowej^a (średnie dzienne dla lat oraz procenty)

Chart 5. Oil production and imports in the US and production shares of most important oil suppliers^a (yearly averages per day and percentages)

^a brak dostępnych danych IEA za 2016 r.

Źródło: dane EIA oraz IEA.

^a IEA data for 2016 not available.
Source: EIA and IEA data.

W odniesieniu do czynników o charakterze podażowym, jeszcze istotniejszym i wpływającym na zmiany cen ropy w ostatnich kilku latach jest zwiększenie wydobycia ropy ze źródeł alternatywnych (łupków bitumicznych i piasków asfaltowych) w Stanach Zjednoczonych⁷ i Kanadzie. Zwiększona podaż z tego alternatywnego źródła na rynku krajowym w Stanach Zjednoczonych wpłynęła na dalsze zmniejszenie poziomu importu z innych lokalizacji⁸. Po chwilowym odwróceniu tych tendencji w 2016 r., tzn. powtórnym zwiększeniu się importu w 2017 r. nastąpił powrót na ścieżkę wzrostu produkcji w oparciu o własne zasoby ropy niekonwencjonalnej, co wiązało się m.in. ze zmianą administracji w Stanach Zjednoczonych.

⁶ Średnia arytmetyczna cen w USD trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh, cena przy transakcjach z natychmiastową dostawą. Na podstawie danych bazy MFW, *World Economic Outlook, April 2018*.

⁷ Na podstawie danych *U.S. Energy Information Administration (EIA)* wiadomo, że ropę naftową w 2015 r. ze źródeł alternatywnych na skalę przemysłową pozyskiwano w 3 krajach na świecie (w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie oraz – na niewielką skalę – w Argentynie). W 2014 r. średnie dzienne światowe wydobycie takiej ropy oszacowano na 4,32 mln baryłek, z czego Stany Zjednoczone odpowiadały za produkcję 4,19 mln baryłek dziennie. W 2015 r. w Stanach Zjednoczonych produkcja takiej ropy wzrosła do 4,87 mln baryłek dziennie. Po rekordowym 2015 r. produkcja ropy niekonwencjonalnej spadła w 2016 r. do 4,56 mln baryłek dziennie, co miało jednak charakter tymczasowy, gdyż w 2017 r. produkcja takiej ropy znowu wzrosła do 4,97 mln baryłek dziennie pobijając rekord z 2015 r.

⁸ Zgodnie z informacjami *U.S. Energy Information Administration (EIA)*, Stany Zjednoczone w 2017 r. odpowiadały za około 20% światowego rocznego spożycia ropy.

Wśród trzech największych producentów ropy naftowej na świecie (Arabia Saudyjska, Rosja, Stany Zjednoczone), w latach 2010–2015 bardzo istotnie wzrósł udział Stanów Zjednoczonych, z 8,5% do 13,1%. W 2016 r. nastąpiło cofnięcie się tej tendencji, natomiast w 2017 r. trend wzrostowy został przywrócony w świetle danych EIA⁹. Jeśli uwzględnimy inne surowce do produkcji paliw płynnych niż ropa naftowa, to Stany Zjednoczone w rekordowym 2015 r. zajęły pierwsze miejsce w rankingu największych producentów surowców do produkcji paliw płynnych na świecie i sytuacja taka mogła powtórnie wystąpić także w 2017 r.¹⁰ Wśród drugiej trójki największych producentów ropy naftowej (Chiny, Kanada, Iran)¹¹ na uwagę zasługuje wzrost produkcji w Kanadzie, który też jest wynikiem zwiększenia produkcji ze źródeł alternatywnych. W 2017 r. Kanada umocniła się na pierwszym miejscu w drugiej trójce największych producentów ropy naftowej na świecie.

Wśród surowców innych niż ropa naftowa, uwagę zwraca wyhamowanie spadku światowych cen koszyka najważniejszych metali (miedź, aluminium, ruda żelaza, cyna, nikiel, cynk, ołów, uran¹²), których cena w drugim kwartale 2017 r.¹³ była większa od średniorocznej z 2016 r. o 10,4% (wobec spadku o 23,0% w 2015 r. i 5,5% w 2016 r.). W przypadku węgla kamiennego jego cena w drugim kwartale 2017 r. była wyższa od średniorocznej z 2016 r. o 22,0% (było to kontynuacją wzrostu cen o 12,0% w 2016 r., po spadku o 18,0% w 2015 r.)¹⁴.

Handel międzynarodowy

International trade

Zgodnie z danymi MFW, tempo wzrostu wolumenu¹⁵ światowego handlu towarami i usługami w 2017 r. wyniosło 4,9% i było wyższe od odnotowanego rok wcześniej (2,2%). Dane miesięczne (wyrównane sezonowo), opracowane przez *CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis*, wskazywały na załamanie wzrostu wolumenu światowego handlu w ostatnim kwartale 2015 r. i pierwszym kwartale 2016 r. oraz powtórne przyspieszenie w kolejnych kwartałach 2016 r. To przyspieszenie wzrostu wolumenu handlu światowego było kontynuowane w 2017 r.

Zgodnie z danymi MFW, odbudowa obrotów w międzynarodowym handlu towarami i usługami w 2017 r. cechowała się wyższym wzrostem wśród gospodarek wschodzących. Jednak gospodarki rozwinięte też zanotowały wzrost obrotów w handlu międzynarodowym. Import w tej grupie krajów wzrósł o 4,0% (wobec wzrostu o 2,7% rok wcześniej), a eksport zwiększył się o 4,2% (wobec 2,0% rok wcześniej). Dla grupy gospodarek wschodzących i rozwijających się było to odpowiednio dla importu 6,4% (wobec 1,8% w 2016 r.) oraz dla eksportu 6,4% (wobec 2,6% w 2016 r.).

⁹ Brak dostępnych danych IEA za 2017 r.

¹⁰ Co wymaga potwierdzenia gdy dostępne będą dane IEA za 2017 r.

¹¹ W jednym roku (2013) analizowanego okresu Kuwejt, Wenezuela, Zjednoczone Emiraty Arabskie i Irak wyprodukowały więcej ropy naftowej od Iranu. Spadek produkcji Iranu w tym roku należy wiązać z sankcjami nałożonymi na ten kraj (na podstawie danych IEA). Ponadto, w 2015 r. Irak wyprzedził Iran na szóstej pozycji wśród największych producentów ropy naftowej.

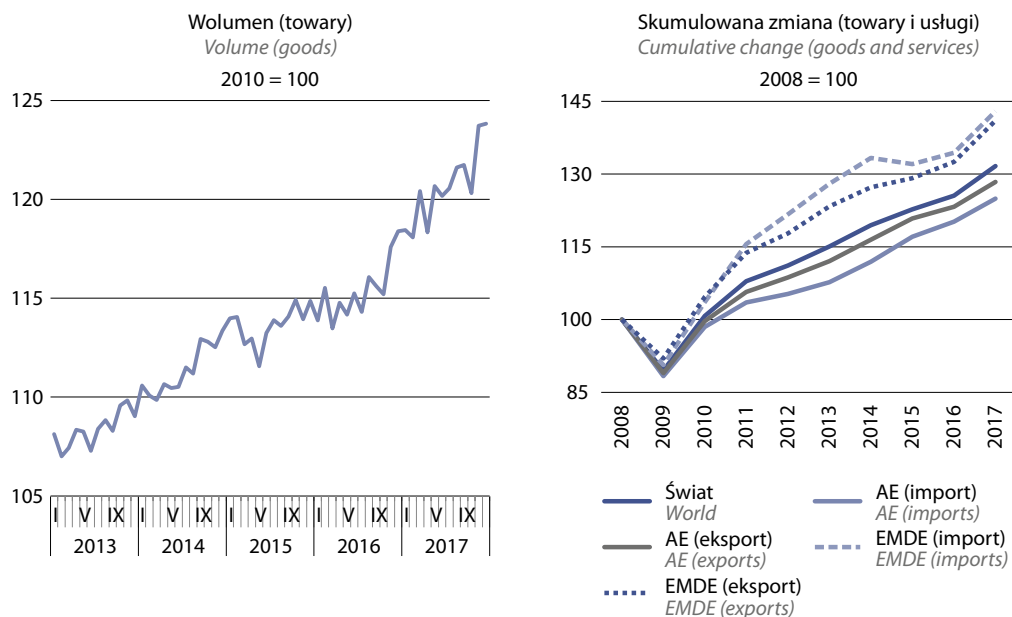
¹² Koszyk jest ważony udziałem wartościowym. Dlatego nie ma znaczenia fakt, że ruda żelaza występuje w nim zamiast czystego metalu.

¹³ Brak danych MFW za drugą połowę 2017 r.

¹⁴ Na podstawie bazy cen surowców według danych MFW.

¹⁵ Dane w niniejszym podrozdziale odnoszą się do wolumenu obrotów, czyli nie zależą od cen, tylko od zmian ilości (ważonych udziałem w wartości całego obrotu) towarów podlegających międzynarodowemu obrotowi.

Wykres 6. Światowy handel towarami i usługami
Chart 6. World trade in goods and services

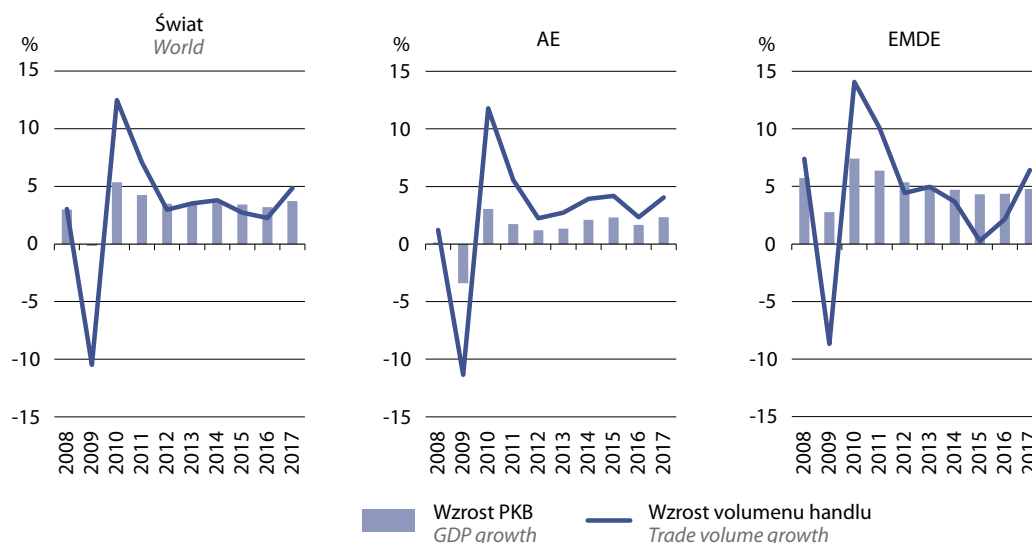

Szczególnie wyraźnie w ostatnich latach (2014–2017) zwiększało się tempo wzrostu handlu w strefie euro. Import strefy euro w 2017 r. zwiększył się o 4,2% (wobec 4,5% rok wcześniej), a eksport wzrósł o 5,0% (wobec 3,1% rok wcześniej). Wyraźny wzrost wolumenu handlu zaobserwowano dla grupy krajów G7, gdzie import wzrósł o 4,1% (wobec 2,1% rok wcześniej), a eksport wzrósł o 4,3% (wobec 1,3% rok wcześniej). Słabsze niż w strefie euro było tempo wzrostu handlu w pozostałych gospodarkach rozwiniętych, gdzie import wzrósł o 3,9% (wobec 2,3% rok wcześniej), a eksport wzrósł o 2,8% (wobec 2,0% rok wcześniej).

W ostatnich trzech latach poprzedzających 2017 r. handel w gospodarkach zaliczanych do grupy Wspólnoty Niepodległych Państw odnotował spadek. Jednak w 2017 r. nastąpiła znaczna odbudowa obrotów tego handlu. Import w tej grupie krajów wzrósł o 13,9% (wobec spadku o 3,0% w roku poprzednim), zaś eksport wzrósł o 8,9% (wobec spadku o 0,2% w roku poprzednim).

Do ważnych obserwacji dotyczących całości światowego handlu międzynarodowego dobrami i usługami należy zaliczyć spadek znaczenia handlu mierzonego udziałem w PKB, który rozpoczął się od 2012 r. Po okresie odbudowy światowego handlu po kryzysie finansowym, trwającym aż do 2011 r., w pięcioletnie 2012–2016 relacja wolumenu handlu do PKB wyraźnie zmniejszyła się do poziomu niższego także w stosunku do okresu sprzed kryzysu finansowego. Największą rolę w tym spadku odegrały kraje należące do grupy gospodarek wschodzących i rozwijających się, szczególnie Chiny (spadek importu o 0,5%, a eksportu o 2,2%). Od 2016 r. jednak nastąpił w tym kraju powtórny wzrost wolumenu handlu (wzrost importu o 4,7%, a eksportu o 1,0%), który jeszcze przyspieszył w 2017 r. (wzrost importu o 6,9%, a eksportu o 9,2%). Duży wpływ na spadek znaczenia handlu w światowym PKB przed 2017 r. miały także gospodarki Wspólnoty Niepodległych Państw, ale trend ten uległ odwróceniu w 2017 r. Pomimo zwiększenia wzrostu wolumenu handlu w 2017 r. jego relacja do PKB nie odbudowała się w stosunku do jego poziomu z 2011 r.

Wykres 7. Porównanie tempa wzrostu PKB oraz tempa wzrostu wolumenu handlu światowego
 Chart 7. Comparison between GDP growth and trade volume growth

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MFW (*World Economic Outlook*, April 2018).
 Source: own contribution based on IMF data (*World Economic Outlook*, April 2018).

Investycje i oszczędności

investments and savings

Relacja poziomu oszczędności do PKB w 2017 r. w gospodarce światowej wyniosła 26,1%, natomiast relacja inwestycji¹⁶ do PKB przyjęła poziom 25,6%, czyli prawie się nie zmieniła w stosunku do 2016 r. Najwyższy poziom zarówno inwestycji (40,0%), jak i oszczędności (40,9%) występował w grupie rozwijających się krajów Azji, przy czym inwestycje wzrosły, a oszczędności zmniejszyły się w stosunku do roku poprzedniego (odpowiednio 41,0% i 39,6%). Dla Chin odnotowano jeszcze wyższy poziom inwestycji (44,4%) i oszczędności (45,8%) (wobec roku poprzedniego odpowiednio 44,1% i 45,9%). Najniższy poziom inwestycji w relacji do PKB osiągnęły kraje Afryki Subsaharyjskiej (20,2%) oraz kraje Ameryki Łacińskiej i Karaibów (19,1%). Podobnie było z poziomem oszczędności w relacji do PKB (odpowiednio 17,8% i 17,5%).

W latach 2013–2017 zróżnicowanie poziomu inwestycji w relacji do PKB pomiędzy gospodarkami wschodzącymi i rozwijającymi się a gospodarkami rozwiniętymi utrzymywało się na mniej więcej tym samym poziomie (w przedziale od 11,0% do 11,7%). Dla poziomu oszczędności zróżnicowanie zmniejszyło się w tym okresie z 10,9% do 9,9%.

W latach 2005–2014 w gospodarkach wschodzących i rozwijających się występował stale dodatni, lecz malejący bilans oszczędności i inwestycji, aż do roku 2015 r., gdy stał się ujemny i pozostał taki w 2016 r. i w 2017 r. W gospodarkach rozwiniętych bilans ten był ujemny do 2011 r. W 2012 r. poziom oszczędności w krajach rozwiniętych nieznacznie przekroczył poziom inwestycji i pozostaje dodatni do chwili obecnej.

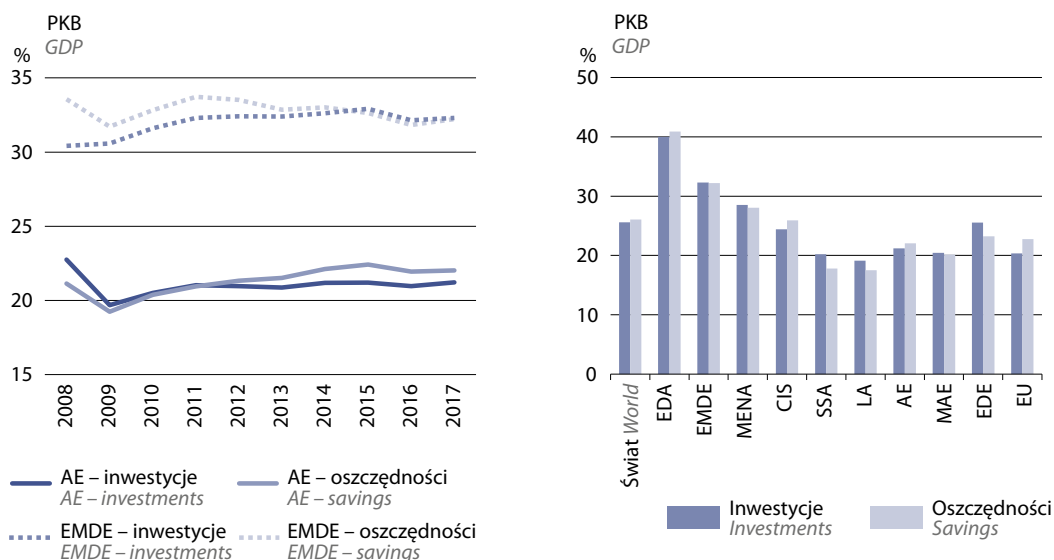
¹⁶ Inwestycje zostały zdefiniowane jako akumulacja brutto, tj. przyrost majątku narodowego w określonym czasie, obejmujący, w ujęciu wartościowym, nakłady brutto na środki trwałe, przyrost rzeczowych środków obrotowych, nabycie aktywów o wyjątkowej wartości pomniejszone o ich rozdysponowanie.

Tablica 3. Nadwyżka oszczędności nad inwestycjami
Table 3. Saving surplus over investment

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % PKB <i>in % of GDP</i>				
Świat <i>World</i>	0,6	0,8	0,7	0,5	0,5
Gospodarki rozwinięte <i>Advanced economies</i>	0,7	0,9	1,2	1,0	0,8
Strefa euro <i>Euro area</i>	2,8	2,9	3,7	3,6	3,6
Grupa G7 <i>Major advanced economies</i>	-0,5	-0,1	0,2	0,0	-0,3
Inne gospodarki rozwinięte <i>Other advanced economies</i>	5,3	5,3	6,1	5,5	4,8
Gospodarki wschodzące i rozwijające się <i>Emerging market and developing economies</i>	0,5	0,4	-0,3	-0,3	-0,1
Wspólnota Niepodległych Państw <i>Commonwealth of independent states</i>	0,7	2,2	3,1	0,4	1,5
Rozwijające się kraje Azji <i>Emerging and developing Asia</i>	0,8	1,5	2,0	1,4	0,9
Europa Środkowa i Wschodnia <i>Emerging and developing Europe</i>	-3,5	-2,9	-1,8	-1,7	-2,3
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	-3,1	-3,8	-3,9	-2,2	-1,6
Bliski Wschód i Afryka północna <i>Middle East and North Africa</i>	11,0	6,5	-4,0	-3,9	-0,5
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-saharan Africa</i>	-2,3	-3,7	-5,7	-3,7	-2,4

Źródło: dane MFW (*World Economic Outlook, April 2018*).
 Source: IMF data (*World Economic Outlook, April 2018*).

Wykres 8. Bilans oszczędności i inwestycji w latach 2008–2017 oraz inwestycje i oszczędności do PKB w 2017 r.
Chart 8. Savings and investments balance in 2008–2017, and investments and savings to GDP in 2017

Źródło: dane MFW (*World Economic Outlook, April 2018*).
 Source: IMF data (*World Economic Outlook, April 2018*).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne

Direct foreign investments

W 2017 r. wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na świecie (BIZ)¹⁷ zmniejszyła się, osiągając poziom 1,43 bln USD (spadek o 23,4% w stosunku do poprzedniego roku). Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w krajach rozwiniętych w 2017 r. stanowiły 49,8% globalnego napływu BIZ i wyniosły 712,4 mld USD (spadek o 420,8 mld USD w relacji do 2016 r.). Napływ BIZ do Ameryki Północnej zmniejszył się o 39,4% do poziomu 299,6 mld USD, w tym zmniejszył się o 181,7 mld USD napływ inwestycji do Stanów Zjednoczonych (spadek o 39,8%). Napływ BIZ do Europy i do Unii Europejskiej zmniejszył się odpowiednio o 40,9% i 42,1% do poziomu 333,7 mld USD dla Europy i 303,6 mld USD dla UE. Gospodarki krajów wschodzących i rozwijających się zanotowały napływ BIZ w kwocie 715,5 mld USD, co stanowiło 50,2% globalnych napływów. W krajach tych nastąpił spadek napływu inwestycji o 2,3% w relacji do poprzedniego roku. Azja pozostała największym odbiorcą tych inwestycji. Wyniosły one dla Azji 475,8 mld USD i zwiększyły się o 0,5 mld USD w relacji do 2016 r.

Tablica 4. Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Table 4. Inflow of direct foreign investments

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	in mld USD		in bn USD		
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne Direct foreign investments	1 443,2	1 323,9	1 921,3	1 867,5	1 429,8
Kraje rozwinięte Developed economies	684,3	563,3	1 141,3	1 133,2	712,4
Europa Europe	340,5	272,5	595,2	564,9	333,7
Unia Europejska European Union	336,8	256,6	515,9	524,0	303,6
Ameryka Północna North America	270,8	230,7	511,4	494,4	299,6
Stany Zjednoczone United States	201,4	171,6	465,8	457,1	275,4
Kraje rozwijające się Developing economies	674,7	703,8	744,0	670,2	670,7
Afryka Africa	74,5	71,2	56,6	53,2	41,8
Azja Asia	421,5	460,3	516,4	475,3	475,8
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean	175,9	169,9	169,2	139,7	151,3
Oceania Oceania	2,7	2,3	1,8	1,9	1,7
Kraje transformujące się Transition economies	84,3	56,7	36,0	64,1	46,8

Uwaga: grupy krajów według UNCTAD.

Źródło: UNCTAD, *World Investment Report*.

Note: groups of countries according to UNCTAD.

Source: UNCTAD, *World Investment Report*.

¹⁷ UNCTAD, *World Investment Report 2018*, (2018), New York and Geneva.

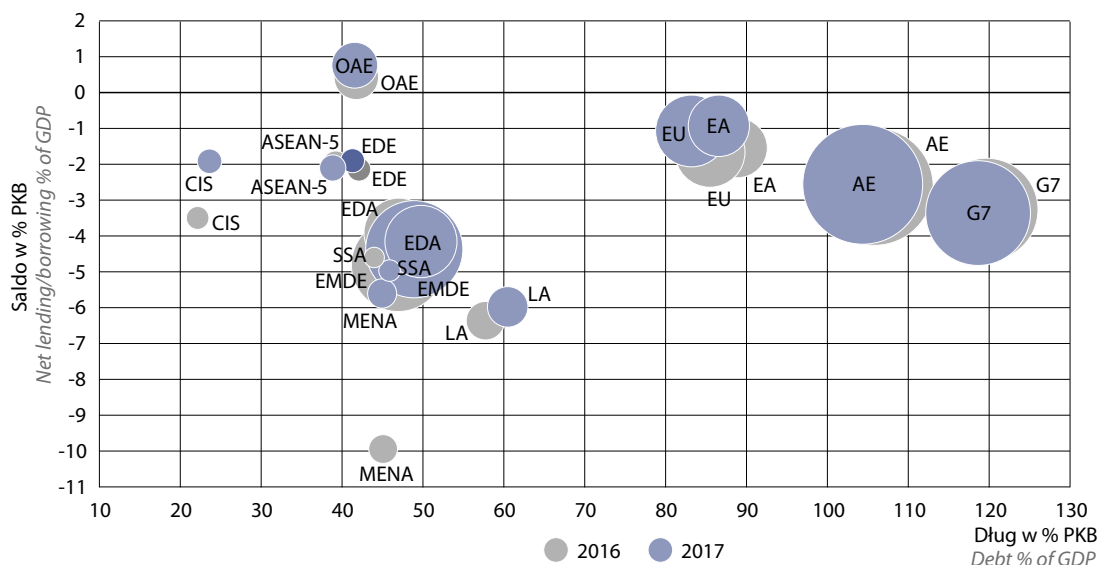
Finanse publiczne

Public finance

W 2017 r. w krajach rozwiniętych na skutek szybszego wzrostu gospodarczego oraz konsolidacji fiskalnej nastąpił nieznaczny spadek deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych w tej grupie do 2,6% PKB. Deficyt w gospodarkach wschodzących i rozwijających się w 2017 r. spadł do 4,4% PKB z 4,8% PKB. W grupie krajów rozwiniętych relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB spadła do poziomu 104,4% PKB wobec 105,9% PKB w końcu roku poprzedniego. W krajach wschodzących i rozwijających się relacja długu publicznego do PKB była wyraźnie niższa i osiągnęła 49,0% PKB w 2017 r. (wobec 46,9% PKB w roku poprzednim).

Wykres 9. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych na świecie w 2017 r. (rozmiar znacznika określa PKB według PPP)

Chart 9. General government net lending/borrowing and debt in the world in 2017 (the size of the tag is defined by GDP according to PPP)

Uwaga: grupy krajów według MFW (WEO), tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MFW (WEO).

Note: country groups according to the IMF (WEO) grouping, translation and description in the abbreviation list.

Source: data of the IMF (WEO).

Rynki finansowe

Financial markets

Zmienność na globalnych rynkach finansowych była w 2017 r. historycznie niska pomimo znacznej niepewności polityki gospodarczej, co do wyniku negocjacji wyjścia Wielkiej Brytanii z UE. W Stanach Zjednoczonych rynek akcji rósł notując historycznie wysokie poziomy. Wzrost w strefie euro w 2017 r. był silniejszy niż oczekiwano, co wpłynęło na ograniczenie niepewności inwestorów i akceptację wyższego poziomu ryzyka na europejskich rynkach kapitałowych. Indeksy giełd europejskich odrabiały straty z 2016 r., w tym również indeksy banków europejskich, pomimo utrzymujących się obaw o stan europejskiego sektora bankowego i skutki Brexitu.

Największe banki centralne w 2017 r. zdecydowały się na różne formy prowadzenia polityki pieniężnej. Na utrzymywanie rozluźnienia polityki pieniężnej wśród największych banków centralnych zdecydowały

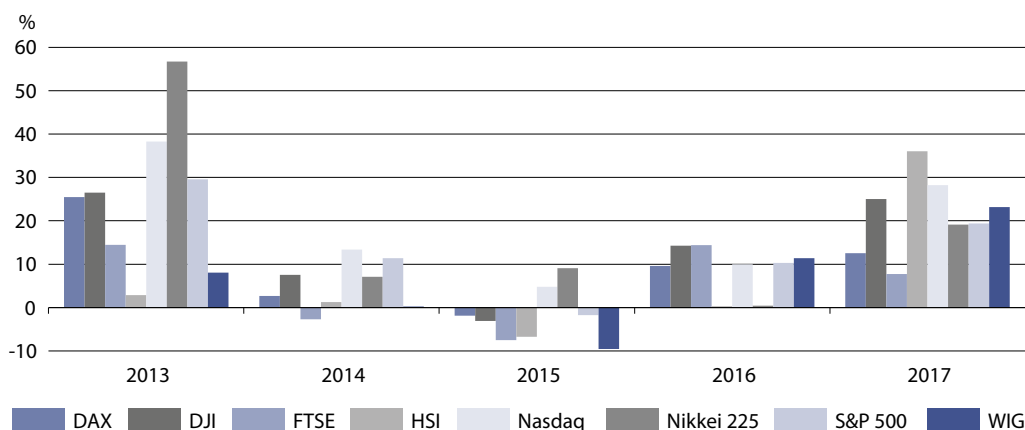
się: EBC i Bank Japonii. Ich działania sprzyjały ograniczeniu zmienności na rynkach finansowych, pomimo kontynuacji i zapowiedzi podwyżek stóp procentowych przez Fed i BoE. Poprawa sytuacji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych oraz zakończenie dalszego luzowania polityki pieniężnej przez Fed przyczyniło się do wzrostu rentowności obligacji skarbowych na rynku amerykańskim. Ponadto, w Stanach Zjednoczonych jak i w strefie euro, premia za ryzyko kapitałowe, która wyrażona jest przez nadwyżkę zysku oczekiwanego przez inwestorów z tytułu posiadania akcji, osiągnęła poziom zbliżony do najwyższego sprzed 2008 r.¹⁸.

Ograniczona fluktuacja na rynkach finansowych w 2017 r. były m.in. konsekwencją kontynuacji prowadzonych przez banki centralne programów skupu obligacji. Pomimo zacieśnienia polityki pieniężnej przez niektóre banki centralne, nadal stosowane były niestandardowe środki dostarczania płynności rynkom, celem tłumienia okresowych oznak stresu rynkowego.

Poprawa globalnych warunków finansowania sprzyjała wzrostom notowań akcji na rynkach kapitałowych. Indeksy największych giełd na świecie odnotowały wysoki wzrost w 2017 r. w porównaniu do notowań z końca 2016 r. Najwyższy wzrost notowań stwierdzono w przypadku chińskiego indeksu giełdowego Hang Seng Index (HSI), którego stopa zwrotu na koniec 2017 r. wyniosła 36,1%, indeksu Nasdaq ze stopą zwrotu na poziomie 28,2% oraz indeksu Dow Jones ze stopą zwrotu 25,0%. Indeks WIG giełdy polskiej w 2017 r. na tle giełd światowych pozycjonował się w czołówce tych o najwyższej stopie zwrotu, osiągając poziom 23,2% (wobec 11,4% w 2016 r.). Indeksy takich giełd jak Nasdaq, Dow Jones oraz S&P500 osiągnęły w 2017 r. najwyższe w historii wartości.

Wykres 10. Roczne stopy zwrotu wybranych indeksów giełd światowych

Chart 10. Annual rates of return of selected global stock market indices

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych przez giełdy.
Source: own contribution based on data published by stock exchanges.

Polityka monetarna na świecie

Monetary policy in the world

Warunki finansowania na świecie były korzystne przez cały rok 2017. Otoczenie polityki monetarnej było kształtowane przez wciąż utrzymywaną akomodacyjną politykę największych banków centralnych. Stopniowe zaostrzenie polityki pieniężnej było z dużym wyprzedzeniem zapowiadane i wdrażane w taki sposób, aby nie było to źródło niepewności na rynkach.

Działania podejmowane w ramach prowadzonej polityki monetarnej przez główne banki centralne na świecie w 2017 r. można podzielić na cztery główne nurty.

¹⁸ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 32.

Pierwszy nurt wiązał się z decyzjami banków centralnych w zakresie zakończenia programów luzowania ilościowego. Do tej grupy zaliczyć można działania podejmowane m.in. przez Fed, Bank Anglii (BoE), Bank Kanady, Czeski Bank Narodowy (CNB), Bank Meksyku oraz Bank Centralny Hongkongu. Fed od grudnia 2015 r. rozpoczął zacieśnianie polityki monetarnej, kontynuując ją w 2016 r. i 2017 r. Fed w 2017 r. podniósł główną stopę procentową trzykrotnie: w marcu z 0,75% do 1,00%, w czerwcu do 1,25% oraz w grudniu do 1,50%. BoE natomiast w listopadzie 2017 r. podniósł główną stopę o 25 p.b. do poziomu 0,50%. Była to pierwsza podwyżka BoE od 2007 r. Komitet Polityki Pieniężnej BoE podjął tę decyzję kierując się wzrostem inflacji, związanej z osłabieniem funta wobec niepewności inwestorów co do rozwiązań gospodarczych Brexitu. Zwiększenie stopy procentowej w opinii Komitetu przełoży się na wzrost rentowności obligacji oraz wzrost kosztu kredytu, co może sprzyjać wyhamowaniu przyrostu długu prywatnego¹⁹. Decyzje Fed i RoE o zaostrzeniu polityki pieniężnej były wyznacznikiem rewizji polityki monetarnej przez inne banki centralne. Bank Kanady (BoC) w 2017 r. dwukrotnie podwyższył stopę procentową do poziomu 1,0%, wobec 0,5% w 2016 r., dając sygnał zakończenia dalszego luzowania polityki pieniężnej²⁰. Czeski Bank Narodowy podwyższył w 2017 r. dwukrotnie główną stopę procentową z poziomu 0,05% do 0,25% w sierpniu oraz z 0,25% do 0,50% w listopadzie. Wcześniej stopa procentowa była utrzymywana na poziomie 0,05% od końca 2012 r. Ponadto, Czeski Bank Narodowy zrezygnował w kwietniu 2017 r. z programu celowego osłabiania własnej waluty, który miał chronić gospodarkę przed deflacją. Zniesiono limit kursowy wobec euro (ograniczenie to obowiązywało na poziomie 27 koron za 1 euro), który obowiązywał od listopada 2013 r.²¹ Zmiany globalnych warunków finansowania oraz sytuacja na rynku walutowym wpłynęły na decyzje banku Meksyku, w którym podwyżka stóp procentowych w 2017 r. wystąpiła pięciokrotnie, a zakres zmian stopy procentowej wyniósł od 5,75% w styczniu do 7,25% w grudniu²². Ponadto, od grudnia 2015 r. do maja 2017 r. Bank Meksyku zwiększył międzybankową stopę procentową o 375 p.b. z 3,00% do 6,75%, celem eliminacji wstrząsów w cenach relatywnych, ograniczając wzrost inflacji²³. W grudniu 2017 r. Bank Centralny Hongkongu podniósł główną stopę procentową o 25 p.b., do poziomu 1,75%.

Do drugiego nurtu zaliczyć można te banki centralne, które w 2017 r. utrzymywały wciąż ilościowe luzowanie polityki pieniężnej. Do banków tych zaliczyć można: EBC, Bank Japonii (BoJ), Szwedzki Bank Centralny (Riskbank), Bank Centralny Norwegii, Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) oraz Bank Rezerw Australii (RBA). Europejski Bank Centralny w 2017 r. utrzymywał oraz zapowiedział dalsze utrzymanie stóp procentowych na tym samym niskim poziomie, natomiast w październiku 2017 r. ogłosił, że zakupy netto aktywów będą kontynuowane do 2018 r., ale wolumeny ich będą mniejsze. EBC kontynuował w 2017 r. dostarczanie płynności na rynki finansowe poprzez dłużne operacje refinansujące (TLTRO) oraz zakup wybranych zabezpieczonych aktywów. BoJ w 2017 r. utrzymał ujemną depozytową stopę procentową na poziomie -0,1%, nie zapowiadając zacieśnienia polityki pieniężnej w 2018 r. Bank wprowadził ujemną stopę procentową w styczniu 2016 r. Ponadto BoJ utrzymał w 2017 r. program skupu aktywów (głównie obligacji skarbowych) na poziomie 80 bln JPY. Bank Japonii prowadził program skupu aktywów, aby uzyskać rentowność obligacji dziesięcioletnich na poziomie bliskim zeru. Działanie to miało przyczynić się do dalszego wspierania ożywienia gospodarczego i utrzymania inflacji w ustalonych przez bank przedziałach docelowych, z uwagi na trend utrzymującej się inflacji poniżej celu inflacyjnego. Riksbank utrzymał w 2017 r. ujemną główną stopę procentową na poziomie -0,50%, w celu ograniczenia aprecjacji kursu walutowego. Bank wprowadził tę stopę w lutym 2016 r. Riksbank kontynuował program luzowania ilościowego poprzez realizację programu skupu obligacji oraz interwencje walutowe. Riksbank w 2017 r. prowadził skup rządowych papierów wartościowych oraz reinwestował terminy zapadalności i płatności kuponowe w portfelu obligacji rządowych, nie ustalając terminu zakończenia tych operacji²⁴. Na utrzymanie głównej stopy procentowej na poziomie 1,5% w 2017 r., w ramach stabilizacji polityki pieniężnej, zdecydował się również Bank Rezerw Australii (RBA). Na decyzje te wpłynęły utrzymywane w 2017 r. ekspansywne warunki finansowania na rynkach globalnych, pomimo wycofania niektórych bodźców stymulujących te warunki w ujęciu globalnym²⁵. Bank Centralny Norwegii w 2017 r. również utrzymał stopę procentową na niezmiennym poziomie (0,50%), ponadto w grudniu 2017 r. Komitet Norges Bank poinformował o utrzymaniu głównej stopy procentowej na poziomie

¹⁹ BoE, *Financial stability report*, June 2018, (2018), London, s. 4–5.

²⁰ Bank of Canada, *Annual Report 2017*, (2018), Ottawa, s. 13.

²¹ Czech Republic Bank, *Annual Report 2017*, (2018), Prague, s. 16.

²² Banco de Mexico, *Annual Report 2017*, (2018), Mexico City, s. 52–53.

²³ Banco de Mexico, *Annual Report 2017*, (2018), Mexico City, s. 53.

²⁴ Riksbank, *Financial Stability Report 2018*, June 2018, (2018), Stockholm, s. 5.

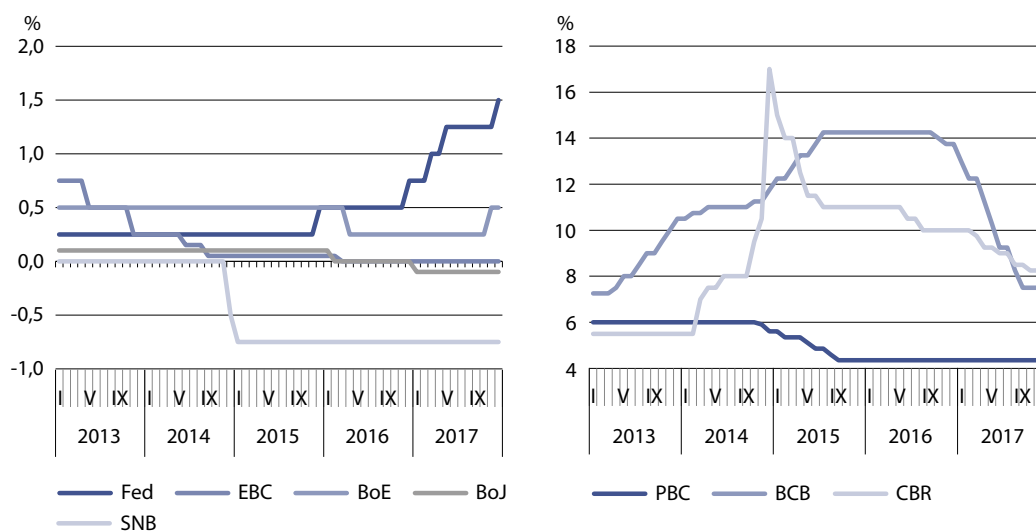
²⁵ RBA, *Minutes of the Monetary Policy Meeting of the Reserve Bank Board*, December 2017 r. (2017), Sydney, s. 1–2.

z 2017 r. do IV kwartału 2018 r.²⁶ Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) kontynuował w 2017 r., wprowadzoną od 2014 r. politykę ujemnych stóp procentowych, celem stabilizacji cen oraz wspierania działalności gospodarczej. SNB utrzymał w 2017 r. decyzję o ujemnej stopie procentowej na poziomie -0,75%. Docelowe pasmo wahań dla 3-miesięcznego LIBOR zostało ustalone na poziomie od -1,25% do -0,25%, podobnie jak w 2016 r. Ponadto, SNB podtrzymał w 2017 r. deklarację interwencji na rynku walutowym w sytuacji znacznego osłabienia franka²⁷.

Trzeci nurt działań obejmuje zmiany polityki monetarnej dotyczącej warunków finansowania, ale nie obejmującej zmiany głównych stóp procentowych banków centralnych. Do tej grupy zaliczyć można Ludowy Bank Chin (PBC), który w 2017 r. utrzymał główną stopę procentową na poziomie 4,35%, natomiast w lutym 2017 r. podwyższył stopę pożyczek 7-, 14- i 28-dniowych w ramach odwróconego kontraktu repo o 10 p.b. do poziomu 2,35%, 2,5% oraz 2,65%. Innym przykładem działań był Bank Centralny Turcji (CTB), który obniżył w 2017 r. stopę rezerw obowiązkowych dla banków od środków w walucie obcej, celem wsparcia systemu finansowego w dodatkową płynność z uwagi na osłabienie kursu liry wobec walut gospodarek rozwiniętych. Główna stopa procentowa została natomiast bez zmian na poziomie 8,0%, po ostatniej podwyżce w 2016 r.²⁸

Wykres 11. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych

Chart 11. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: PBC – Ludowy Bank Chin, BCB – Brazylijski Bank Centralny, CBR – Centralny Bank Rosji, Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych publikowanych przez banki centralne oraz global-rates.com

Note: PBC – People's Bank of China, BCB – Brazilian Central Bank, CBR – Central Bank of Russia, Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: own contribution based on data published by central banks and global-rates.com

Do czwartego i ostatniego nurtu zaliczyć można te banki, które decydowały się na obniżenia stóp procentowych w 2017 r., wymienić wśród nich można Bank Centralny Rosji (CBR) oraz Brazylijski Bank Centralny (BCB). CBR, po podwyżkach podstawowych stóp procentowych w 2014 r. i 2015 r., od 2016 r. sukcesywnie obniżał główną stopę procentową. W 2017 r. CBR sześciokrotnie obniżył stopę procentową z poziomu 10,0% w styczniu do 7,75% w grudniu. Ponadto, w 2017 r. CBR przejął część aktywów dwóch dużych banków celem poprawy pozycji kapitałowej najbardziej zagrożonych podmiotów sektora bankowego. Obniżka stóp procentowych, prowadzona od 2016 r. przez CBR, wspierała w 2017 r. poprawę akcji kredytowej

²⁶ Norges Bank, *Rate decision*, December 2017, (2017), Oslo, s. 1.

²⁷ SNB, *Monetary policy assessment of 14 December 2017*, (2017), Berne, s. 1–2.

²⁸ TCMB, *Financial stability report May 2018*, (2018), Ankara, s. 1–5.

banków²⁹. Na obniżenie stóp procentowych w 2017 r. zdecydował się również Brazylijski Bank Centralny, zmniejszając ich poziom ośmiokrotnie: w styczniu, lutym, kwietniu, maju, czerwcu, wrześniu, październiku oraz grudniu. Od początku do końca 2017 roku stopa procentowa z 13,75% została obniżona do 7,00%. Obniżki stopy procentowej wynosiły od 50 p.b. do 100 p.b. Motywacją BCB do obniżenia stóp procentowych była reakcja na ograniczone bodźce kształtowania polityki pieniężnej Stanów Zjednoczonych, co może zagrozić wzrostowi finansowania krajów rozwijających się³⁰.

2. Relacje pomiędzy cyklami koniunkturalnymi światowych gospodarek

2. *International business cycle synchronisation*

Eskalacja globalnego kryzysu finansowego i długotrwałe utrzymywanie się jego konsekwencji spowodowały wzrost zainteresowania synchronizacją cykli koniunkturalnych pomiędzy światowymi gospodarkami. Badania wskazują, iż największe gospodarki światowe (USA, Wielka Brytania, Niemcy oraz Japonia) są silnie i pozytywnie zsynchronizowane z globalnym cyklem koniunkturalnym³¹.

W dalszej części dokonano oceny stopnia powiązania oraz zgodności sytuacji koniunkturalnej na świecie i w Europie dla największych gospodarek. Poddano analizie przebieg cykli koniunkturalnych oraz realnej dynamiki produktu krajowego brutto. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi przez Bank Światowy, na podstawie wartości produktu krajowego brutto do największych gospodarek w 2017 r. zaliczano³²: Chiny, Unię Europejską, USA, Indie, Japonię, Federację Rosyjską, Indonezję, Brazylię oraz Meksyk (w 2017 r. wytworzyły one łącznie ok. 71,5% światowego PKB). Spośród krajów Unii Europejskiej do największych zaliczono: Niemcy, Wielką Brytanię, Francję, Włochy, Hiszpanię oraz Polskę (wygenerowały one w 2017 r. ok. 72,0% PKB Unii Europejskiej).

Analizie poddano kwartalne szeregi czasowe indeksu wolumenu realnego produktu krajowego brutto wyrażonego w cenach stałych z 2010 r., publikowanego przez MFW³³, obejmujące lata 1995–2017³⁴. Ze względu na brak odpowiednio długich i stabilnych szeregów czasowych w badaniu nie uwzględniono Indii oraz Meksyku.

Dalszą analizę empiryczną przeprowadzono dla 2 grup podmiotów:

- gospodarki światowe: Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia (łącznie wygenerowały w 2017 r. ok. 62,2% światowego PKB),
- kraje Unii Europejskiej: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska.

Realna dynamika PKB

Real dynamics of GDP

W przebiegu dynamiki produktu krajowego brutto na świecie wśród głównych gospodarek światowych można zaobserwować szereg zbieżności.

²⁹ Bank of Russia, *Monetary policy report*, nr 4, (2017), Moskwa, s. 6–10.

³⁰ Banco Central do Brasil, *Financial Stability Report*, vol 17, no 1, (2018), Asa Sul, s. 33.

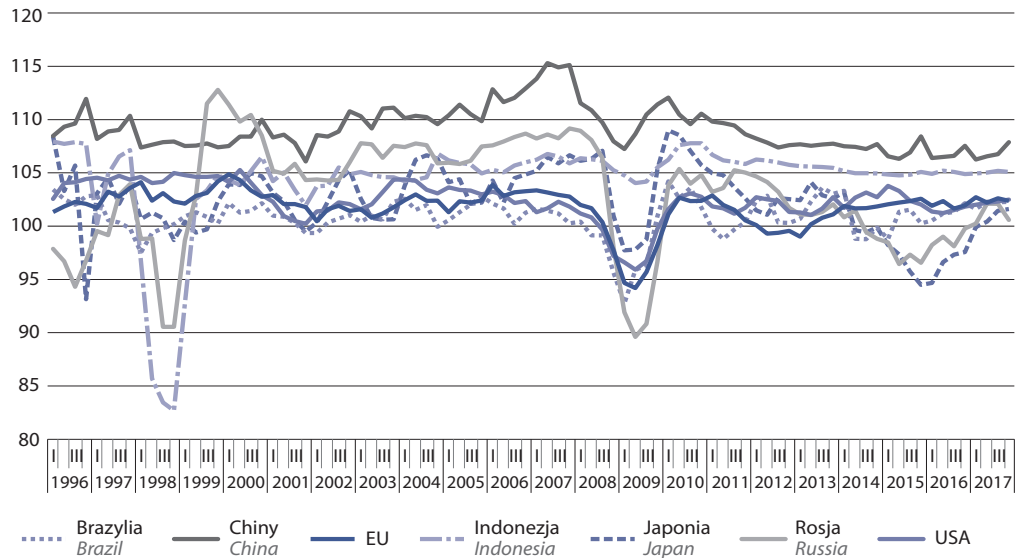
³¹ Layton A.P, Banerji A., Achuthan L. (2015), *The world and the world business cycle chronology*, Journal of Business Cycle Measurement and Analysis, Vol. 1., s. 23–40.

³² Wielkość mierzono jako udział w tworzeniu światowego produktu krajowego brutto w 2017 r. (PKB wyrażony w USD w cenach stałych 2011, wg PPP), źródło danych: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG>

³³ Źródło danych: <http://data.imf.org/regular.aspx?key=61545852>

³⁴ Część danych kwartalnych dla: Brazylii, Chin, Indii oraz Japonii została oszacowana na podstawie danych rocznych.

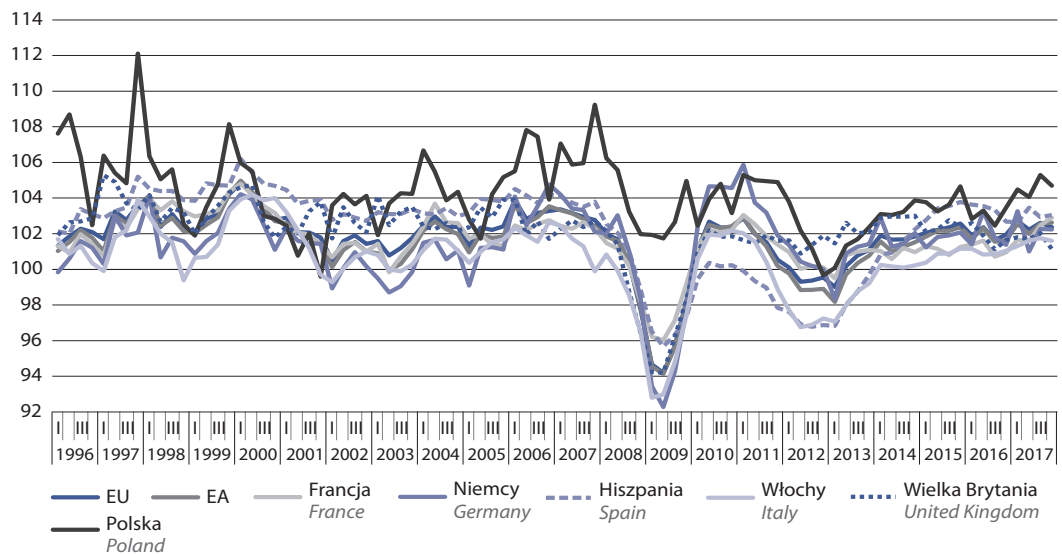
Wykres 12. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego = 100)
 Chart 12. Real GDP volume indices (same period of previous year = 100)

Źródło danych: obliczenia własne na podstawie danych MFW.
 Source: own computations based on IMF data.

Najsilniejsza korelacja pomiędzy badanymi szeregami występuje dla USA i Unii Europejskiej (współczynnik korelacji na poziomie ok. 0,8). Cechą charakterystyczną jest jednak wzmocnienie wspólnego przebiegu zmian w okresach kryzysów, widoczne w szczególności w okresie globalnego kryzysu finansowego (spadek realnej dynamiki produktu krajowego brutto dla większości analizowanych gospodarek, wyjątek stanowią Indonezja oraz Chiny cechujące się w tym okresie dodatnim poziomem wzrostu gospodarczego).

Wykres 13. Realna dynamika PKB (analogiczny kwartał roku poprzedniego = 100)
 Chart 13. Real GDP volume indices (same period of previous year = 100)

Źródło danych: obliczenia własne na podstawie danych MFW.
 Source: own computations based on IMF data.

Globalny kryzys finansowy widoczny był również w spadku dynamiki produktu krajowego brutto w analizowanych krajach Unii Europejskiej. Spośród uwzględnionych krajów wzrost gospodarczy był notowany w tym okresie jedynie w Polsce. Największe obniżenia dynamiki PKB odnotowano w II kwartale 2009 r., w Niemczech wyniosło ono 7,7%, w Hiszpanii 4,3%, w całej Unii Europejskiej spadek ten był na poziomie 5,8%.

Wzrost gospodarczy w obrębie badanych krajów Unii Europejskiej jest silnie skorelowany, największa korelacja dotyczy krajów strefy euro (odpowiednie współczynniki korelacji należą do przedziału (0,7–0,9), słabszą korelację (współczynnik korelacji na poziomie ok. 0,5) można zaobserwować dla Włoch i Niemiec.

Analiza cyklu koniunkturalnego

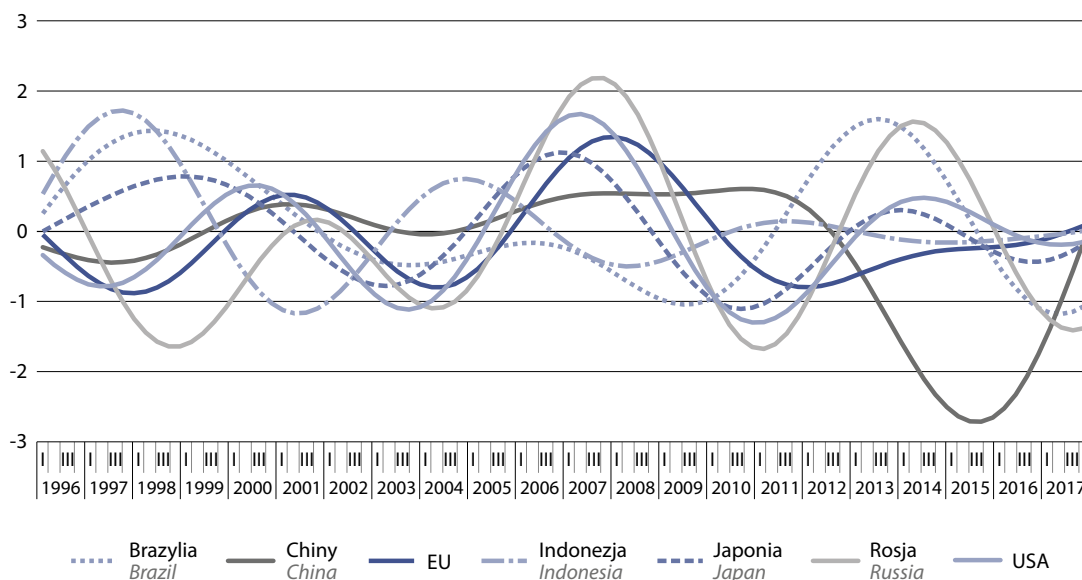
Business cycle analysis

Cykle koniunkturalne są rodzajem wahań występujących w agregatach przedstawiających działalność gospodarek. Cykl koniunkturalny można zobrazować za pomocą komponentu cyklicznego powstałego po usunięciu z szeregu czasowego długookresowego trendu oraz krótkookresowych wahań (regularnych i nieregularnych).

Częstotliwości wahań koniunkturalnych wyizolowano z szeregów czasowych realnego PKB za pomocą pasmowego filtra Christiano-Fitzgeralda dla pasma wahań 2–8 lat³⁵. Komponent cykliczny oszacowano dla szeregów czasowych reprezentujących realny poziom produktu krajowego brutto po usunięciu z niego trendu długookresowego za pomocą filtra Hodricka-Prescotta.

Wykres 14. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)

Chart 14. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

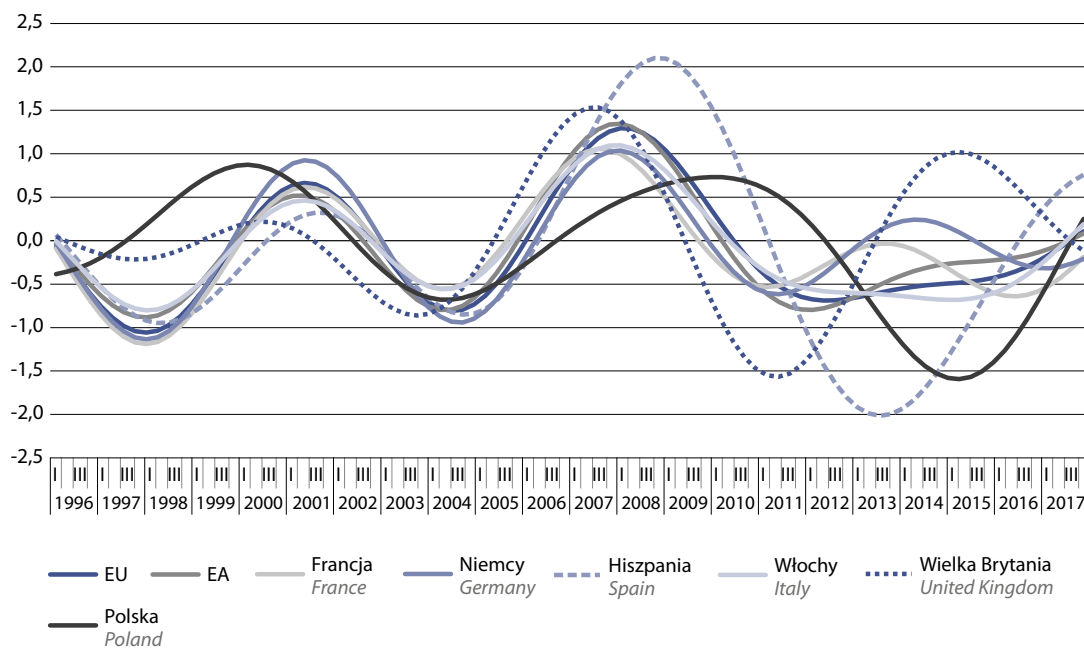

Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

³⁵ W badaniach cykli koniunkturalnych najczęściej analizuje się wahania o długości od 1,5 roku do 8–12 lat, co jest zgodne z badaniami NBER.

Wykres 15. Oszacowania komponentu cyklicznego PKB (cykl wzrostowy, filtr Christiano-Fitzgeralda)
 Chart 15. Assessment of GDP cyclical component (growth cycle, Christiano-Fitzgerald filter)

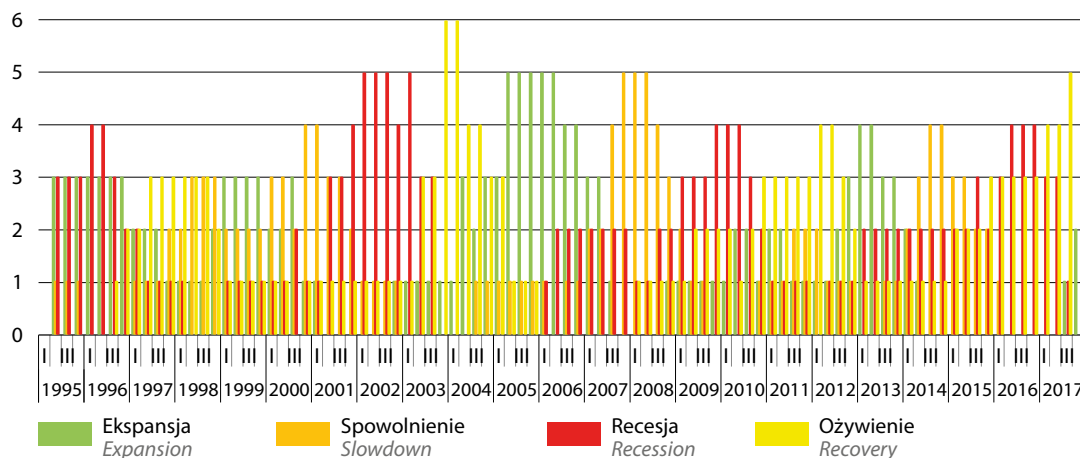
Źródło danych: obliczenia własne.
 Source: own computations.

Najczęściej przyjmuje się, iż dla każdej gospodarki można wyróżnić cztery fazy cyklu koniunkturalnego. Cykle koniunkturalne składają się z okresów ekspansji (występują jednocześnie tendencje wzrostowe w wielu dziedzinach gospodarki), spowolnienia (depresji), recesji i ożywienia, które łączą się z fazą ekspansji kolejnego cyklu.

W celu zobrazowania stopnia synchronizacji cykli koniunkturalnych pomiędzy poszczególnymi gospodarkami w dalszej części pokazano, ile spośród analizowanych gospodarek przebywało w danym kwartale w tej samej fazie cyklu koniunkturalnego.

Wykres 16. Liczba gospodarek w określonej fazie cyklu (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 16. Number of economies in the same business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

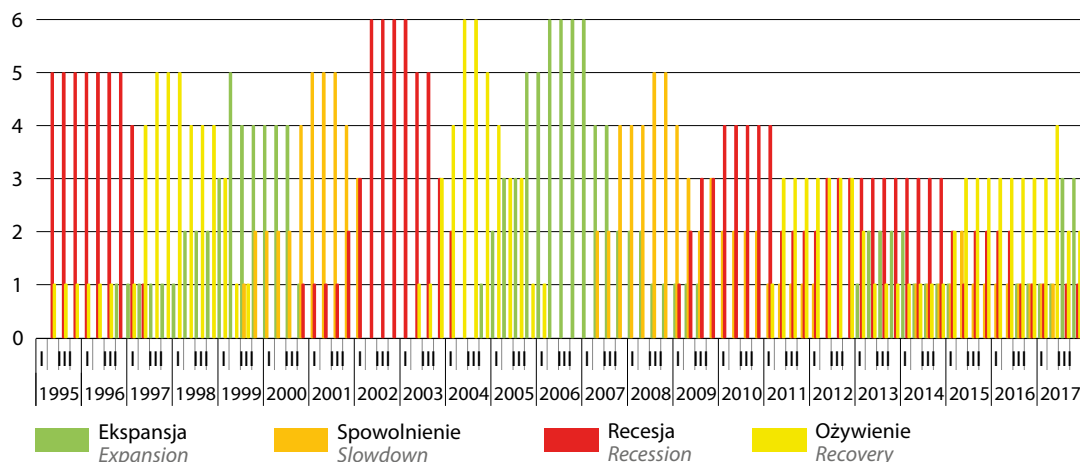
Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

Spośród 7 badanych największych gospodarek światowych w okresach silnej synchronizacji cyklicznej większość gospodarek cechowało się tą samą fazą cyklu (np. 5 gospodarek było w stanie recesji w latach 2002–2003 oraz ekspansji w latach 2005–2006).

Wykres 17. Liczba krajów w określonej fazie cyklu (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 17. Number of countries in the same business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

W obrębie krajów Unii Europejskiej widoczny jest większy stopień synchronizacji cykli. Lata 2002–2007 cechowały się szczególnie wysokim stopniem zgodności faz cykli koniunkturalnych. W okresie II kwartału 2002 – I kwartału 2003 wszystkie badane gospodarki były w recesji, natomiast od II kwartału 2006 do I kwartału 2007 r. w fazie ekspansji gospodarczej. W ostatnich latach synchronizacja ta uległa osłabieniu, przy ponownym wzroście w 2017 r.

Globalny wskaźnik koniunktury

Composite business cycle indicator

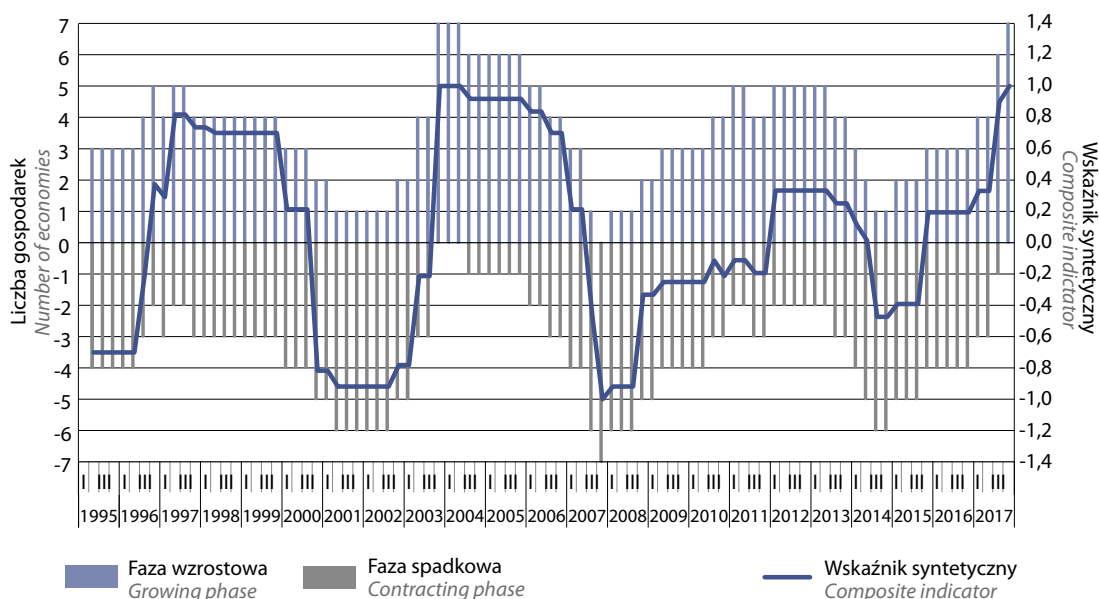
Można pokazać, ile badanych gospodarek o okresie 1995–2017 cechowało się wzrostową, bądź spadkową fazą cyklu koniunkturalnego. Wyróżnienie jedynie tych dwóch faz cykli pozwala lepiej zwizualizować zmiany synchronizacji cykli koniunkturalnych.

Na podstawie tak określonych faz cyklu oszacowano syntetyczny globalny wskaźnik koniunktury gospodarczej, zarówno dla gospodarek światowych, jak i dla Unii Europejskiej.

Wskaźnik ten jest średnią ważoną z indykatorów koniunktury, które przyjmowały wartość 1, jeżeli gospodarka w danym kwartale cechowała się wzrostową fazą cyklu oraz -1 jeżeli gospodarka była w fazie spadkowej. Jako stałe w czasie wagi przyjęto udział danego kraju w tworzeniu łącznego dla uwzględnionych gospodarek produktu krajowego brutto³⁶. Wskaźnik syntetyczny na poniższych wykresach zobrazowano linią ciągłą.

Wykres 18. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych gospodarek na świecie, na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Chiny, Unia Europejska, USA, Japonia, Rosja, Indonezja, Brazylia)

Chart 18. Global composite indicator of business cycle and the number of economies in growing and contracting business cycle phases (China, European Union, USA, Japan, Russia, Indonesia, Brazil)

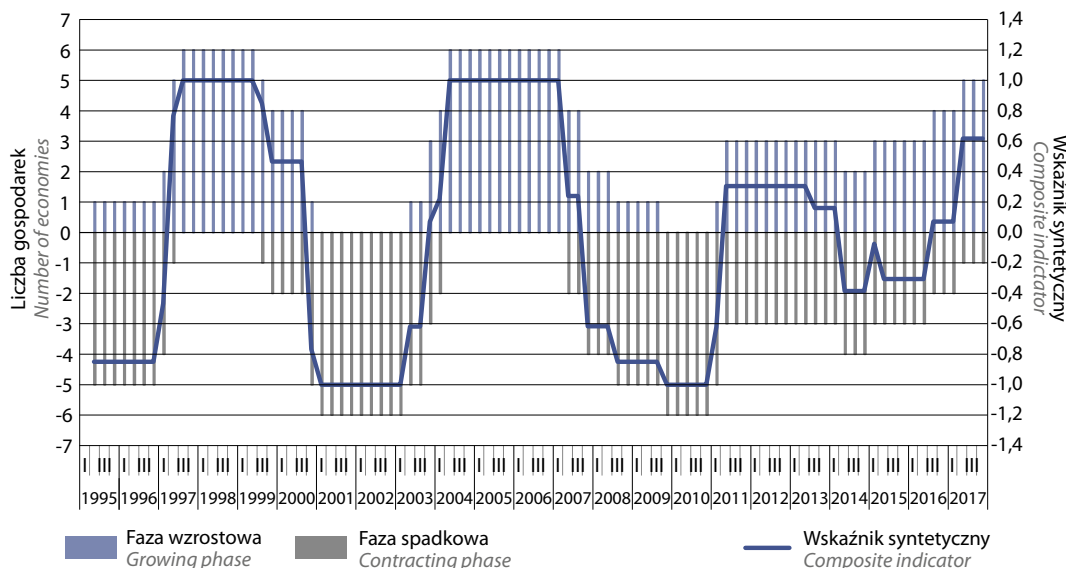
Źródło danych: obliczenia własne.

Source: own computations.

³⁶ Dane dotyczą 2017 r., PKB wyrażony w USD cenach stałych 2011 według PPP, źródło danych: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDPPCAP.KD.ZG>

Wykres 19. Syntetyczny wskaźnik koniunktury dla wybranych krajów Unii Europejskiej na tle liczby krajów w fazie wzrostu i spadku koniunktury (Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, Hiszpania, Polska)

Chart 19. Global composite indicator of business cycle and the number of European Union countries in growing and contracting business cycle phases (Germany, United Kingdom, France, Italy, Spain, Poland)

Źródło danych: obliczenia własne.
Source: own computations.

Wskaźnik syntetyczny największe, co do modułu wartości przyjmował w okresach wysokiej zgodności faz cykli koniunkturalnych, wartość 1 osiągał, jeżeli wszystkie badane kraje były w fazie wzrostowej, natomiast wartość -1, jeżeli wszystkie gospodarki były w fazie spadkowej.

Globalny wskaźnik syntetyczny wskazuje, iż lata 1996–2008 cechowały się silną synchronizacją faz cykli koniunkturalnych na świecie, w Unii Europejskiej wysoki stopień synchronizacji widoczny był do końca 2010 r. Silna korelacja pomiędzy cyklami dla badanych gospodarek dotyczyła zarówno faz wzrostu gospodarczego, jak i spadku. W kolejnych latach widoczne było osłabienie synchronizacji gospodarek. Od pierwszej połowy 2015 r. ponownie zaobserwować można tendencję wzrostową wskaźnika syntetycznego. Dla gospodarek światowych wartości dodatnie przyjął on w I kwartale 2016 r., natomiast dla Unii Europejskiej w III kwartale 2016 r. Ponadto wskaźnik syntetyczny dla gospodarek światowych wskazuje, iż wszystkie uwzględnione kraje na koniec 2017 r. były we wzrostowej fazie cyklu.

3. Wzrost gospodarczy w Unii Europejskiej

3. Economic growth in the European Union

Wzrost gospodarczy

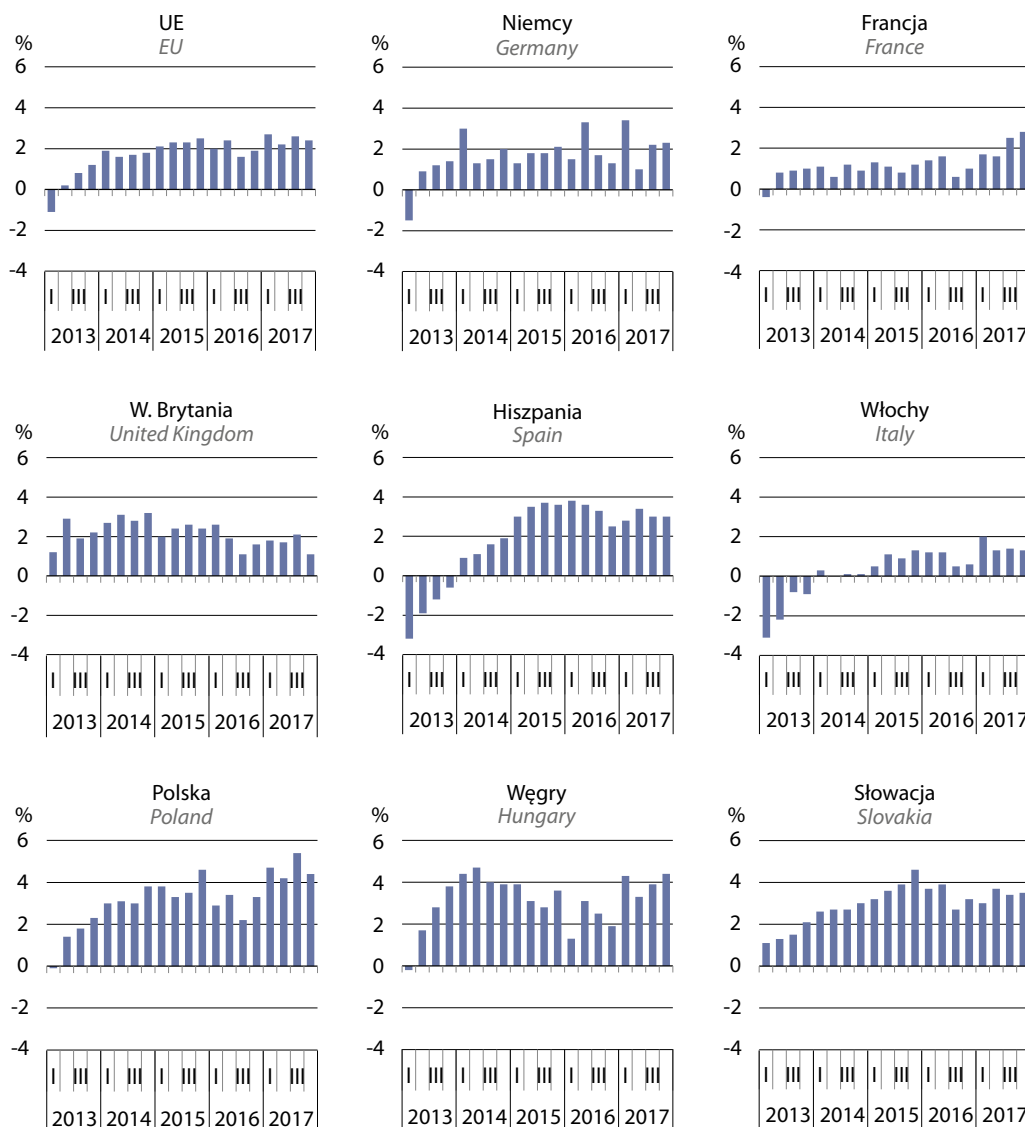
Economic growth

W 2017 r. Unia Europejska³⁷ zanotowała wzrost PKB o 2,5%, a zatem wyższy o 0,5 p. proc. niż zaobserwowany w roku poprzednim. W ujęciu kwartalnym w 2017 r., tempo wzrostu PKB było prawie równomierne, wyższe od średniego poziomu dla całego roku w pierwszym i trzecim kwartale oraz niższe w drugim i czwartym.

³⁷ O ile nie zaznaczono inaczej, dane w tym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw (wraz z Wielką Brytanią, która jeszcze nie wyszła z Unii Europejskiej, co ma nastąpić dopiero w 2020 r.), a dla strefy euro dane dotyczą 19 państw. Pochodzą one z Komisji Europejskiej (bazy danych Eurostatu bądź bazy Ameco) i są zgodne z systemem ESA2010. Należy mieć na uwadze fakt, że rachunki narodowe w 2016 r. uległy znacznej rewizji, co szczególnie wyraźnie dotknęło wyniki dla Irlandii (aktualizacja z 21 lipca 2016 r.).

Wykres 20. Wzrost PKB w Unii Europejskiej oraz w wybranych państwach UE (zmiana w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku, dane niewyrównane sezonowo)

Chart 20. GDP growth in the European Union and selected EU states (change over the same period of the previous year, data not seasonally adjusted)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Widoczne było zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi gospodarkami, aczkolwiek mniejsze niż w 2016 r., gdyż wzrost gospodarczy objął także większość przeżywających trudności gospodarcze krajów, w tym z tzw. Południa Europy³⁸. Wśród dużych gospodarek unijnych w 2017 r. Wielka Brytania utrzymywała od połowy 2016 r. tempo wzrostu poniżej przeciętnej dla UE, Niemcy wyróżniły się wyższym od przeciętnej dla UE tempem wzrostu w pierwszym kwartale i poniżej przeciętnej w drugim kwartale. W Hiszpanii wzrost

³⁸ Dotyczy Portugalii, Włoch, Grecji i Hiszpanii.

gospodarczy notował spowolnienie od połowy 2016 r. jednak nadal kraj ten rozwijał się szybciej niż UE w 2017 r., z kolei Włochy, a szczególnie Francja rozwijały się znacznie lepiej niż w latach ubiegłych, choć wciąż poniżej średniej dla UE.

Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej
Table 5. *Gross domestic product in the European Union*

Państwa członkowskie <i>Member states</i>	Wzrost realny PKB <i>Real GDP growth</i>					PKB per capita ^c <i>GDP per capita^c</i>				
	2013	2014	2015	2016	2017	2012	2013	2014	2015	2016
	w % in %					UE = 100 EU = 100				
Unia Europejska ^a <i>European Union^a</i>	0,3	1,8	2,3	2,0	2,5	100	100	100	100	100
Strefa euro ^b <i>Euro area^b</i>	-0,2	1,3	2,1	1,8	2,4	107	107	106	106	106
Austria <i>Austria</i>	0,0	0,8	1,1	1,5	3,0	131	130	130	127	128
Belgia <i>Belgium</i>	0,2	1,3	1,4	1,4	1,7	120	119	118	118	117
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	0,9	1,3	3,6	3,9	3,6 ^d	46	47	47	49	49
Chorwacja <i>Croatia</i>	-0,5	-0,1	2,4	3,5	2,9	60	59	59	60	61
Cypr <i>Cyprus</i>	-5,9	-1,4	2,0	3,4 ^d	3,9 ^d	84	81	82	83	84
Czechy <i>Czech Republic</i>	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,3	84	86	87	88	89
Dania <i>Denmark</i>	0,9	1,6	1,6	2,0	2,3	128	128	127	124	125
Estonia <i>Estonia</i>	1,9	2,9	1,7	2,1	4,9	75	76	75	75	77
Finlandia <i>Finland</i>	-0,8	-0,6	0,1	2,1	2,6	113	111	109	109	109
Francja <i>France</i>	0,6	1,0	1,1	1,2 ^d	2,2 ^d	108	107	105	104	104
Grecja <i>Greece</i>	-3,2 ^d	0,7 ^d	-0,3 ^d	-0,2 ^d	1,4 ^d	72	72	69	68	67
Hiszpania <i>Spain</i>	-1,7	1,4	3,4 ^d	3,3 ^d	3,1 ^d	89	90	91	92	92
Holandia <i>Netherlands</i>	-0,1	1,4	2,0	2,2	2,9 ^d	134	130	129	128	128
Irlandia <i>Ireland</i>	1,6	8,3	25,6	5,1	7,8	132	137	181	183	184
Litwa <i>Lithuania</i>	3,5	3,5	2,0	2,3	3,8	73	75	75	75	78
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	3,7	5,8	2,9	3,1	2,3	261	270	267	257	253
Łotwa <i>Latvia</i>	2,4	1,9	3,0	2,2	4,5	62	63	64	65	67
Malta <i>Malta</i>	4,6	8,1	9,6	5,2	6,4	85	88	93	94	96

Tablica 5. Produkt krajowy brutto w Unii Europejskiej (dok.)
Table 5. Gross domestic product in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie <i>Member states</i>	Wzrost realny PKB <i>Real GDP growth</i>					PKB per capita ^c <i>GDP per capita^c</i>				
	2013	2014	2015	2016	2017	2012	2013	2014	2015	2016
	w %		in %			UE = 100		EU = 100		
Niemcy <i>Germany</i>	0,5	1,9	1,7	1,9	2,2	124	126	124	124	123
Polska <i>Poland</i>	1,4	3,3	3,8	3,0	4,6	67	67	68	68	70
Portugalia <i>Portugal</i>	-1,1	0,9	1,8	1,6 ^d	2,7 ^e	77	77	77	77	77
Rumunia <i>Romania</i>	3,5	3,4	3,9	4,8 ^d	6,9 ^d	54	55	56	58	63
Słowacja <i>Slovakia</i>	1,5	2,8	3,9	3,3	3,4	77	77	77	77	77
Słowenia <i>Slovenia</i>	-1,1	3,0	2,3	3,1	5,0	82	82	82	83	85
Szwecja <i>Sweden</i>	1,2	2,6	4,5	3,2	2,3	125	124	125	123	122
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	2,0	2,9	2,3	1,8	1,7	108	109	108	108	105
Węgry <i>Hungary</i>	2,1	4,2	3,4	2,2	4,0	67	68	68	67	68
Włochy <i>Italy</i>	-1,7	0,1	1,0	0,9	1,5	98	96	95	97	96

a Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 28 państw w 2014 r.; b dane dla strefy euro składającej się z 19 państw w 2014 r.; c według parytetu siły nabywczej; d dane wstępne; e dane szacunkowe.

Źródło: dane Eurostatu.

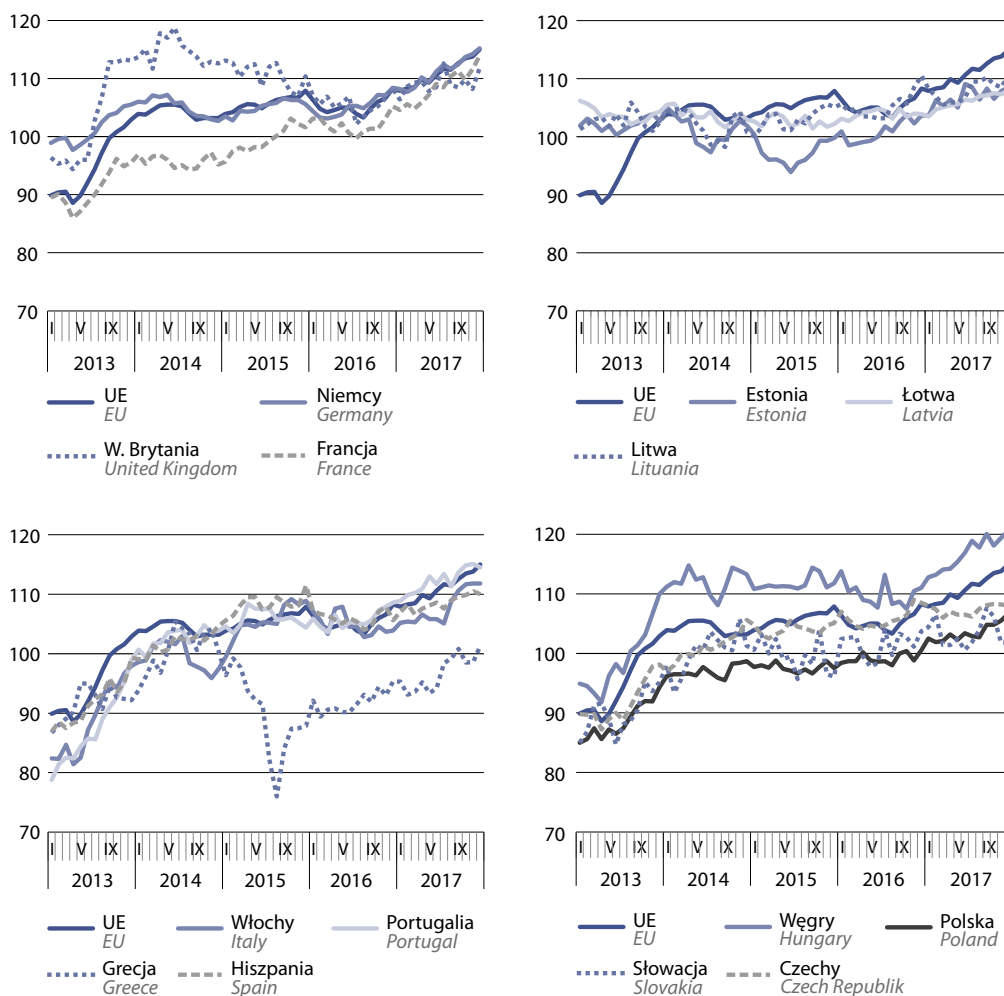
a Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 28 states as of 2014; b data for euro area of 19 states as of 2014; c according to purchase power parity; d provisional data; e estimated data.

Source: Eurostat data.

Załamaniem się popytu ze strony rynku rosyjskiego i krajów CIS (tj. Ukrainy, Białorusi i Kazachstanu) oraz obawy dotyczące problemów gospodarki chińskiej osłabły w 2017 r. Jednocześnie, ekspansywna polityka fiskalna w Stanach Zjednoczonych oraz ekspansywna polityka monetarna w Unii Europejskiej stymulowały popyt w znacznym stopniu inwestycyjny. W 2017 r., podobnie jak w roku poprzednim, zauważalne były różnicowane tendencje w zakresie wzrostu gospodarczego pomiędzy poszczególnymi krajami Unii Europejskiej, choć wzrost gospodarczy generalnie objął swym zasięgiem większą liczbę krajów. Najwyższe wzrosty odnotowano w Irlandii (7,8%), w Rumunii (6,9%), na Malcie (6,4%), Słowacji (5,0%), Estonii (4,9%) oraz na Łotwie (4,5%) i w Czechach (4,3%). Najwolniej rozwijały się Grecja (1,4%), Włochy (1,5%), Wielka Brytania (1,7%) i Belgia (1,7%), przy czym w Wielkiej Brytanii wystąpił niższy wzrost, podczas gdy w pozostałych trzech krajach nastąpiła jego niewielka odbudowa.

Wykres 21. Wskaźnik odczuć ekonomicznych w Unii Europejskiej i wybranych państwach członkowskich (wyrównany sezonowo)

Chart 21. Economic Sentiment Indicator in the European Union and selected member states (seasonally adjusted)

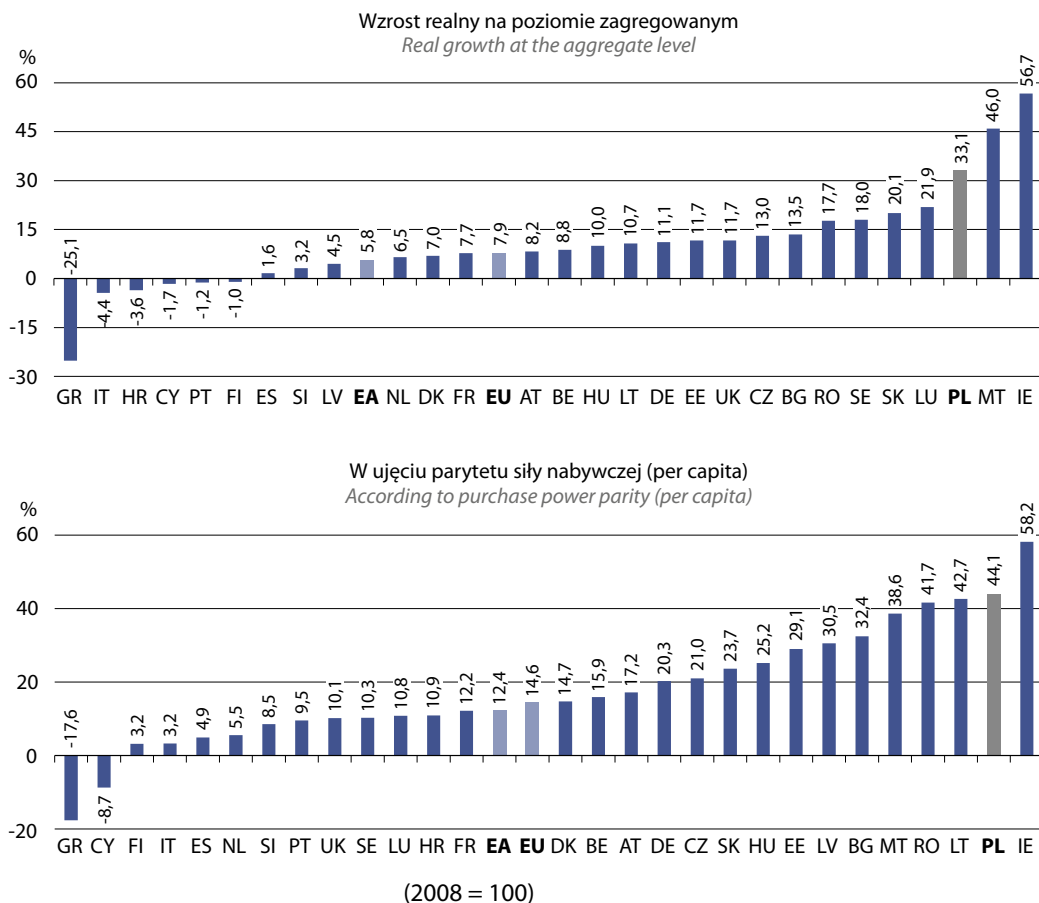

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

Nastroje konsumentów i producentów, odzwierciedlane przy pomocy wskaźnika ESI (Economic Sentiment Indicator), po ich obniżeniu się w 2016 r., poprawiły się znacznie w 2017 r. Poprawa ta nastąpiła do poziomu wyższego niż w 2016 r., z wyjątkiem Grecji i Wielkiej Brytanii.

Największa gospodarka UE – Niemcy, osiągnęła w 2017 r. wzrost w wysokości 2,2%. Podobnie jak w 2016 r., głównym czynnikiem wzrostu był popyt krajowy (jego wkład do PKB był równy 2,0 p. proc.), jednak w 2017 r. zwiększyła się kontrybucja eksportu (do 0,2 p. proc. z poziomu -0,3 p. proc.) i akumulacji (do 0,8 p. proc. z poziomu 0,4 p. proc.). W ujęciu kwartalnym, tempo wzrostu PKB najpierw zwiększyło się do poziomu 3,4% w I kwartale, po czym zmniejszyło się do 1,0% w II kwartale i wyrównało się w pozostałych dwóch kwartałach do poziomu 2,2% i 2,3% odpowiednio w III i IV kwartale. We Francji w 2017 r. wzrost się odbudował w dwóch pierwszych kwartałach (1,7% i 1,6% odpowiednio) i znacznie przyspieszył w dwóch pozostałych kwartałach (2,5% i 2,8% odpowiednio). Główne impulsy wzrostowe we Francji pochodziły od popytu krajowego (2,1 p. proc.), w tym głównie akumulacji (1,2 p. proc.). W Wielkiej Brytanii odbudowa procesów wzrostowych, trwająca od 2014 r., spowolniła do 2,3% w 2015 r., do 1,8% w 2016 r. i do 1,7% w 2017 r. Głównym czynnikiem wzrostu, podobnie jak rok wcześniej, był popyt krajowy (wkład w wysokości 1,5 p. proc.).

Wykres 22. Skumulowana zmiana PKB w krajach Unii Europejskiej w latach 2008–2017
 Chart 22. Cumulative GDP change in the European Union states in 2008–2017

Uwaga: symbole krajów i grup krajów według nomenklatury Eurostatu; dla Hiszpanii, Grecji, Cypru, Holandii, Francji i Rumunii – dane tymczasowe; dla Portugalii – dane szacunkowe; dla Irlandii dane są kontrowersyjne ze względu na zmiany w statystyce rachunków narodowych w tym kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

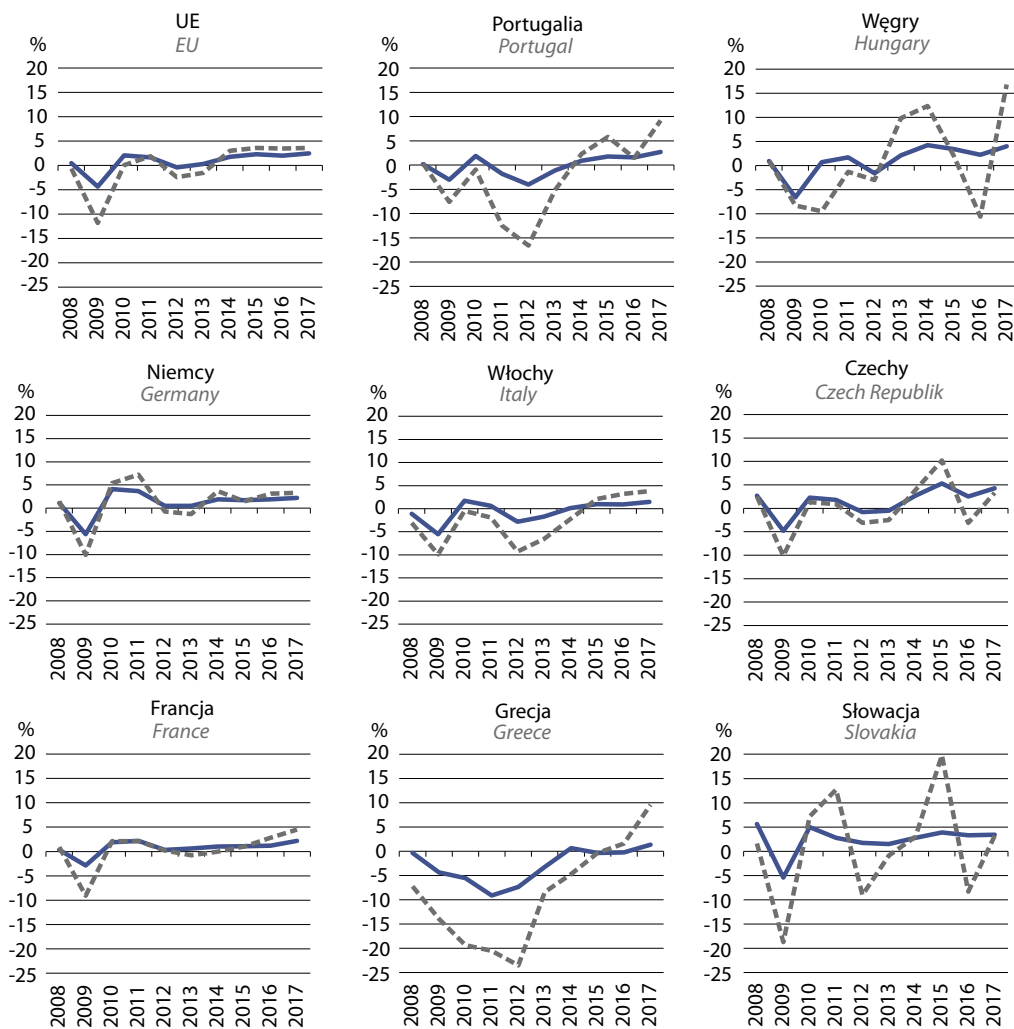
Note: countries and group of countries symbols according to Eurostat; for Spain, Greece, Cyprus, Netherlands, France and Romania – provisional data; for Portugal – estimated data; for Ireland data are controversial because of the changes in national accounts statistics in this country.
 Source: own contribution based on Eurostat data.

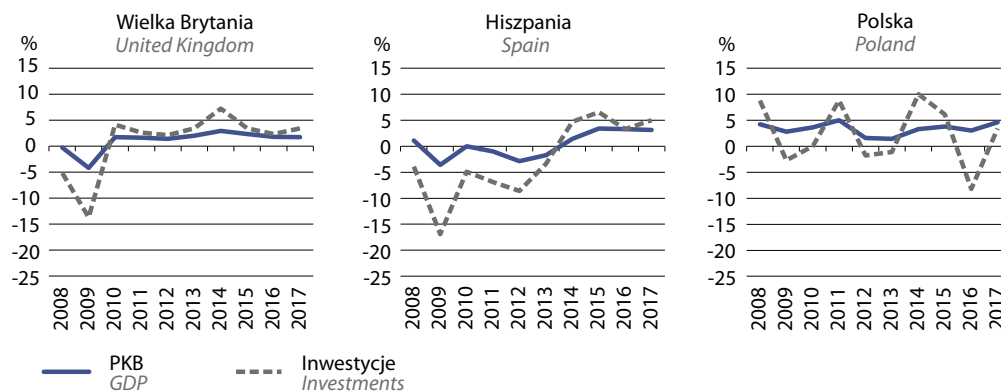
W 2017 r. w strefie euro skumulowany wzrost PKB od 2008 r., tj. od roku pełnego uwewnętrznienia się kryzysu finansowego wyniósł 5,8%, natomiast PKB Unii Europejskiej był w 2017 r. o 7,9% wyższy niż w 2008 r. Sytuacja poszczególnych państw była zróżnicowana, jednak skumulowana zmiana PKB w latach 2008–2017 w przypadku większości krajów zawierała się w przedziale od -5% do 25%. Wyjątek stanowiły: Irlandia (56,7%), Malta (46,0%), Polska (33,1%), a ze strony krajów najgłębiej dotkniętych kryzysem – Grecja (-25,1%). Ranking krajów pod względem skumulowanego wzrostu PKB jest jednak inny według parytetu siły nabywczej *per capita*. Tak ujęty wzrost PKB okazał się znacznie mniejszy dla Cypru (-8,7% wobec -1,7% w ujęciu wzrostu realnego), nadal bardzo ujemny dla Grecji (-17,6% wobec -25,1%). Był on również mniejszy dla Holandii, Szwecji, Luksemburga, a także dla Malty i Wielkiej Brytanii. Dla pozostałych krajów wzrost PKB według parytetu siły nabywczej był wyższy od realnego dla całej gospodarki, ale szczególnie wysokie okazały się te przyrosty dla Irlandii (58,2%), Polski (wzrost o 44,1%) i Litwy (wzrost o 42,7%), Rumunii (wzrost o 41,7,0%). Dla Unii Europejskiej i dla strefy euro ten skumulowany wzrost według parytetu siły nabywczej *per capita* wyniósł odpowiednio 14,6% i 12,4% (wobec 7,9% i 5,8% w standardowym ujęciu wzrostu realnego).

Inwestycje i ich rola w realnym wzroście PKB

The role of investments in real GDP growth

Dla trzech największych gospodarek UE tempo przyrostu inwestycji jest dobrze zsynchronizowane z tempem przyrostu PKB, choć amplituda ich zmian jest większa. Dla grupy czterech głównych krajów południa Europy zaobserwowano długi okres (aż do 2014 r.) występowania silnie ujemnego tempa przyrostu inwestycji po kryzysie finansowym, który towarzyszył spadkom lub bardzo słabym przyrostom PKB. Dla grupy krajów Wyszehradzkich amplituda wahań poziomu inwestycji była większa niż przeciętnie w UE (największa dla Słowacji), nie dotyczyło to jednak wahań PKB.

Uwaga: inwestycje rozumiane jako nakłady brutto na środki trwałe.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: investments understood as gross fixed capital formation.

Source: Eurostat data.

Czynniki wzrostu (kontrybucje)

Growth factors (contributions)

Głównym czynnikiem wspierającym wzrost PKB w Unii Europejskiej w 2017 r., podobnie jak w 2016 r., był popyt krajowy. Odpowiadał on za dodatnią kontrybucję do PKB w wysokości 2,0 p. proc., na co główny wpływ miał dodatni wkład spożycia ogółem (1,3 p. proc.). Na dodatnią kontrybucję spożycia ogółem złożyły się dodatkowo wkłady spożycia prywatnego (1,1 p. proc.) oraz spożycia publicznego (0,2 p. proc.). Odnotowano również dodatnią i większą niż w poprzednim roku kontrybucję akumulacji (0,7 p. proc.), będącą efektem niemal w całości dodatniego wkładu inwestycji (0,7 p. proc.). W odróżnieniu od poprzedniego roku saldo obrotów handlu zagranicznego³⁹ cechowało się dodatnią kontrybucją (0,5 p. proc.), co oprócz inwestycji było główną przyczyną osiągnięcia wyższego przyrostu PKB w 2017 r. w stosunku do roku poprzedniego⁴⁰.

Najwyższy wkład spożycia prywatnego w 2017 r., podobnie jak w roku poprzednim, odnotowała Rumunia (6,4 p. proc.), Łotwa (3,1 p. proc.), która uplasowała się na drugim miejscu, a na trzecim i czwartym miejscu Bułgaria (2,9 p. proc.) i Cypr (2,9 p. proc.). W 2017 r. podobnie jak w 2016 r. nie było krajów o ujemnej kontrybucji spożycia prywatnego. Podobnie jak w 2016 r., również w 2017 r. spożycie prywatne przyczyniło się do wzrostu PKB w głównych gospodarkach UE: w Wielkiej Brytanii (1,1 p. proc.), w Niemczech (1,0 p. proc.) oraz we Francji (0,6 p. proc.). W Polsce wkład spożycia prywatnego wyniósł 2,7 p. proc. i był wyższy niż w roku poprzednim, kiedy osiągnął poziom 2,3 p. proc.

W Unii Europejskiej w 2017 r. odnotowano niewielki dodatni wkład spożycia publicznego do PKB (0,2 p. proc.). Trzy największe gospodarki UE, tj. Francja, Niemcy oraz Wielka Brytania wykazały kontrybucję tej kategorii w wysokości odpowiednio 0,4 p. proc., 0,3 p. proc. i 0,0 p. proc. Zauważalnie negatywny wkład spożycia publicznego zaobserwowano w Grecji (-0,2 p. proc.). Najwyższe kontrybucje tej kategorii wystąpiły na Łotwie (0,7 p. proc.), w Polsce (0,6 p. proc.), Bułgarii (0,5 p. proc.), a także w Słowenii (0,4 p. proc.), we Francji (0,4 p. proc.) i na Cyprze (0,4 p. proc.).

W 2017 r. cztery kraje Unii Europejskiej wykazały ujemny wkład inwestycji (nakładów brutto na środki trwałe) do PKB i były to inne kraje niż w 2016 r. Szczególnym przypadkiem okazała się Irlandia, która w 2017 r. wykazała wyraźnie ujemny wkład inwestycji (-7,1 p. proc.), podczas gdy w 2016 r. był on wyraźnie dodatni (12,5 p. proc.). Najwyższy dodatni wkład inwestycji w 2017 r. zaobserwowano na Cyprze (5,0 p. proc.), Łotwie (3,4 p. proc.), Węgrzech (3,0 p. proc.) oraz w Estonii (2,8 p. proc.). W 2017 r. sytuacja całkowicie odwróciła się w tym zakresie na Węgrzech, w Bułgarii, Czechach oraz na Słowacji i Łotwie, gdzie w przeciwieństwie do roku poprzedniego zaobserwowano dodatnie wkłady nakładów brutto na

³⁹ Dane uwzględniają również handel między krajami wewnątrz UE.

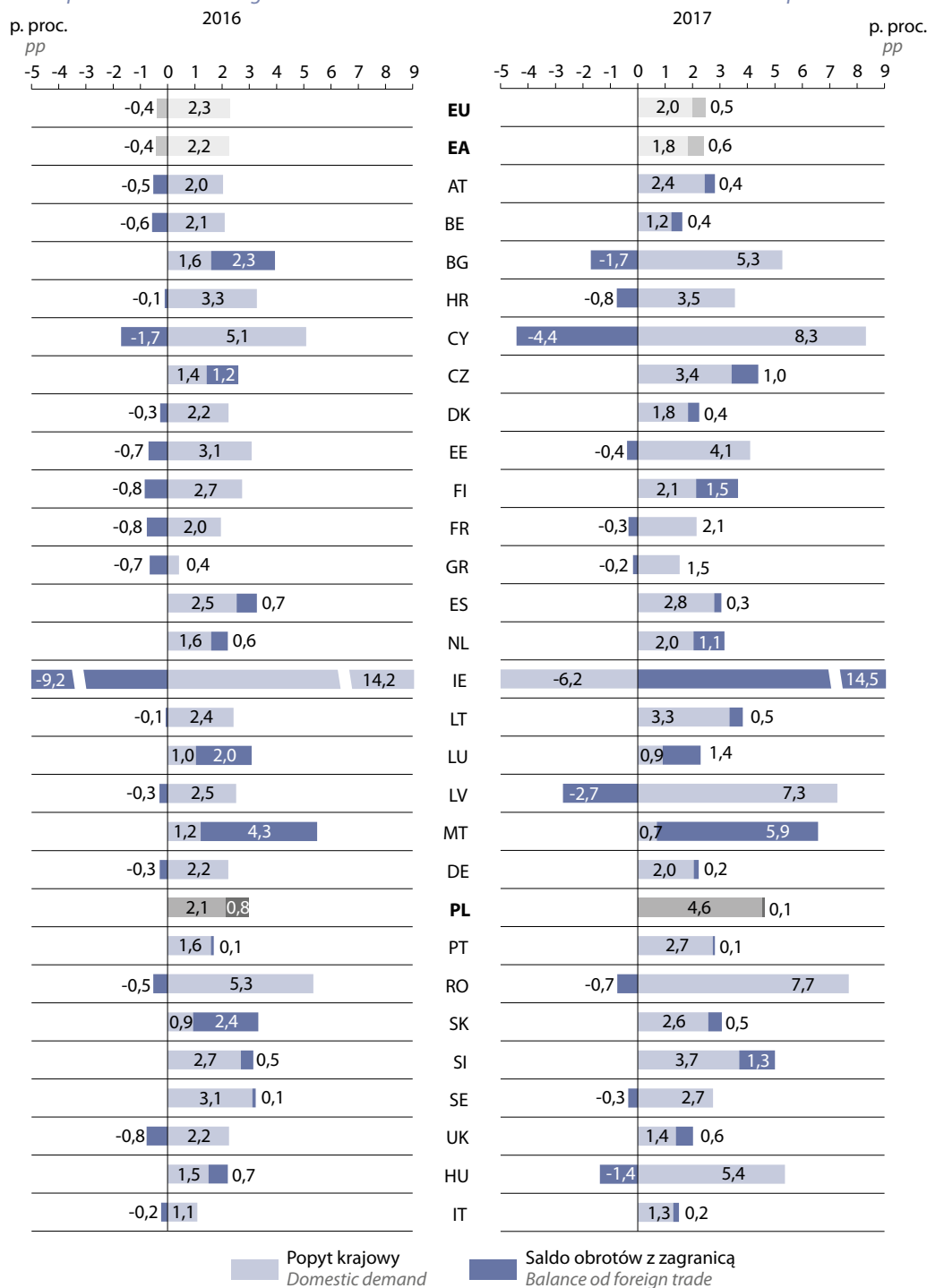
⁴⁰ Dane Ameco z wykresów 23, 24, 25 i 26. mogą się nieznacznie różnić od danych Eurostatu.

środki trwałe (odpowiednio po 3,0 p. proc, 1,8 p. proc, 1,2 p. proc i 0,6 p. proc.). Trzy największe gospodarki UE, tj. Francja, Niemcy i Wielka Brytania wykazały dodatnie kontrybucje w tej kategorii, tj. odpowiednio 1,2 p. proc., 0,7 p. proc. oraz 0,3 p. proc. W Polsce w przeciwieństwie do poprzedniego roku odnotowano dodatni wkład inwestycji na poziomie 1,2 p. proc.

W Unii Europejskiej w 2017 r. odnotowano neutralny wkład zmian zapasów (0,0 p. proc.). Najwyższą dodatnią kontrybucję tej kategorii zaobserwowano w Bułgarii (1,1 p. proc.), na Malcie i w Polsce (po 0,6 p. proc.), w Grecji (0,5 p. proc.), we Francji, w Chorwacji i Austrii (po 0,4 p. proc.). W 2017 r. najniższą kontrybucję tej kategorii zaobserwowano na Litwie (-0,7 p. proc.), w Luksemburgu (-0,5 p. proc.), w Wielkiej Brytanii i Finlandii (-0,4 p. proc.). Wśród największych gospodarek UE, oprócz wymienionych wyżej Francji i Wielkiej Brytanii, prawie neutralny wkład odnotowano w Niemczech (0,1 p. proc.).

Wkład salda obrotów z zagranicą do PKB krajów UE był dodatni w 2017 r. (0,5 p. proc.) w przeciwieństwie do poprzedniego roku. Największy dodatni wpływ tej kategorii na tworzenie PKB wystąpił w Irlandii (kontrybucja sięgająca aż 14,5 p. proc.), która stanowi przypadek szczególny, gdyż w poprzednim roku ten wkład był wyraźnie ujemny (-9,2 p. proc.). Z kolei na Malcie już wysoka kontrybucja tej kategorii z poprzedniego roku (4,2 p. proc.) jeszcze się umocniła (5,9 p. proc.). Istotnie dodatnie kontrybucje wystąpiły także dla tej kategorii w Finlandii (1,5 p. proc.), Luksemburgu (1,4 p. proc.), Słowenii (1,3 p. proc.), Holandii (1,1 p. proc.) i Czechach (1,0 p. proc.). Z kolei najniższą kontrybucję salda zaobserwowano w 2017 r. na Cyprze (-4,4 p. proc.), Łotwie (-2,7 p. proc.), w Bułgarii (-1,7 p. proc.) oraz na Węgrzech (-1,4 p. proc.). Największe gospodarki Unii Europejskiej, czyli Wielka Brytania, Niemcy i Francja odnotowały odpowiednio: 0,6 p. proc., 0,2 p. proc. i -0,3 p. proc. W Polsce odnotowano dodatni wkład na poziomie 0,3 p. proc.

Wykres 23. Dekompozycja wzrostu realnego PKB na kontrybucje popytu krajowego i eksportu netto
 Chart. 23. *Decomposition of real GDP growth into contributions of domestic demand and net exports*

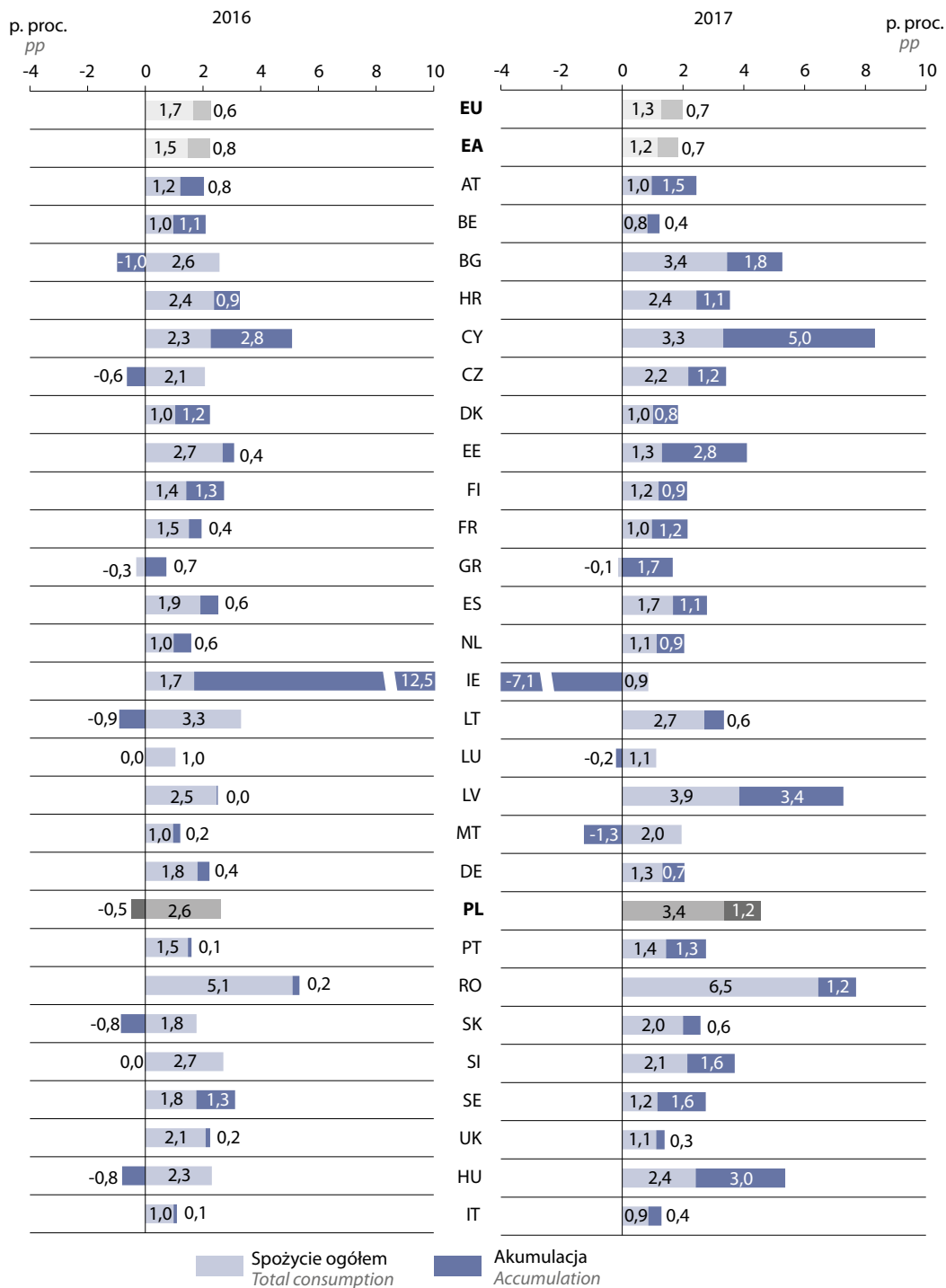
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 24. Dekompozycja popytu krajowego na wkłady spożycia i akumulacji do wzrostu realnego PKB
 Chart. 24. Domestic demand decomposition into consumption and accumulation contribution to real GDP growth

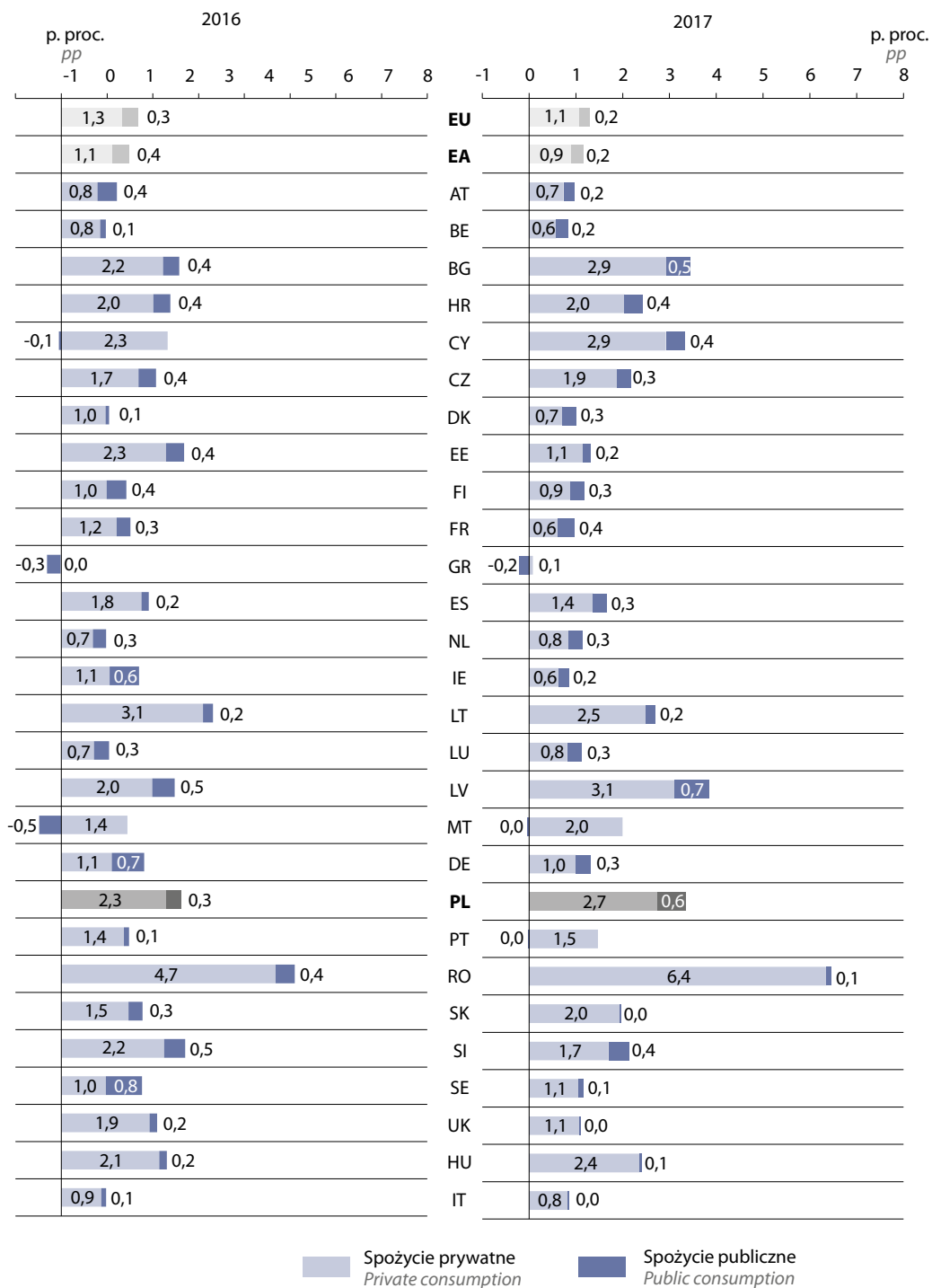
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 25. Dekompozycja spożycia na wkłady spożycia prywatnego i publicznego do wzrostu realnego PKB
 Chart 25. Consumption decomposition into private and public consumption contributions to real GDP growth

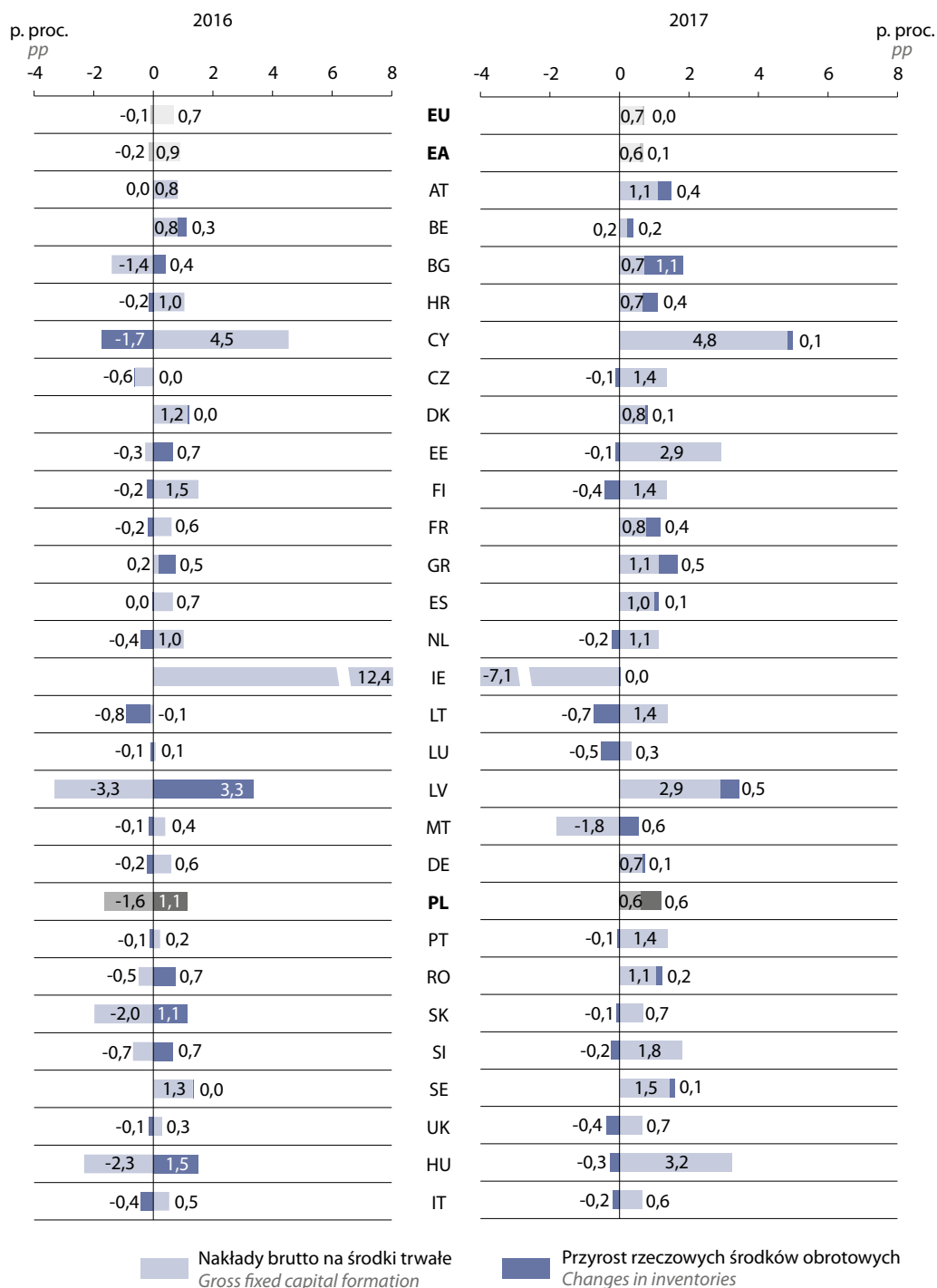
Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

Wykres 26. Dekompozycja akumulacji na wkłady środków trwałych i zmian zapasów do wzrostu realnego PKB
 Chart 26. Accumulation decomposition into fixed capital and inventory contributions to real GDP growth

Uwaga: symbole państw członkowskich i grupowań według Eurostat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KE (Ameco). Dane te nieznacznie różnią się od danych Eurostatu.

Note: have been applied European Union symbols for states and group of states.

Source: own contribution based on EC data (Ameco). These data are slightly different from Eurostat data.

4. Wzrost gospodarczy w Polsce

4. Economic growth in Poland

Produkt krajowy brutto i jego składowe

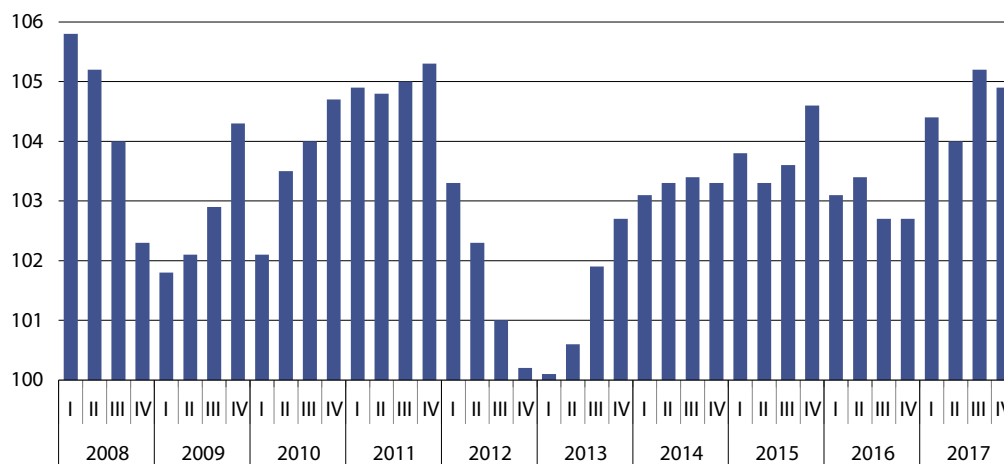
Gross domestic product and its components

W 2017 r. w gospodarce polskiej⁴¹ procesy szybkiego wzrostu aktywności gospodarczej zapoczątkowane jeszcze w 2013 r., powtórnie przyspieszyły po krótkim zwolnieniu w 2016 r. Głównym czynnikiem wspierającym wzrost był nadal popyt krajowy, a szczególnie spożycie, które jeszcze przyspieszyły w porównaniu z 2016 r. Jednocześnie dodatnia akumulacja spowodowała, że wynik PKB za 2017 r. okazał się znacznie lepszy niż w roku poprzednim. Towarzyszyły temu poprawa sytuacji na rynku pracy⁴² wraz ze wzrostem przeciętnych miesięcznych dochodów rozporządzalnych na 1 osobę w gospodarstwach domowych.

Produkt krajowy brutto (PKB) wzrósł w Polsce w 2017 r. w ujęciu realnym o 4,6% i był to wzrost wyższy niż w latach poprzednich (3,8% w 2015 r. oraz 3,0% w 2016 r.). Wartość PKB w cenach bieżących w 2017 r. wyniosła 1 982,1 mld zł. W ujęciu kwartalnym tempo wzrostu realnego PKB w każdym z kwartałów 2017 r. było wyższe niż w roku poprzednim (pomiędzy 4,0% a 5,2%), przy czym najniższe było ono w drugim kwartale (4,0%), a najwyższe w trzecim kwartale (5,2%).

Wykres 27. Wzrost produktu krajowego brutto w Polsce (analogiczny okres poprzedniego roku=100; ceny stałe średnioroczne poprzedniego roku)

Chart 27. Gross domestic product growth in Poland (same period of the previous year = 100; fixed prices averaged on previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

⁴¹ Zaprezentowane w niniejszym rozdziale dane dotyczące rachunków narodowych są zgodne z Europejskim Systemem Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010). We wrześniu 2014 r. we wszystkich państwach członkowskich UE nastąpiło pełne przejście z systemu ESA1995 na system ESA2010. W związku z tym zaplanowano rewizję danych z tytułu wdrożenia ESA2010, obejmującą pełny zakres rachunków narodowych, rocznych i kwartalnych, dla szeregu danych od 1995 r. Szczegółowe informacje nt. związanych z tym zmian metodologicznych znaleźć można w publikacji: GUS, *Wdrożenie Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych w Unii Europejskiej (ESA2010) do polskich rachunków narodowych. Zmiany metodologiczne oraz ich wpływ na główne agregaty makroekonomiczne*, (2014), Warszawa.

⁴² Szersze informacje nt. sytuacji na rynku pracy w Polsce można znaleźć w rozdziale II.3.

Obok popytu krajowego, a szczególnie spożycia, których kontrybucja do PKB wyniosła odpowiednio 4,5 i 3,4 p. proc. pewne znaczenie miała akumulacja, w tym nakłady brutto na środki trwałe – odpowiednio 1,2 i 0,6 p. proc.

Główną składową popytu krajowego jest spożycie ogółem, a jego udział w popycie krajowym w 2017 r. wyniósł 79,5% i był podobny do jego udziału w 2016 r., kiedy to wyniósł 79,6%.

Tablica 6. Wzrost PKB i skala wpływu poszczególnych kategorii na realny wzrost PKB
Table 6. GDP growth and impact of chosen categories on real GDP growth

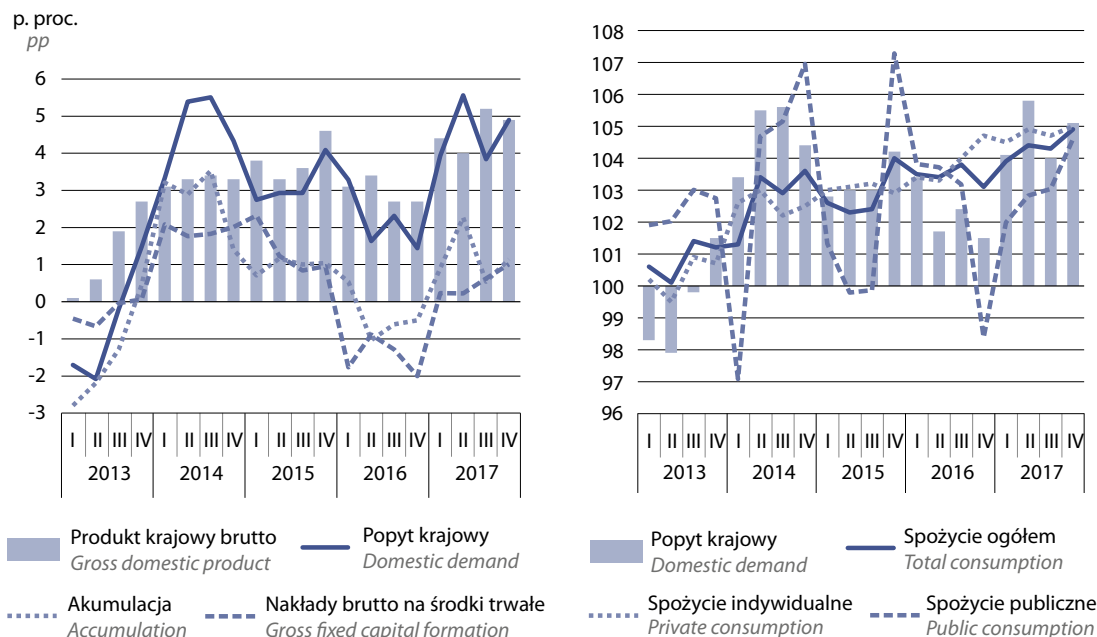
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Wzrost realny <i>Real growth</i>					Kontrybucja do wzrostu PKB <i>Contributions to GDP growth</i>				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % <i>in %</i>					w p. proc. <i>in pp.</i>				
PKB <i>GDP</i>	1,4	3,3	3,8	3	4,6	1,4	3,3	3,8	3,0	4,6
Popyt krajowy <i>Domestic demand</i>	-0,6	4,7	3,3	2,2	4,7	-0,6	4,6	3,2	2,1	4,5
Spożycie ogółem <i>Total consumption</i>	0,8	2,8	2,8	3,4	4,4	0,6	2,2	2,2	2,6	3,4
Spożycie indywidualne <i>Private consumption</i>	0,3	2,6	3	3,9	4,8	0,2	1,6	1,8	2,3	2,8
Akumulacja brutto <i>Gross accumulation</i>	-5,8	12,8	4,9	-2,4	6,2	-1,2	2,5	1,0	-0,5	1,2
Nakłady brutto na środki trwałe <i>Gross fixed capital formation</i>	-1,1	10	6,1	-8,2	3,4	-0,2	1,9	1,2	-1,6	0,6
Saldo obrotów z zagranicą <i>External balance</i>	x	x	x	x	x	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Eksport <i>Exports</i>	6,1	6,7	7,7	8,8	8,2	x	x	x	x	x
Import <i>Imports</i>	1,7	10	6,6	7,6	8,7	x	x	x	x	x

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 28. Wpływ wybranych kategorii na wzrost realny PKB oraz dynamika popytu krajowego i jego wybranych składowych (dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 28. Impact of selected categories on real GDP growth, and domestic demand and its selected components growth (data not seasonally adjusted, fixed prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Dynamika spożycia ogółem (w ujęciu kwartalnym) najwyższą wartość w 2017 r. osiągnęła w IV kwartale (104,9) a najniższą wartość w I kwartale (103,9). Z kolei dynamika spożycia indywidualnego w analizowanym okresie osiągnęła wysoki poziom 104,5 w I kwartale 2017 r. i dalej rosła – najwyższy poziom osiągnęła w II i IV kwartale 2017 r., tj. odpowiednio 104,9 i 105,0 (z pewnym niewielkim obniżeniem do 104,7 w III kwartale) i były to najwyższe wartości od 2008 r., w którym dla każdego roku ten wskaźnik przekroczył znacznie 106,0. Wzrost poziomu spożycia indywidualnego związany był ze wzrostem dochodów (i wydatków) na 1 osobę w gospodarstwie domowym, a także z poprawą nastrojów konsumenckich.

Poprawa nastrojów wśród konsumentów, współwystępująca ze wzrostem dynamiki spożycia indywidualnego, znalazła odzwierciedlenie w wartościach opracowywanych przez GUS wskaźników nastrojów konsumenckich. Zarówno w przypadku bieżącego (BWUK), jak i wyprzedzającego (WWUK) wskaźnika koniunktury konsumenckiej, rok 2017 r. był kolejnym rokiem kontynuacji rozpoczętych na początku 2013 r. tendencji wzrostowych.

Dochody i wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce

Income and expenditures per capita in households in Poland

W 2017 r. przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne na 1 osobę w gospodarstwie domowym wyniosły 1 598 zł i były wyższe realnie o 6,3% w stosunku do roku poprzedniego. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwie domowym w ujęciu realnym wzrosły o 1,9% i wyniosły 1 176 zł, a zatem nadwyżka dochodów nad wydatkami wzrosła w porównaniu do 2016 r., co dało gospodarstwom domowym większe możliwości oszczędzania. W 2005 r. wskaźnik wydatków w stosunku do dochodów wyniósł 90,7%, w 2016 r. wyniósł 76,7%, a w 2017 r. 73,6%. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne w 2017 r. wyniosły średnio 1 127 zł i były realnie wyższe o 2,1% w stosunku do 2016 r.

Podobnie jak rok wcześniej, w 2017 r. spadkowi ilościowego spożycia większości podstawowych artykułów żywnościowych towarzyszył wzrost wydatków na poprawę wyposażenia gospodarstw domowych w dobra trwałe użytkowania.

Źródło: GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2017 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, (2018), Warszawa.

Source: Statistics Poland, *Situation of Households in 2017 in the light of households budget survey results*, (2018), Warsaw.

Dynamika spożycia indywidualnego w 2017 r. wyniosła 104,9, czyli była wyższa niż w 2016 r., kiedy to osiągnęła 103,9. W ujęciu kwartalnym dynamika spożycia indywidualnego w 2017 r. stopniowo rosła z poziomu 104,5 w I kwartale do poziomu 104,9 w II kwartale 2017 r. i po lekkim załamaniu w III kwartale z poziomu 104,7 do poziomu 105,0 w IV kwartale.

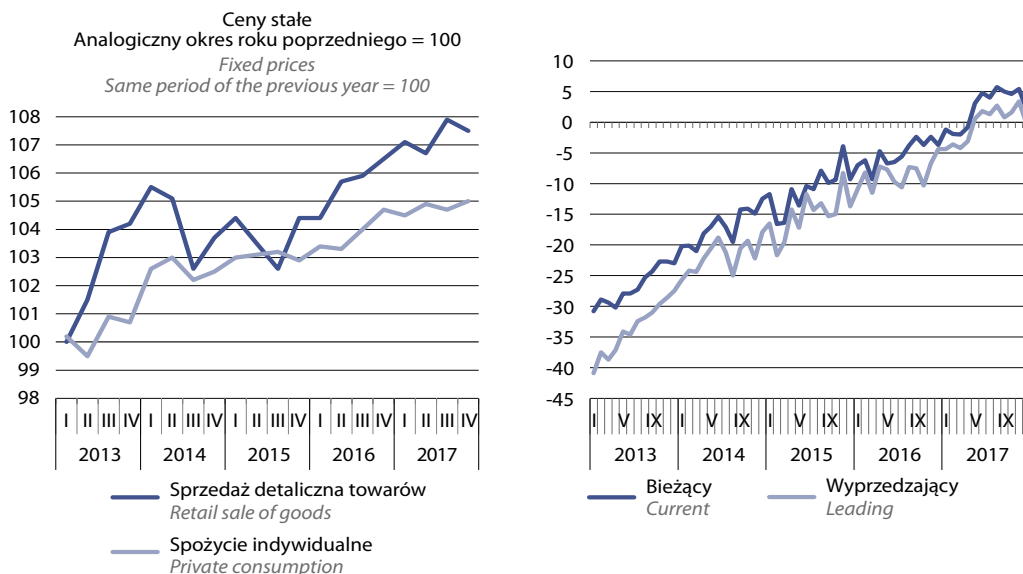
Kontrybucje spożycia publicznego (0,6 p. proc.) oraz spożycia indywidualnego (2,7 p. proc.) złożyły się na dodatni wkład spożycia ogółem (3,4 p. proc.) do PKB. Wkład popytu krajowego oszacowano na 4,6 p. proc., do czego przyczyniły się istotnie zarówno spożycie ogółem jak i inwestycje. Wkład akumulacji był na poziomie 1,2 p. proc., a nakładów na środki trwałe 0,6 p. proc. Kontrybucja salda obrotów z zagranicą stała się prawie neutralna.⁴³ Kontrybucja zmian zapasów (przyrostu rzeczowych środków obrotowych) była w 2017 r. dodatnia i wyniosła 0,6 p. proc., czyli była mniejsza niż w 2016 r., kiedy wyniosła 1,1 p. proc.

Po spadku inwestycji w 2016 r. (-7,9%) nastąpiła odbudowa ich wzrostu w 2017 r. (3,4%). W ujęciu kwartalnym wzrost ten był umiarkowany w pierwszych dwóch kwartałach (odpowiednio o 1,4% i 1,3%), ale znacznie przyspieszył w dwóch ostatnich kwartałach (odpowiednio o 3,6% i 5,4%).

⁴³ Dane Ameco wskazują na kontrybucję 0,1 p. proc., zaś dane GUS i Eurostatu -0,1 p. proc.

Wykres 29. Porównanie dynamiki spożycia indywidualnego i sprzedaży detalicznej towarów oraz zmiany wskaźników ufności konsumenckiej

Chart 29. Comparison between private consumption and retail sale of goods, and changes in consumer confidence indicators

Uwaga: dane o sprzedaży obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

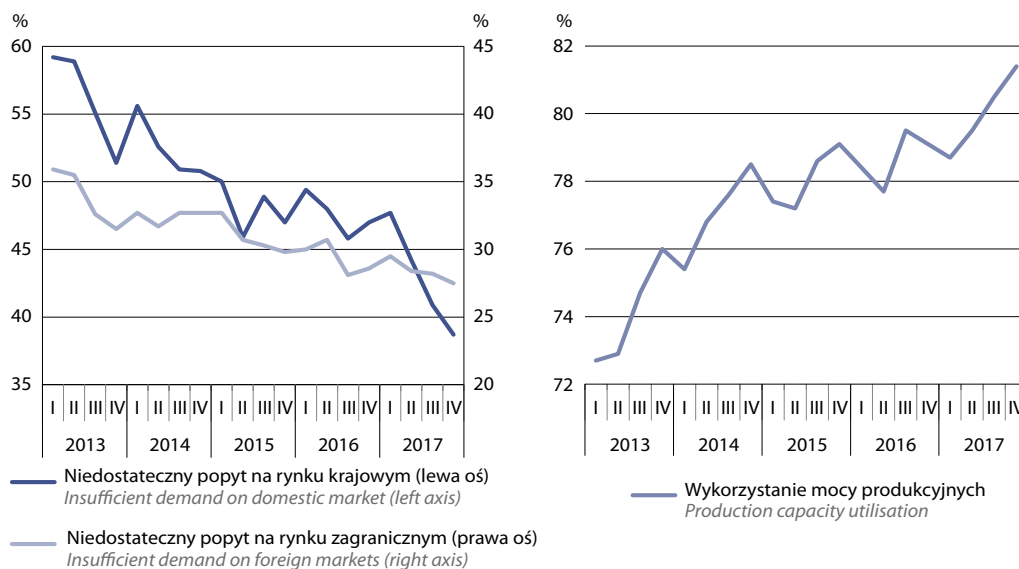
Źródło: dane GUS.

Note: data on sales concern entities engaging more than 9 employed persons.

Source: Statistics Poland data.

Wykres 30. Niedostateczny popyt jako bariera działalności przedsiębiorstw oraz wykorzystanie mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwach

Chart 30. Insufficient demand as a barrier for enterprise activity, and production capacity utilisation in enterprises

Źródło: GUS, badania koniunktury w przemyśle.

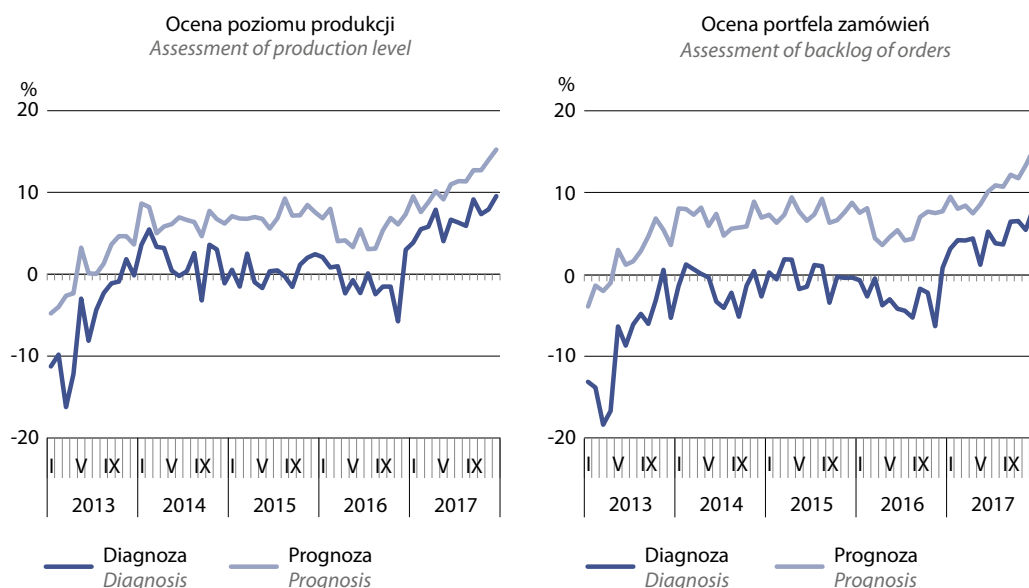
Source: Statistics Poland, economic situation survey in industry.

Jak wskazują wyniki prowadzonych przez GUS badań koniunktury gospodarczej w przemyśle, w 2017 r., odsetek przedsiębiorców wskazujących niedostateczny popyt na rynku krajowym jako barierę rozwoju działalności gospodarczej spadał od drugiego kwartału. Sytuacja w 2017 r. była lepsza także w odniesieniu do popytu na rynku zagranicznym.

Na podstawie tych samych badań stwierdzono, że poziom wykorzystania mocy produkcyjnych (w %) w przemyśle w 2017 r. pozostawał powyżej jego poziomu z analogicznych kwartałów poprzedzających lata 2009–2016. Przez cały 2017 r. stopień wykorzystania mocy produkcyjnych stale rósł. Wymienione badania wskazują, że w 2017 r. zarówno ocena stanu bieżącego, jak i oczekiwania na przyszłość w odniesieniu do poziomu produkcji oraz portfela zamówień były wśród ankietowanych przedsiębiorstw na znacznie wyższym poziomie nie tylko w stosunku do roku poprzedniego, ale także na znacznie wyższym poziomie od dobrych ocen pod tym względem lat 2014–2015.

Wykres 31. Koniunktura w przemyśle (dane wyrównane sezonowo)

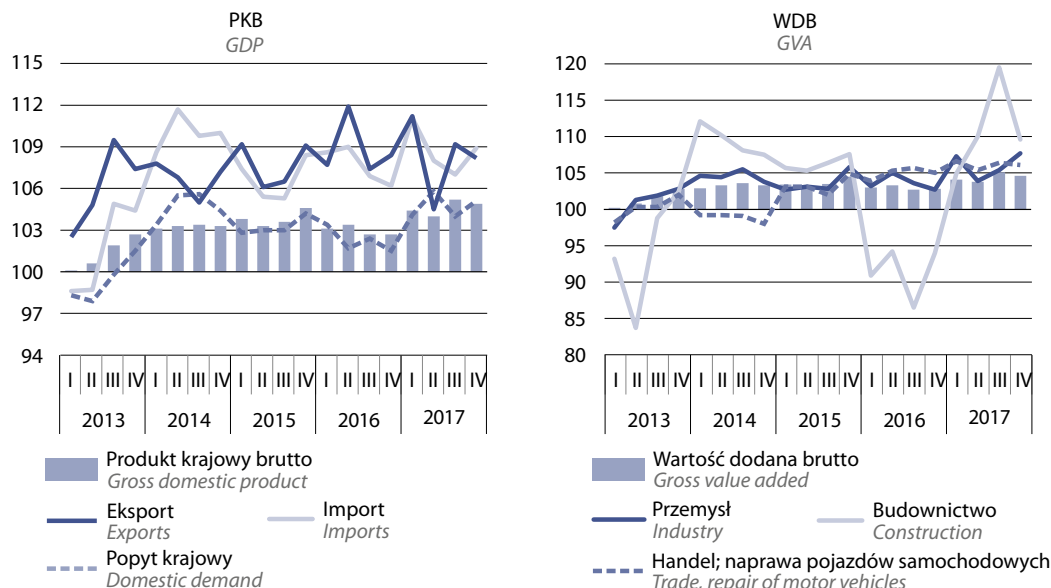
Chart 31. Economic situation in industry (seasonally adjusted data)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Wykres 32. Dynamiki wybranych składowych PKB i wartości dodanej brutto (WDB) (analogiczny kwartał poprzedniego roku=100; niewyrównane sezonowo; ceny średnioroczne z poprzedniego roku)

Chart 32. Growth of selected GDP and gross value added (GVA) components (same quarter from previous year=100; not seasonally adjusted; fixed prices averaged over previous year)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

W 2017 r. saldo obrotów z zagranicą było kategorią prawie neutralną z punktu widzenia oddziaływania na wzrost gospodarczy w Polsce. W ujęciu kwartalnym, dynamika importu osiągnęła poziom 111,1 w I kwartale, ale spadła do poziomów 108,0 i 107,0 w II i III kwartale odpowiednio. Z kolei, dynamika eksportu⁴⁴ osiągnęła 111,1 w I kwartale, po czym spadła znacznie do poziomu 104,4 w II kwartale, i częściowo odbudowała się w dwóch pozostałych kwartałach, osiągając wartość 109,2 i 108,2 w III i IV.

Struktura tworzenia wartości dodanej brutto

Gross value added generation structure

Wartość dodana brutto (WDB) w 2017 r. w gospodarce narodowej zwiększyła się o 4,4%, czyli więcej niż w 2016 r., gdy zanotowano wzrost o 2,9%. Wzrost wyższy niż dla całej gospodarki zanotowano w przemyśle (sekcje: B, C, D, E) 6,2% w 2017 r. wobec 3,5% w 2016 r. Wzrost ten był szczególnie wysoki i rosnący w przetwórstwie przemysłowym (sekcja C), w którym odnotowano wartość 7,2%, wobec 4,1% 2016 r. Bardzo silnym wzrostem charakteryzowało się budownictwo (sekcja F) (11,5% wobec spadku o 8,5% rok wcześniej). W zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) nastąpiło odbicie do 2,7% po słabym wzroście w 2016 r. i spadku w 2015 r. (odpowiednio 0,9% oraz -1,9%). Po bardzo dobrym 2015 r. dla działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) wzrost zmniejszył się w 2016 r. (z 14,8% do 9,5%), aż do wartości ujemnych w 2017 r. (-4,5%). Mniejsze tempo wzrostu zaobserwowano także dla informacji i telekomunikacji (sekcja J) – spadek z 12,8% w 2016 r. do 4,0% w 2017 r.

W okresie ostatnich 10 lat (2008–2017) udział w tworzeniu WDB najbardziej zwiększył się w działach: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) o 2,4 p. proc. do poziomu 21,0%, co wpłynęło na wzrost znaczenia przemysłu (sekcje B, C, D, E) o 2,2 p. proc. do 27,2%, transport i gospodarka magazynowa (sekcja H)

⁴⁴ Dodatkowe informacje nt. handlu zagranicznego w Polsce można znaleźć w rozdziale I.6.

o 1,2 p. proc. do poziomu 6,8% oraz administrowanie i działalność wspierająca (sekcja N) o 0,6 p. proc. do poziomu 2,3 %. W tym samym czasie spadł udział rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A) o 0,5 p. proc. do poziomu 2,4%, górnictwa i wydobywania (sekcja B) o 0,7 p. proc. do poziomu 1,7%, budownictwa (sekcja F) o 1,0 p. proc. do poziomu 7,3%, handlu i napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) o 0,4 p. proc. do poziomu 17,8%, a także obsługi rynku nieruchomości (sekcja L) o 0,5 p. proc. do poziomu 5,1%.

5. Inflacja w Polsce

5. Inflation in Poland

Inflacja (wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych) w 2017 r. w Polsce była dodatnia i wyniosła 2,0%, rok wcześniej wystąpiła deflacja, która wynosiła 0,6. W latach 2013–2017 poziom inflacji był niższy od celu inflacyjnego ustalonego przez Radę Polityki Pieniężnej na poziomie 2,5%. W 2017 r. był on wyższy od dolnej granicy odchyień od celu inflacyjnego (poziom 1,5%) oraz wyższy od poziomu założonego w ustawie budżetowej (1,3%).

Tablica 7. Podstawowe wskaźniki zmian cen w Polsce

Table 7. Basic indicators of price change in Poland

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	rok poprzedni = 100 previous year = 100				
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) Price index of consumer goods and services (CPI)	100,9	100,0	99,1	99,4	102,0
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) Harmonized index of consumer prices (HICP)	100,6	100,7	100,0	99,8	101,4
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu Price index of sold production in industry	98,7	98,5	97,8	99,9	102,9
Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej Price index in construction and assembly production	98,2	98,8	99,5	99,6	100,6

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

Ceny towarów i usług konsumpcyjnych

Prices of consumer goods and services

Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) w 2017 r. wyniósł 102,0 wobec 99,4 w roku poprzednim. Także w ujęciu miesięcznym⁴⁵ wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych był w każdym miesiącu 2017 r. powyżej poziomu 100,0, osiągając najniższą wartość w czerwcu (101,5), najwyższą zaś w listopadzie (102,5).

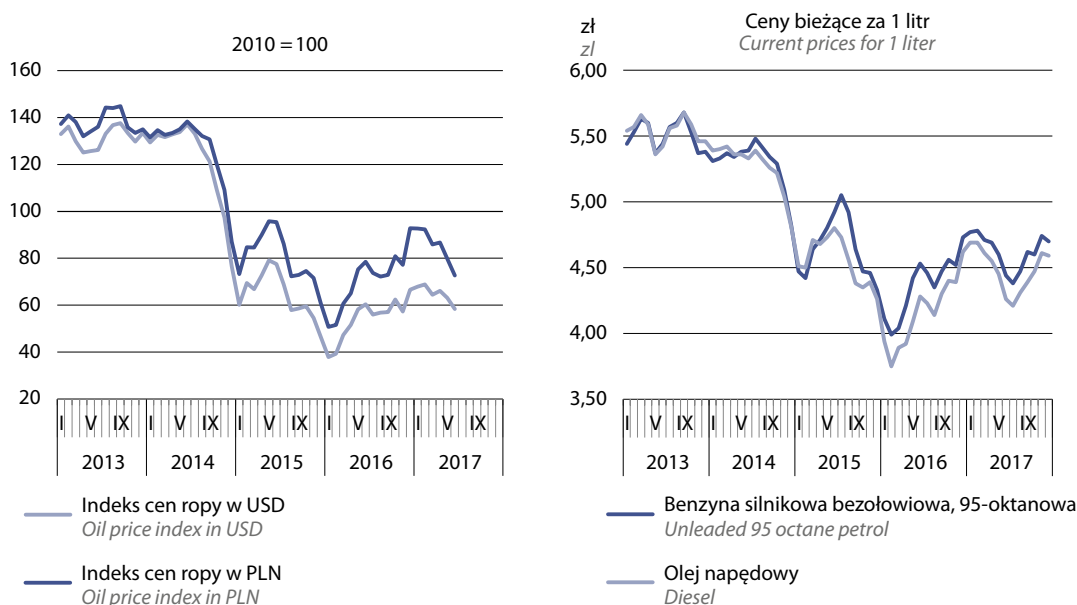
Od grudnia 2012 r. wskaźnik CPI w ujęciu miesięcznym pozostaje nieprzerwanie poniżej celu inflacyjnego (poziom 2,5%), od stycznia 2017 r. wskaźnik CPI sytuje się powyżej dolnej granicy odchyień od niego (poziom 1,5%).

Ważnym czynnikiem wpływającym na poziom wskaźnika inflacji jest cena ropy na rynkach międzynarodowych. W 2017 r. wskaźnik cen ropy od stycznia do lipca spadł z 92,6 do 72,6.

⁴⁵ Analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100.

Wykres 33. Wskaźniki światowych cen ropy naftowej w USD i PLN^a oraz ceny detaliczne benzyny i oleju napędowego w Polsce

Chart 33. Indicators of global crude oil prices in USD and PLN^a and retail prices of petrol and diesel in Poland

Uwaga: indeks cen ropy naftowej obliczony na podstawie średniej nieważonej z cen spot dla trzech rodzajów ropy: Dated Brent, West Texas Intermediate oraz Dubai Fateh.

^a Dane dostępne do czerwca 2017 r.

Źródło: opracowanie GUS na podstawie danych MFW, NBP oraz GUS, *Dziedzina Baza Wiedzy*, Lipiec 2018 r., (2018), Warszawa.

Note: the oil price index calculated on the basis of the weighted average spot price for three kinds of oil: Dated Brent, West Texas Intermediate and Dubai Fateh.

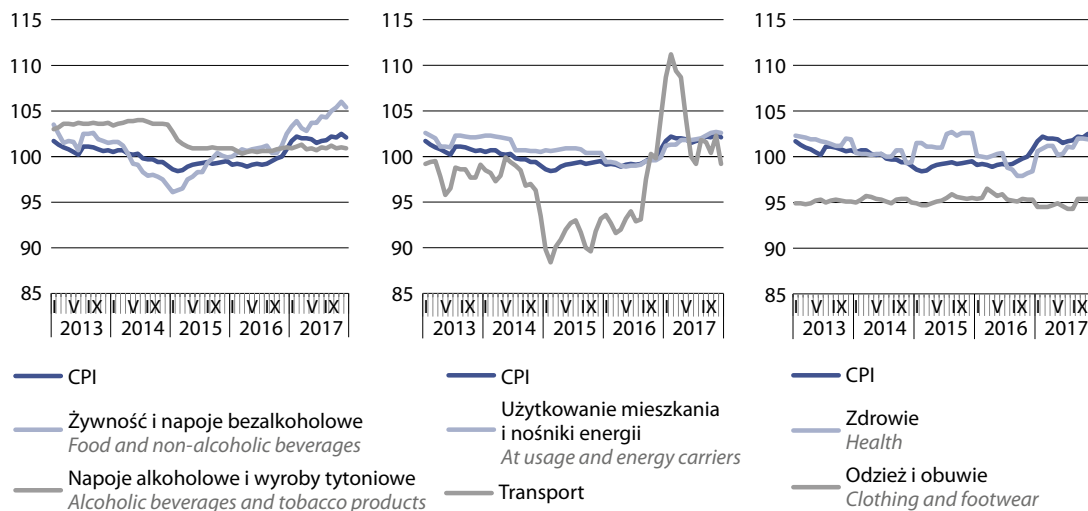
^a Data available until June 2017.

Source: Statistics Poland study based on data from the IMF, NBP and Statistics Poland, Knowledge Data Base. July 2018, (2018), Warsaw.

W 2017 r. zaobserwowano znaczący wzrost cen żywności i napojów bezalkoholowych oraz napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych na rynku krajowym. Wzrosty cen tych grup towarów miały miejsce w ciągu każdego miesiąca w porównaniu do analogicznego miesiąca roku poprzedniego. Udział powyższych grup towarów w systemie wag CPI i ich wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2017 r. odpowiednio 24,28% i 1,02 p. proc. oraz 6,38% i 0,06 p. proc. Zwraca uwagę również duży wzrost cen w transporcie, szczególnie od stycznia do maja 2017 r. Udział transportu w systemie wag CPI i jego wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2017 r. odpowiednio 8,63% i 0,33 p. proc.

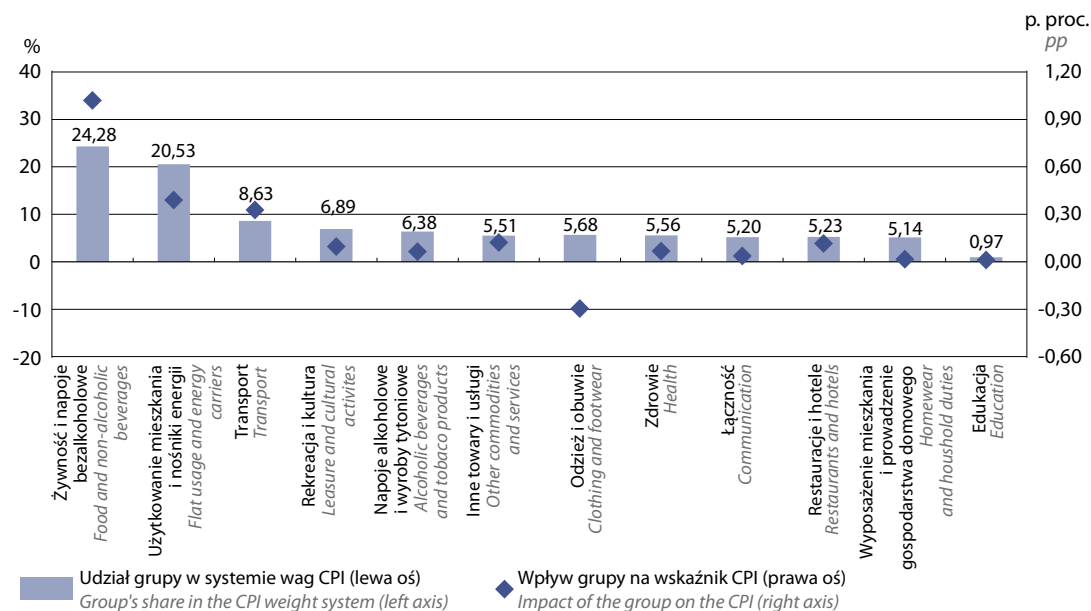
Na ograniczenie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) wpływ miał niski poziom cen odzieży i obuwia (wszystkie miesięczne indeksy cen poniżej 95,4). Udział w systemie wag CPI i ich wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2017 r. odpowiednio 5,68% i -0,30 p. proc. Wzrosły każdego miesiąca, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku, ceny związane z użytkowaniem mieszkania i nośnikami energii. Udział w systemie wag CPI oraz wpływ na wskaźnik CPI wynosiły w 2017 r. odpowiednio 20,53% i 0,39 p. proc.

Wykres 34. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100)
 Chart 34. Price indices of consumer goods and services (same month of the previous year = 100)

Źródło: dane GUS.
 Source: Statistics Poland data.

Wykres 35. Porównanie udziału grup towarów i usług w systemie wag CPI i ich wpływu na wskaźnik CPI w 2017 r.
 Chart 35. Comparison between the shares of groups of goods and services in the CPI system of weights and their impact on the CPI in 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, *Ceny w gospodarce narodowej. Lipiec 2018 r.*, (2018), Warszawa.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data, *Prices in the national economy. July 2018, (2018), Warsaw.*

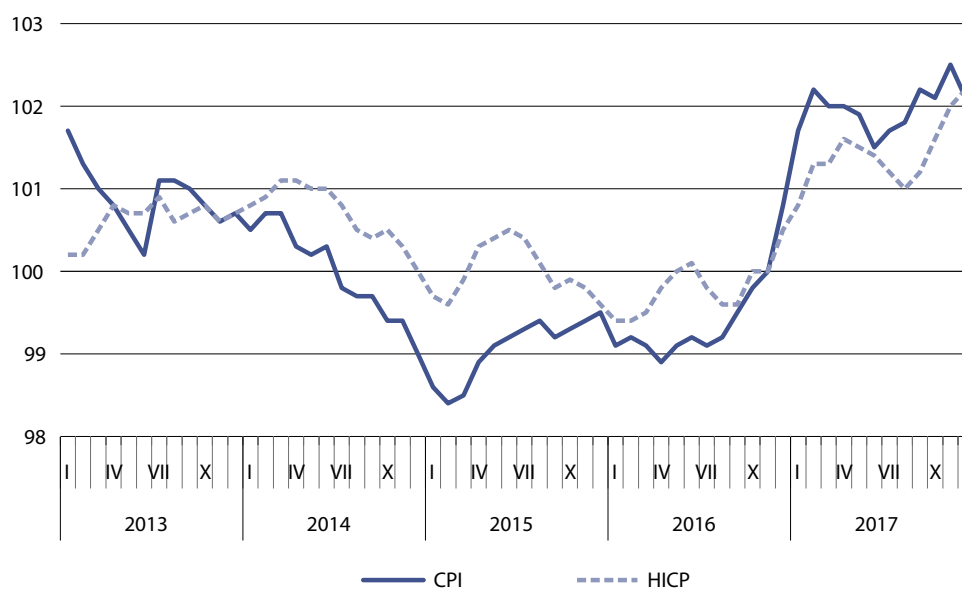
Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych

Harmonized consumer price indicator

Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w 2017 r. w Polsce wyniósł 101,4 i był wyższy od wskaźnika odnotowanego w roku poprzednim (99,8)⁴⁶. Najniższą wartość wskaźnika HICP w Polsce (w ujęciu miesięcznym, w porównaniu do analogicznego miesiąca poprzedniego roku) odnotowano w styczniu (100,8), a najwyższą w grudniu (102,2). Wskaźnik ten wykazywał w 2017 r. trend rosnący, osiągając wartość maksymalną 102,2 w grudniu.

Wykres 36. Porównanie zharmonizowanego wskaźnika cen konsumpcyjnych (HICP) oraz wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) (analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100)

Chart 36. Comparison between harmonized index of consumer prices (HICP) and consumer price index (CPI) (same month of the previous year = 100)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistic Poland data.

Podobnie jak w roku poprzednim, w 2017 r. wskaźniki HICP i CPI (w ujęciu miesięcznym) prezentowały zbliżoną dynamikę, choć przez cały rok wskaźnik CPI pozostawał powyżej wartości przyjmowanych przez wskaźnik HICP.

Presja inflacyjna w całej Unii Europejskiej, była w roku 2017 wyższa niż w roku poprzedzającym, a Polska znalazła się wśród krajów Unii Europejskiej o poziomie wskaźnika HICP znajdującym się poniżej przeciętnego obliczonego dla całej Unii (102,0). Poziom tego wskaźnika w Polsce (101,4) był również niższy aniżeli dla krajów strefy euro (102,0).

W 2017 r. wartość wskaźnika HICP poniżej poziomu 100,0, czyli spadek cen, odnotowano w 2 państwach członkowskich UE (wobec 10 w 2016 r.), wskaźnik powyżej tego poziomu odnotowano w 25 państwach członkowskich (wobec 15 w 2016 r.), natomiast w 1 państwie członkowskim wyniósł on 100,0 (wobec 3 w 2016 r.). Najniższe poziomy wskaźnika HICP zanotowano w Bułgarii (99,9) i na Cyprze (99,5). Najwyższy poziom wskaźnika zaobserwowano w Estonii (104,5), na Litwie (104,4) i w Belgii (104,0). W 2017 r. różnica pomiędzy krajem o najwyższym poziomie wskaźnika HICP, a najniższym wyniosła 5,0 p. proc. (wobec

⁴⁶ Dane Eurostatu.

3,1 p. proc. w 2016 r.). W 2017 r. różnica pomiędzy krajem o najwyższym poziomie wskaźnika HICP, a średnim poziomem wskaźnika dla całej UE wyniosła 2,5 p. proc., podczas gdy rok wcześniej różnica ta wynosiła 1,5 p. proc.

Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej

Table 8. *Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union*

Państwa członkowskie <i>Member states</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	poprzedni rok = 100 <i>previous year = 100</i>				
Unia Europejska ^a <i>European Union^a</i>	101,5	100,5	100,0	100,3	102,0
Strefa euro ^b <i>Euro area^b</i>	101,3	100,4	100,0	100,2	102,0
Austria <i>Austria</i>	102,1	101,5	100,8	101,0	103,2
Belgia <i>Belgium</i>	101,2	100,5	100,6	101,8	104,0
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	100,4	98,4	98,9	98,7	99,9
Chorwacja <i>Croatia</i>	102,3	100,2	99,7	99,4	100,7
Cypr <i>Cyprus</i>	100,4	99,7	98,5	98,8	99,5
Czechy <i>Czech Republic</i>	101,4	100,4	100,3	100,6	103,1
Dania <i>Denmark</i>	100,5	100,4	100,2	100,0	101,1
Estonia <i>Estonia</i>	103,2	100,5	100,1	100,8	104,5
Finlandia <i>Finland</i>	102,2	101,2	99,8	100,4	101,2
Francja <i>France</i>	101,0	100,6	100,1	100,3	101,5
Grecja <i>Greece</i>	99,1	98,6	98,9	100,0	101,2
Hiszpania <i>Spain</i>	101,5	99,8	99,4	99,7	101,7
Holandia <i>Netherlands</i>	102,6	100,3	100,2	100,1	101,4
Irlandia <i>Ireland</i>	100,5	100,3	100,0	99,8	100,1
Litwa <i>Lithuania</i>	101,2	100,2	99,3	100,7	104,4
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	101,7	100,7	100,1	100,0	102,2
Łotwa <i>Latvia</i>	100,0	100,7	100,2	100,1	103,0
Malta <i>Malta</i>	101,0	100,8	101,2	100,9	102,2

Tablica 8. Zharmonizowany wskaźnik cen konsumpcyjnych (HICP) w Unii Europejskiej (dok.)
 Table 8. Harmonized index of consumer prices (HICP) in the European Union (cont.)

Państwa członkowskie <i>Member states</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	poprzedni rok = 100 <i>previous year = 100</i>				
Niemcy <i>Germany</i>	101,6	100,8	100,1	100,4	102,1
Polska <i>Poland</i>	100,8	100,1	99,3	99,8	101,4
Portugalia <i>Portugal</i>	100,4	99,8	100,5	100,6	102,2
Rumunia <i>Romania</i>	103,2	101,4	99,6	98,9	100,0
Słowacja <i>Slovakia</i>	101,5	99,9	99,7	99,5	100,9
Słowenia <i>Slovenia</i>	101,9	100,4	99,2	99,8	101,4
Szwecja <i>Sweden</i>	100,4	100,2	100,7	101,1	103,0
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	102,6	101,5	100,0	100,7	103,4
Węgry <i>Hungary</i>	101,7	100,0	100,1	100,4	102,8
Włochy <i>Italy</i>	101,2	100,2	100,1	99,9	101,3

a Średnia ważona wielkością gospodarek, dane dla agregatu „Unia Europejska” składającego się z 28 państw w 2014 r.; b dane dla strefy euro składającej się z 19 państw w 2014 r.

Źródło: dane Eurostatu.

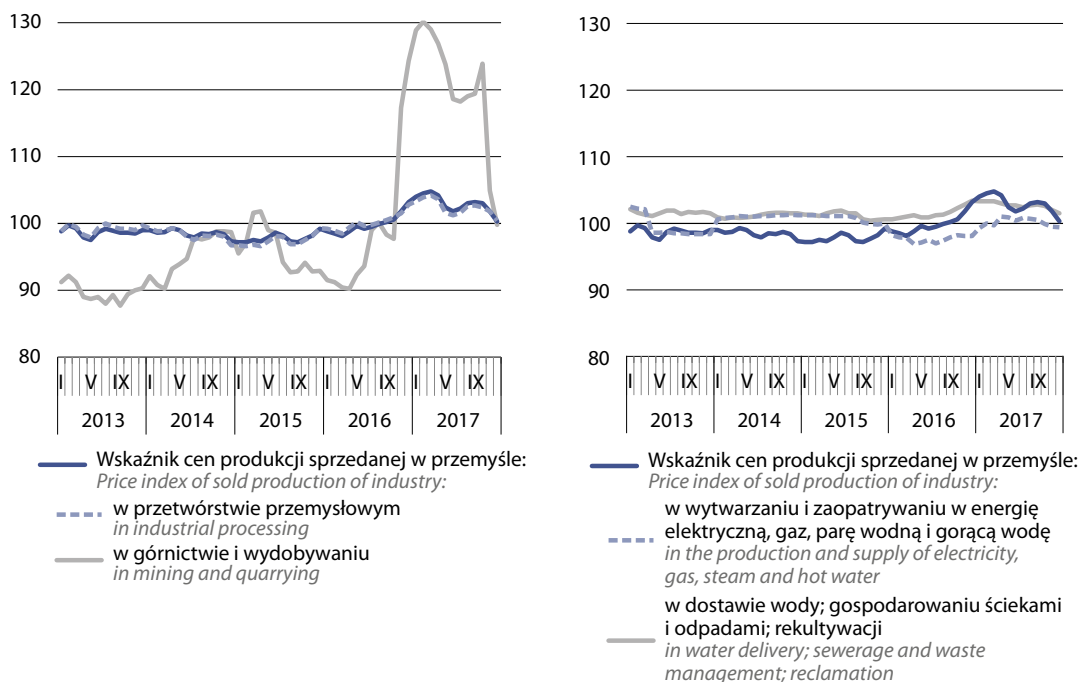
a Weighted average by economy size, data for European Union aggregate of 28 states as of 2014; b data for euro area of 19 states as of 2014.
 Source: Eurostat data.

Ceny produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej

Prices of sold production of industry and of construction and assembly production

Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu w 2017 r. wyniósł 102,9, wobec 99,9 w roku poprzednim. Najniższą wartość w ujęciu miesięcznym wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu osiągnął w grudniu (100,3), a najwyższą w marcu (104,8). Od września 2016 r. zaobserwowano odwrócenie trendu spadkowego cen produkcji sprzedanej przemysłu, czyli ceny zaczęły sukcesywnie rosnąć. Wskaźnik ten przyjmował wartości powyżej 100,0 przez cały ten okres, natomiast w 2017 r. wystąpiły wahania z zaznaczeniem trendu spadkowego.

Wykres 37. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu (analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100)
 Chart 37. Price indices of sold production of industry (same month of the previous year = 100)

Źródło: dane GUS.
 Source: Statistics Poland data.

Ceny w przetwórstwie przemysłowym (w ujęciu rocznym) były w 2017 r. wyższe niż rok wcześniej, a ich wskaźnik przyjął wartość 102,4 (wzrost o 2,3 p. proc.). Najniższy poziom w ujęciu miesięcznym wskaźnik osiągnął w grudniu (100,4), a najwyższy poziom (104,2) w marcu. Od sierpnia 2016 r. utrzymuje się inflacja w przetwórstwie przemysłowym.

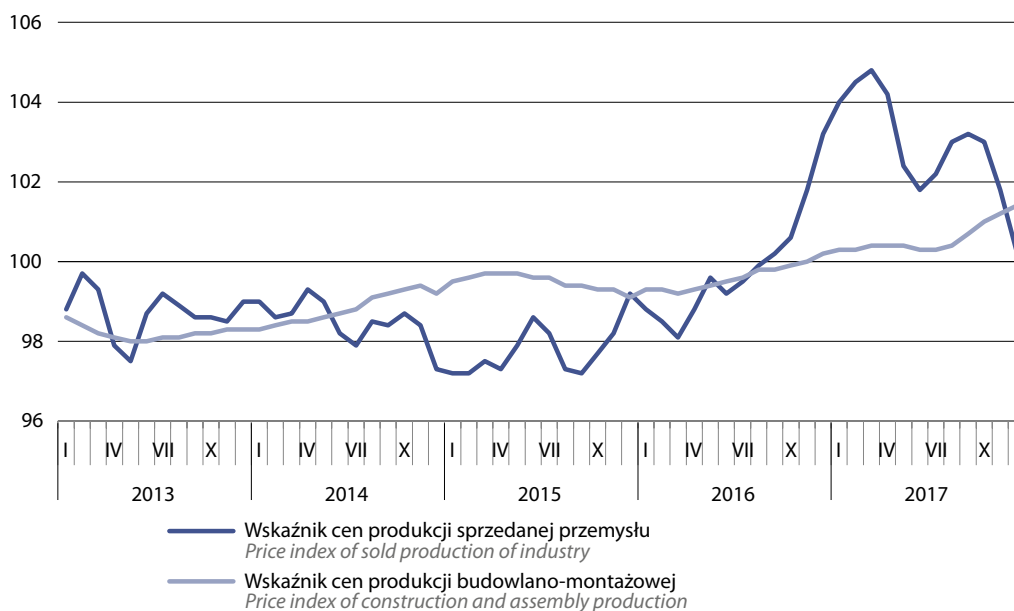
Ceny w górnictwie i wydobywaniu (w ujęciu rocznym) w 2017 r. wzrosły o 20,2%. Od listopada 2016 r. nastąpiło wyraźne odwrócenie trendu spadkowego cen w tym obszarze. Najniższy poziom w ujęciu miesięcznym wskaźnik przyjął w grudniu (99,8), a najwyższy w lutym (130,2).

Wskaźnik cen w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę osiągnął średnioroczny poziom 100,2. W ujęciu miesięcznym najwyższy poziom wskaźnik osiągnął w kwietniu (101,0), a najniższy w styczniu 99,3.

Ceny w dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami oraz rekultywacji wzrosły w 2017 r. o 2,7%, podczas gdy rok wcześniej wzrost cen wyniósł 1,5%. W ujęciu miesięcznym wskaźnik cen w każdym miesiącu przyjmował wartości wyższe niż 100,0, od stycznia do marca osiągnął poziom maksymalny 103,3, natomiast w grudniu poziom minimalny 101,5.

Wykres 38. Wskaźniki cen produkcji sprzedanej przemysłu i produkcji budowlano-montażowej (analogiczny miesiąc poprzedniego roku = 100)

Chart 38. Price indices of sold production of industry and of construction and assembly production (same month of the previous year = 100)

Źródło: dane GUS.
Source: Statistics Poland data.

Wskaźnik cen produkcji budowlano-montażowej w 2017 r. wyniósł 100,6, w ujęciu miesięcznym najniższą wartość przyjął w styczniu, lutym, czerwcu i lipcu (100,3), natomiast najwyższą w grudniu (101,4).

6. Handel zagraniczny i bilans płatniczy Polski

6. International trade and balance of payments of Poland

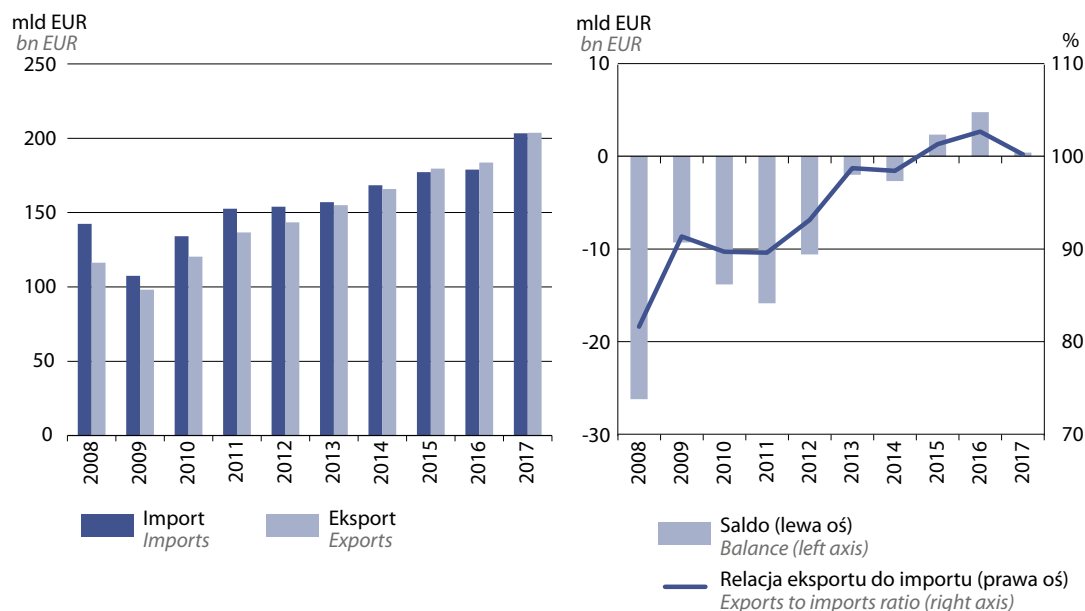
Handel zagraniczny

International trade

W 2017 r. eksport Polski w cenach bieżących wyniósł 203,7 mld euro i zwiększył się w stosunku do roku poprzedniego o 11,0%. Wartość importu w 2017 r. w cenach bieżących osiągnęła poziom 203,3 mld euro i była o 13,6% wyższa niż w 2016 r. Dodatnie saldo handlu zagranicznego ogółem wyniosło 0,4 mld euro i było mniejsze niż w 2016 r., kiedy osiągnęło wartość 4,8 mld euro. Rok 2017 był trzecim rokiem z kolei z dodatnim saldem handlu zagranicznego. W ujęciu miesięcznym ujemne saldo w handlu zagranicznym Polski zaobserwowano w sześciu miesiącach, tj. w lutym, maju, czerwcu, lipcu, listopadzie i grudniu.

Zwiększenie aktywności gospodarczej oraz ożywienie popytu wewnętrznego w krajach Unii Europejskiej oddziaływało na wzrost dynamiki polskiego eksportu. Z kolei rosnący popyt wewnętrzny w Polsce wpływał na wzrost importu, a jednocześnie wyższe ceny surowców na rynkach światowych wpływały na wzrost wartości importu.

Wykres 39. Obroty towarowe handlu zagranicznego Polski
 Chart 39. Polish foreign trade turnover

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own contribution based on Statistics Poland data.

Ujemne saldo wymiany handlowej, podobnie jak w 2016 r., zanotowano z krajami rozwijającymi się (34,0 mld euro w 2017 r. w porównaniu do 28,1 mld euro rok wcześniej) oraz z krajami Europy Środkowo-Wschodniej (4,4 mld euro w porównaniu do 2,9 mld euro rok wcześniej). Dodatnie saldo handlowe uzyskano natomiast w obrotach z krajami rozwiniętymi (38,8 mld euro wobec 36,9 mld euro rok wcześniej). Wysoki poziom salda handlowego w obrotach z krajami rozwiniętymi wynikał przede wszystkim z dalszej poprawy salda handlu z krajami UE, które w 2017 r. osiągnęło wartość 40,3 mld euro przy 37,3 mld euro w 2016 r.

Wartość salda obrotów handlu zagranicznego ogółem uległa w 2017 r. dalszej istotnej zmianie (stała się dodatnia od 2015 r.) i stanowiło to kontynuację korzystnej sytuacji z lat 2015–2016, kiedy wzrost eksportu do krajów Unii Europejskiej zdołał zrównoważyć łączny wzrost importu z krajów Unii Europejskiej i z krajów rozwijających się. Zaobserwowano również wzrost eksportu o 1,9 mld euro i importu o 3,4 mld euro z grupy krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Tablica 9. Obroty handlu zagranicznego
Table 9. Foreign trade turnover

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Obroty handlu zagranicznego ogółem <i>Total foreign trade turnover</i>					Struktura obrotów handlu zagranicznego <i>Structure of foreign trade turnover</i>				
	2013	2014 ^b	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w mld EUR <i>in bn EUR</i>					%				
Eksport <i>Exports</i>	155,0	165,8	178,7	183,6	203,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a <i>Developed countries</i>	127,0	139,4	153,0	158,4	176,0	81,9	84,1	85,7	86,2	86,4
w tym UE <i>of which EU</i>	116,3	128,4	141,6	146,3	162,4	75,0	77,5	79,3	79,7	79,7
Kraje rozwijające się <i>Developing countries</i>	13,4	14,4	16,2	15,2	15,7	8,7	8,6	9,0	8,3	7,7
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej <i>Central and Eastern Europe countries</i>	14,6	12,0	9,5	10,1	12,0	9,4	7,3	5,3	5,5	5,9
Import <i>Imports</i>	157,0	168,4	175,0	178,9	203,3	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraje rozwinięte ^a <i>Developed countries</i>	103,6	111,0	116,5	121,5	137,2	66,0	65,9	66,6	68,0	67,4
w tym UE <i>of which EU</i>	91,8	99,5	104,5	109,0	122,1	58,5	59,0	59,7	60,9	60,1
Kraje rozwijające się <i>Developing countries</i>	32,0	37,6	43,2	44,3	49,7	20,4	22,3	24,7	24,8	24,5
Kraje Europy Środkowo- -Wschodniej <i>Central and Eastern Europe countries</i>	21,4	19,8	15,2	13,0	16,4	13,6	11,8	8,7	7,3	8,1
Saldo <i>Balance</i>	-2,0	-2,7	3,7	4,8	0,4	x	x	x	x	x

^a Podział na grupy krajów jest zgodny z przyjętym w *Biuletynie Statystycznym* (GUS). Podział ten różni się od podziału (za MFW) w innych częściach niniejszej publikacji. W szczególności, w bieżącym rozdziale, kraje Europy Środkowo-Wschodniej to: Albania, Białoruś, Mołdawia, Rosja oraz Ukraina. ^b Począwszy od 2014 r. dane dla UE obejmują Chorwację.

Źródło: GUS, *Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów*.

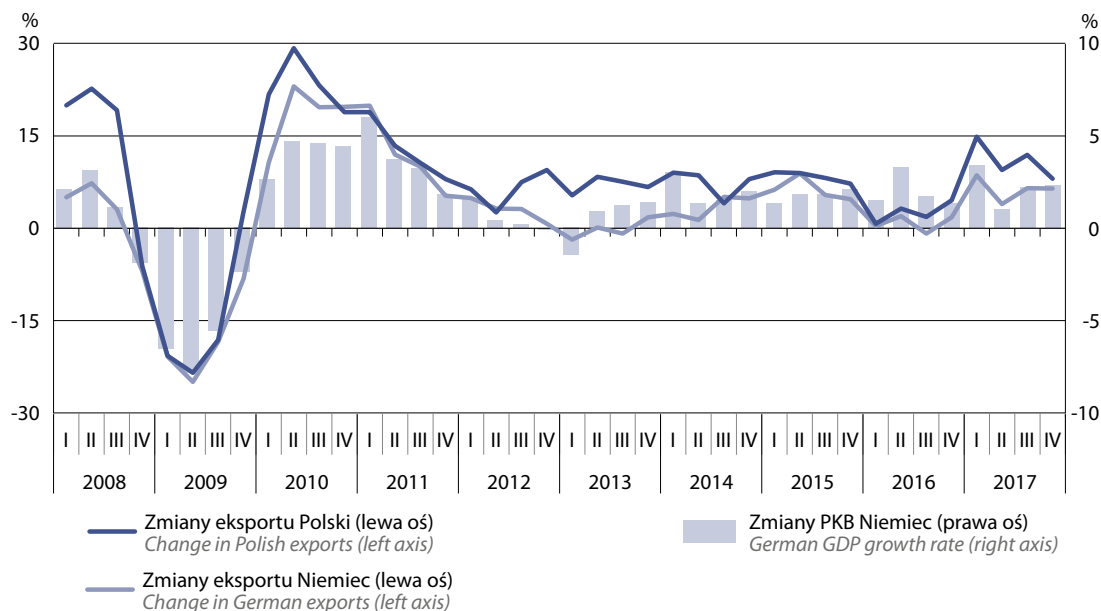
a Groups of countries according to Statistical Bulletin of Statistics Poland. This grouping is different from applied in other parts of this publication (after IMF). In particular, in this section, the group Central and Eastern Europe Countries consists of: Albania, Belarus, Moldova, Russia and Ukraine. b From 2014 UE data include Croatia.

Source: Statistics Poland, *Foreign trade turnover of goods in total and by countries*.

Największą grupą partnerów handlowych Polski pozostawały kraje Unii Europejskiej – w 2017 r. ich udział w eksporcie wyniósł 79,7% w porównaniu do 79,8% rok wcześniej, a w imporcie 60,1 % wobec 61,2% w roku poprzedzającym, czyli rola tej grupy krajów w handlu zagranicznym nieznacznie osłabiła się. Rola krajów rozwijających się w imporcie uległa zmniejszeniu z poziomu 24,6% w 2016 r. do 24,5% rok później. W eksporcie ich udział spadł bardziej zauważalnie: z 8,2% do poziomu 7,7% w 2017 r. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie nieznacznie wzrósł (z 5,5% do 5,9%), co stanowi odwrócenie trendu z ostatnich kilku lat. Z kolei w imporcie zanotowano wzrost tego udziału (z 7,2% w 2016 r. do 8,1% w 2017 r.).

Wykres 40. Zmiany wolumenu eksportu dóbr i usług Polski oraz Niemiec na tle zmian PKB Niemiec (analogiczny kwartał roku poprzedniego = 0, dane niewyrównane sezonowo, ceny bieżące)

Chart 40. Changes in the volume of exports of goods and services in Poland and Germany against the background of changes in German GDP (same quarter of the previous year = 0, data not seasonally adjusted, current prices)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

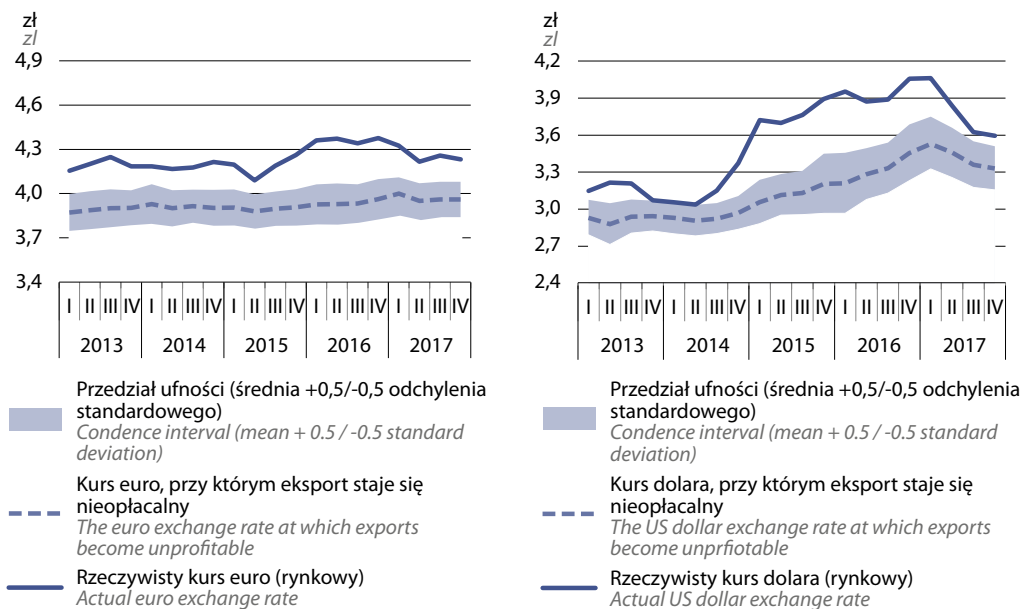
Analizując poszczególne kraje, biorące udział w handlu zagranicznym Polski, Niemcy pozostają najważniejszym partnerem handlowym, aczkolwiek ich rola nie zwiększa się. Udział Niemiec w eksporcie Polski w 2017 r. nie zmienił się i wynosił 27,4%, osiągając poziom 55,8 mld EUR (wobec 50,2 mld EUR w roku poprzednim). Z kolei udział tego kraju w imporcie zmniejszył się w 2017 r. o 0,2 p. proc. do 23,1% i osiągnął poziom 46,9 mld EUR (wobec 41,8 mld EUR w roku poprzednim).

W eksporcie Polski na drugim miejscu uplasowały się Czechy, wyprzedzając minimalnie Wielką Brytanię (udziały po 6,4%). Wśród dziesięciu największych odbiorców polskiego eksportu, najwyższą dynamikę zanotowano dla Stanów Zjednoczonych (126,5) i Rosji (118,5). Wyższa dynamika dla eksportu była również dla Włoch (113,3) i dla Francji (112,5). Udział Rosji w polskim eksporcie zaczął wzrastać (3,0% wobec 2,8% rok wcześniej). Zaczął wzrastać także udział tego kraju w imporcie (6,5% wobec 5,8% rok wcześniej). Rosja pozostała na trzecim miejscu w imporcie Polski (dwa lata temu Rosja utraciła drugie miejsce wśród partnerów Polski w imporcie na rzecz Chin). W 2017 r. import z Chin wzrósł o 11,2% wobec wzrostu o 5,5% rok wcześniej i wzrostu o 15,8% w 2015 r. Mimo tempa tego procesu udział Chin w imporcie Polski nieznacznie się zmniejszył w 2017 r. (11,9% wobec 12,0% rok wcześniej).

Stopień koncentracji eksportu w 2017 r., mierzony udziałem dziesięciu głównych partnerów Polski pozostał na tym samym poziomie jak w 2016 r. (66,3%). Obniżeniu uległ natomiast wskaźnik koncentracji importu (obliczany w analogiczny sposób), osiągając w 2017 r. udział 66,0% wobec 66,2% rok wcześniej⁴⁷.

⁴⁷ GUS, *Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów w 2017 r., (2018), Warszawa.*

Wykres 41. Opłacalność eksportu a rzeczywiste kursy walut
 Chart 41. Exports profitability and actual exchange rates

Uwaga: średni kurs kwartalny euro oraz dolara obliczony na podstawie średnich kursów miesięcznych NBP. Ze względu na występowanie licznych obserwacji nietypowych oraz błędnych, do obliczeń przedziału ufności dla kursów, przy których eksport staje się nieopłacalny, w NBP wykorzystano próbę po wyeliminowaniu odpowiedzi poniżej 5. i powyżej 95. percentyla.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP, w tym z badań koniunktury.

Note: average quarterly euro and dollar exchange rates calculated basing on average NBP monthly exchange rates. Because of numerous unusual and biased observations, when calculating confidence intervals at which exports become unprofitable, NBP used a sample after truncating responses below the 5th and over the 95th percentiles.

Source: own contribution based on NBP data.

Kurs euro wobec złotego pozostawał powyżej zadeklarowanego przez przedsiębiorców kursu (w prowadzonych przez NBP badaniach koniunktury), przy którym eksport staje się nieopłacalny, przy czym rok 2017 był gorszy niż 2016 r. dla eksporterów do strefy euro. W przypadku dolara amerykańskiego, w okresie od IV kwartału 2013 r. do II kwartału 2014 r. rzeczywisty kurs dolara zbliżył się do kursu uznawanego przez przedsiębiorców za nieopłacalny. W drugiej połowie 2014 r. doszło do umocnienia się dolara względem złotego (III i IV kwartał 2014 r.). W IV kwartale 2014 r. kurs dolara uległ podwyższeniu do poziomu nienotowanego od III kwartału 2006 r. Warunki te utrzymały się nie pogorszone przez cały rok 2015 i zaczęły ulegać znacznemu pogorszeniu dopiero w 2017 r.

Bilans płatniczy

Balance of payments

Saldo obrotów na rachunku bieżącym⁴⁸ gospodarki Polski w 2017 r. wyniosło 0,9 mld euro i poprawiło się o 2,2 mld euro w stosunku do 2016 r. Na nadwyżkę rachunku bieżącego wpływ miał głównie wzrost o 4,5 mld euro dodatniego salda usług, a także istotne zwiększenie się salda rachunków: finansowego i kapitałowego oraz wzrost salda dochodów wtórnych. W 2017 r. odnotowano zmniejszenie o 2,1 mld euro poziomu salda obrotów towarowych⁴⁹, które wyniosło 0,8 mld euro. W porównaniu do roku poprzedniego wartość eksportu towarów była wyższa o 12,0% i wyniosła 198,8 mld euro, natomiast import towarów wzrósł o 13,4% do wartości 198,0 mld euro.

Tablica 10. Bilans płatniczy
Table 10. Balance of payments

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln EUR <i>in mln EUR</i>				
Rachunek bieżący <i>Current account</i>	-5 031	-8 534	-2 405	-1 254	896
Saldo obrotów towarowych <i>Balance on goods</i>	-335	-3 255	2 213	2 935	821
Saldo usług <i>Balance on services</i>	7 646	9 059	10 911	14 075	18 598
Saldo dochodów pierwotnych <i>Balance on primary income</i>	-11 915	-13 961	-14 683	-16 864	-18 417
Saldo dochodów wtórnych <i>Balance on secondary income</i>	-427	-377	-846	-1 400	-106
Rachunek kapitałowy <i>Capital account</i>	9 006	10 034	10 158	4 472	5 899
Rachunek finansowy <i>Financial account</i>	-4 478	-4 689	603	-499	468

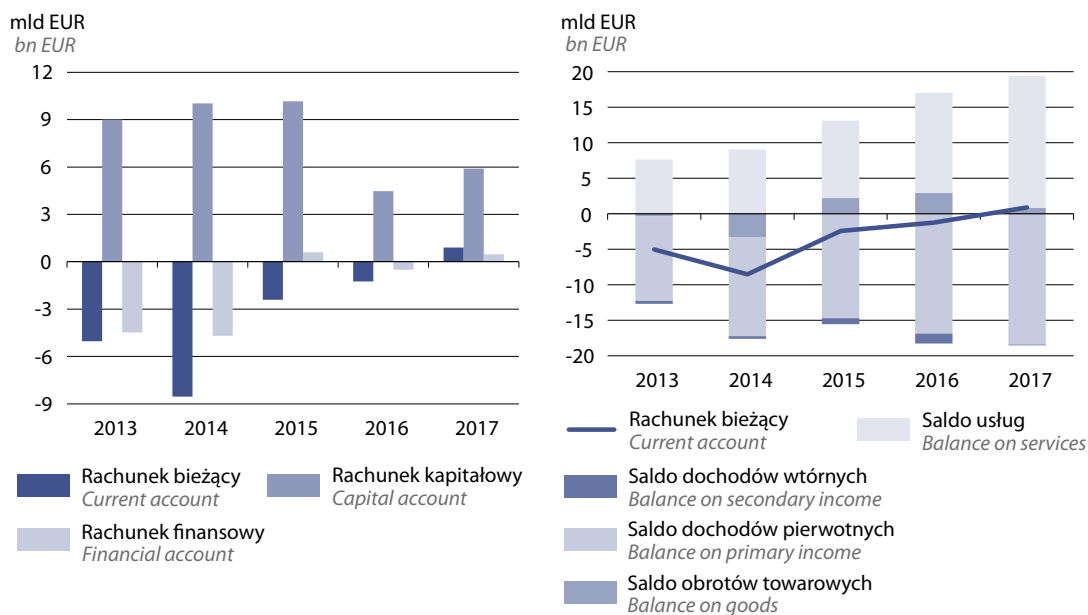
Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Saldo usług w rachunku bieżącym było dodatnie i wzrosło o 4,5 mld euro w porównaniu z 2016 r., osiągając poziom 18,6 mld euro. Największy wpływ na zmianę salda usług miała poprawa salda w działach: pozostałych usług o 2,0 mld euro oraz usług transportowych o 0,9 mld euro. Na zwiększenie poziomu deficytu dochodów pierwotnych w ramach rachunku bieżącego z poziomu 16,9 mld euro w 2016 r. do 18,4 mld euro w 2017 r. wpłynęło głównie pogłębienie się ujemnego salda wynagrodzeń pracowników o 1,8 mld euro.

⁴⁸ Narodowy Bank Polski wprowadził z dniem 30 września 2015 r. zmiany w statystyce bilansu płatniczego zgodnie z rekomendacjami Eurostatu, obejmując transakcje gospodarki nielegalnej. Dane historyczne zostały zweryfikowane od 2004 r. Szczegółowy opis zmian na stronie internetowej NBP w: NBP, *Bilans płatniczy – zmiany metodologiczne*, (wrzesień 2015 r.), Warszawa. Wcześniej jeszcze Narodowy Bank Polski (NBP) wprowadził z dniem 30 września 2014 r. zmiany w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej na podstawie wytycznych zawartych w: MFW, *Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition BPM6*, (2009), Waszyngton. Dane historyczne od 2004 r. zostały przez NBP przeliczone wg nowej metodologii. Szczegółowy opis zmian zawartych w podręczniku BPM6 dostępny na stronie internetowej NBP (www.nbp.pl) w notatce: NBP, *Informacja o zmianach w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej w 2014 r.*, (2014), Warszawa.

⁴⁹ Uwaga: odmiennie niż w części *Handel zagraniczny* niniejszego rozdziału, dane pochodzą ze statystyki bilansu płatniczego NBP.

Wykres 42. Rachunek bieżący, kapitałowy i finansowy oraz składowe bilansu płatniczego
 Chart 42. Current account, capital account, financial account, and balance of payments components

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

W 2017 r. zmniejszył się poziom deficytu dochodów wtórnych, który wyniósł 0,1 mld euro, co oznacza poprawę salda o 1,3 mld euro wobec roku poprzedniego. Był to rezultat nadwyżki 1,3 mld euro w sektorze rządowym. W 2017 r., w relacji do roku poprzedniego, nastąpiła poprawa o 1,4 mld zł salda rachunku kapitałowego, które wyniosło 5,9 mld euro. Wynikało to ze wzrostu przychodów o 22,6% oraz zmniejszenia rozchodów o 35,6%. W 2017 r. odnotowano poprawę o 1,0 mld euro salda rachunku finansowego, które wyniosło 0,5 mld euro (wobec -0,5 mld euro w 2016 r.).

Tablica 11. Rachunek finansowy – aktywa
 Table 11. Financial account – assets

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln EUR in mln EUR				
Rachunek finansowy – aktywa Financial account – assets	569	12831	19 011	27 283	1 132
Inwestycje bezpośrednie Direct investment	-2 525	5 091	4 388	10 235	3 267
Inwestycje portfelowe Portfolio investment	1 651	4 229	9 961	-5 681	1 108
Pozostałe inwestycje Other investment	1 215	3 071	4 600	2 174	4 956
Pochodne instrumenty finansowe Financial derivatives	-526	-16	-879	125	-1 056
Oficjalne aktywa rezerwowe Official reserve assets	754	456	941	20 430	-7 143

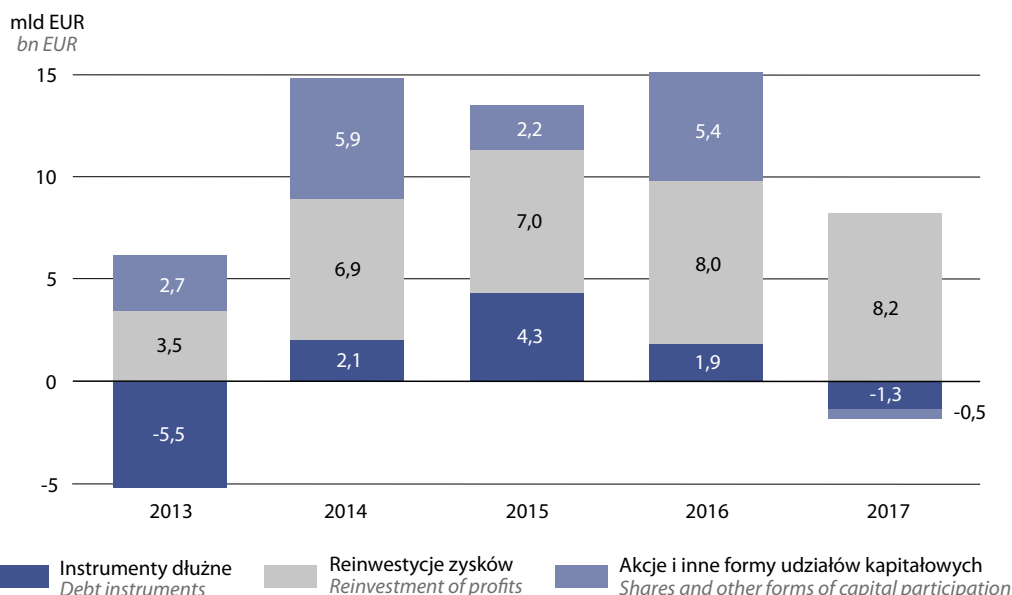
Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

Tablica 12. Rachunek finansowy – pasywa
Table 12. Financial account – liabilities

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln EUR <i>in mln EUR</i>				
Rachunek finansowy – pasywa <i>Financial account – liabilities</i>	5 047	17 520	18 408	27 782	664
Inwestycje bezpośrednie <i>Direct investment</i>	658	14 821	13 530	15 222	6 423
Inwestycje portfelowe <i>Portfolio investment</i>	1 776	2 422	7 091	-2 170	5 462
Pozostałe inwestycje <i>Other investment</i>	2 613	277	-2 213	14 730	-11 221

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Wykres 43. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce
Chart 43. Direct foreign investments in Poland

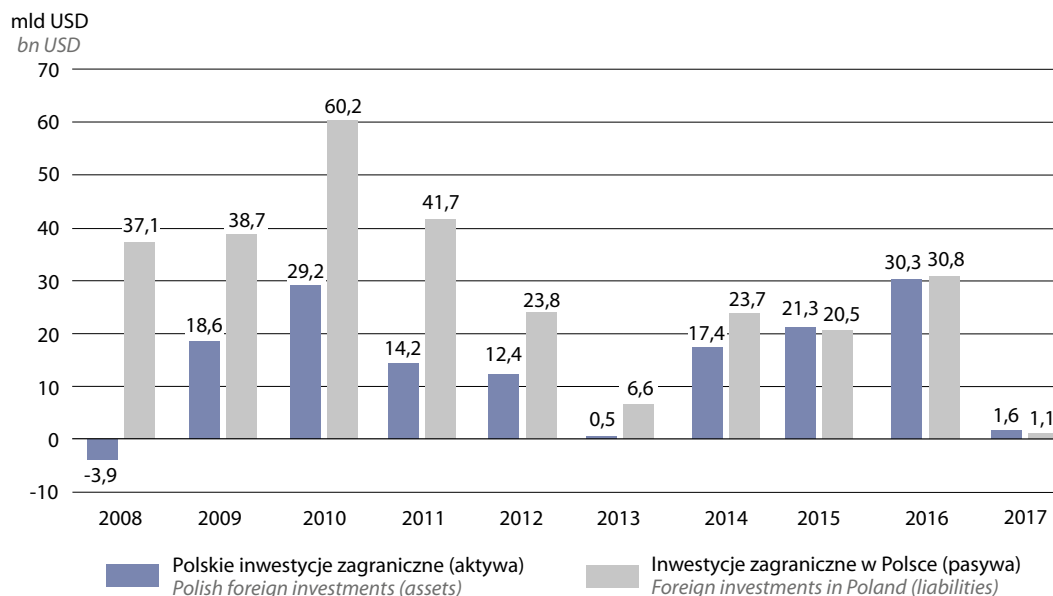

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
Source: NBP, Balance of payments statistics.

Saldo aktywów polskich inwestycji zagranicznych w 2017 r. wyniosło 1,1 mld euro. Na zmniejszenie poziomu salda aktywów tych inwestycji wpłynęło głównie pogorszenie salda oficjalnych aktywów rezerwowych o 27,6 mld euro oraz pogorszenie salda aktywów inwestycji bezpośrednich o 7,0 mld EUR. Odnotowano poprawę salda aktywów polskich inwestycji portfelowych o 6,8 mld euro w stosunku do roku poprzedniego. W 2017 r. saldo wynikające z rozliczeń transakcji związanych z pochodnymi instrumentami finansowymi, zawartych pomiędzy rezydentami a nierezydentami, było ujemne i wyniosło -1,1 mld euro wobec dodatniego salda 125 mln euro w 2016 r.

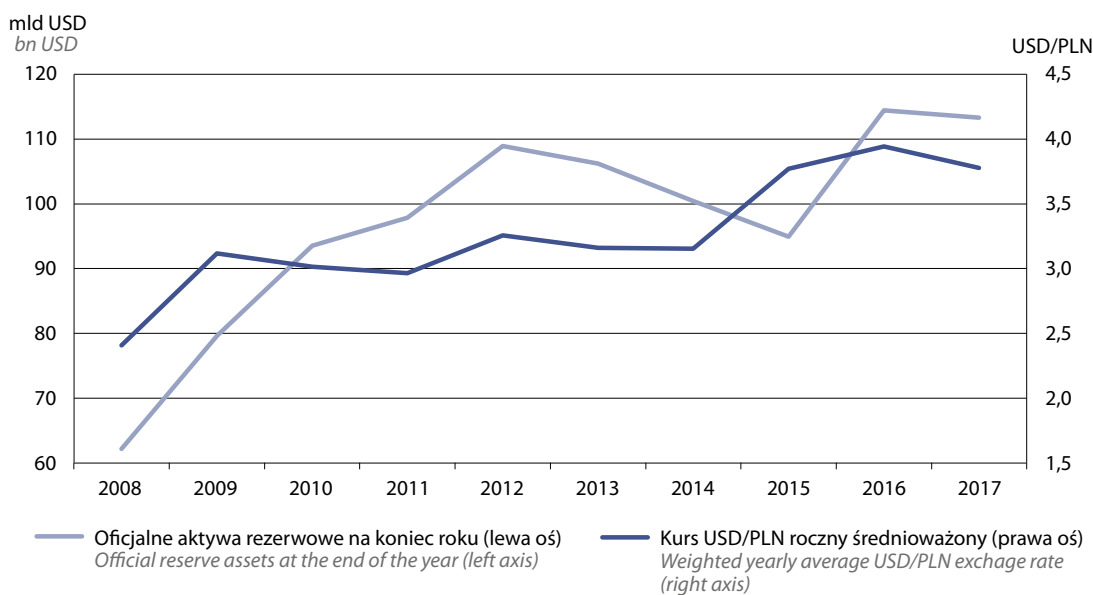
Saldo pasywów zagranicznych inwestycji w Polsce w 2017 r. wyniosło 0,7 mld euro, wobec 27,8 mld euro w 2016 r. O poziomie tego salda w głównej mierze zadecydowało pogorszenie salda pasywów z tytułu pozostałych inwestycji o 26,0 mld euro. Saldo pasywów inwestycji bezpośrednich pogorszyło się o 8,8 mld euro w odniesieniu do 2016 r. Natomiast zaobserwowano poprawę salda pasywów z tytułu inwestycji portfelowych o 7,6 mld euro wobec ujemnego salda -2,2 mld euro w 2016 r.

Wykres 44. Aktywa i pasywa inwestycji zagranicznych w bilansie płatniczym Polski w latach 2008–2017
 Chart 44. Assets and liabilities of foreign investments in the balance of payments of Poland in 2008–2017

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

Wykres 45. Stan oficjalnych aktywów rezerwowych a kurs dolara amerykańskiego w latach 2008–2017
 Chart 45. Official reserve assets and USD/PLN exchange rate in 2008–2017

Źródło: NBP, Statystyka bilansu płatniczego.
 Source: NBP, Balance of payments statistics.

7. Wybrane sektory gospodarki polskiej

7. Selected sectors of the polish economy

Przemysł

Industry

W latach 2013–2017 przemysł odgrywał znaczącą rolę w tworzeniu wartości dodanej brutto w Polsce⁵⁰. Jego udział kształtował się w przedziale od 24,9% do 27,2%. Przemysł jest drugim, co do wielkości po usługach, obszarem gospodarki tworzącym WDB w Polsce.

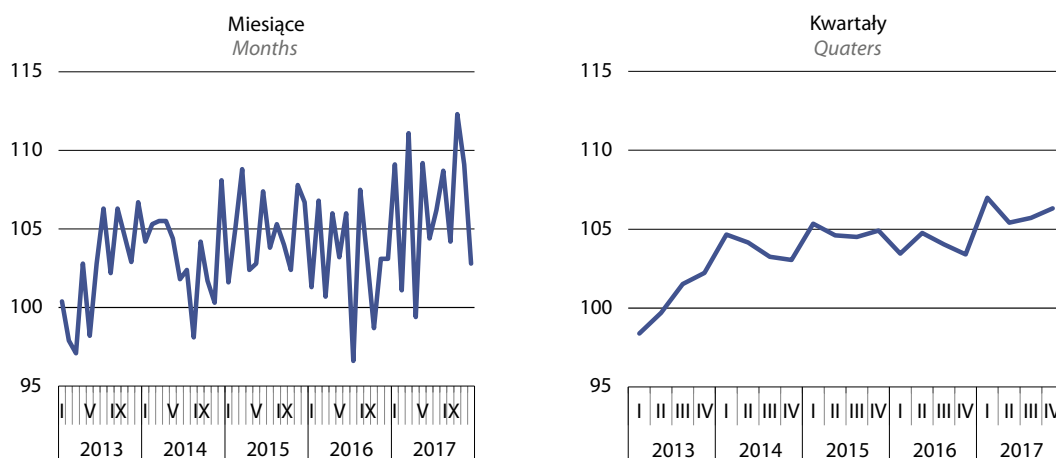
Udział przemysłu w Polsce w wartości dodanej brutto w 2017 r. był stosunkowo wysoki (27,2%), w relacji do średniej wartości tego wskaźnika dla całej Unii Europejskiej (19,6%). Podobne wielkości udziału przemysłu w WDB wykazywały w 2017 r. Niemcy (25,7%) i Czechy (31,5%) oraz niektóre państwa Europy Środkowo-Wschodniej⁵¹.

Na koniec 2017 r. wartość produkcji sprzedanej polskiego przemysłu w cenach bieżących wyniosła 1 353,0 mld zł i była wyższa realnie o 6,5% niż rok wcześniej⁵². Wśród sekcji przemysłu, których wyniki złożyły się na ten końcowy efekt, dominowało przetwórstwo przemysłowe – roczny wzrost o 7,3% w ujęciu realnym, natomiast po raz kolejny spadła wartość produkcji sprzedanej w obszarze górnictwa i wydobywania – realnie o 7,4% w stosunku do poziomu z 2016 r.

W latach 2013–2017 realna dynamika produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce w poszczególnych miesiącach osiągała zmienne wartości. W 2017 r. dynamika wykazywała tendencje wzrostowe. Wzrost wartości produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w grudniu 2017 r. w ujęciu rocznym wyniósł 2,8%. Dla porównania: w grudniu 2016 r. zanotowano roczny wzrost o 2,1%. Podobnie wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w IV kwartale 2017 r. wyniósł w ujęciu rocznym 6,3% (wobec wzrostu o 3,4% w IV kwartale 2016 r.).

Wykres 46. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (analogiczny okres roku poprzedniego = 100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 46. Indices of total sold production of industry (same period from previous year = 100, data not seasonally adjusted, constant prices)

Źródło: dane GUS.

Source: Statistics Poland data.

⁵⁰ O ile nie zaznaczono inaczej, prezentowane dane i informacje (za wyjątkiem danych z systemu Rachunków Narodowych, tj. danych związanych z wartością dodaną brutto) dotyczą podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

⁵¹ Obliczenia własne, dane Eurostatu: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

⁵² GUS, *Nakłady i wyniki przemysłu w 2017 r.*, (2018), Warszawa.

W porównaniu z 2016 r., w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu zwiększył się udział przetwórstwa przemysłowego z 86,9% do 87,2%. Zmniejszył się natomiast dla wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę z 7,2% do 6,9% oraz dla dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji z 2,4% do 2,3%. Dla górnictwa i wydobywania udział pozostał na tym samym poziomie – 3,5%. Wydajność pracy (produkcja sprzedana przypadająca na 1 zatrudnionego) w przemyśle była w 2017 r. wyższa o 3,2% niż w rok wcześniej (w cenach stałych). Przeciętne zatrudnienie w przemyśle było na poziomie 2 649,9 tys. osób było o 3,2% wyższe niż w 2016 r. W opisywanym okresie przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej części gospodarki narodowej⁵³ wzrosło nominalnie o 5,6% – do poziomu 4 569,4 zł brutto.

Tablica 13. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu

Table 13. *Indices of sold production of industry*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	Ceny stałe (rok poprzedni = 100) <i>Constant prices (previous year = 100)</i>				
Produkcja sprzedana przemysłu <i>Sold production of industry</i>	102,2	103,3	104,9	103,1	106,5
w tym: <i>of which:</i>					
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	102,3	104,6	105,8	104,1	107,3
Górnictwo i wydobywanie <i>Mining and quarrying</i>	103,7	94,0	101,8	94,8	92,6
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę <i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	99,4	95,9	96,9	96,5	105,5
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja <i>Water supply; sewerage, waste management, and remediation activities</i>	104,3	103,0	103,4	103,0	103,1

Źródło: GUS, *Nakłady i wyniki przemysłu w 2017 r.*, (2018), Warszawa.

Source: Statistics Poland, *Outlays and results in industry in 2017*, (2018), Warsaw.

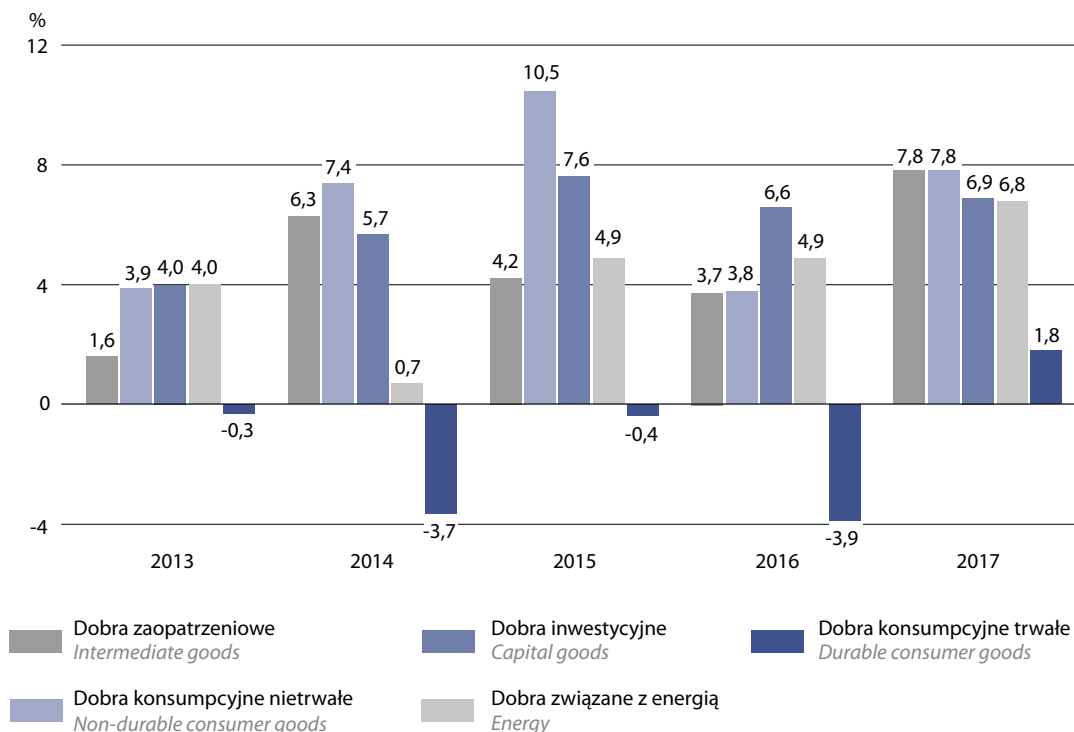
We wszystkich głównych grupowaniach przemysłowych odnotowano w 2017 r. wzrost poziomu produkcji sprzedanej. W porównaniu z 2016 r. zaobserwowano w ujęciu realnym zwiększoną o 7,8% produkcję dóbr inwestycyjnych oraz dóbr zaopatrzeniowych oraz o 6,8% i 6,9% wzrosły odpowiednio: produkcja dóbr konsumpcyjnych trwałych oraz nietrwałych. Natomiast jedynie o 1,8% wzrosła produkcja sprzedana dóbr związanych z energią⁵⁴.

⁵³ Tamże: s. 12.

⁵⁴ GUS, *Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne*, (2018), Warszawa.

Wykres 47. Zmiany produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce według głównych grupowań przemysłowych (zmiana procentowa w stosunku do roku poprzedniego)

Chart 47. Change of sold production of industry in Poland by the main industrial groups (percentage change year on year)

Źródło: GUS, Biuletyny Statystyczne nr: 5/2014, 5/2015, 5/2016, 5/2017, 5/2018.

Source: Statistics Poland, Statistical Bulletins No: 5/2014, 5/2015, 5/2016, 5/2017, 5/2018.

Budownictwo Construction

W 2017 r. wielkość udziału sektora budownictwa w tworzeniu WDB oszacowano na 7,3% (wobec 7,0% w 2016 r. oraz 8,0% w 2015 r.)⁵⁵. Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2017 r. mierzona w cenach stałych była wyższa o 6,6% w porównaniu z 2016 r., kiedy zanotowano spadek o 2,4%. Na wielkość wzrostu sprzedaży produkcji budowlano-montażowej ogółem w 2017 r. największy wpływ miała kategoria budowy obiektów inżynierii lądowej i wodnej (wzrost sprzedaży o 13,2%), a w pozostałych kategoriach sprzedaż była wyższa niż 4%.

⁵⁵ Opracowano na podstawie: GUS, *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, (2018), Warszawa.

Tablica 14. Dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej
 Table 14. Volume indices of the sale of construction and assembly production

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	rok poprzedni = 100 previous year = 100				
Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej ogółem Total sold construction and assembly production	94,1	105,9	103,7	97,6	106,6
w tym: of which:					
Budowa budynków Construction of buildings	86,1	106,5	103,1	95,0	104,3
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej Civil engineering construction	88,4	115,9	96,0	84,9	113,2
Roboty budowlane specjalistyczne Specialised construction activities	107,0	98,9	110,0	107,8	104,8

Uwaga: Dane dotyczą pełnej zbiorowości podmiotów gospodarczych, bez udziału podwykonawców, ceny stałe.

Źródło: GUS, *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, (2018), Warszawa.

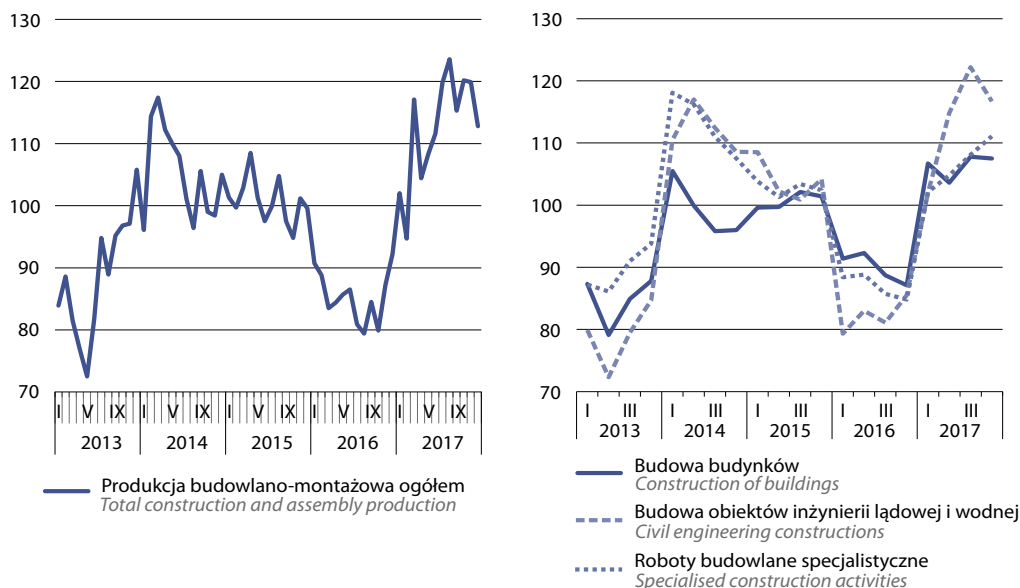
Note: Data include the complete collectivity of economic entities, except subcontractors, constant prices.

Source: Statistics Poland, *Annual macroeconomic indicators*, (2018), Warsaw.

W cenach bieżących wartość sprzedaży sektora budownictwa w 2017 r. wzrosła w porównaniu z 2016 r. do poziomu 128,0 mld zł (poprzednio 114,6 mld zł)⁵⁶.

Wykres 48. Dynamika produkcji budowlano-montażowej^a (analogiczny okres roku poprzedniego = 100, dane niewyrównane sezonowo, ceny stałe)

Chart 48. Volume indices of construction and assembly production^a (same period from previous year = 100, data not seasonally adjusted, constant prices)

^a Dane obejmują podmioty gospodarcze o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Źródło: GUS, *Wybrane miesięczne wskaźniki makroekonomiczne*, (2018), Warszawa.

a Data including economic entities employing more than 9 persons.

Source: Statistics Poland, *Selected monthly macroeconomic indicators*, (2018), Warsaw.

⁵⁶ GUS, *Roczne wskaźniki makroekonomiczne*, (2018), Warszawa.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze budownictwa w 2017 r. wyniosło 4 536,2 zł i było o 6,7% wyższe niż w 2016 r. Przeciętne zatrudnienie w sektorze w 2017 r. kształtowało się na poziomie 387 tys. osób (wobec 385 tys. osób w analogicznym okresie 2016 r.)⁵⁷.

Usługi

Service sector

Sektor usług jest częścią gospodarki, która w 2017 r. wytworzyła w największym stopniu wartość dodaną brutto. W Polsce udział tego sektora w WDB w 2017 r. oszacowano na 63,1%, natomiast średnia wartość dla całej Unii Europejskiej wyniosła 73,4%. Niższe niż w Polsce, udziały tego sektora w tworzeniu WDB wykazały Rumunia i Słowacja (po 62,0%), oraz Czechy (60,4%). Nieco wyższy udział sektora usług niż w Polsce odnotowano w Niemczech (68,7%). Wyższe wartości tego wskaźnika w porównaniu ze średnią dla UE odnotowano we Francji (79,0%) oraz w Wielkiej Brytanii (78,6%). W 2017 r. najwyższy udział sektora usług w tworzeniu WDB miały Luksemburg (86,9%) i Cypr (85,5%).

Tablica 15. Udział sektora usług w WDB – Polska na tle innych państw Unii Europejskiej
Table 15. Share of service sector in GVA – Poland in comparison to the European Union countries

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Unia Europejska European Union	73,7	73,9	73,8	73,7	73,4
Austria Austria	69,9	70,2	70,7	71	70,4
Belgia Belgium	77,0	77,3	77,1	77,1	77,2
Bułgaria Bulgaria	67,1	67,6	67,3	67,0	67,4
Chorwacja Croatia	69,1	69,3	69,4	69,5	70,0
Cypr Cyprus	86,5	87,2	86,8	86,6	85,5
Czechy Czech Republic	60,6	59,4	59,7	59,9	60,4
Dania Denmark	75,3	75,6	76,4	75,6	75,8
Estonia Estonia	67,8	67,9	69,1	70,5	69,9
Finlandia Finland	70,0	70,4	70,4	70,2	69,6
Francja France	78,5	78,6	78,6	78,8	78,8
Grecja Greece	79,9	80,1	80,1	79,7	79,0
Hiszpania Spain	74,0	74,1	73,6	73,8	73,3
Holandia Netherlands	76,7	77,7	77,9	78,2	78,4
Irlandia Ireland	71,4	71,1	57,7	59,7	x

⁵⁷ GUS, *Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2017 r.*, (2018), Warszawa.

Tablica 15. Udział sektora usług w WDB – Polska na tle innych państw Unii Europejskiej (dok.)
 Table 15. Share of service sector in GVA – Poland in comparison to the European Union countries (cont.)

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Litwa <i>Lithuania</i>	66,0	65,8	66,5	68,0	67,1
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	87,5	87,0	87,2	86,8	86,9
Łotwa <i>Latvia</i>	73,1	73,8	73,6	74,7	73,7
Malta <i>Malta</i>	81,7	83,0	84,5	85,0	85,1
Niemcy <i>Germany</i>	68,9	68,8	68,9	68,9	68,7
Polska <i>Poland</i>	64,5	63,9	63,4	63,8	63,1
Portugalia <i>Portugal</i>	76,2	76	75,3	75,5	75,3
Rumunia <i>Romania</i>	57,3	59	61,2	61,8	62,0
Słowacja <i>Slovakia</i>	63,0	61,0	61,7	61,5	62,0
Słowenia <i>Slovenia</i>	66,0	64,8	65,1	65,5	64,8
Szwecja <i>Sweden</i>	72,5	72,9	74,2	74,2	73,7
Wielka Brytania <i>United Kingdom</i>	65,6	64,7	63,9	65,1	64,8
Węgry <i>Hungary</i>	78,9	79,3	79,3	79,2	78,6
Włochy <i>Italy</i>	74,0	74,5	74,2	74,0	74,0

Uwaga: symbole krajów według nomenklatury Eurostatu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Eurostatu.

Note: country symbols according to Eurostat.

Source: Own contribution based on Statistics Poland and Eurostat data.

W latach 2013–2017 udział sektora usług w Polsce w tworzeniu WDB był na podobnym poziomie. Najwyższą wartość wskaźnik ten osiągnął w 2013 r. (64,5%), jednak kolejne lata przyniosły nieco mniejsze wartości.

Tablica 16. Udział poszczególnych grup sekcji PKD w WDB wytworzonej przez sektor usług ogółem
 Table 16. Share of individual service NACE sections in the GVA of the entire service sector

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w %		in %		
Wartość Dodana Brutto (ceny bieżące) – Polska Gross Value Added (current prices) – Poland	100	100	100	100	100
Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) Trade; repair of motor vehicles (G)	19,2	17,8	17,6	17,5	17,8
Transport i gospodarka magazynowa (H) Transportation and storage (H)	6,0	6,2	6,4	6,4	6,8
Zakwaterowanie i gastronomia (I) Accommodation and catering (I)	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1
Informacja i komunikacja (J) Information and communication (J)	3,9	3,9	4	4,1	3,9
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K) Financial and insurance activities (K)	4,3	4,5	4,1	4,4	4,1
Obsługa rynku nieruchomości (L) Real estate activities (L)	5,1	5,2	4,9	5,2	5,1
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) Professional, scientific and technical activities (M)	5,3	5,5	5,8	5,5	5,5
Administrowanie i działalność wspierająca (N) Administrative and support service activities (N)	2,1	2,1	2,3	2,4	2,3
Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O) Public administration and defence; compulsory social security (O)	5,8	5,7	5,5	5,6	5,4
Edukacja (P) Education (P)	4,9	4,8	4,8	4,7	4,5
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q) Health and social work activities (Q)	4,4	4,5	4,4	4,5	4,3
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R) Arts, entertainment and recreation (R)	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7
Pozostała działalność usługowa (S) Other service activities (S)	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4
Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (T) Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use (T)	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Łączny udział sekcji sektora usług w WDB Total share of service sector sections in the GVA	64,5	63,9	63,4	63,8	63,1

Uwaga: Sektor usług zawiera wszystkie sekcje PKD (oprócz sekcji U), niezaliczone do rolnictwa, przemysłu lub budownictwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Note: The service sector includes all NACE sections (except section U) not attributed to agriculture, industry or construction.

Source: Own contribution based on Statistics Poland data.

W sektorze usług, największy wkład w tworzenie WDB w Polsce w 2017 r. zanotowano w sekcjach: G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (17,8%) oraz H – Transport i gospodarka magazynowa (6,8%). W ogólnej strukturze udziałowej obie sekcje minimalnie zyskały na znaczeniu w stosunku do poziomów z 2016 r. Trzy sekcje sektora usług o najmniejszym udziale w tworzeniu WDB w 2017 r. to kolejno: T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby (0,1%), R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (0,7%) oraz I – Zakwaterowanie i gastronomia (1,1%).

8. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw w Polsce

8. Financial situation of enterprises in Poland

Wyniki finansowe

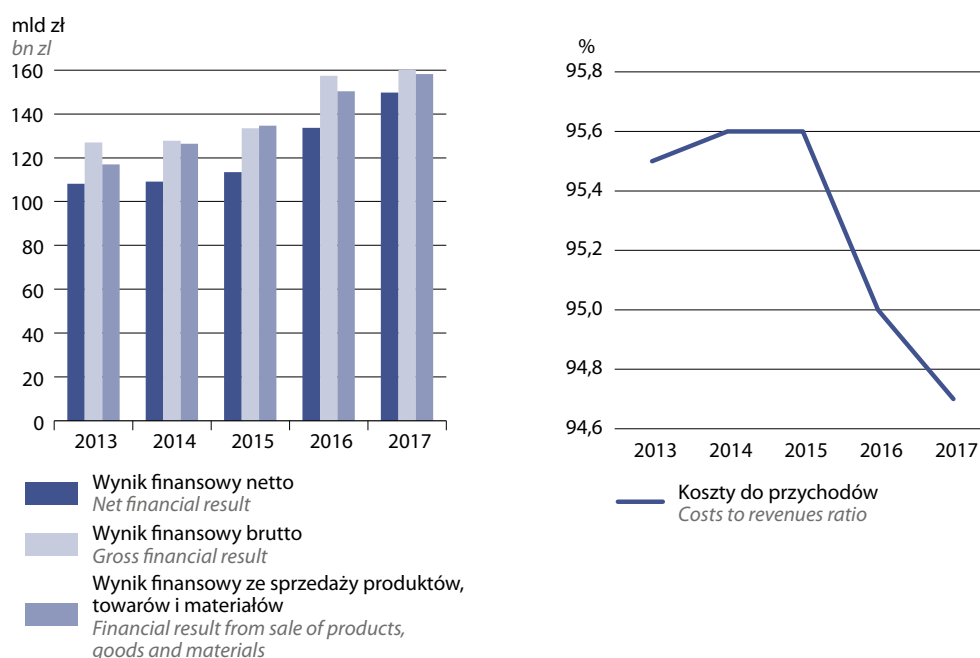
Financial results

W 2017 r. łączny wynik finansowy brutto przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób⁵⁸ wyniósł 177,3 mld zł i był o 12,6% wyższy niż w 2016 r. Wynik finansowy netto wyniósł 149,9 mld zł i był o 12,1% wyższy od uzyskanego w roku poprzednim. Podobnie, wyższy niż w roku poprzednim był wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w tej grupie przedsiębiorstw. Ukształtował się on na poziomie 158,3 mld zł i był o 5,3% wyższy niż rok wcześniej.

Przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r. wyniosły 3 363,9 mld zł i wartość ich wzrosła o 7,8% w stosunku do poprzedniego roku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiące największy udział w strukturze przychodów (96,7%), wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 7,6%. W strukturze przychodów ogółem przeważały przychody generowane przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 49 osób; ich udział wyniósł 85,2% (w roku poprzednim 83,9%).

Wykres 49. Wyniki finansowe oraz relacja kosztów do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 49. Financial results and costs to revenues ratio from total activity of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

⁵⁸ Prezentowane dane i informacje dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, prowadzących księgi rachunkowe, należących do sekcji PKD 2007: B – Górnictwo i wydobywanie, C – Przetwórstwo przemysłowe, D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę, E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja, F – Budownictwo, G – Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J – Informacja i komunikacja, L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności analizowanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r. wyniosły 3 186,6 mld zł i były wyższe niż w roku poprzednim o 7,5%. Koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów, stanowiły 97,1% w strukturze kosztów. Stosunek poniesionych kosztów do wartości przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw niefinansowych wyniósł 94,7% i był o 0,3 p. proc. niższy niż w roku poprzednim.

Nakłady inwestycyjne w 2017 r. zwiększyły się o 3,2% w porównaniu do poprzedniego roku, a ich wartość (w cenach stałych) wyniosła 136,5 mld zł. Zwiększyła się liczba nowo rozpoczętych środków trwałych w budowie z 216,3 tys. w 2016 r. do 220,7 tys. w 2017 r. Wartość kosztorysowa tych środków wzrosła o 11,4% i wyniosła 69,3 mld zł. Najwyższy udział w nowo rozpoczętych środkach trwałych w budowie – 87,3% należał do podmiotów o liczbie pracujących 250 i więcej. Liczba środków trwałych tej grupy podmiotów wzrosła o 3,7%, do 192,7 tys., a ich wartość kosztorysowa wzrosła o 14,0%, do 53,9 mld zł. Nakłady na wartości niematerialne i prawne w 2017 r. zmniejszyły się o 33,0%, osiągając wartość 13,6 mld zł⁵⁹. Tak znaczna różnica w wielkości nakładów na wartości niematerialne i prawne wynikała głównie ze znacznego spadku w zakresie koncesji i licencji z 11,1 mln zł w 2016 r. (co stanowiło 54,4% nakładów na wartości niematerialne i prawne) do 2,1 mln zł w 2017 r. (15,4% nakładów na wartości niematerialne i prawne).

Sprzedaż na eksport w 2017 r. wyniosła 752,6 mld zł i była wyższa niż w roku poprzednim o 10,6%. Liczba przedsiębiorstw wykazujących sprzedaż na eksport w 2017 r. w porównaniu z 2016 r. zwiększyła się o 40 jednostek tj. o 0,2%. Przychody ze sprzedaży na eksport w 2017 r. stanowiły 23,1% przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (wzrost o 0,6 p. proc. w porównaniu z 2016 r.).

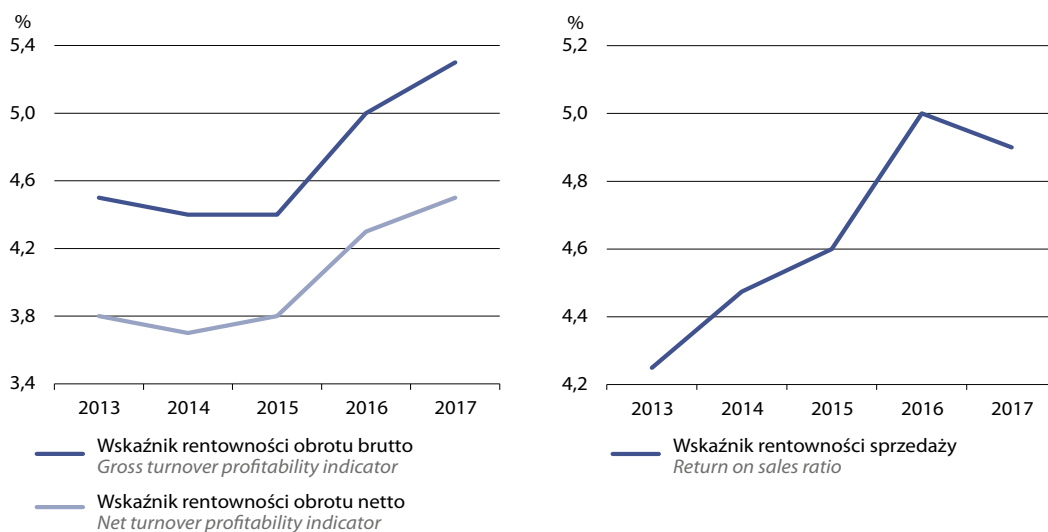
Rentowność i płynność

Profitability and liquidity

Wskaźnik rentowności obrotu brutto (relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności) przedsiębiorstw wyniósł 5,3% w 2017 r. i wzrósł o 0,3 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Wskaźnik rentowności obrotu netto (wynik finansowy netto do przychodów z całokształtu działalności) zwiększył się w stosunku do uzyskanego w 2016 r. o 0,2 p. proc., osiągając wielkość 4,5%.

Wykres 50. Rentowność obrotu oraz rentowność ze sprzedaży przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 50. Turnover profitability and sales profitability in non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

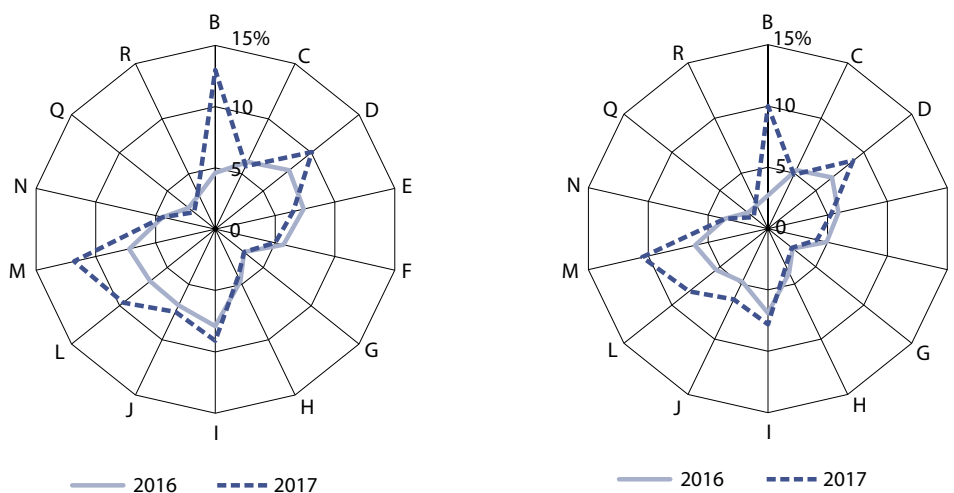
Source: Statistics Poland own research.

⁵⁹ Dane roczne na podstawie GUS, *Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych I–XII 2017*, (2018), Warszawa.

Poziom rentowności ze sprzedaży obliczono jako relację wyniku ze sprzedaży do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Wskaźnik ten zmniejszył się o 0,1 p. proc. wobec 2016 r. i wyniósł 4,9%.

Najwyższy wzrost rentowności obrotów brutto w 2017 r. odnotowano dla sekcji B – Górnictwo i wydobywanie (o 8,4 p. proc.) oraz sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 4,6 p. proc.). Największy spadek wykazały przedsiębiorstwa należące do sekcji E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja (o 0,9 p. proc.) oraz sekcji F – Budownictwo (o 0,7 p. proc.). Najwyższy wzrost rentowności obrotów netto w 2017 r. wykazały przedsiębiorstwa należące do sekcji B (o 7,3 p. proc.) oraz M (o 4,4 p. proc.). Największy spadek rentowności obrotu netto wystąpił w przedsiębiorstwach należących do sekcji F (o 0,8 p. proc.) oraz do sekcji E, H i Q (w każdej z nich o 0,6 p. proc.).

Wykres 51. Rentowność obrotu przedsiębiorstw niefinansowych według wybranych sekcji PKD (w %)
Chart 51. Turnover profitability of non-financial enterprises by selected NACE sections (in %)

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

W analizowanych przedsiębiorstwach wskaźnik płynności finansowej I stopnia⁶⁰ w 2017 r. zwiększył się o 0,3 p. proc. i wyniósł 39,2%, a wskaźnik II stopnia⁶¹ wzrósł o 1,1 p. proc. i wyniósł 104,5%. Wskaźnik płynności finansowej III stopnia⁶² zwiększył się o 1,5 p. proc., do poziomu 149,8%.

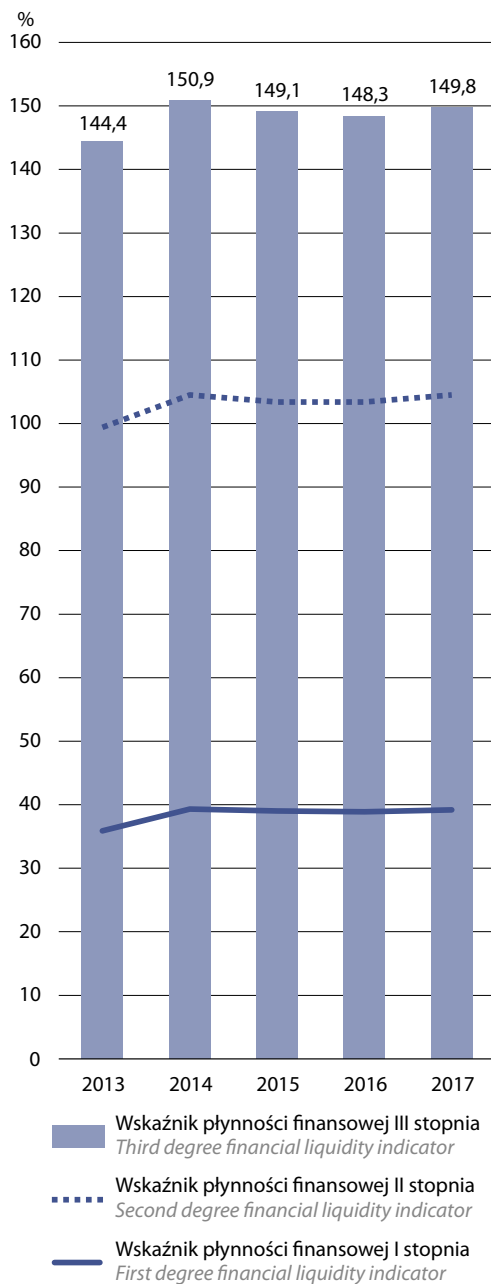
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia w przedsiębiorstwach niefinansowych o liczbie pracujących powyżej 9 osób według PKD 2007 wykazał najwyższy wzrost w sekcji R – Kultura, rozrywka i rekreacja (o 34,5 p. proc.), sekcji M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (o 26,2 p. proc.), oraz sekcji B – Górnictwo i wydobywanie (o 16,1 p. proc.). Najwyższy spadek w 2017 r. w zakresie pogorszenia zdolności płatniczej wyrażonej wskaźnikiem płynności finansowej I stopnia charakteryzował sekcję J – Informacja i komunikacja (o 9,6 p. proc.), niższy spadek odnotowano w sekcji F – Budownictwo (o 4,8 p. proc.) oraz w sekcji E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja (o 3,3 p. proc.).

⁶⁰ Wskaźnik płynności finansowej I stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

⁶¹ Wskaźnik płynności II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

⁶² Wskaźnik płynności III stopnia jest to relacja aktywów obrotowych jednostki (zapasów, należności krótkoterminowych, inwestycji krótkoterminowych i krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych) do zobowiązań krótkoterminowych (słownik pojęć GUS).

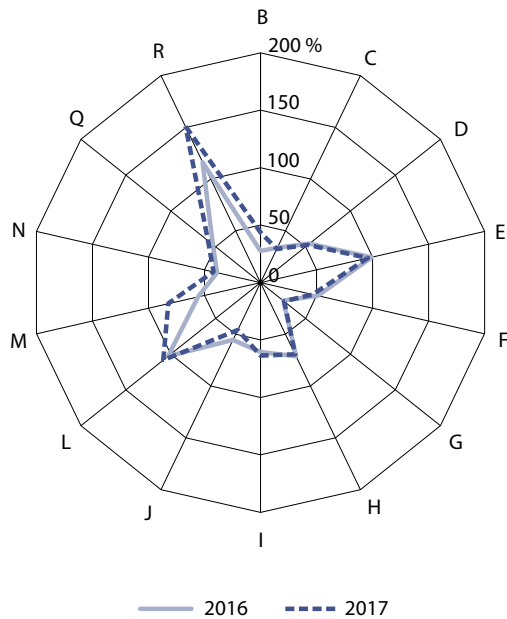
Wykres 52. Wskaźniki płynności finansowej I, II i III stopnia przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 52. Financial liquidity indicators of the first, second and third degrees in non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.

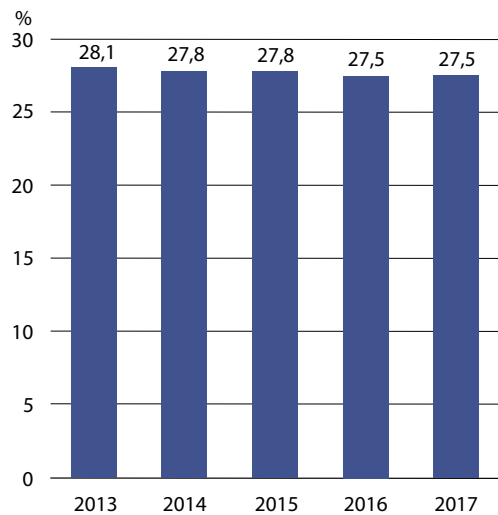
Source: Statistics Poland own research.

Wykres 53. Wskaźniki płynności finansowej I stopnia w 2016 i 2017 r. według wybranych sekcji PKD (w %)
 Chart 53. Financial liquidity indicators of the first degree in 2016 and 2017 by selected NACE sections (in %)

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Wykres 54. Udział zapasów w aktywach obrotowych przedsiębiorstw niefinansowych
 Chart 54. Share of inventories in current assets of non-financial enterprises

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Inwestycje krótkoterminowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2017 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 8,1%, osiągając wartość 302,3 mld zł. Należności krótkoterminowe w 2017 r. zwiększyły się w stosunku do roku poprzedniego o 8,7%, osiągając poziom 503,6 mld zł. Wartość zapasów utrzymywanych przez przedsiębiorstwa na koniec roku wyniosła 318,4 mld zł wobec 292,7 mld zł w roku poprzednim. Udział zapasów w strukturze aktywów obrotowych tych przedsiębiorstw wyniósł 27,5% i nie uległ zmianie w porównaniu do 2016 r.

Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania przedsiębiorstw niefinansowych ogółem w 2017 r. wyniosły 1 187,0 mld zł (w 2016 r. osiągnęły wartość 1 380,5 mld zł). Najwyższy udział w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania stanowiły zobowiązania krótkoterminowe; udział ten wyniósł 65,0%, przy 52,1% w 2016 r. Poziom zobowiązań krótkoterminowych w 2017 r. zwiększył się o 7,3% w relacji do roku poprzedniego wyniósł 771,3 mld zł. Wartość zobowiązań krótkoterminowych z tytułu kredytów i pożyczek zwiększyła się o 2,9%. Udział kredytów bankowych w zobowiązaniach krótkoterminowych przedsiębiorstw w 2017 r. wyniósł 21,0% i był niższy o 0,9 p. proc. Wartość zobowiązań krótkoterminowych z tytułu dostaw i usług zwiększyła się o 8,7% w porównaniu do roku poprzedniego. Udział zobowiązań z tytułu dostaw i usług w zobowiązaniach krótkoterminowych wyniósł 52,6% i był wyższy o 0,7 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 28,8% w strukturze zobowiązań i rezerw na zobowiązania. Poziom zobowiązań długoterminowych w 2017 r. zmniejszył się o 0,5% w porównaniu do poprzedniego roku i wyniósł 415,7 mld zł. Udział kredytów i pożyczek w zobowiązaniach długoterminowych przedsiębiorstw wyniósł 66,3% i był niższy o 1,5 p. proc. w porównaniu do 2016 r.

9. Geneza i istota procedury nierównowag makroekonomicznych

9. *Genesis and essence of the macroeconomic imbalances procedure*

Procedura Nierównowag Makroekonomicznych (*MIP – Macroeconomic Imbalances Procedure*) została wprowadzona przez Komisję Europejską w 2011 r. Stanowi ona jeden z instrumentów opracowanych w celu poprawy równowagi makroekonomicznej państw członkowskich. Jej celem jest umożliwienie wczesnego wykrywania zagrożeń związanych z utrzymaniem stabilności gospodarczej i finansowej krajów UE, zapobieganie występowaniu poważnych zakłóceń równowagi makroekonomicznej oraz przeciwdziałanie już zaistniałym. Procedura została ustanowiona ze względu na brak istnienia narzędzi tego rodzaju przed wybuchem kryzysu w 2008 r., które zapobiegłyby kumulowaniu się zakłóceń makroekonomicznych⁶³.

Procedura MIP ma zastosowanie do wszystkich państw członkowskich, z wyjątkiem tych, które otrzymują pomoc finansową z UE w ramach programów dostosowań gospodarczych. Stanowi ona element tzw. Semestru Europejskiego – unijnego rocznego cyklu koordynacji polityki gospodarczej, który obejmuje politykę fiskalną (zgodnie z paktem stabilności i wzrostu), zapobieganie nadmiernym zakłóceniom równowagi makroekonomicznej (w ramach procedury MIP), a także reformy strukturalne w kontekście strategii „Europa 2020”⁶⁴.

MIP jest elementem tzw. „Sześciopaku” – pakietu regulacji prawnych, wzmacniających koordynację polityk gospodarczych w Unii Europejskiej. Wprowadzenie systemu nadzoru nad równowagą makroekonomiczną ma swoje podstawy w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). System ten stanowi uzupełnienie procedury wielostronnego nadzoru w zakresie korygowania i zapobiegania nadmiernym nierównowagom makroekonomicznym⁶⁵. Ponadto MIP opiera się na następujących aktach prawnych: Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1174/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie środków egzekwowania korekty nadmiernych zakłóceń równowagi makroekonomicznej w strefie euro.

⁶³ KE, *The Macroeconomic Imbalance Procedure, Rationale, Process, Application: A Compendium*, Institutional Paper 039, (2016), s. 7.

⁶⁴ Więcej na temat Semestru Europejskiego w podrozdziale III.2. publikacji GUS, *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej 2016 roku*, (2017), s. 134 i in.

⁶⁵ *Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*, OJ EU 2016 C 202, art. 121 ust. 3 i 4; zob. KE, *The Macroeconomic Imbalance Procedure, Rationale, Process, Application: A Compendium*, Institutional Paper 039, (2016), s. 20.

Główne mechanizmy procedury MIP

Main Mechanisms of the MIP procedures

Procedura MIP, podobnie jak procedura nadmiernego deficytu, obejmuje mechanizm prewencyjny i korekcyjny.

W ramach mechanizmu prewencyjnego w listopadzie danego roku przygotowany jest analityczny Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego (*ang. AMR – Alert Mechanism Report*) – na podstawie danych za rok poprzedni. Głównym celem tego sprawozdania jest wskazanie państw członkowskich, w których zdaniem Komisji występuje ryzyko zakłóceń równowagi i które tym samym wymagają dalszej analizy w postaci szczegółowej oceny sytuacji. W sprawozdaniu zamieszczona jest tablica 14-tu wskaźników podstawowych (*ang. MIP scoreboard*), w której wykazane są nierównowagi wewnętrzne oraz zagrożenia dla równowagi zewnętrznej i konkurencyjności. Dodatkowo w 2015 roku zostały dołączone do tablicy wskaźniki dotyczące nierównowag występujących na rynku pracy. W ramach AMR publikowana jest także tablica 28-u wskaźników uzupełniających (*ang. auxiliary indicators*). Wskaźniki te służą przeglądowi sytuacji w państwach członkowskich UE pod kątem potencjalnych zakłóceń równowagi ekonomicznej, które wymagają podjęcia działań naprawczych.

W Raporcie z Mechanizmu Ostrzegawczego zawarte są wnioski na temat tego, czy istnieje ryzyko wystąpienia nierównowag makroekonomicznych w danym państwie członkowskim i czy należy przygotować dla tego kraju Pogłębioną Analizę Sytuacji Makroekonomicznej (*IDR – In-depth Review*).

Takie raporty są publikowane zazwyczaj pod koniec lutego następnego roku (około cztery miesiące po AMR). Polegają one na wnikliwej analizie warunków panujących w danym kraju z wykorzystaniem szerokiego wachlarza narzędzi analitycznych (takich jak miary powiązań handlowych i ekspozycji między państwami członkowskimi), informacji jakościowych dotyczących poszczególnych krajów (np. w odniesieniu do specjalizacji produktowej, czy mechanizmów negocjacji płacowych) oraz, w wielu przypadkach, zmiennych, które nie figurują w tablicy wskaźników stanowiącej część sprawozdania w ramach mechanizmu ostrzegania.

W IDR zawarte są wnioski co do: braku występowania zakłóceń równowagi makroekonomicznej; występowania pewnych zakłóceń równowagi makroekonomicznej; występowania nadmiernych zakłóceń równowagi makroekonomicznej lub występowania nadmiernych zakłóceń równowagi makroekonomicznej wymagających działań naprawczych⁶⁶.

Uruchomienie mechanizmu korekcyjnego ma miejsce w przypadku, gdy na podstawie dokonania szczegółowej analizy sytuacji, Komisja stwierdzi, że w danym państwie członkowskim występują nadmierne zakłócenia równowagi makroekonomicznej wymagające działań naprawczych. Rada może w takim przypadku, na wniosek Komisji, przyjąć zalecenie stwierdzające istnienie nadmiernej nierównowagi, rekomendujące danemu państwu członkowskiemu podjęcie działań naprawczych⁶⁷. Zalecenie takie powinno wskazywać rodzaj zakłóceń równowagi, zestaw koniecznych do podjęcia działań, jak również termin, w którym dane państwo członkowskie ma przedłożyć plan działań naprawczych razem z harmonogramem ich realizacji⁶⁸.

⁶⁶ Zakwalifikowanie do tej kategorii skutkuje wnioskiem KE do Rady o wdrożenie procedury.

⁶⁷ Zob. PE, *Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01, Official Journal of the European Union*, C 326, 26 October 2012, (2012), Bruksela, art. 121 ust. 4.

⁶⁸ PE, *Regulation (EU) No 1176/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 November 2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances, Official Journal of the European Union L 306/25 of 23 November 2011, (2011), Bruksela, art. 8, ust. 1.*

Tablica 17. Podstawowe wskaźniki procedury zakłóceń równowag makroekonomicznych
 Table 17. *Basic indicators of the macroeconomic imbalances procedure*

Wskaźnik <i>Indicator</i>	Jednostka <i>Unit</i>	Wartość progowa <i>Threshold</i>
Nierównowagi zewnętrzne i wskaźniki konkurencyjności <i>External imbalances and competitiveness</i>		
Saldo obrotów bieżących <i>Current Account Balance</i>	% PKB % of GDP Średnia z 3 lat 3 year average	-4%/+6%
Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto <i>Net international investment position</i>	% PKB % of GDP	> -35%
Realny efektywny kurs walutowy <i>Real Effective Exchange Rate</i>	Zmiana w % w okresie 3 lat 3 year % change	+/- 5% (dla strefy euro) (EA) +/- 11% (poza strefą euro) (Non-EA)
Udział w rynkach eksportowych <i>Export Market Shares</i>	Zmiana w % w okresie 5 lat 5 year % change	> -6%
Nominalne jednostkowe koszty pracy <i>Nominal Unit Labour Costs</i>	Zmiana w % w ciągu 3 lat 2010=100 3 year % change	< 9% (dla strefy euro) (EA) < 12% (poza strefą euro) (Non EA)
Nierównowagi wewnętrzne <i>Internal imbalances</i>		
Indeks cen nieruchomości <i>Index of House Prices</i>	Zmiana w % w okresie 1 roku 2015=100 1 year % change	< 6%
Przepływy kredytowe sektora prywatnego <i>Private Sector Credit Flow</i>	% PKB % of GDP	< 14%
Zadłużenie sektora prywatnego <i>Private Sector Debt</i>	% PKB % of GDP	< 133%
Dług brutto sektora finansów publicznych <i>Gross General Government Sector Debt</i>	% PKB % of GDP	< 60%
Stopa bezrobocia <i>Unemployment Rate</i>	Średnia z 3 lat 3 year average	< 10%
Zobowiązania sektora finansowego <i>Total Financial Sector Liabilities</i>	Zmiana w % w okresie 1 roku 1 year % change	< 16,5%
Wskaźniki rynku pracy <i>Employment indicators</i>		
Współczynnik aktywności zawodowej <i>Activity Rate</i>	Zmiana w p. proc. w okresie 3 lat 3 year change in pp	> -0,2%
Stopa bezrobocia długotrwałego <i>Long-term Unemployment Rate</i>	Zmiana w p. proc. w okresie 3 lat 3 year change in pp	< 0,5%
Stopa bezrobocia młodzieży <i>Youth Unemployment Rate</i>	Zmiana w p. proc. w okresie 3 lat 3 year change in pp	< 2%

Źródło: Dokument Komisji Europejskiej.
 Source: Document of the European Commission.

Na podstawie sprawozdania Komisji, Rada dokonuje oceny planu działań naprawczych. Jeżeli uzna plan ten za zadowalający, to zatwierdzi go i sporządzi harmonogram nadzoru nad jego wykonaniem. Gdy oceni natomiast planowane działania lub harmonogram za niedostateczne, zobowiąże państwo członkowskie do przedłożenia nowego planu działań naprawczych.

Komisja będzie monitorować realizację zaleceń Rady na podstawie sprawozdań z postępów w prowadzeniu działań korygujących, które będą regularnie sporządzane w tym celu przez państwa członkowskie objęte procedurą. W ramach monitoringu realizacji planu działań naprawczych Komisja może również przeprowadzać misje wzmocnionego nadzoru⁶⁹.

Rada będzie dokonywała oceny działań korygujących w oparciu o raport Komisji. Jeżeli uzna ona, że dane państwo członkowskie nie podjęło rekomendowanych działań, może podjąć w takiej sytuacji decyzję stwierdzającą niezastosowanie się do wytycznych, wraz z zaleceniem wyznaczającym nowy termin podjęcia działań naprawczych.

Gdy Rada stwierdzi, że dane państwo członkowskie podjęło działania naprawcze, procedura dotycząca nadmiernych zakłóceń równowagi uznana zostanie za będącą w toku i pozostanie określona jako zawieszona. W takiej sytuacji przeprowadzany będzie jedynie monitoring realizowanych działań⁷⁰.

W sytuacji niestosowania się do wyżej opisanych zaleceń, Rada może, na wniosek Komisji, nałożyć sankcje na państwo (strefy euro) w postaci oprocentowanego depozytu, nieprzekraczającego 0,1% PKB i ewentualnego przekształcenia go w coroczną karę finansową⁷¹. Mechanizm korekcyjny nie został do tej pory uruchomiony w stosunku do żadnego z państw.

Raport z mechanizmu ostrzegawczego 2018

Alert mechanism report 2018

W listopadzie 2017 r. KE opublikowała pakiet dokumentów, rozpoczynając kolejną rundę Semestru Europejskiego, w tym Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego 2018. W dokumencie tym wskazano, że gospodarka UE znajduje się w fazie trwałego wzrostu, opartego głównie na wzroście konsumpcji i eksporcie. Zgodnie z prognozami KE z jesieni 2017 r. przewiduje się, że wzrost realnego PKB w UE będzie kształtował się w 2017 r. na poziomie 2,3%, a roku kolejnym wyniesie on 2,1%, a dodatni wzrost gospodarczy odnotują wszystkie państwa członkowskie⁷².

Obserwowany wzrost gospodarczy ma pozytywny wpływ na rynek pracy UE, co przejawia się spadkiem stopy bezrobocia i wzrostem wskaźnika zatrudnienia. Wzrost płac wciąż pozostaje jednak niewielki, nawet w krajach o kurczącym się rynku pracy, co prowadzi do umocnienia się niskiej inflacji. Ponadto sytuacja na rynku pracy znacznie się różni w obrębie poszczególnych państw członkowskich.

W AMR 2018 KE wskazała również, iż pomimo wzrostu gospodarczego utrzymują się problemy nierównowag makroekonomicznych zidentyfikowane w roku poprzednim. Dużym problemem pozostaje wciąż znacząca nadwyżka na rachunku obrotów bieżących strefy euro. Saldo obrotów bieżących w strefie euro jest największe wśród światowych gospodarek i, zgodnie z prognozą KE, na koniec 2017 będzie stanowiło ono 3,0% PKB.

Istotnymi problemami wskazanymi w AMR 2018 są także: wzrost kosztów pracy i cen mieszkań, co może mieć związek z możliwością przegrzewania się gospodarki w coraz większej liczbie krajów⁷³.

Omawiane sprawozdanie porusza także kwestię zadłużenia krajów Unii Europejskiej. Wskazuje ono, iż zadłużenie prywatne w państwach UE zmniejsza się, ale w ostatnim czasie nieco wolniej. Tempo zmniejszania się zadłużenia było w większości państw członkowskich znacznie szybsze w sektorze przedsiębiorstw niż

⁶⁹ Tamże, art. 9, ust. 3.

⁷⁰ Tamże, art. 10, ust. 5.

⁷¹ PE, *Regulation (EU) No 1174/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 November 2011 on enforcement measures to correct excessive macroeconomic imbalances in the euro area*, Official Journal of the European Union L 306/8 of 23 November 2011, (2011), Bruksela, art. 3, ust. 5.

⁷² KE, *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the European Economic and Social Committee, Alert Mechanism Report 2018, (prepared in accordance with Articles 3 and 4 of Regulations (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances)*, European Commission, 22.11.2017, COM(2017) 771 final, (2017), Bruksela, s. 2.

⁷³ Tamże, s. 3.

w sektorze gospodarstw domowych. Ponadto w AMR 2018 podkreślono, iż w większości krajów o wysokim poziomie zadłużenia dynamika długu publicznego dopiero od niedawna zaczęła wykazywać tendencję spadkową⁷⁴.

Analiza tablicy wskaźników nierównowag makroekonomicznych

Analysis of MIP scoreboard

Na podstawie ekonomicznej analizy tablicy wskaźników procedury nierównowag makroekonomicznych Komisja stwierdziła, że w 2018 r. w przypadku 12 państw konieczne będzie przeprowadzenie szczegółowej oceny sytuacji makroekonomicznej (wobec 13 państw wskazanych do tego celu rok wcześniej). Są to takie kraje jak: Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Portugalia, Słowenia, Szwecja i Włochy.

W przypadku Finlandii, która w 2017 r. przestała być objęta nadzorem w ramach procedury MIP, nie występuje żadne poważne ryzyko w porównaniu z ubiegłym rokiem. Na obecnym etapie podobne wnioski wyciągnięte zostały w przypadku krajów, które przestały być objęte nadzorem w ramach procedury dotyczącej zakłóceń równowagi makroekonomicznej w 2016 r. (Belgii, Rumunii, Węgier, i Wielkiej Brytanii), oraz krajów, które nie były ostatnio poddawane szczegółowej ocenie sytuacji. W przypadku Grecji nadzór nad zakłóceniami nierównowagi makroekonomicznej oraz monitorowanie działań naprawczych w dalszym ciągu odbywa się w kontekście programu pomocy finansowej.

Występowanie nierównowag makroekonomicznych w Polsce

MIP occurring in Poland

Polska, podobnie jak to miało miejsce w poprzednich latach, nie została objęta pogłębioną analizą w ramach procedury MIP. Tylko jeden wskaźnik w przypadku Polski przekraczał w 2016 r.⁷⁵ przyjętą wartość progową (międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto). Wskaźnik ten wyniósł -60,7% PKB, wobec progę ostrożnościowego wynoszącego -35% PKB. Jego wartość w porównaniu z rokiem poprzednim poprawiła się o 1,4 p. proc. Należy podkreślić, iż podatność Polski na zagrożenia zewnętrzne jest ograniczona, gdyż znaczną część zobowiązań Polski względem zagranicy stanowią bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), a zadłużenie zagraniczne netto (NED) Polski maleje⁷⁶. Deficyt obrotów bieżących Polski kolejny rok z rzędu zmniejszał się i zbliżał do poziomu równowagi. Udziały w rynku eksportowym wzrastały w 2016 roku w szybszym tempie niż miało to miejsce rok wcześniej (jedynie 3 kraje odnotowały wyższy wzrost tj. Irlandia, Luksemburg, Rumunia), zaobserwowano również poprawę wskaźników konkurencyjności kosztowej. Zadłużenie sektora prywatnego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych w Polsce wzrosło w 2016 r., ale pomimo tego utrzymywało się na relatywnie niskim i stabilnym poziomie (wynoszącym odpowiednio 81,6,0% i 54,1% PKB). Sytuacja w polskim sektorze bankowym pozostawała stabilna. Sektor ten cechował się wysokim poziomem kapitalizacji oraz płynnością i rentownością, pomimo że udział kredytów denominowanych w walutach obcych był znaczący, co zwiększa podatność sektora na zagrożenia. Sytuacja na rynku pracy pozostawała dobra i poprawiała się, co przejawiało się dalszym spadkiem bezrobocia i związanym z tym obniżaniem wskaźników ubóstwa⁷⁷.

Reasumując, Komisja ponownie uznała, że w Polsce nie zachodzi ryzyko wystąpienia nadmiernej nierównowagi makroekonomicznej i w związku z tym nie ma potrzeby dokonania pogłębionej analizy.

⁷⁴ Tamże; por. NBP, *Raport o inflacji – marzec 2018 r.*, (2018), Warszawa, s. 8.

⁷⁵ Raport z Mechanizmu Ostrzegawczego 2018 bazuje na wskaźnikach obliczonych dla 2016 roku. Analizy towarzyszące AMR obejmują również aktualny przebieg procesów gospodarczych i prognozy na następne lata.

⁷⁶ KE, *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the European Economic and Social Committee, Alert Mechanism Report 2018, (prepared in accordance with Articles 3 and 4 of Regulations (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances)*, European Commission, 22.11.2017, COM (2017) 771 final, (2017), Bruksela, s. 40-41.

⁷⁷ Tamże.

Tablica 18. Wartości wskaźników nierównowag makroekonomicznych dla Polski w latach 2012–2016
 Table 18. Values of macroeconomic imbalance indicators for Poland in 2012–2016

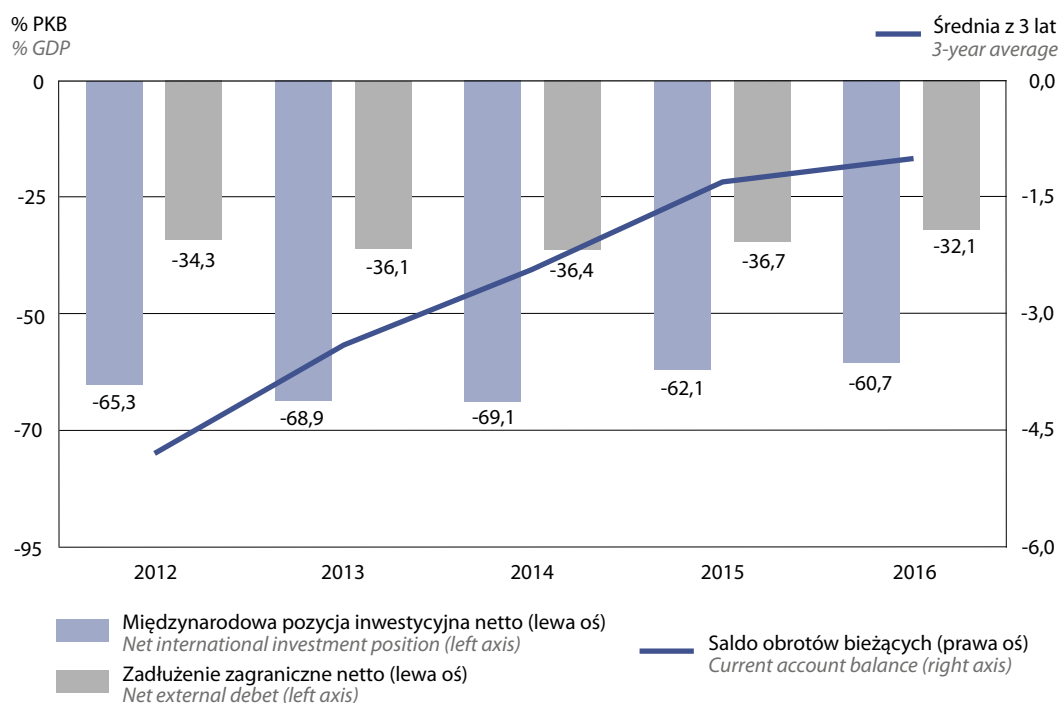
Wskaźnik <i>Indicator</i>	2012	2013	2014	2015	2016
Nierównowagi zewnętrzne i wskaźniki konkurencyjności <i>External imbalances and competitiveness</i>					
Saldo obrotów bieżących <i>Current Account Balance</i>	-4,8	-3,4	-2,4	-1,3	-1,0
Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto <i>Net international investment position</i>	-65,3	-68,9	-69,1	-62,1	-60,7
Realny efektywny kurs walutowy <i>Real Effective Exchange Rate</i>	1,4	-4,3	-1,0	-1,3	-5,0
Udział w rynkach eksportowych <i>Export Market Shares</i>	1,9	0,2	5,2	9,6	18,1
Nominalne jednostkowe koszty pracy <i>Nominal Unit Labour Costs</i>	5,3	3,1	2,9	0,3	2,1
Nierównowagi wewnętrzne <i>Internal imbalances</i>					
Indeks cen nieruchomości <i>Index of House Prices</i>	-6,6	-4,8	1,2	2,6	2,5
Przepływy kredytowe sektora prywatnego <i>Private Sector Credit Flow</i>	4,8	3,3	4,6	3,5	4,7
Zadłużenie sektora prywatnego <i>Private Sector Debt</i>	73,4	75,4	78,1	78,9	81,6
Dług brutto sektora finansów publicznych <i>Gross General Government Sector Debt</i>	53,7	55,7	50,2	51,1	54,1
Stopa bezrobocia <i>Unemployment Rate</i>	9,8	10,0	9,8	8,9	7,6
Zobowiązania sektora finansowego <i>Total Financial Sector Liabilities</i>	10,7	7,4	0,7	2,4	8,9
Wskaźniki rynku pracy <i>Employment indicator</i>					
Współczynnik aktywności zawodowej <i>Activity Rate</i>	1,8	1,7	2,2	1,6	1,8
Stopa bezrobocia długotrwałego <i>Long-term Unemployment Rate</i>	1,6	1,4	0,2	-1,1	-2,2
Stopa bezrobocia młodzieży <i>Youth Unemployment Rate</i>	5,9	3,6	-1,9	-5,7	-9,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: KE, *Alert Mechanism Report 2018. Statistical Annex*, SWD (2017) 661 final, (2017), Bruksela, s. 14–18.

Source: Own contribution based on: EC, *Alert Mechanism Report 2018. Statistical Annex*, SWD (2017) 661 final, (2017), Brussels, pp. 14–18.

Wykres 55. Międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto, zadłużenie zagraniczne netto i saldo obrotów bieżących Polski

Chart 55. Net international investment position, net external debt and current account balance of Poland

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: KE, *Alert Mechanism Report 2018. Statistical Annex*, SWD (2017) 661 final, (2017), Bruksela, s. 14–18.

Source: Own contribution based on: EC, *Alert Mechanism Report 2018. Statistical Annex*, SWD (2017) 661 final, (2017), Brussels, pp. 14–18.

Wyniki pogłębionej analizy sytuacji makroekonomicznej – luty 2018

Results of in-depth review – february 2018

W lutym 2018 r. Komisja Europejska opublikowała wyniki Pogłębionej Analizy Sytuacji Makroekonomicznej (*IDR – In-depth review*) 12 państw członkowskich UE, wskazanych w Raporcie z Mechanizmu Ostrzegawczego 2018 jako tych, w których mogą występować, bądź narastać zakłócenia równowagi.

Zgodnie z opinią Komisji najtrudniejsza sytuacja występuje aktualnie w Chorwacji, na Cyprze i we Włoszech. Kraje te doświadczają nadmiernych zaburzeń równowagi makroekonomicznej. Występowanie nierównowag makroekonomicznych zostało potwierdzone również w takich krajach jak: Bułgaria, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Portugalia, Szwecja. Wszystkie wymienione państwa będą stanowiły przedmiot szczególnego monitoringu, dostosowanego do stopnia i charakteru występujących w nich zakłóceń równowagi. Zgodnie z diagnozą KE, zaproponowaną w tym stadium procedury MIP, Słowenia nie doświadcza aktualnie nierównowag makroekonomicznych⁷⁸.

⁷⁸ Zob. KE, *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Central Bank and the Eurogroup, 2018 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011*, 7.03.2018, COM(2018) 120 final, (2018), Bruksela, s. 6.

Tablica 19. Wyniki pogłębionej analizy w latach 2017–2018

Table 19. Outcome of the in-depth reviews over 2017–2018

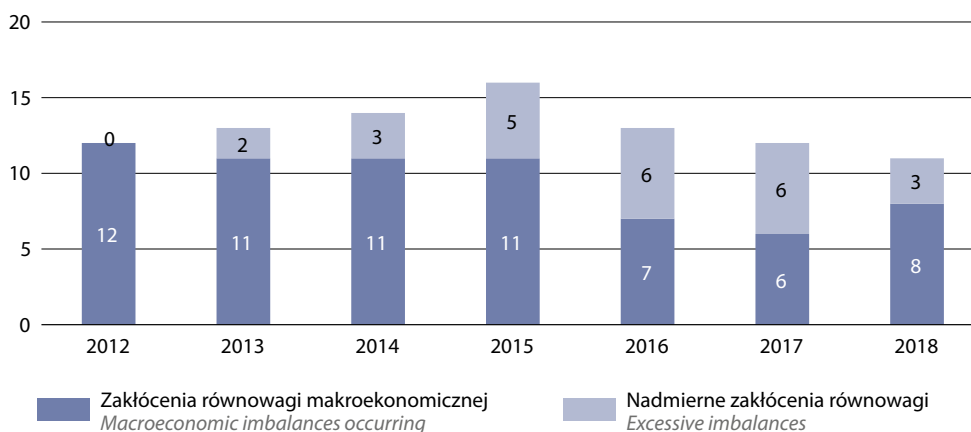
Wyszczególnienie <i>Specification</i>	MIP 2017	MIP 2018
Brak nierównowag makroekonomicznych <i>No imbalances</i>	Finlandia	Słowenia
Występowanie nierównowag makroekonomicznych <i>Occuring imbalances</i>	Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Słowenia, Szwecja	Bułgaria, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Niemcy, Portugalia, Szwecja
Występowanie nadmiernych nierównowag makroekonomicznych <i>Excessive imbalances</i>	Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Francja, Portugalia, Włochy	Chorwacja, Cypr, Włochy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: KE, *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Central Bank and the Eurogroup, 2018 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011, 7.03.2018, COM(2018) 120 final, (2018), Bruksela, s. 6.*

Source: Own contribution based on: EC, *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Central Bank and the Eurogroup, 2018 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011, 7.03.2018, COM(2018) 120 final, (2018), Brussels, p. 6.*

Wykres 56. Liczba państw ze zidentyfikowanymi nierównowagami makroekonomicznymi w poszczególnych latach procedury MIP

Chart 56. Number of countries with identified macroeconomic imbalances in individual years of the MIP procedure

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ETO, Special Report No 3. Audit of the Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP) (pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU), (2018), Luksemburg, załącznik VIII, s. 1.

Source: Own contribution based on ETO, *Special Report No 3. Audit of the Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP) (pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU), (2018), Luxembourg, appendix VIII, s. 1.*

Rozdział 2

Chapter 2

Rynek pracy oraz sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

Labour market and income situation of households

1. Procesy na globalnym rynku pracy

1. Processes on a global labour market

Globalny rynek pracy⁷⁹ charakteryzował się w 2017 r. wzrostem liczby pracujących o 1,1%. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia na świecie obniżyły się jednak nieco względem poprzedniego roku (o 0,1 p. proc.) i wyniosły odpowiednio 62,0% oraz 58,6%. Wśród grup krajów najwyższą dynamiką wzrostu liczby pracujących cechowały się kraje Afryki Subsaharyjskiej (3,1%), arabskie (2,6%) oraz Afryki Północnej (2,2%), jednak w krajach tych występowały wciąż wysokie stopy bezrobocia (wynoszące odpowiednio: 7,2%, 7,7% oraz 11,7%), zwłaszcza w przypadku kobiet (odpowiednio: 8,1%, 17,1% oraz 20,7%) oraz osób w przedziale wieku 15–24 lata (odpowiednio: 11,5%, 22,2% oraz 29,3%).

W regionie Ameryki Łacińskiej w 2017 r. miał miejsce wzrost liczby pracujących o 0,9%, choć wystąpił także wzrost stopy bezrobocia (do 8,3%).

Kraje Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku odnotowały wzrost liczby pracujących o 1,4%. Stopa bezrobocia w tych krajach nie zmieniła się w porównaniu z rokiem poprzednim i wynosiła 2,9%.

W krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej wzrost liczby pracujących kształtował się w 2017 r. na poziomie 1,0%, natomiast w krajach Europy Wschodniej miał miejsce spadek liczby pracujących o 0,3%, podobnie jak w roku poprzednim.

Aktywni zawodowo

Active population

Zgodnie z danymi MOP, w 2017 r. współczynnik aktywności zawodowej (dla osób w wieku 15 lat i więcej) na świecie wynosił 62,0%. W porównaniu z rokiem poprzednim spadł on o 0,1 p. proc.

⁷⁹ O ile nie zaznaczono inaczej, w podrozdziale *Procesy na globalnym rynku pracy* źródłem danych jest MOP. Prezentowane grupy krajów są zgodne z klasyfikacją MOP.

Tablica 20. Współczynnik aktywności zawodowej (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 20. Activity rate (15 years and more) by country group

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Świat World	62,4	62,2	62,2	62,1	62,0
Stany Zjednoczone United States	62,5	62,2	62,0	62,2	61,9
Japonia Japan	59,6	59,8	60,0	60,5	60,2
Niemcy Germany	60,3	60,4	60,3	60,5	60,5
Europa Wschodnia Eastern Europe (EE)	59,5	59,5	59,7	59,8	59,5
Europa Północna, Południowa i Zachodnia Northern, Southern and Western Europe (NSWE)	57,8	57,7	57,7	57,8	57,7
Azja Wschodnia Eastern Asia (EA)	69,0	68,9	68,6	68,4	68,0
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik South-Eastern Asia and the Pacific (SEA)	68,8	68,8	68,0	68,1	68,0
Azja Południowa Southern Asia (SA)	53,9	53,9	54,0	54,2	54,1
Ameryka Łacińska i Karaiby Latin America and the Caribbean (LA)	64,4	64,2	64,2	64,1	64,1
Afryka Subsaharyjska Sub-Saharan Africa (SSA)	69,2	69,1	69,1	69,1	69,2
Afryka Północna Northern Africa (NA)	48,0	47,2	46,9	46,8	46,8
Kraje arabskie Arab States (AS)	51,0	51,1	51,5	51,4	51,4

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

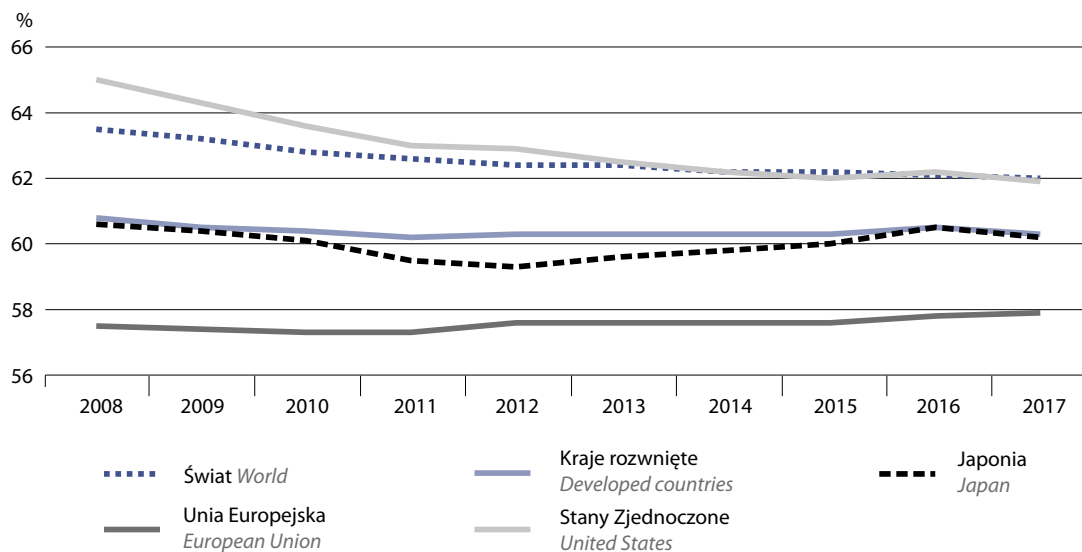
Najniższe poziomy aktywności zawodowej odnotowano w krajach Afryki Północnej (46,8%) oraz w krajach arabskich (51,4%), co było spowodowane głównie bardzo niskim udziałem kobiet w podaży pracy.

Najwyższe poziomy aktywności zawodowej (sięgające 69,2%) występowały w Afryce Subsaharyjskiej, Azji Wschodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku (po 68,0%). Należy zaznaczyć, że wysoka aktywność zawodowa w krajach rozwijających się może wynikać z braku rozwiniętych systemów socjalnych oraz niskiego poziomu zamożności, co w większym stopniu niż w krajach rozwiniętych skłania ludzi do podejmowania pracy. Poza tym, jakość pracy podejmowanej w tych krajach jest niższa niż w krajach rozwiniętych, o czym świadczą wysokie odsetki pracy na niepewnych warunkach oraz nieformalnego zatrudnienia w tych grupach krajów⁸⁰.

⁸⁰ Por. Ramka Jakość pracy.

Wykres 57. Współczynnik aktywności zawodowej na świecie, w Unii Europejskiej, krajach rozwiniętych i wybranych krajach świata (dla grupy wieku 15 lat i więcej)

Chart 57. Activity rate in in the world, in European Union, developed countries and selected countries of the world (for age groups 15 years and more)

Źródło: dane MOP, za wyjątkiem Unii Europejskiej (Eurostat).

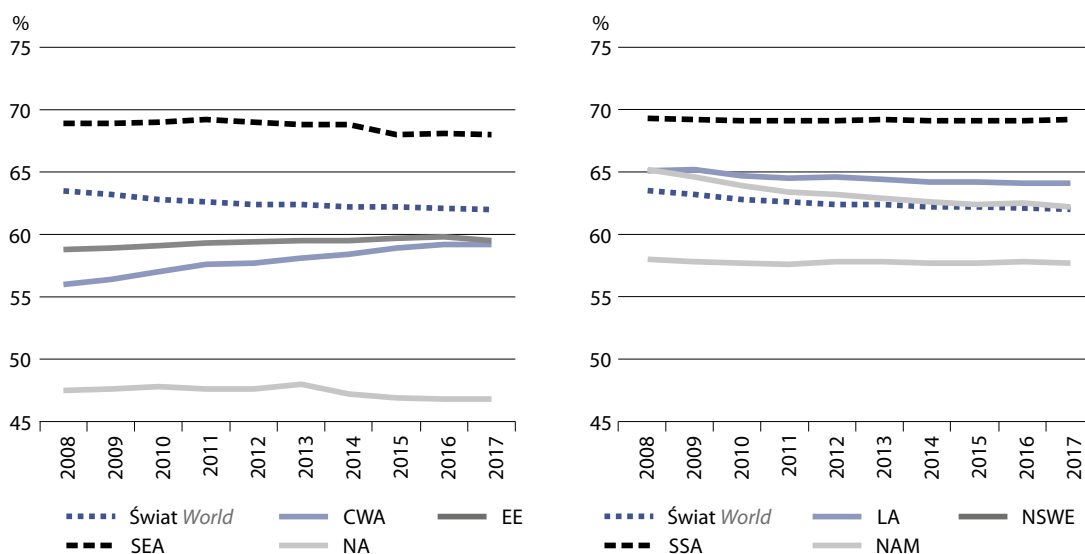
Source: ILO data, with the exception of the European Union (Eurostat).

Zmiany podaży pracy na świecie

Changes in labor supply in the world

W ostatnich dwóch dekadach współczynnik aktywności zawodowej na świecie obniżał się, z poziomu 64,8% w 2000 r. do poziomu 62,0% w 2017 r., przede wszystkim jako efekt procesu starzenia się społeczeństw. Biorąc pod uwagę grupy krajów, spadek miał miejsce w największym stopniu w krajach Azji Wschodniej (głównie Chiny). Zgodnie z prognozami MOP, czynniki demograficzne będą wpływać negatywnie na podaż pracy, czego wyrazem będzie dalszy spadek wskaźnika aktywności zawodowej w kolejnych latach.

Wykres 58. Współczynnik aktywności zawodowej dla grup krajów
 Chart 58. Activity rate for groups of countries

Uwaga: grupy krajów według MOP, tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MOP.

Note: country groups according to ILO, translation and description in the abbreviation list.

Source ILO data.

Pracujący

Employees

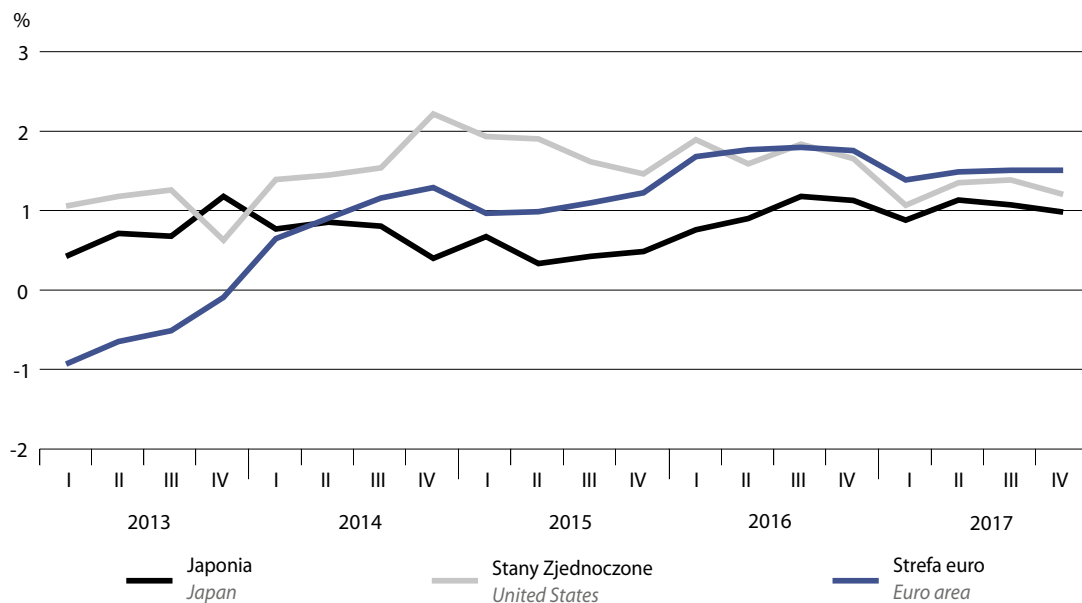
Globalna liczba pracujących, zgodnie z danymi MOP, wzrosła o 1,1% w 2017 r. (wobec wzrostu o 1,2% w roku 2016). Największy przyrost liczby pracujących odnotowano w grupie krajów rozwijających się, o 3,2%. Dla porównania, w krajach rozwiniętych wzrost liczby pracujących wyniósł 0,9%.

W krajach UE i w strefie euro w 2017 r. liczba pracujących wzrosła o 1,5% (dane Eurostatu). Był to kolejny rok z rzędu, w którym odnotowano wyraźną poprawę na unijnym rynku pracy.

Wśród grup krajów największy wzrost liczby pracujących zaobserwowano w przypadku Afryki Subsaharyjskiej (3,1%), krajów arabskich (2,6%) oraz Afryki Północnej (2,2%). W przypadku Azji Wschodniej oraz Europy Wschodniej miał miejsce nieznaczny spadek liczby pracujących, wynoszący odpowiednio 0,2% i 0,3%.

Wykres 59. Zmiana liczby pracujących w Stanach Zjednoczonych, Japonii i strefie euro (w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 59. Change of the number of persons employed in the United States, Japan and the euro area (compared to the same quarter of the previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OECD.

Source: own study based on OECD data.

Wskaźnik zatrudnienia na świecie, tzn. udział osób pracujących w stosunku do całej populacji w wieku 15 lat i więcej, w 2017 r. wyniósł 58,6%, wobec 58,7% w roku 2016.

Najwyższy poziom wskaźnika zatrudnienia, dla populacji w wieku 15 lat i więcej, bo 66,1%, odnotowano w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Pacyfiku. Nie zmienił się on w porównaniu z rokiem poprzednim. W Azji Wschodniej miał miejsce spadek wskaźnika zatrudnienia, o 0,4 p. proc., wywołany spowolnieniem gospodarczym, będącym skutkiem m.in. słabnącego popytu wewnętrznego.

Tablica 21. Wskaźnik zatrudnienia (15 lat i więcej) według grup krajów
 Table 21. *Employment rate (15 years and more) by country groups*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Świat <i>World</i>	58,9	58,9	58,8	58,7	58,6
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	57,9	58,4	58,7	59,1	59,2
Japonia <i>Japan</i>	57,2	57,7	58,0	58,6	58,5
Niemcy <i>Germany</i>	57,2	57,4	57,5	58,0	58,2
Europa Wschodnia <i>Eastern Europe</i>	55,5	55,6	55,9	56,1	56,2
Europa Północna, Południowa i Zachodnia <i>Northern, Southern and Western Europe</i>	51,3	51,6	51,9	52,5	52,8
Azja Wschodnia <i>Eastern Asia</i>	66,0	65,8	65,6	65,3	64,9
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik <i>South-Eastern Asia and the Pacific</i>	66,8	66,8	65,9	66,1	66,1
Azja Południowa <i>Southern Asia</i>	51,9	51,9	51,9	52,0	51,9
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	60,3	60,2	60,0	59,2	58,8
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	64,7	64,5	64,6	64,2	64,2
Afryka Północna <i>Northern Africa</i>	42,1	41,4	41,1	41,2	41,3
Kraje arabskie <i>Arab States</i>	46,9	47,1	47,5	47,4	47,4

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

Jakość pracy na świecie

Quality of work in the world

MOP kategoryzuje osoby pracujące na te, które otrzymują regularną płacę za wykonywane zajęcie (*wage employment*) oraz te, które pracują na niepewnych warunkach (*vulnerable employment*). Pierwsza kategoria dzieli się m. in. na osoby zatrudnione na umowy na czas nieokreślony oraz na zatrudnionych na umowach na czas określony. Mianem *vulnerable employment* MOP określa osoby pracujące na własny rachunek oraz pomagających członków rodzin, ze względu na występujące wśród nich wyższe wskaźniki ubóstwa i niższą ochronę socjalną niż wśród pozostałych osób pracujących.

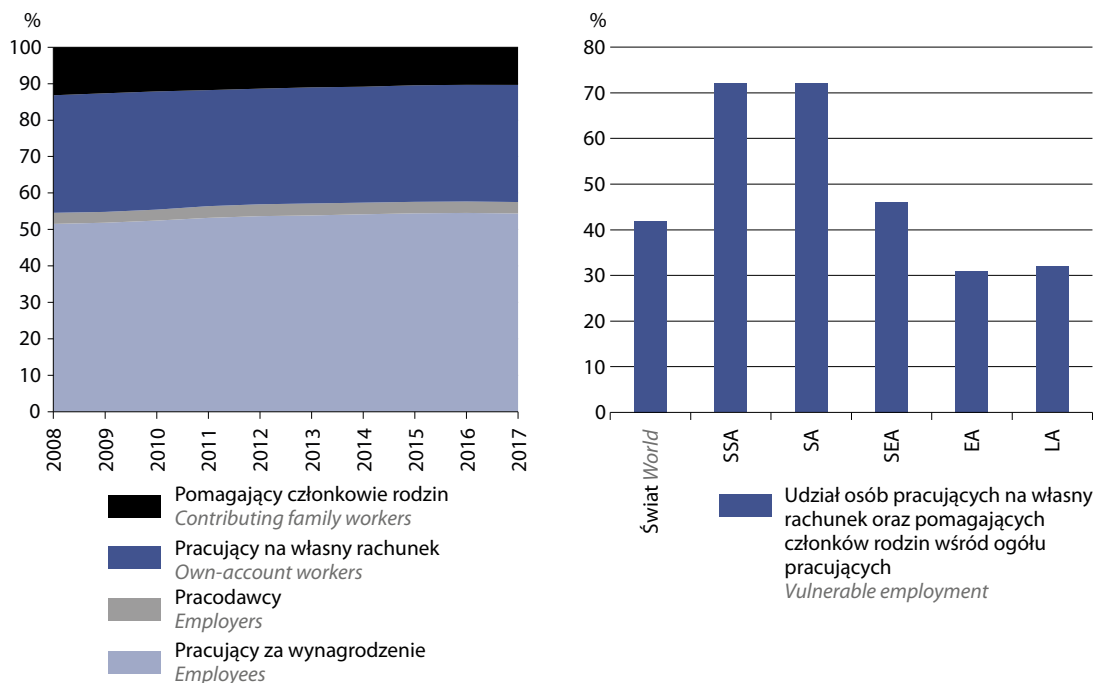
Zgodnie z danymi MOP, w 2017 r. liczba pracujących, którzy otrzymywali regularną płacę za wykonywane zajęcie wyniosła na świecie prawie 1,8 mld osób. Liczba osób wykonujących pracę na niepewnych warunkach na świecie kształtowała się na poziomie 1,4 mld osób i stanowiła blisko połowę pracującej populacji.

Zaobserwować jednak można tendencję spadkową udziału *vulnerable employment* wśród pracujących, która trwa od ponad dwóch dekad. W 2000 r. udział ten wyniósł na świecie 50,0%, zaś w 2017 r. było to 42,5%. Największy odsetek tych osób wśród osób pracujących występował w 2017 r. w Azji Południowej (72,1%) oraz Afryce Subsaharyjskiej (72,0%). Dla porównania, według metodologii MOP, w Polsce odsetek *vulnerable employment* wynosił 17,0%.

Pomimo utrzymywania się nadal wysokich udziałów *vulnerable employment* w ogólnej liczbie pracujących, największe ograniczenia tej formy zatrudnienia w latach 2000–2017 miały miejsce w Azji Wschodniej (z 50,0% do 31,2%) oraz Azji Centralnej i Zachodniej (z 42,0% do 30,0%).

Wykres 60. Struktura pracujących oraz udział osób pracujących na własny rachunek i pomagających członków rodzin (vulnerable employment) wśród ogółu pracujących w 2017 r. według grup krajów

Chart 60. Structure of employment by the employment status in the world and the share of self-employed and contributing family members (vulnerable employment) among all employed in 2017 by groups of countries

Uwaga: grupy krajów według MOP, tłumaczenie i opis w spisie skrótów.

Źródło: dane MOP.

Note: country groups according to ILO, translation and description in the abbreviation list.

Source: ILO data.

Bezrobotni Unemployed

W 2017 r. liczba osób bezrobotnych na świecie wyniosła 190,0 mln, wykazując wzrost o 0,3 mln w stosunku do poprzedniego roku. Stopa bezrobocia utrzymywała się na poziomie 5,5%, pomiędzy regionami występowały jednak istotne różnice w zakresie poziomów bezrobocia.

Najniższa stopa bezrobocia występowała w krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz Pacyfiku (2,9%), Południowej Azji (4,1%) i Azji Wschodniej (4,5%), najwyższa natomiast w Afryce Południowej (27,7%). W krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów wskaźnik bezrobocia wynosił 8,3%, a w krajach Afryki Północnej 11,7%.

Tablica 22. Stopa bezrobocia według grup krajów
Table 22. Unemployment rate by groups of countries

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Świat <i>World</i>	5,6	5,4	5,5	5,5	5,5
Stany Zjednoczone <i>United States</i>	7,4	6,2	5,3	4,9	4,4
Japonia <i>Japan</i>	4,0	3,6	3,3	3,1	2,8
Niemcy <i>Germany</i>	5,2	5	4,6	4,1	3,8
Europa Wschodnia <i>Eastern Europe</i>	6,8	6,6	6,4	6,0	5,5
Europa Północna, Południowa i Zachodnia <i>Northern, Southern and Western Europe</i>	11,2	10,7	10	9,2	8,4
Azja Wschodnia <i>Eastern Asia</i>	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Azja Południowo-Wschodnia oraz Pacyfik <i>South-Eastern Asia and the Pacific</i>	3,0	2,9	3,0	2,9	2,9
Azja Południowa <i>Southern Asia</i>	3,8	3,7	4,0	4,0	4,1
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	6,4	6,1	6,6	7,8	8,3
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	6,5	6,6	6,6	7,1	7,2
Afryka Północna <i>Northern Africa</i>	12,2	12,3	12,4	11,9	11,7
Kraje arabskie <i>Arab States</i>	7,9	7,8	7,7	7,8	7,9

Źródło: dane MOP.

Source: ILO data.

W Stanach Zjednoczonych stopa bezrobocia w 2017 r. wyniosła 4,4% i obniżyła się o 3,0 p. proc. od 2013 r. W Japonii stopa bezrobocia wyniosła 2,8% i była niższa o 0,3 p. proc. niż rok wcześniej. Stopa bezrobocia w tym kraju obniżyła się od 2010 r., kiedy jej wielkość wyniosła 5,1%.

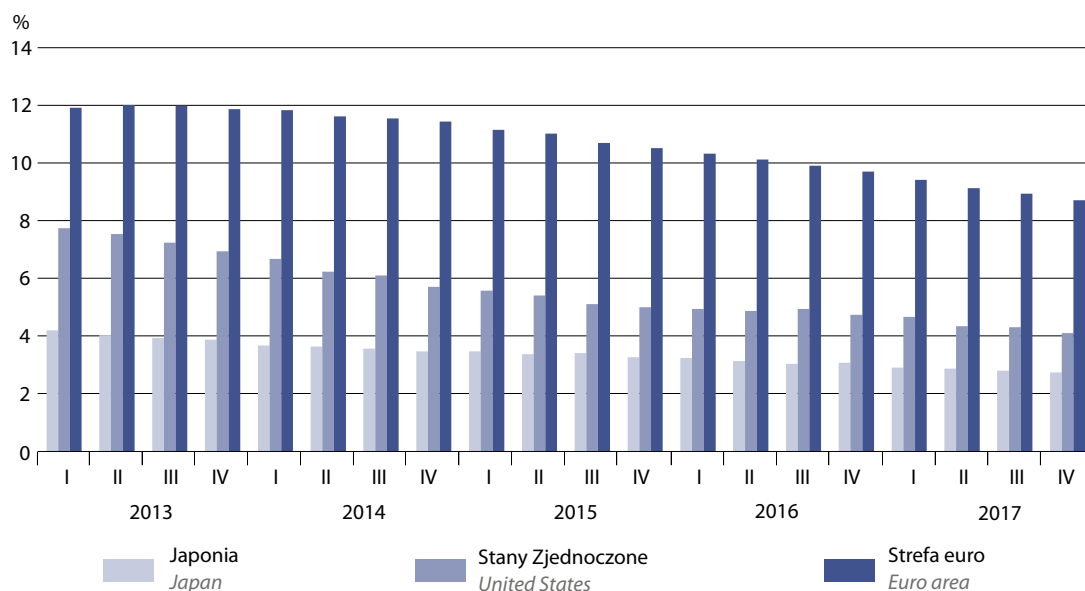
W krajach UE stopa bezrobocia zmniejszyła się z 10,8% w 2013 r. do 7,6% w 2017 r., obniżając się od drugiej połowy 2013 r.⁸¹

W grupie krajów Ameryki Łacińskiej i Karaibów stopa bezrobocia wzrosła w stosunku do poprzedniego roku o 0,5 p. proc. i wyniosła w konsekwencji 8,3% (9,8% w przypadku kobiet).

W krajach Azji Wschodniej stopa bezrobocia utrzymywała się piąty rok z rzędu na tym samym poziomie 4,5%, a w krajach Europy Północnej, Południowej i Zachodniej wyniosła ona 8,4% i w porównaniu z rokiem poprzednim spadła o 0,8 p. proc.

W 2017 r. na świecie było 64,8 mln młodych osób bezrobotnych w wieku 15–24 lat. Stopa bezrobocia wśród tej grupy wyniosła 12,6% i nie zmieniła się w porównaniu z rokiem poprzednim, w tym wśród kobiet wyniosła 13,4% – tyle samo co rok wcześniej.

⁸¹ Dane Eurostatu.

Wykres 61. Stopa bezrobocia w wybranych gospodarkach rozwiniętychChart 61. *Unemployment rate in selected developed countries*

Źródło: dane OECD.

Source: OECD data.

2. Rynek pracy Unii Europejskiej*2. Labour market in the European Union*

W 2017 r. sytuacja na rynku pracy Unii Europejskiej⁸² poprawiała się. Z kwartału na kwartał następował wzrost liczby pracujących, obniżała się stopa bezrobocia, w tym stopa bezrobocia długotrwałego. Odbudowa liczby pracujących kolejny rok z rzędu miała miejsce także w niektórych krajach najbardziej dotkniętych przez kryzys, tj. Hiszpanii, Portugalii, czy Grecji. W 2017 r. zaobserwowano również wzrost liczby pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy.

Uwarunkowania demograficzne*Demographic conditions*

Zgodnie z danymi z badania *Labour Force Survey* (LFS) populacja osób w wieku 15-64 lata⁸³ w 2017 r. wyniosła w krajach Unii Europejskiej 328,1 mln osób i była mniejsza o 0,7 mln niż w 2016 r. Największa liczba osób w wieku 15-64 lata występowała w Niemczech (53,8 mln), Wielkiej Brytanii (41,5 mln), Francji (40,9 mln), Włoszech (38,7 mln), Hiszpanii (30,5 mln) oraz w Polsce (24,3 mln).

W latach 2013-2017 liczba osób w wieku 15-64 lata obniżyła się w UE łącznie o 1,0 mln. Zjawisko kurczenia się liczby osób w wieku produkcyjnym związane było z procesem starzenia się społeczeństw europejskich, co potwierdza wzrastająca liczba osób w wieku 65 lat i więcej. Liczba osób w tym przedziale wieku w 2017 r.

⁸² O ile nie zaznaczono inaczej, dane prezentowane w niniejszym rozdziale dotyczą Unii Europejskiej składającej się z 28 państw (odnosi się to również do danych z okresu przed akcesją Chorwacji do UE). O ile nie zaznaczono inaczej, dane prezentowane w niniejszym rozdziale pochodzą z badania ankietowego *The European Union Labour Force Survey*.

⁸³ W dalszej części rozdziału *Rynek pracy w Unii Europejskiej* dane dotyczące osób aktywnych zawodowo, pracujących oraz biernych zawodowo odnoszą się do grupy wieku w przedziale 15-64 lata, o ile nie zaznaczono inaczej.

w UE wyniosła 97,3 mln. Zwiększyła się ona w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,5 mln. Największy wzrost liczby osób w przedziale wieku 65 lat i więcej odnotowano w analizowanym okresie we Francji (o 0,3 mln), w Polsce (o 0,2 mln) i Wielkiej Brytanii (o 0,2 mln).

Aktywni zawodowo

Active population

Liczba osób aktywnych zawodowo w UE w 2017 r. wyniosła 240,6 mln i była wyższa o 0,8 mln w porównaniu z rokiem 2016. Współczynnik aktywności zawodowej kształtował się w UE na poziomie 73,3%.

Biorąc pod uwagę grupy wieku, współczynnik aktywności zawodowej w największym stopniu wzrósł w 2017 r. w grupie osób w wieku 55–64 lata (o 1,5 p. proc.), natomiast wśród osób w wieku 25–54 lata wskaźnik ten zwiększył się jedynie o 0,2 p. proc. Podobna dynamika wzrostu współczynnika aktywności zawodowej wystąpiła wśród osób będących w przedziale wiekowym 15–24 lata. Wyniosła ona 0,1 p. proc.

Krajami o najliczniejszej grupie osób aktywnych zawodowo były w 2017 r. kolejno: Niemcy (42,1 mln osób), Wielka Brytania (32,2 mln), Francja (29,3 mln), Włochy (25,3 mln), Hiszpania (22,6 mln) i Polska (16,9 mln).

Tablica 23. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE
Table 23. Activity rate and employment rate in EU countries

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowe Activity rate (15–64)					Wskaźnik zatrudnienia Employment rate (15–64)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w %					in%				
UE ^a EU	72,0	72,3	72,5	72,9	73,3	64,1	64,8	65,6	66,6	67,7
Strefa euro ^b Euro area	72,2	72,3	72,5	72,8	73,1	63,5	63,8	64,5	65,4	66,4
Austria Austria	75,5	75,4	75,5	76,2	76,4	71,4	71,1	71,1	71,5	72,2
Belgia Belgium	67,5	67,7	67,6	67,6	68,0	61,8	61,9	61,8	62,3	63,1
Bułgaria Bulgaria	68,4	69,0	69,3	68,7	71,3	59,5	61,0	62,9	63,4	66,9
Chorwacja Croatia	63,7	66,1	66,9	65,6	66,4	52,5	54,6	56,0	56,9	58,9
Cypr Cyprus	73,6	74,3	73,9	73,4	73,9	61,7	62,1	62,7	63,7	65,6
Czechy Czech Republic	72,9	73,5	74,0	75,0	75,9	67,7	69,0	70,2	72,0	73,6
Dania Denmark	78,1	78,1	78,5	80,0	78,8	72,5	72,8	73,5	74,9	74,2
Estonia Estonia	75,1	75,2	76,7	77,5	78,8	68,5	69,6	71,9	72,1	74,1
Finlandia Finland	75,2	75,4	75,8	75,9	76,7	68,9	68,7	68,5	69,1	70,0
Francja France	71,1	71,0	71,3	71,4	71,5	64,0	63,7	63,8	64,2	64,7
Grecja Greece	67,5	67,4	67,8	68,2	68,3	48,8	49,4	50,8	52,0	53,5
Hiszpania Spain	74,3	74,2	74,3	74,2	73,9	54,8	56,0	57,8	59,5	61,1
Holandia Netherlands	79,4	79,0	79,6	79,7	79,7	73,6	73,1	74,1	74,8	75,8
Irlandia Ireland	71,8	71,8	72,0	72,7	72,6	61,7	63,1	64,7	66,5	67,7
Litwa Lithuania	72,4	73,7	74,1	75,5	75,9	63,7	65,7	67,2	69,4	70,4
Luksemburg Luxembourg	69,9	70,8	70,9	70,0	70,2	65,7	66,6	66,1	65,6	66,3
Łotwa Latvia	74,0	74,6	75,7	76,3	77,0	65,0	66,3	68,1	68,7	70,1
Malta Malta	65,0	66,3	67,6	69,1	70,4	60,8	62,4	63,9	65,8	67,6
Niemcy Germany	77,6	77,7	77,6	77,9	78,2	73,5	73,8	74,0	74,7	75,2

Tablica 23. Współczynnik aktywności zawodowej oraz wskaźnik zatrudnienia w krajach UE (dok.)
 Table 23. Activity rate and employment rate in EU countries (cont.)

Kraje Countries	Współczynnik aktywności zawodowej Activity rate (15–64)					Wskaźnik zatrudnienia Employment rate (15–64)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w %					in %				
Polska Poland	67,0	67,9	68,1	68,8	69,6	60,0	61,7	62,9	64,5	66,1
Portugalia Portugal	73,0	73,2	73,4	73,7	74,7	60,6	62,6	63,9	65,2	67,8
Rumunia Romania	64,9	65,7	66,1	65,6	67,3	60,1	61,0	61,4	61,6	63,9
Słowacja Slovakia	69,9	70,3	70,9	71,9	72,1	59,9	61,0	62,7	64,9	66,2
Słowenia Slovenia	70,5	70,9	71,8	71,6	74,2	63,3	63,9	65,2	65,8	69,3
Szwecja Sweden	81,1	81,5	81,7	82,1	82,5	74,4	74,9	75,5	76,2	76,9
W. Brytania United Kingdom	76,4	76,7	76,9	77,3	77,6	70,5	71,9	72,7	73,5	74,1
Węgry Hungary	64,7	67,0	68,6	70,1	71,2	58,1	61,8	63,9	66,5	68,2
Włochy Italy	63,4	63,9	64,0	64,9	65,4	55,5	55,7	56,3	57,2	58,0

a Dla każdego roku agregat UE obejmuje 28 państw będących członkami Unii w 2017 r. b Dla każdego roku agregat „strefa euro” obejmuje 19 państw będących członkami strefy w 2017 r.

Źródło: dane Eurostatu.

a For each year, the EU aggregate includes 28 countries that are members of the Union in 2017. b For each year, the “euro area” aggregate includes 19 countries that are members of the area in 2017.

Source: Eurostat data.

Pracujący Employees

Liczba pracujących w krajach Unii Europejskiej w 2017 r. wyniosła 222,0 mln i była wyższa o 1,4% w porównaniu z rokiem poprzednim. Dodatnia dynamika wzrostu pracujących utrzymuje się od IV kwartału 2013 r.

Na wzrost liczby pracujących w UE w 2017 r.łożył się głównie wzrost w takich krajach jak: Hiszpania – w ujęciu średniorocznym liczba pracujących wzrosła tu o 2,6% (tj. o 465,8 tys. osób), Wielka Brytania wzrost liczby pracujących o 1,2%, (tj. o 359,3 tys. osób) oraz Niemcy wzrost liczby pracujących o 0,8%, (tj. o 316,5 tys. osób). W Polsce wzrost liczby pracujących wyniósł 1,1% (177,0 tys. osób).

Tablica 24. Zatrudnienie oraz bezrobocie w krajach UE
 Table 24. Employment and unemployment in EU countries

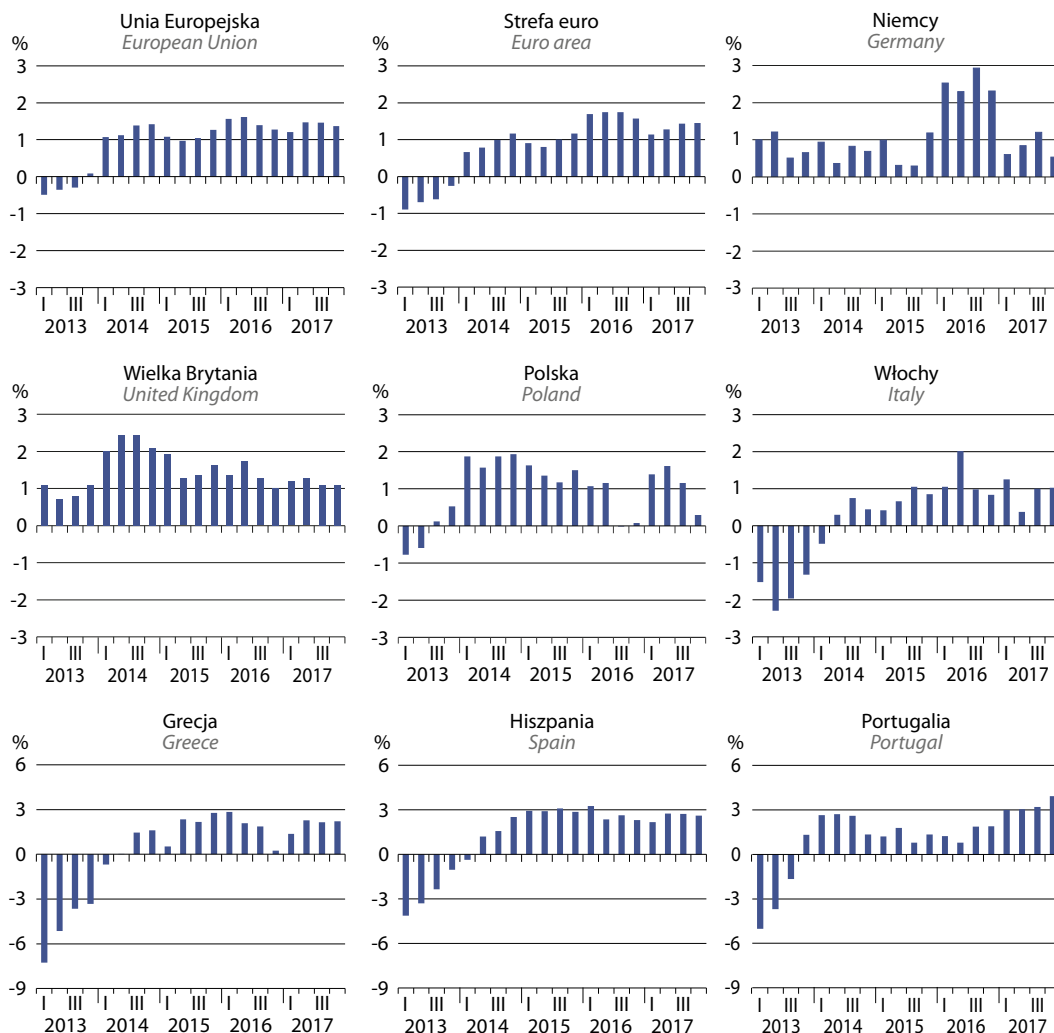
Kraje Countries	Liczba zatrudnionych (wiek 15–64) Number of employees (age 15–64)					Liczba bezrobotnych (wiek 15–74) Number of unemployed (age 15–74)				
	2012	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln in mln					w tys. in thous.				
UE <i>EU</i>	210,8	213,5	215,8	219,0	222,0	26 146,5	24 832,7	22 903,0	20 940,5	18 779,2
Strefa euro <i>Euro area</i>	138,2	139,4	140,8	143,2	145,0	19 085,2	18 658,6	17 472,6	16 258,9	14 745,2
Austria <i>Austria</i>	4,0	4,0	4,1	4,1	4,2	231,3	244,9	251,8	270,0	247,9
Belgia <i>Belgium</i>	4,5	4,5	4,5	4,5	4,6	416,8	423,3	421,8	389,6	353,7
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	2,9	2,9	3,0	3,0	3,1	436,3	384,5	305,1	247,2	206,9
Chorwacja <i>Croatia</i>	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6	317,7	327,3	305,9	239,7	205,1
Cypr <i>Cyprus</i>	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	68,9	69,5	62,8	54,0	47,2
Czechy <i>Czech Republic</i>	4,8	4,9	4,9	5,0	5,1	368,9	323,6	268,0	211,4	155,4
Dania <i>Denmark</i>	2,6	2,6	2,7	2,7	2,7	202,2	191,5	180,9	187,1	171,6
Estonia <i>Estonia</i>	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	58,7	49,6	42,3	46,7	40,3
Finlandia <i>Finland</i>	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	219,3	232,1	252,1	236,8	233,9
Francja <i>France</i>	25,5	26,1	26,1	26,2	26,5	2 839,8	3 026,2	3 053,7	2 972,4	2 787,9
Grecja <i>Greece</i>	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	1 330,3	1 274,4	1 197,0	1 130,9	1 027,0
Hiszpania <i>Spain</i>	17,0	17,2	17,7	18,2	18,6	6 051,1	5 610,4	5 056,0	4 481,2	3 916,9
Holandia <i>Netherlands</i>	8,1	8,0	8,1	8,2	8,4	647,0	659,7	613,8	538,5	437,5
Irlandia <i>Ireland</i>	1,9	1,9	2,0	2,1	2,1	308,8	267,5	226,2	194,8	157,9
Litwa <i>Lithuania</i>	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	172,5	158,0	134,0	116,2	103,1
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	14,8	15,3	18,4	17,5	15,9
Łotwa <i>Latvia</i>	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	120,4	107,6	98,2	95,3	85,4
Malta <i>Malta</i>	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	12,0	11,2	10,6	9,5	8,3
Niemcy <i>Germany</i>	38,6	38,9	39,2	40,2	40,5	2 181,8	2 089,9	1 949,6	1 774,1	1 621,2
Polska <i>Poland</i>	15,3	15,6	15,8	15,9	16,1	1 792,6	1 566,8	1 304,3	1 063,4	843,9
Portugalia <i>Portugal</i>	4,2	4,3	4,3	4,4	4,5	855,2	726,0	646,5	573,0	462,8
Rumunia <i>Romania</i>	8,2	8,3	8,2	8,2	8,4	653,0	628,7	623,9	529,9	449,3
Słowacja <i>Slovakia</i>	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5	386,1	358,9	314,4	266,8	224,0
Słowenia <i>Slovenia</i>	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	101,8	98,1	90,3	79,6	67,4
Szwecja <i>Sweden</i>	4,6	4,6	4,7	4,7	4,8	412,0	412,4	388,3	369,0	361,7
W. Brytania <i>United Kingdom</i>	28,8	29,6	30,0	30,4	30,8	2 437,5	1 996,1	1 746,2	1 599,3	1 448,3
Węgry <i>Hungary</i>	3,9	4,1	4,2	4,3	4,4	441,0	343,3	307,8	234,6	191,7
Włochy <i>Italy</i>	21,8	21,8	22,0	22,2	22,4	3 068,7	3 236,0	3 033,3	3 012,0	2 906,9

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Wykres 62. Zmiana liczby pracujących w Unii Europejskiej oraz w wybranych krajach UE (w stosunku do analogicznego kwartału poprzedniego roku)

Chart 62. Change in the number of employees in the European Union and in selected EU countries (compared to the same quarter of the previous year)

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Liczba pracujących w 2017 r. zwiększyła się także w gospodarkach, które doświadczyły największych strat w zatrudnieniu w poprzednich latach. W Hiszpanii i Grecji kolejny rok z rzędu odnotowano wzrost liczby pracujących (odpowiednio o 2,6% i 2,0%).

Liczba pracujących wzrosła w 25 z 28 państw członkowskich UE. W 3 krajach odnotowano jej nieznaczne spadki (Łotwa, Dania i Litwa).

Według kryterium rodzaju zawartej umowy o pracę, w 2017 r. wzrosła zarówno liczba zatrudnionych na czas określony, jak i nieokreślony. Odsetek zatrudnionych na czas określony wśród pracowników najemnych (w wieku 15-64 lata) wyniósł 12,5%, a zatrudnionych na czas nieokreślony – 74,1%.

Osoby nisko- i średniowyzkwalifikowane na rynku pracy UE

People low-skilled and with medium-level qualifications on the EU labour market

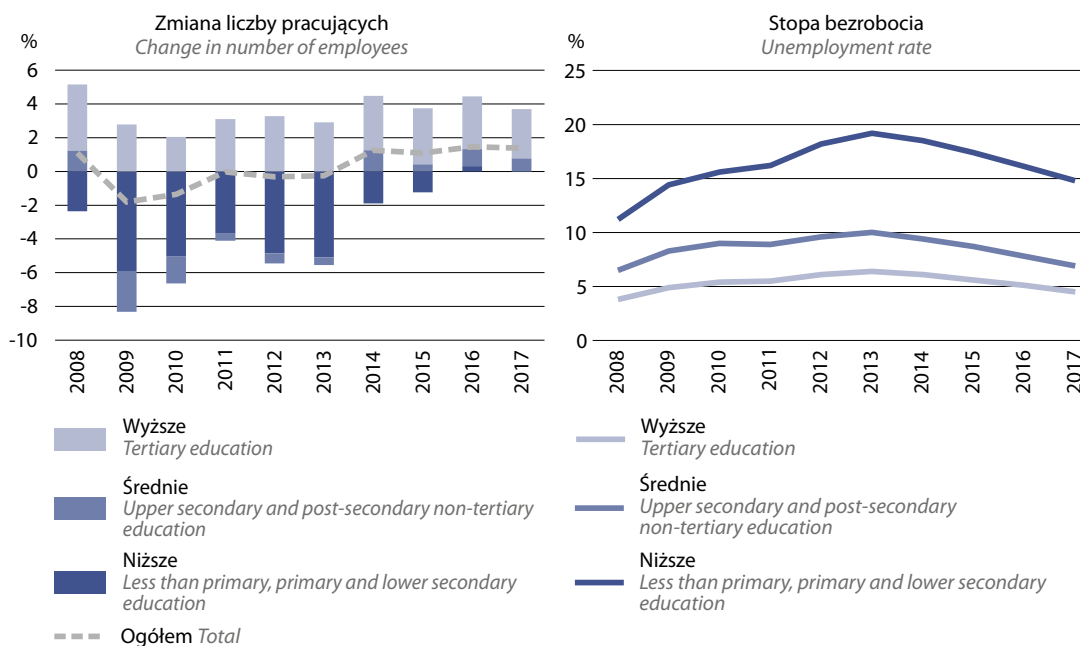
W UE wskaźnik zatrudnienia wśród osób legitymujących się wykształceniem wyższym kształtował się w latach 2008–2017 średnio na poziomie 79,8%. Wśród osób z wykształceniem średnim (ponadgimnazjalnym oraz policealnym) wynosił on 71,6%, natomiast u osób z niższym poziomem wykształcenia (gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe) 56,8%.

Osoby niskowyzkwalifikowane, tj. posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe, znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W porównaniu z pozostałymi grupami wykształcenia, przeciętne wartości wskaźnika zatrudnienia są dla tej grupy zazwyczaj niższe, natomiast stopy bezrobocia – wyższe. Taka tendencja miała miejsce również w UE w badanym okresie. Zauważyć jednak można, iż począwszy od 2014 r. sytuacja zawodowa tej grupy osób poprawia się, co przejawia się obniżeniem stopy bezrobocia oraz wzrostem wskaźnika zatrudnienia.

Trudna sytuacja występuje w UE także wśród osób o średnim poziomie wykształcenia. W latach 2008–2013 liczba osób pracujących z wykształceniem średnim, poza rokiem 2010, stale zmniejszała się. Tendencja ta odwróciła się jednak w 2014 r., kiedy to nastąpił wzrost liczby zatrudnionych posiadających wykształcenie średnie. Kontynuowana ona była także w 2017 r. Dynamika wzrostu była jednak dużo niższa niż w przypadku osób lepiej wykształconych.

Wykres 63. Zatrudnieni i bezrobocie według poziomu wykształcenia w latach 2008–2017

Chart 63. Employed and unemployment according to the level of education in 2008–2017

Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

W 2017 r. wzrosła liczba pracujących, zarówno w pełnym, jak i w niepełnym wymiarze czasu pracy. Począwszy od 2010 roku do 2013 roku liczba pracujących w pełnym wymiarze nieustannie zmniejszała się, zaś pracujących w niepełnym wymiarze wzrastała. W 2014 r. tendencja ta odwróciła się i nastąpił wzrost liczby pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy. Odsetek pracujących w pełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w krajach UE w 2017 r. wyniósł 80,6%, zaś w niepełnym – 19,4%.

Wskaźnik zatrudnienia (tj. udział osób pracujących w populacji) dla osób w wieku 15–64 lata w krajach Unii Europejskiej w 2017 r. wyniósł 67,7%, co oznaczało wzrost o 1,1 p. proc. wobec poprzedniego roku. Wskaźnik ten wzrósł w 27 spośród 28 państw członkowskich. Spadek poziomu wskaźnika zatrudnienia wystąpił jedynie w Danii (o 0,7 p. proc., do wysokości 74,2%).

Najwyższe wskaźniki zatrudnienia w 2017 r. utrzymywały się w Szwecji (76,9%), Holandii (75,8%), oraz w Niemczech (75,2%). Najniższe wskaźniki zatrudnienia odnotowano natomiast w Grecji (53,5%), we Włoszech (58,0%), w Chorwacji (58,9%) oraz w Hiszpanii (61,1%).

Bezrobotni

Unemployed

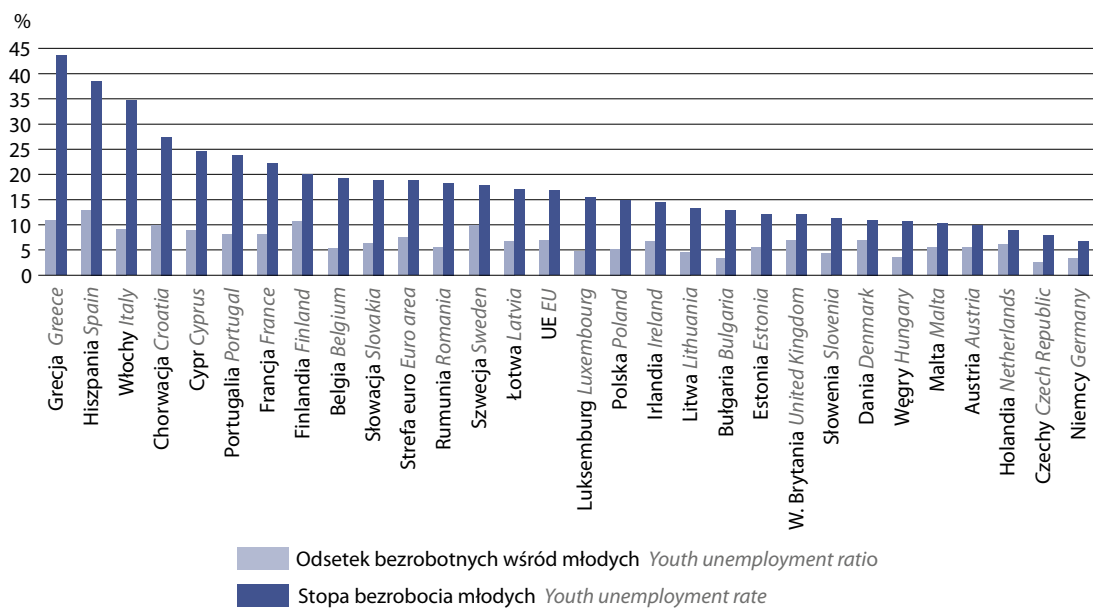
Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) w UE w 2017 r. wyniosła 18,8 mln i była niższa o 2,2 mln niż rok wcześniej. Stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie 7,6%. W porównaniu z 2016 r. spadła ona o 1,0 p. proc. Począwszy od drugiej połowy 2013 r. stopa bezrobocia w UE nieustannie obniża się. Wskaźnik ten nadal jednak pozostaje wyższy o 0,6 p. proc. niż odnotowany w 2008 r.

Stopa bezrobocia w 2017 r. przekraczała 10,0% w pięciu krajach UE. Najwyższa była ona w południowych krajach: w Grecji (21,5%), Hiszpanii (17,2%), Chorwacji i we Włoszech (11,2%) oraz na Cyprze (11,1%). We wszystkich tych krajach jednakże obniżyła się w porównaniu z poprzednim rokiem – w największym stopniu w Hiszpanii (o 2,4 p. proc.) i Grecji (o 2,1 p. proc.). Najniższa stopa bezrobocia utrzymywała się w Czechach (2,9%) oraz w Niemczech (3,8%).

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku 15–24 lata w 2017 r. w UE wyniosła 16,8% i była niższa o 1,9 p. proc. niż w 2016 r. Najwyższy poziom bezrobocia wśród młodych osób utrzymywał się w południowych krajach UE: w Grecji (43,6%), Hiszpanii (38,6%), we Włoszech (34,7%), Chorwacji (27,4%) i na Cyprze (24,7%). We wszystkich tych krajach stopa bezrobocia wśród młodych osób obniżyła się jednak – w największym stopniu w Hiszpanii (o 5,8 p. proc.) i na Cyprze (o 4,4 p. proc.).

Przy omawianiu skali bezrobocia wśród osób młodych należy mieć na względzie, że stopa bezrobocia odzwierciedla odsetek bezrobotnych wśród aktywnych zawodowo. W danym kraju może zaś występować duża populacja osób młodych, które nie podejmują pracy ze względu na naukę, tj. są bierni zawodowo. Z tego powodu, poza stopą bezrobocia, Eurostat publikuje dane na temat udziału młodych bezrobotnych w pełnej populacji w wieku 15–24 lata (aktywnych i biernych zawodowo), czyli tzw. odsetek bezrobotnej młodzieży (ang. *Youth unemployment ratio*). Najwyższy udział bezrobotnych wśród całej populacji młodych osób w 2017 r. występował w Hiszpanii (12,9%), Grecji (10,9%), Finlandii (10,7%) i Chorwacji (9,8%).

Wykres 64. Odsetek bezrobotnej młodzieży oraz stopa bezrobocia wśród młodych (15–24 lata) w UE w 2017 r.
Chart 64. Youth unemployment ratio and youth unemployment rate (15–24 years) in the EU in 2017

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Tablica. 25. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób
Table 25. Total unemployment rate and young unemployment rate

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in%									
UE / EU	10,8	10,2	9,4	8,6	7,6	23,7	22,2	20,3	18,7	16,8
Strefa euro / Euro area	12,0	11,6	10,9	10,0	9,1	24,2	23,7	22,3	20,9	18,8
Austria / Austria	5,4	5,6	5,7	6,0	5,5	9,7	10,3	10,6	11,2	9,8
Belgia / Belgium	8,4	8,5	8,5	7,8	7,1	23,7	23,2	22,1	20,1	19,3
Bulgaria / Bulgaria	13,0	11,4	9,2	7,6	6,2	28,4	23,8	21,6	17,2	12,9
Chorwacja / Croatia	17,3	17,3	16,2	13,1	11,2	50,0	45,5	42,3	31,3	27,4
Cypr / Cyprus	15,9	16,1	15,0	13,0	11,1	38,9	36,0	32,8	29,1	24,7
Czechy / Czech Republic	7,0	6,1	5,1	4,0	2,9	19,0	15,9	12,6	10,5	7,9
Dania / Denmark	7,0	6,6	6,2	6,2	5,7	13,1	12,6	10,8	12,0	11,0
Estonia / Estonia	8,6	7,4	6,2	6,8	5,8	18,7	15,0	13,1	13,4	12,1
Finlandia / Finland	8,2	8,7	9,4	8,8	8,6	19,9	20,5	22,4	20,1	20,1
Francja / France	9,9	10,3	10,4	10,1	9,4	24,1	24,2	24,7	24,6	22,3
Grecja / Greece	27,5	26,5	24,9	23,6	21,5	58,3	52,4	49,8	47,3	43,6

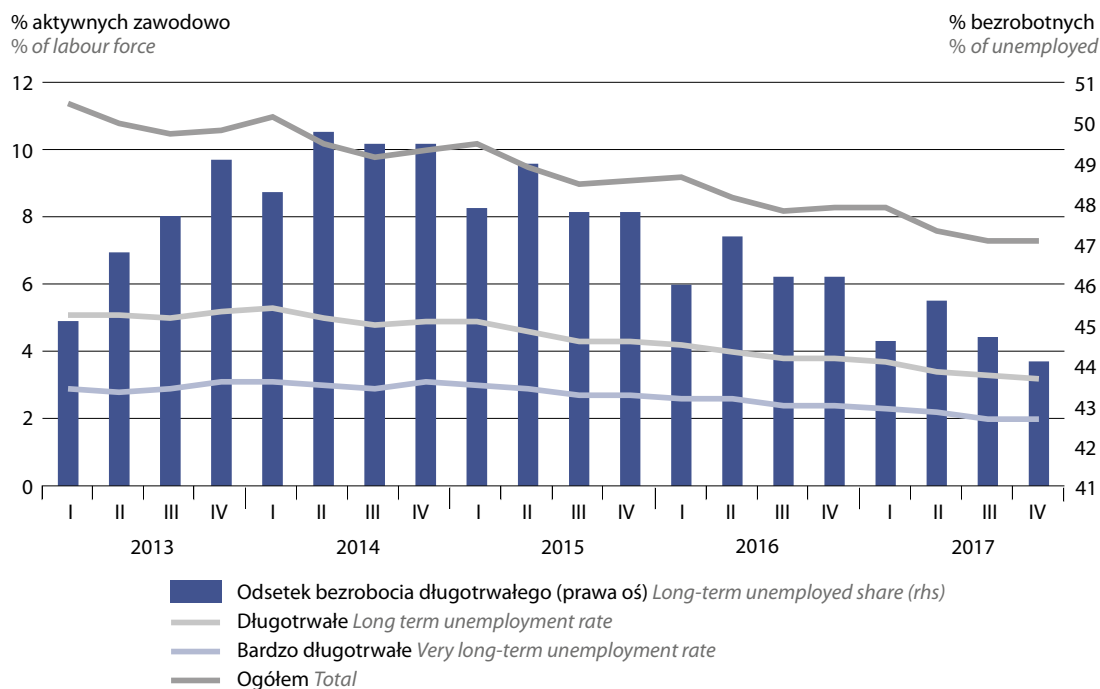
Tablica. 25. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia wśród młodych osób (dok.)
 Table 25. Total unemployment rate and young unemployment rate (cont.)

Kraje Countries	Stopa bezrobocia (15–74 lata) Unemployment rate (15–74 years)					Stopa bezrobocia wśród młodych osób (15–24 lata) Young unemployment rate (15–24 years)				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in%									
Hiszpania <i>Spain</i>	26,1	24,5	22,1	19,6	17,2	55,5	53,2	48,3	44,4	38,6
Holandia <i>Netherlands</i>	7,3	7,4	6,9	6,0	4,9	13,2	12,7	11,3	10,8	8,9
Irlandia <i>Ireland</i>	13,8	11,9	9,9	8,4	6,7	26,7	23,4	20,2	16,8	14,4
Litwa <i>Lithuania</i>	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	21,9	19,3	16,3	14,5	13,3
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	5,9	5,9	6,7	6,3	5,5	15,5	22,6	17,3	18,9	15,4
Łotwa <i>Latvia</i>	11,9	10,8	9,9	9,6	8,7	23,2	19,6	16,3	17,3	17,0
Malta <i>Malta</i>	6,4	5,8	5,4	4,7	4,0	13,0	11,7	11,8	11,0	10,4
Niemcy <i>Germany</i>	5,2	5,0	4,6	4,1	3,8	7,8	7,7	7,2	7,1	6,8
Polska <i>Poland</i>	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9	27,3	23,9	20,8	17,7	14,8
Portugalia <i>Portugal</i>	16,4	14,1	12,6	11,2	9,0	38,1	34,8	32,0	28,0	23,9
Rumunia <i>Romania</i>	7,1	6,8	6,8	5,9	4,9	23,7	24,0	21,7	20,6	18,3
Słowacja <i>Slovakia</i>	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1	33,7	29,7	26,5	22,2	18,9
Słowenia <i>Slovenia</i>	10,1	9,7	9,0	8,0	6,6	21,6	20,2	16,3	15,2	11,2
Szwecja <i>Sweden</i>	8,1	8,0	7,4	7,0	6,7	23,5	22,9	20,4	18,9	17,9
W. Brytania <i>United Kingdom</i>	7,5	6,1	5,3	4,8	4,4	20,7	17,0	14,6	13,0	12,1
Węgry <i>Hungary</i>	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	26,6	20,4	17,3	12,9	10,7
Włochy <i>Italy</i>	12,2	12,7	11,9	11,7	11,2	40,0	42,7	40,3	37,8	34,7

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

W 2017 r. stopa bezrobocia trwającego 12 miesięcy i więcej (tzw. długotrwałego, ang. *long-term unemployment*), nieznacznie obniżyła się w UE o 0,6 p. proc. i wyniosła 3,4%. Odsetek bezrobocia długotrwałego w bezrobociu ogółem spadł o 1,7 p. proc. i wyniósł 44,7%. Najwyższy był on przy tym w Grecji (72,8%), na Słowacji (62,4%), we Francji (59,2%) i Włoszech (57,8%). Najniższy zaś w Danii (22,6%), Finlandii (24,2%), Wielkiej Brytanii (25,9%) i Polsce (31,0%).

Wykres 65. Stopa bezrobocia i odsetek bezrobocia długotrwałego w UE
 Chart 65. *Unemployment rate and percentage of long-term unemployment in the EU*

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Bierni zawodowo

Economically inactive

W 2017 r. w krajach UE było 87,5 mln biernych zawodowo (w wieku 15–64 lata), tj. o 1,6 mln mniej niż w 2016 r. Udział biernych zawodowo wśród populacji w tym przedziale wieku wyniósł 26,7% i był niższy o 0,4 p. proc. niż w roku poprzednim.

Krajami o największej liczbie biernych zawodowo w stosunku do populacji ogółem były Włochy (34,6%), Chorwacja (33,6%) i Rumunia (32,7%). Najmniejsza liczba biernych zawodowo występowała w Szwecji (17,5%), Holandii (20,3%) i Estonii (21,2%).

Spośród osób biernych zawodowo największy udział stanowiła grupa, która podejmowała naukę lub uzupełniała kwalifikacje (34,7%), osoby, bierne ze względu na chorobę lub niepełnosprawność (15,6%), bądź osoby, które wykonywały obowiązki rodzinne i opiekuńcze (16,5%).

Tablica 26. Przyczyny bierności zawodowej według płci w 2017 r. w UE
 Table 26. Reasons for economic inactivity by sex in 2017 in EU

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Kobiety <i>Females</i>	Mężczyźni <i>Males</i>
	w %	in%
Nauka, uzupełnienie kwalifikacji <i>In education or training</i>	28,9	43,4
Przejście na emeryturę <i>Retired</i>	12,8	16,8
Choroba lub niepełnosprawność <i>Own illness or disability</i>	13,3	19,1
Opieka nad dziećmi lub ubezwłasnowolnionymi dorosłymi <i>Looking after children or incapacitated adults</i>	15,3	1,3
Obowiązki rodzinne/opiekuńcze <i>Family/caring responsibilities</i>	25,1	3,3
Pozostałe przyczyny rodzinne lub osobiste <i>Other family or personal responsibilities</i>	9,8	2,0
Oczekiwanie na przywrócenie do pracy <i>Awaiting recall to work (on lay-off)</i>	0,3	0,4
Przekonanie, że na rynku nie ma dostępnej pracy <i>Think no work is available</i>	4,3	4,5
Pozostałe przyczyny <i>Other</i>	12,2	8,8

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Potentially unused labour resources

Analiza niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy stanowi uzupełnienie analizy bezrobocia. Poza bezrobotnymi, do grona niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy zalicza się tzw. niepełnozatrudnionych oraz potencjalnie aktywnych zawodowo.

Niepełnozatrudnieni to osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu pracy, które chciałyby pracować dłużej, ale nie mają takiej możliwości. Liczba niepełnozatrudnionych w UE w 2017 r. wyniosła 9,0 mln, zaś ich udział w populacji aktywnych zawodowo 3,7%.

Potencjalnie aktywni zawodowo to osoby poszukujące pracy, ale niegotowe do jej podjęcia oraz nieposzukujące pracy, ale gotowe do jej podjęcia. Ze względu na przyjętą definicję, osoby te znajdują się w populacji biernych zawodowo. Potencjalnie aktywni zawodowo w 2017 r. w krajach UE stanowili populację 10,5 mln osób, tj. 4,2% osób aktywnych zawodowo.

Tablica 27. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (wiek 15–74 lata) w UE
 Table 27. Potentially unused labour resources (15–74 years old) in UE

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w mln		in mln		
Razem <i>Total</i>	47,8	46,9	44,5	41,7	38,3
Potencjalnie aktywni zawodowo <i>Potential economically active population</i>	11,4	11,8	11,5	11,2	10,5
Poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia <i>Persons seeking work but not immediately available</i>	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3
Nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia <i>Persons available to work but not seeking</i>	9,2	9,6	9,3	8,9	8,2
Niepełnozatrudnieni <i>Underemployed part-time workers</i>	10,3	10,3	10,1	9,6	9,0
Bezrobotni <i>Unemployed</i>	26,1	24,8	22,9	20,9	18,8

Źródło: dane Eurostatu.
 Source: Eurostat data.

Wraz z osobami bezrobotnymi pełna populacja niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy w UE wynosiła 38,3 mln osób i stanowiła 15,5% osób aktywnych zawodowo. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 1,5 p. proc.

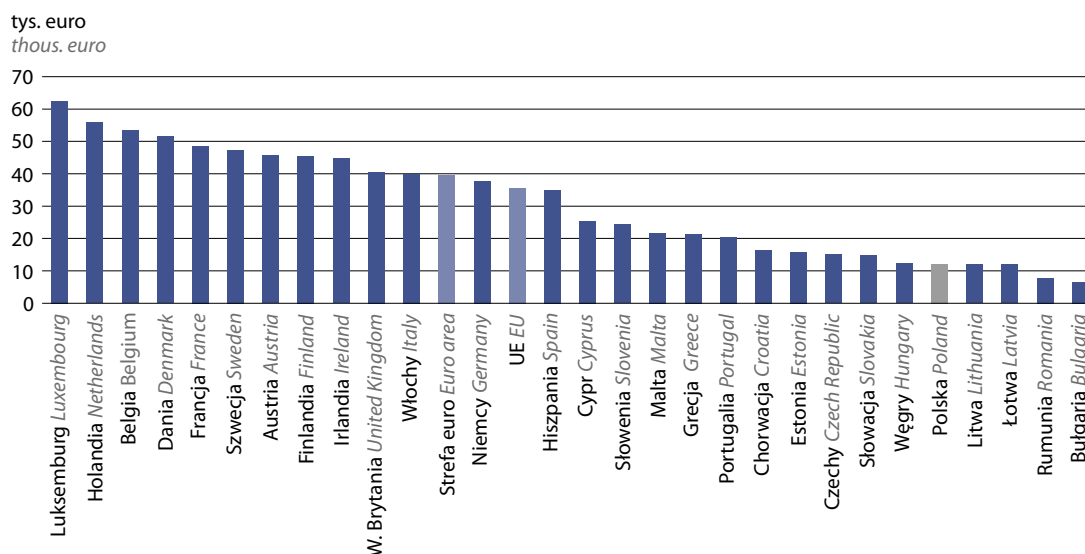
Koszty związane z zatrudnieniem a wydajność pracy

Nominal compensation per employee and work productivity

Zgodnie z danymi KE (baza Ameco), koszty związane z zatrudnieniem w UE⁸⁴ w 2017 r. kształtowały się na poziomie 37,5 tys. euro na zatrudnionego. Najwyższe były w Luksemburgu (68,2 tys. euro), Holandii (58,2 tys. euro) oraz Belgii (54,8 tys. euro) i Danii (54,7 tys. euro), zaś najniższe w Bułgarii (8,4 tys. euro), Rumunii (10,4 tys. euro), na Węgrzech (13,1 tys. euro) oraz w Polsce (13,6 tys. euro).

⁸⁴ Według metodologii Eurostatu koszty związane z zatrudnieniem (ang. *compensation of employees*) stanowią: wynagrodzenia brutto (tj. przed odliczeniem podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne płaconych przez pracownika), składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę, nagrody oraz wypłaty za pracę w godzinach nadliczbowych za: KE, *Employment and Social Developments in Europe 2012*, (2012), Bruksela, s. 300.

Wykres 66. Koszty związane z zatrudnieniem w krajach UE w 2017 r.
 Chart 66. *Nominal compensation per employee in EU countries in 2017*

Źródło: dane KE (Ameco).
 Source: KE (Ameco) data.

Zgodnie z szacunkami KE⁸⁵ w 2017 r. realne koszty związane z zatrudnieniem w UE rosły w tempie 0,5%, tj. o 0,7 p. proc. niższym niż w 2016 r. Największy wzrost tych kosztów miał miejsce w Rumunii (13,7%), Bułgarii (6,4%), oraz na Węgrzech (5,5%).

Wydajność pracy, tj. realne PKB w przeliczeniu na jednego pracującego, w 2017 r. w UE wzrosła o 0,9%, wobec wzrostu wydajności o 0,7% w 2016 r. Największy jej wzrost miał miejsce w Irlandii (5,8%), na Litwie (4,4%) i w Rumunii (4,2%).

Realne jednostkowe koszty pracy to stosunek realnych płac do wydajności pracy. Koszty te są miarą udziału wynagrodzenia w dochodzie całej gospodarki. W 2017 r. spadły one w UE o 0,2%. Koszty te spadały w większości krajów UE. Największe spadki tych kosztów miały miejsce w Irlandii (2,4%), Chorwacji (2,8%) oraz w Finlandii (3,4%). W Polsce nastąpił spadek realnych jednostkowych kosztów pracy o 1,2%⁸⁶.

Nierówności dochodowe

Income inequality

Współczynnik Giniego na podstawie badania EU-SILC wyniósł w 2016 r. w UE 30,8⁸⁷. Najwyższe nierówności dochodowe, mierzone tym współczynnikiem, występowały w najbiedniejszych krajach UE (Bułgaria, Rumunia), krajach bałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) oraz w południowych krajach UE (Hiszpania, Grecja, Portugalia, Cypr i Włochy). Najniższe nierówności dochodowe występowały na Słowacji, w Słowenii, Czechach, Finlandii i Holandii. Polska na tym tle plasowała się nieco poniżej średniej dla UE. Współczynnik Giniego wyniósł w 2016 r. w Polsce 29,8.

⁸⁵ KE, *European Economic Forecast, Spring 2018*, (2018), Bruksela, s. 172–173.

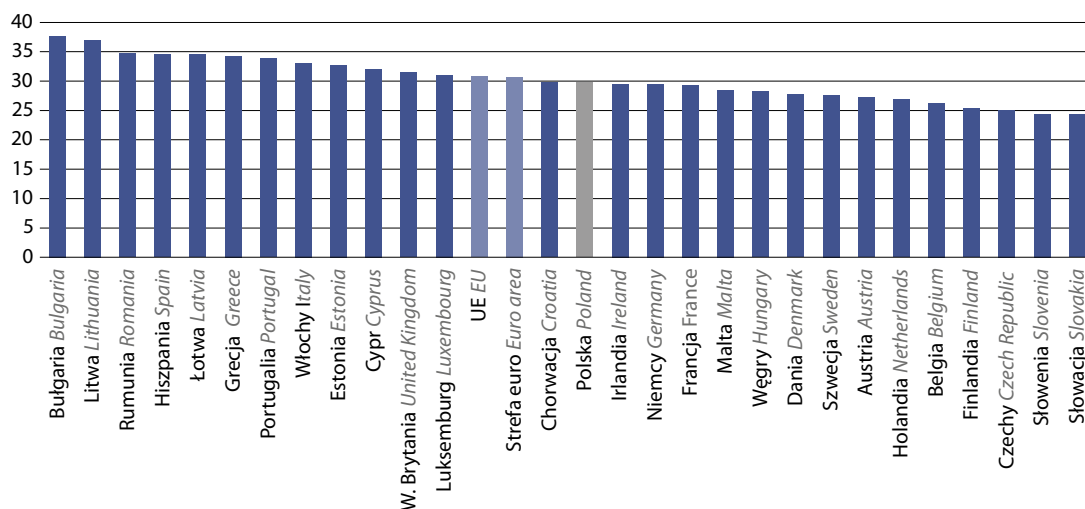
⁸⁶ Tamże, s. 174.

⁸⁷ Na dzień złożenia publikacji, w bazie Eurostatu dostępne były jedynie dane z badania EU-SILC za 2017 r. dla następujących krajów: Austria, Belgia, Bułgaria, Czechy, Dania, Finlandia, Grecja, Hiszpania, Łotwa, Malta, Rumunia, Słowenia i Węgry. W związku z tym analiza nierówności dochodowych została przeprowadzona dla 2016 roku.

Wskaźnik kwintylowego zróżnicowania dochodów (ang. *S80/S20 income quintile share ratio*), stanowiący stosunek sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najwyższym poziomie dochodów (najwyższy kwintyl) do sumy dochodów uzyskanych przez 20% osób o najniższym poziomie dochodów wyniósł w 2016 r. w UE 5,2. Nie uległ on zmianie w stosunku do 2015 r. Poziom tego wskaźnika był bardzo zróżnicowany w poszczególnych krajach UE i wahał się od 3,5 w Czechach, do ponad 6,0 na Łotwie, we Włoszech, w Grecji, Hiszpanii, na Litwie, w Rumunii oraz w Bułgarii. Dla Polski wyniósł on 4,8.

Wykres 67. Współczynnik Giniego w krajach UE w 2016 r.

Chart 67. Gini coefficient in EU countries in 2016

Źródło: dane Eurostatu.
Source: Eurostat data.

3. Rynek pracy w Polsce

3. Labour market in Poland

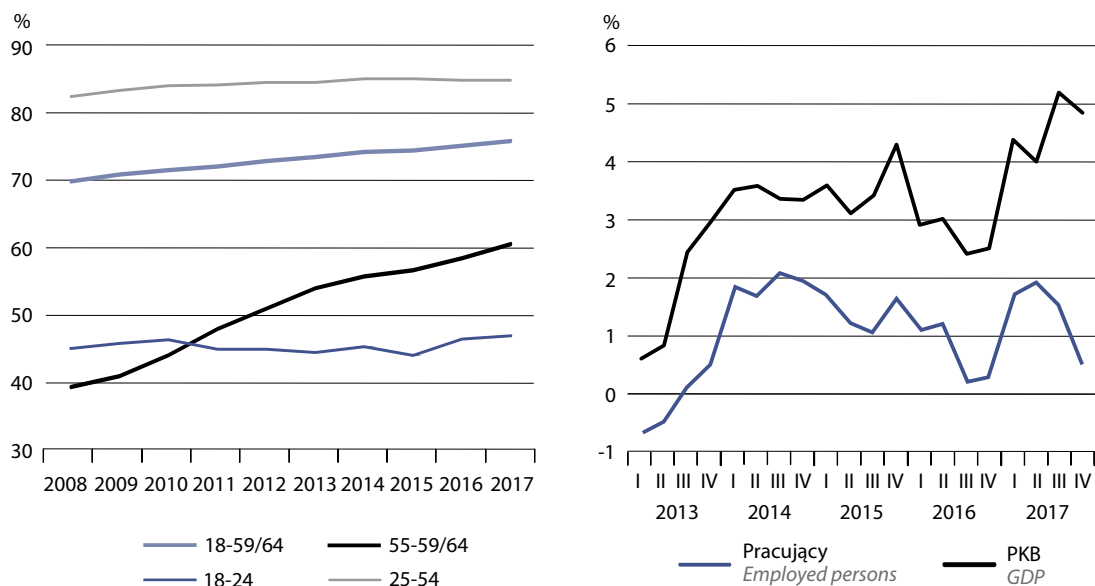
W 2017 r. kontynuowany był, rozpoczęty w 2013 r., proces poprawy warunków na polskim rynku pracy. Stopa bezrobocia obniżyła się o 1,3 p. proc. do poziomu 4,9%⁸⁸. Wskaźnik zatrudnienia wzrósł do 53,7 czyli o 0,9 p. proc., podniesiona została płaca minimalna do 2 000 zł oraz nastąpił wzrost wynagrodzeń w ujęciu nominalnym i realnym, zarówno w sektorze przedsiębiorstw, jak i w sferze budżetowej.

Na tle sytuacji na rynkach pracy w Unii Europejskiej pozycja Polski uległa poprawie. Wskaźniki bezrobocia ogółem, bezrobocia wśród osób młodych (15–24 lata), jak i bezrobocia długotrwałego (powyżej 12 miesięcy) były w Polsce znacznie poniżej średniej dla 28 krajów UE. Co więcej, np. w zakresie bezrobocia ogółem niższe wskaźniki niż w Polsce wykazały w 2017 r. tylko 3 kraje, podczas gdy w 2016 r. było to 9 krajów.

⁸⁸ Dane średnioroczne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności

Wykres 68. Wzrost liczby pracujących, wzrost PKB oraz współczynnik aktywności zawodowej w % według wybranych grup wieku

Chart 68. Increase in the number of employed persons, GDP increase and economic activity rate by selected age groups in %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Uwarunkowania demograficzne

Demographic conditions

Aktualne trendy demograficzne, zmieniające na niekorzyść strukturę populacji i prowadzące do starzenia się zasobów pracy są największym wyzwaniem dla polskiego rynku pracy⁸⁹.

Rok 2017 był kolejnym rokiem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym w Polsce, w wyniku nabierającego tempa procesu starzenia się ludności. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–59/64 lata)⁹⁰ w 2017 r. (stan w dn. 31 XII) wyniosła 23,5 mln osób⁹¹. Po osiągnięciu maksimum w 2010 r., liczba ta zmniejszała się w latach 2011–2017, przy czym skala spadku w każdym kolejnym roku była coraz większa. Udział tej grupy wieku w populacji w 2017 r. wyniósł 61,2%, wobec 61,9% w 2016 r. i 64,4% w 2010 r.

Ludność w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) w 2017 r. liczyła 8,0 mln osób (0,2 mln więcej niż w 2016 r.), a jej udział wyniósł 20,8% całej populacji. Udział ten nieustannie rósł od 1990 r., kiedy to stanowił 13%.

⁸⁹ Wiśniewski Z., *Sytuacja i polityka państwa na rynku pracy w Polsce w: Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2016–2017*, rozdział VII, Rządowa Rada Ludnościowa, (2017), Warszawa, s. 205–228.

⁹⁰ Dwie granice wieku wynikają z dwóch różnych ustawowych granic wieku emerytalnego, stosowanych w polskim prawie do końca 2012 r.: dla kobiet 59 lat oraz dla mężczyzn 64 lata.

⁹¹ GUS, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2017 r. Stan w dniu 31 XII*, (2018), Warszawa.

Migracje 2016*Migration 2016*

Zgodnie z szacunkami GUS, w końcu 2016 r. za granicą przebywało czasowo, tj. powyżej 3 miesięcy, 2 515 tys. Polaków, tj. o 118 tys. więcej (4,7%) niż w 2015 r. Dodatkowo szacuje się, że ponad 80% emigrantów czasowych przebywa za granicą powyżej 12 miesięcy. Spośród krajów UE najwięcej emigrantów z Polski na koniec 2016 r. przebywało w Wielkiej Brytanii (788 tys.), Niemczech (687 tys.), Holandii (116 tys.) Irlandii (112 tys.), i we Włoszech (93 tys.). Znaczący był przyrost emigracji do Wielkiej Brytanii o 68 tys. osób (tj. o 9,4%)⁹².

Aktywni zawodowo*Economically active population*

Liczba osób aktywnych zawodowo, tj. pracujących i bezrobotnych, w wieku 15 lat i więcej według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w Polsce w 2017 r. pozostała na niezmiennym poziomie w stosunku do poprzedniego roku i wyniosła 17,3 mln osób. Współczynnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 18–59/64 lata kształtował się na poziomie 75,9% i był wyższy o 0,7 p. proc. niż w poprzednim roku. Współczynnik ten rósł niezmiennie w latach 2008–2016.

Współczynnik aktywności zawodowej rósł głównie dzięki wzrostowi jego poziomu wśród osób w wieku 55–59/64 lat. W grupie tej aktywność zawodowa rosła przede wszystkim ze względu na wzrost zatrudnienia osób w tym wieku. Dynamiczny wzrost aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób z najstarszej grupy wieku produkcyjnego w ostatnich latach wynikał m. in. ze zmian w przepisach emerytalnych z 2008 r. oraz 2016 r. W 2017 r. wzrosła również aktywność zawodowa w grupie osób młodych w wieku 15–24 lata i 18–24 lata.

Tablica 28. Współczynnik aktywności zawodowej dla wybranych grup wieku*Table 28. Economic activity rate by selected age groups*

Wiek Age	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %									
15–64	63,8	64,7	65,3	65,7	66,5	67,0	67,9	68,1	68,8	69,6
15–24	33,1	33,8	34,6	33,5	33,6	33,3	33,9	32,8	34,5	34,8
25–54	82,5	83,4	84,1	84,2	84,6	84,6	85,1	85,1	84,9	84,9
55–64	33,3	34,5	36,7	39,6	41,7	44,0	45,6	46,9	48,3	50,1
18–59/64	69,9	70,9	71,6	72,1	72,9	73,5	74,3	74,5	75,2	75,9
18–24	45,1	45,9	46,4	45,0	45,0	44,5	45,4	44,1	46,5	47,0
55–59/64	39,4	41,1	44,1	48,0	51,0	54,0	55,8	56,7	58,5	60,6

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

⁹² GUS, *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004–2016*, (2017), Warszawa.

Pracujący

Employed persons

Liczba osób pracujących (w wieku 15 lat i więcej) według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w Polsce w 2017 r. wyniosła 16,4 mln i była wyższa o 0,2% niż w 2016 r.

Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 18–59/64 wyniósł 72,1% i był wyższy o 1,7 p. proc. niż rok wcześniej. Wskaźnik ten rósł już w latach 2011–2016. Wzrost wskaźników zatrudnienia w 2017 r. występował wśród wszystkich grup wieku. Jednak jego najwyższy wzrost wystąpił w grupie wieku 55–59/64 lata, w której wyniósł 2,1 p. proc. Wysoki wzrost wskaźnika odnotowano również w grupie wieku 55–64 lata, o 1,8 p. proc.

Tablica 29. Wskaźnik zatrudnienia dla wybranych grup wieku

Table 29. Employment rate by selected age groups

Wiek Age	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %									
15–64	59,2	59,3	58,9	59,3	59,7	60,0	61,7	62,9	64,5	66,1
15–24	27,3	26,8	26,4	24,9	24,7	24,2	25,8	26,0	28,4	29,6
25–54	77,5	77,6	77,2	77,3	77,2	77,0	78,4	79,5	80,3	81,4
55–64	31,6	32,3	34,1	36,9	38,7	40,6	42,5	44,3	46,1	48,3
18–59/64	64,9	65,0	64,6	65,0	65,4	65,7	67,5	68,7	70,4	72,1
18–24	37,3	36,3	35,3	33,3	32,9	32,3	34,5	34,9	38,2	40,0
55–59/64	37,3	38,4	40,8	44,5	47,0	49,7	51,7	53,5	55,7	58,2

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

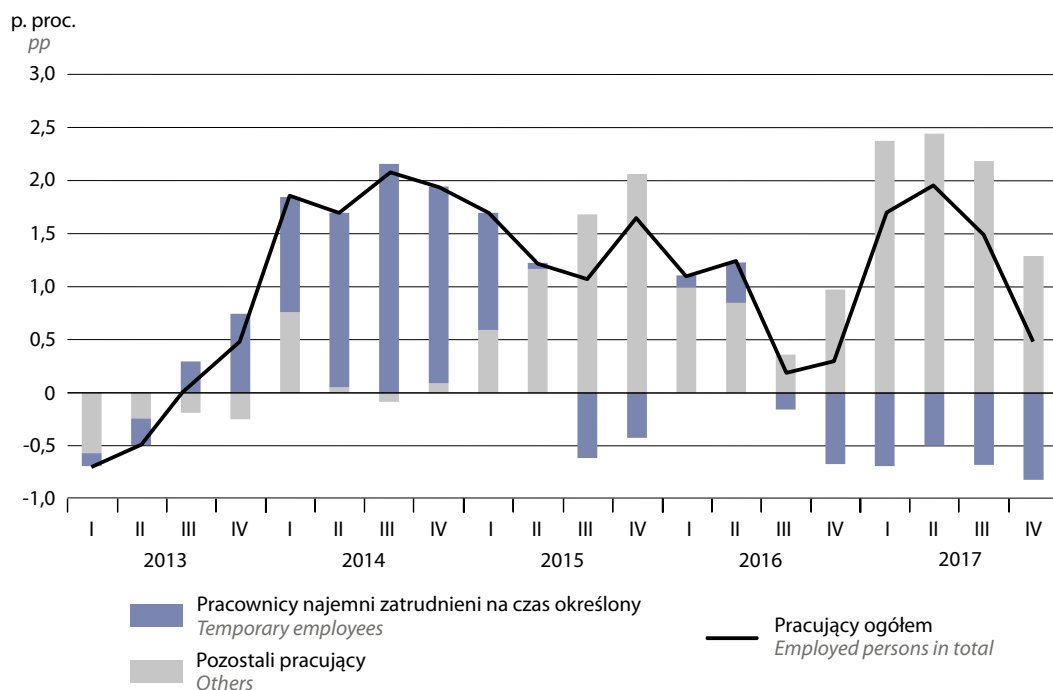
Pracujący według sektorów ekonomicznych⁹³ i sekcji PKD

Employed persons by economic sectors and NACE sections

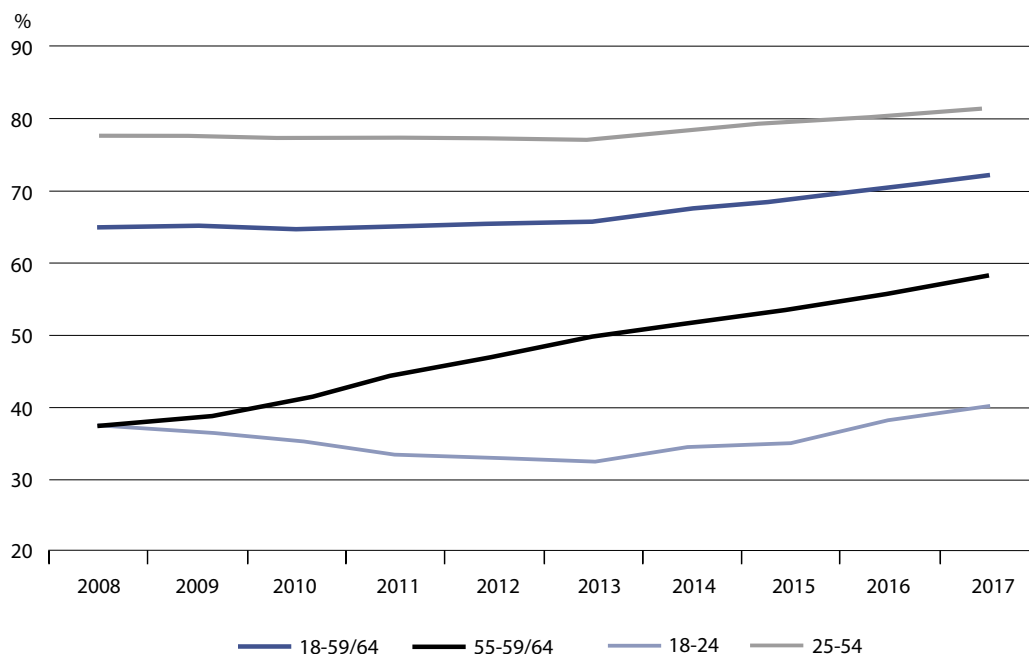
Największą liczbę osób pracujących w 2017 r. odnotowano dla usług tj. 9,5 mln. Liczba ta stanowiła 57,9% ogółu pracujących. Liczba pracujących w przemyśle w 2017 r. wyniosła 5,2 mln, zaś w rolnictwie 1,7 mln. W 2017 r. zatrudnienie rosło w przemyśle i usługach (odpowiednio o 2,0% i 1,1%). W rolnictwie liczba pracujących pozostała na tym samym poziomie.

⁹³ Sektory ekonomiczne PKD w niniejszym podrozdziale to 3 grupy sekcji gospodarki PKD, czyli sektor rolniczy, przemysłowy i usługowy. Por. GUS, *Aktywność ekonomiczna ludności IV kwartał 2012*, (2013), Warszawa, s. 20.

Wykres 69. Wskaźnik zatrudnienia według grup wieku oraz dekompozycja zmiany liczby pracujących ogółem
 Chart 69. *Employment rate by groups of age and decomposition of changes in the total number of employed persons*

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

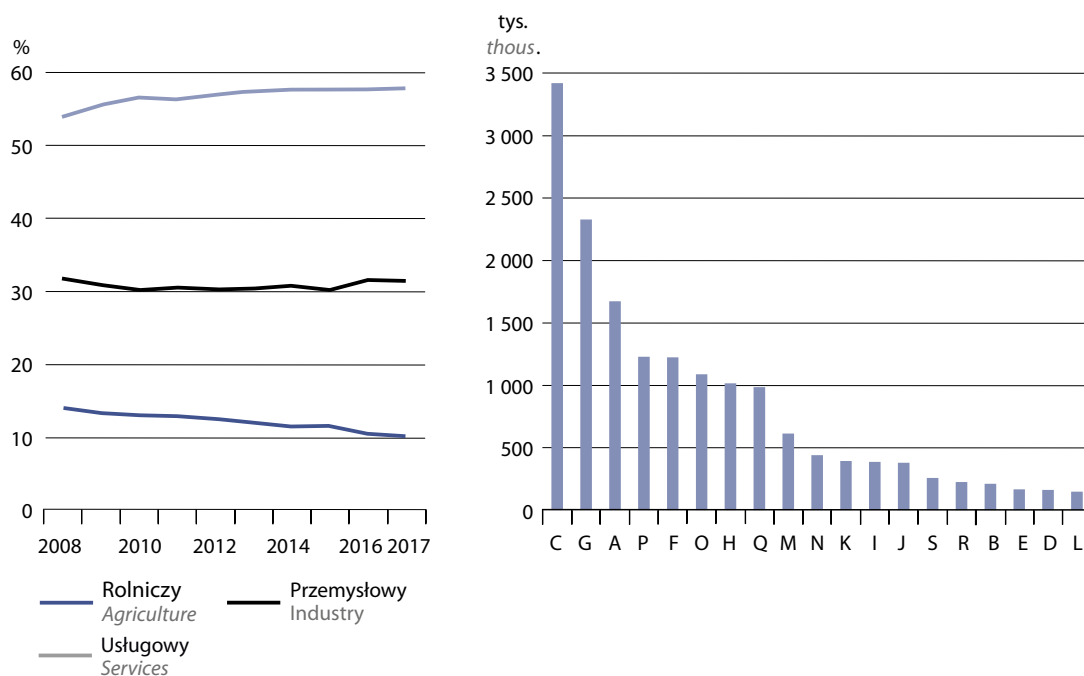

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Struktura zatrudnienia, w ślad za zmianą struktury gospodarki, ulegała przekształceniu w ostatnim dziesięcioleciu. Odsetek pracujących w usługach wśród pracujących ogółem wzrósł w porównaniu do 2008 r. o 3,8 p. proc. Odsetek pracujących w rolnictwie zmniejszył się z poziomu 14,0% w 2008 r. do 10,2% w 2017 r.

Wykres 70. Udział pracujących według sektorów ekonomicznych oraz liczba pracujących ogółem w 2017 r. według sekcji PKD

Chart 70. Share of employed persons by economic sectors and total number of employed persons by NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

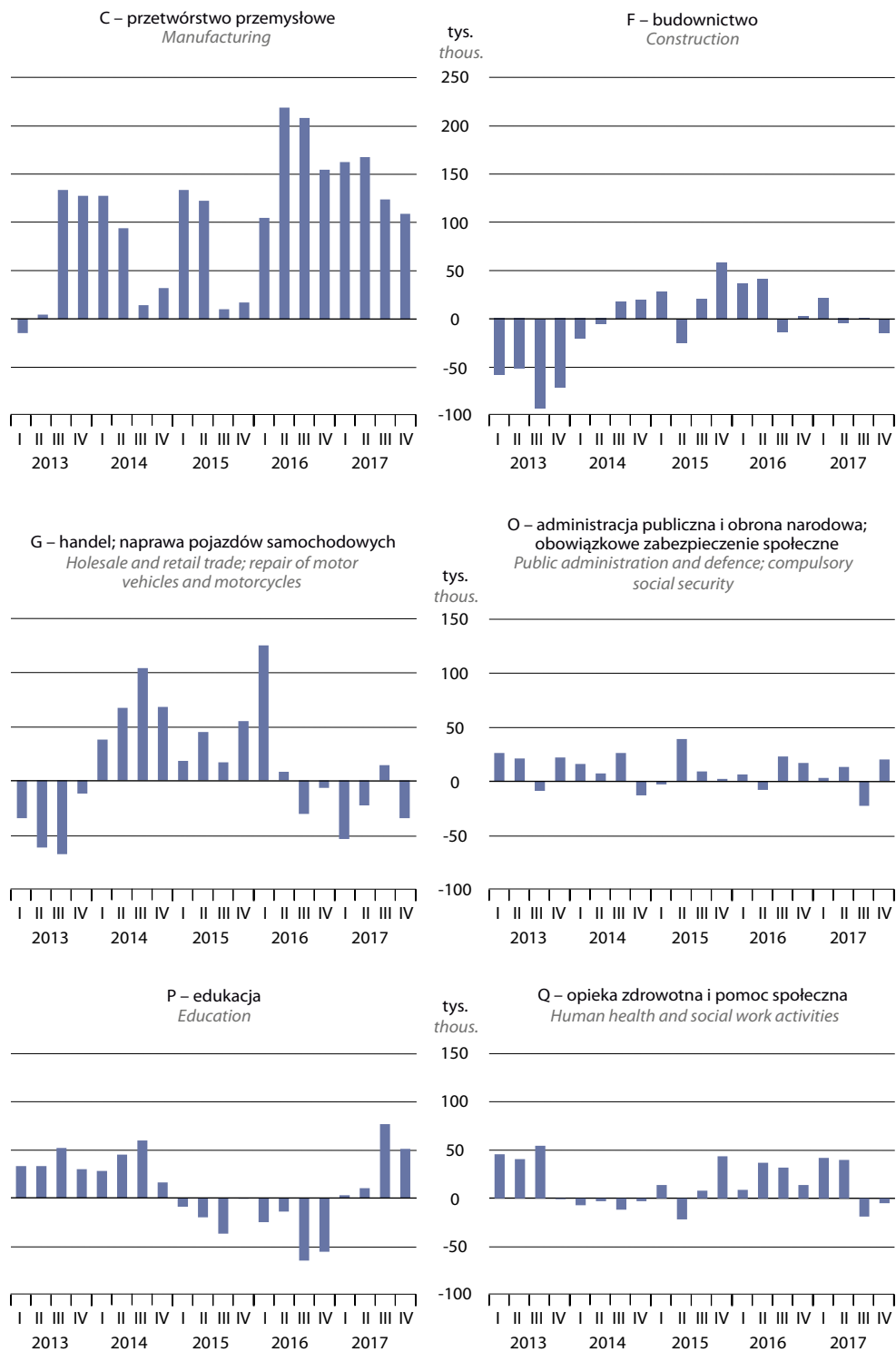
Source: Statistics Poland own research.

W podziale według sekcji PKD, w 2016 r. najwięcej osób pracujących było w sekcji C – Przetwórstwie przemysłowym – 3,4 mln osób, w sekcja G – Handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych – 2,3 mln, w sekcja A – Rolnictwie, leśnictwie i rybactwie – 1,7 mln oraz w sekcji F – Budownictwie oraz P – Edukacji – po 1,2 mln.

Wzrosła liczba pracujących w sekcji M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna i wzrost ten w 2017 r. wyniósł 4,8%. W sekcji H – Transport i gospodarka magazynowa liczba pracujących wzrosła o 4,5%, a w sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe – o 4,3%.

Spadek liczby pracujących odnotowano m.in. w sekcji L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości o 9,3%, w sekcji B – Górnictwo i wydobywanie o 7,9%, a także w sekcji D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych o 6,9%.

Wykres 71. Zmiana liczby pracujących według wybranych sekcji PKD
 Chart 71. Change in the number of employed persons by selected NACE sections

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
 Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

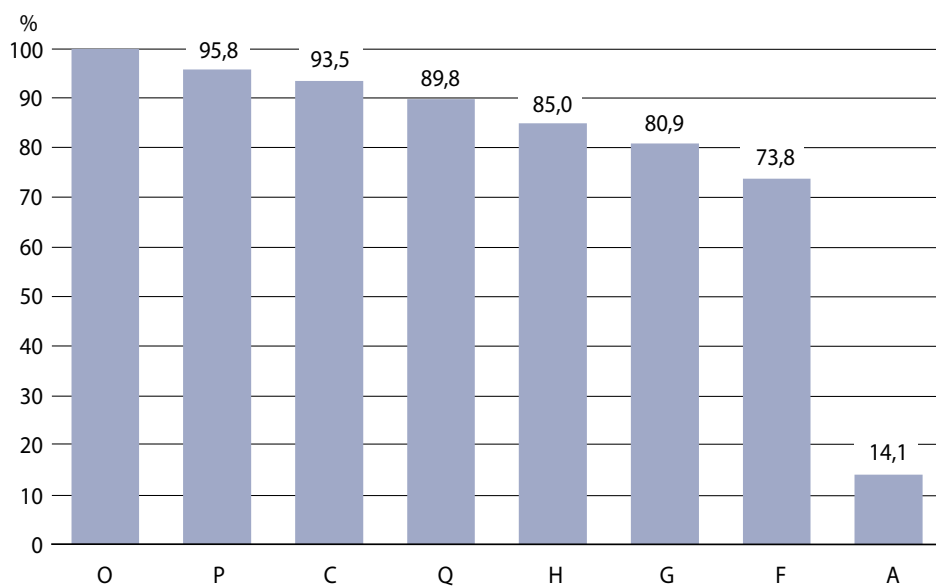
Pracujący według statusu zatrudnienia

Employed persons by employment status

Liczba pracowników najemnych (w wieku 15 lat i więcej) w Polsce w 2017 r. wyniosła 13,1 mln i była wyższa o 1,8% niż rok wcześniej. Stanowili oni 79,6% populacji osób pracujących, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. W sektorze publicznym w 2017 r. zatrudnionych było 3 894 tys. pracowników najemnych, tj. 29,8% ogółu, zaś w sektorze prywatnym 9 176 tys., tj. 70,2%. Liczba pracowników najemnych zatrudnionych w sektorze publicznym wzrosła w skali roku o 62 tys., a w sektorze prywatnym wzrost ten wyniósł 167 tys. osób. Biorąc pod uwagę największe sekcje PKD, najwyższy odsetek pracowników najemnych wśród pracujących ogółem występował w Administracji publicznej i obronie narodowej; obowiązkowych zabezpieczeniach społecznych (sekcja O), Edukacji (sekcja P), Przetwórstwie przemysłowym (sekcja C) oraz w Opiece zdrowotnej i pomocy społecznej (sekcja Q).

Wykres 72. Udział pracowników najemnych wśród pracujących ogółem w 2017 r. w największych sekcjach PKD

Chart 72. Share of employees among total number of employed persons by the biggest NACE sections

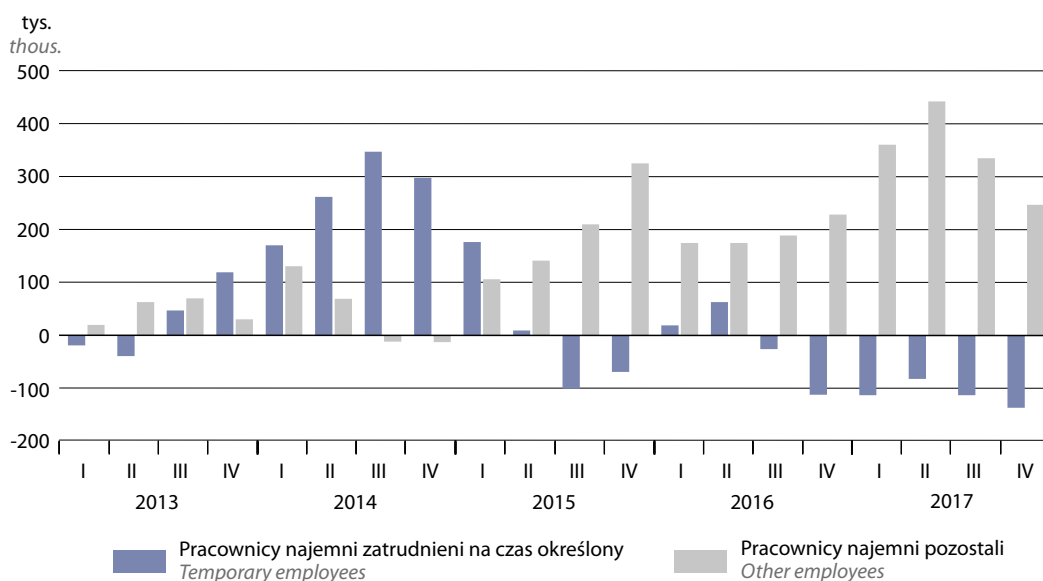

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 73. Zmiana liczby pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony i pozostałych (w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku)

Chart 73. Change in the number of temporary employees and others (compared to the same period last year)

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

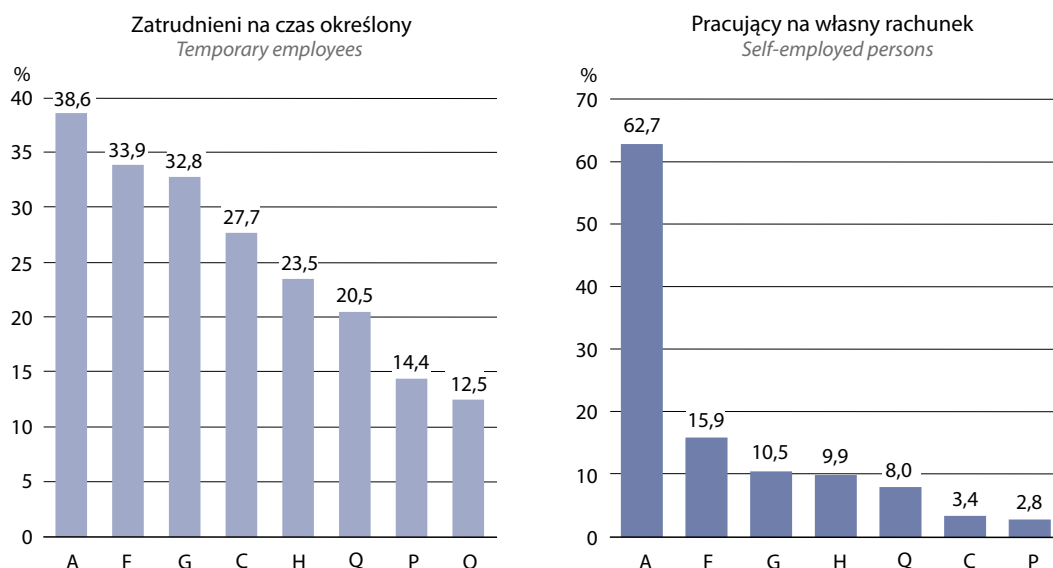
Pracownicy najemni zatrudnieni na czas określony

Temporary employees

Liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony w 2017 r. wyniosła 3,4 mln osób. Był to drugi z kolei rok spadku. W latach 2016 i 2017 spadki te wyniosły odpowiednio 0,4% i 3,1%, natomiast wcześniej, pomiędzy rokiem 2013 a 2015 liczba pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony wzrosła o 8,1%. Udział zatrudnionych na czas określony w 2017 r. stanowił 26,2% liczby pracowników najemnych ogółem. Udział ten spadł o 1,3 p. proc. w porównaniu do poprzedniego roku. Według podziału na sekcje PKD, największy odsetek pracowników najemnych zatrudnionych na czas określony występował w 2017 r. w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (sekcja A), Budownictwie (sekcja F) oraz Handlu hurtowym i detalicznym; naprawie pojazdów samochodowych (sekcja G).

Wykres 74. Udziały zatrudnionych na czas określony i pracujących na własny rachunek w 2017 r. w największych sekcjach PKD

Chart 74. Share of temporary employees and self-employed by the biggest NACE sections

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pracujący na własny rachunek oraz pomagający członkowie rodzin

Self-employed persons and contributing family workers

Liczba pracujących na własny rachunek, niezatrudniających pracowników najemnych, wyniosła 2,3 mln i w skali roku spadła o 1,1%. W 2017 r. liczba pracujących na własny rachunek stanowiła 13,8% liczby pracujących ogółem, co oznaczało spadek o 0,3 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku.

Biorąc pod uwagę podział na sekcje PKD, najwyższy odsetek pracujących na własny rachunek wśród pracujących ogółem występował w sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A) – 62,7%, w sekcji Budownictwo (F) – 15,9% oraz w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych (G) – 10,5%. Pracodawcy, tj. pracujący na własny rachunek, zatrudniający pracowników najemnych, stanowili populację 663 tys., tj. 4,0% ogółu pracujących. Liczba pracodawców w 2017 r. wzrosła (o 3,6%).

Liczba pomagających członków rodzin w 2017 r. wyniosła 429 tys. (wobec 428 tys. w poprzednim roku) i stanowiła 2,6% ogółu pracujących.

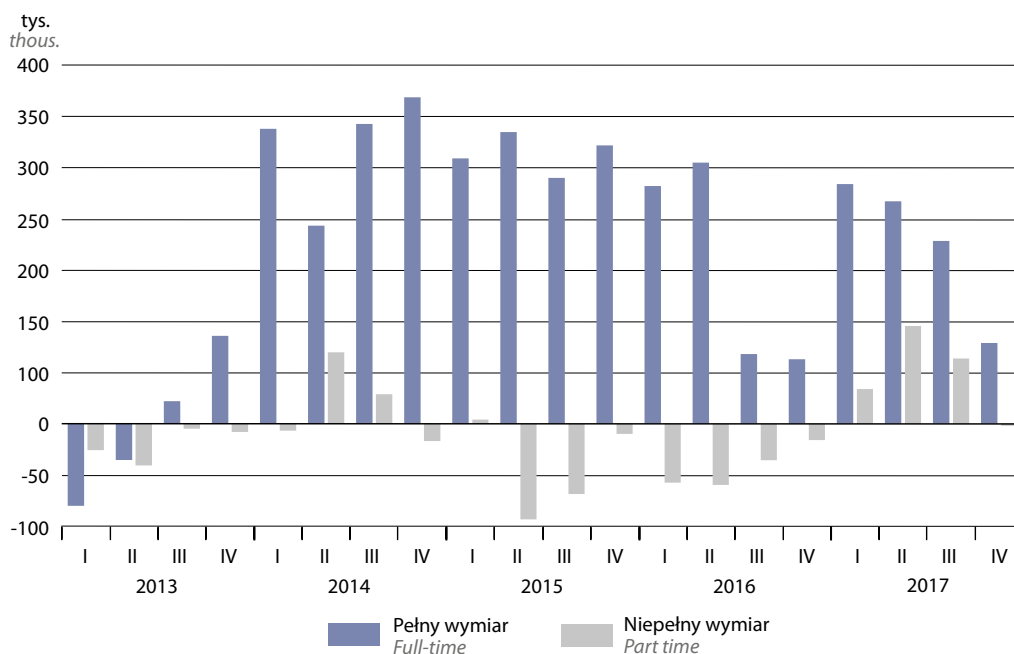
Pracujący według wymiaru czasu pracy

Employed persons by working time

Liczba pracujących (w wieku 15 lat i więcej) w niepełnym wymiarze czasu pracy w 2017 r. wyniosła 1 197 tys. osób i stanowiła 7,3% liczby pracujących ogółem (wzrost o 0,2 p. proc.). Liczba pracujących w niepełnym wymiarze, jak i jej udział wśród wszystkich osób pracujących wykazywały w ostatnich latach trend malejący. W 2013 r. udział ten wyniósł 7,8%. Według sekcji PKD, najwyższy udział pracujących w niepełnym wymiarze wśród pracujących ogółem występował w sekcji R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (17,4%), sekcji S – Pozostała działalność usługowa (16,4%) oraz sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo (15,1%).

Wykres 75. Zmiana liczby pracujących według wymiaru czasu pracy (w stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego)

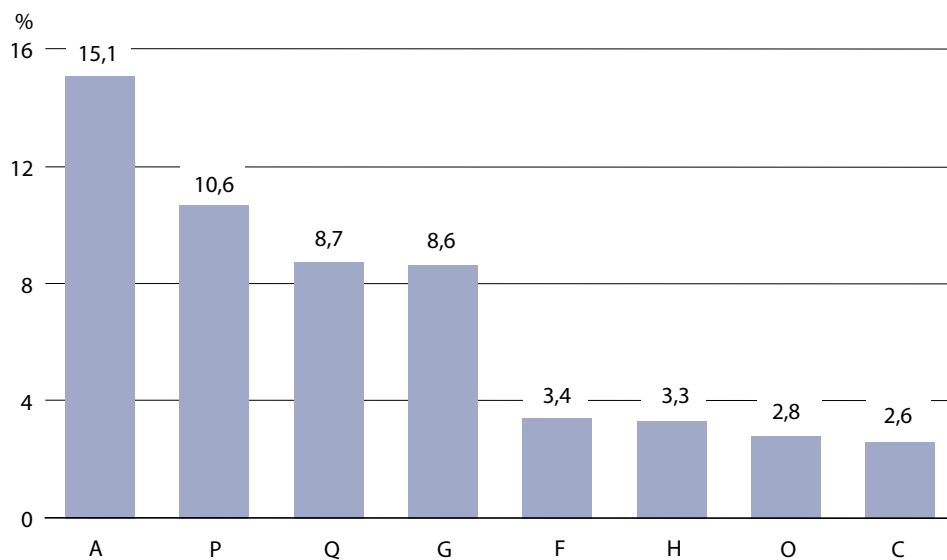
Chart 75. Change in number of employed persons by working time (compared to the corresponding period of previous year)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Wykres 76. Udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy wśród pracujących ogółem w 2017 r. w największych sekcjach PKD

Chart 76. Share of part-time employed persons among employed persons in 2017 by the biggest NACE sections

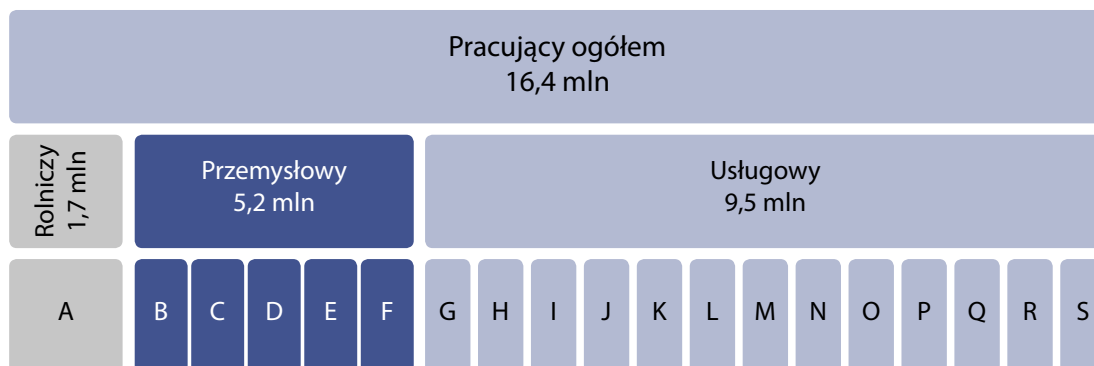
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Charakterystyka populacji pracujących w wieku 15 lat i więcej w Polsce w 2017 r. według sektorów ekonomicznych i sekcji PKD, statusu zatrudnienia oraz wymiaru czasu pracy⁹⁴

Characteristics of the employed population aged 15 and more in Poland in 2017 by economic sectors, NACE sections, employment status and working time.

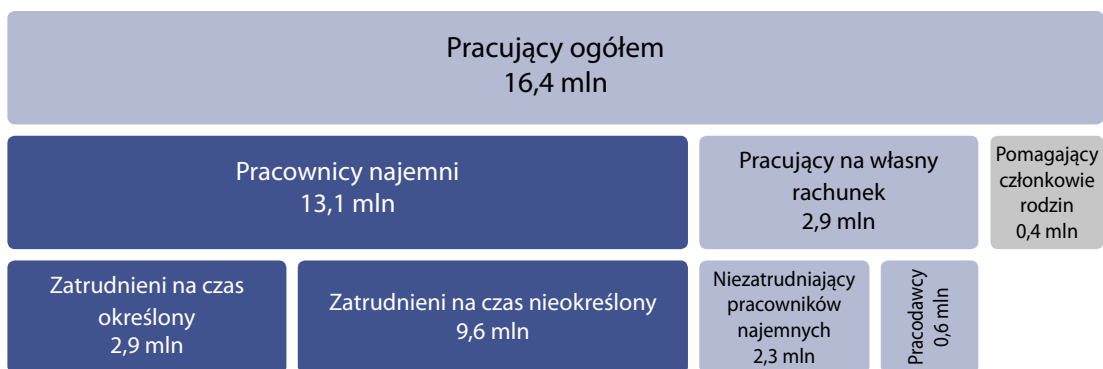
Wykres 77. Podział liczby pracujących na sektory ekonomiczne oraz sekcje PKD

Chart 77. Employed persons by economic sectors and NACE sections

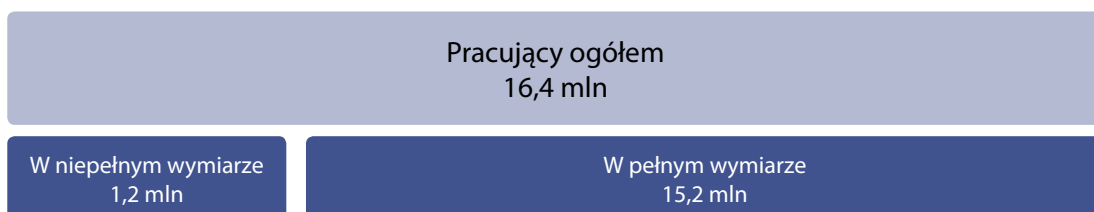
Wykres 78. Podział liczby pracujących według statusu zatrudnienia

Chart 78. Employed persons by employment status

Wykres 79. Podział liczby pracujących według wymiaru czasu pracy

Chart 79. Employed persons by working time

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.
Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

⁹⁴ Niektórych pozycjach sumy składników mogą być różne od wielkości podanych w pozycjach „ogółem”. Wynika to z zaokrągleń dokonywanych przy uogólnianiu wyników badania.

On some positions the data, when summed up, may give a different Total than the figure in the column “Total”. This due to the rounding-off done after generalizing the results of the survey.

Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców w 2017 r.*Work permits for foreigners in 2017*

Ocena faktycznej liczby cudzoziemców zatrudnionych w Polsce jest utrudniona przez fakt, że dostępne dane pochodzą ze zróżnicowanych źródeł, dotyczą różnych aspektów tego zjawiska i wykazują bardzo duże rozbieżności⁹⁵. Oprócz statystyki publicznej, źródłem danych jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych (informacje o liczbie wiz wydanych przez polskie konsulaty za granicą oraz liczbie zezwoleń na pobyt cudzoziemców), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (liczba oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi), Straż Graniczna (dane o ruchu granicznym pomiędzy Polską a krajami spoza strefy Schengen), Zakład Ubezpieczeń społecznych (liczba ubezpieczonych cudzoziemców, za których odprowadzane są składki emerytalne i rentowe).

Poniżej przedstawiono jedynie dane, które bezpośrednio dotyczą zatrudniania cudzoziemców:

1. dane, zbierane w ramach statystyki publicznej w badaniu *Zezwolenia na pracę cudzoziemców w RP*,
2. dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ukazujące liczbę oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi.

Znacząca jest różnica pomiędzy liczbą wydanych zezwoleń na pracę dla cudzoziemców (w 2017 r. było to 235,6 tys.) a liczbą oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi (1 824,5 tys. w 2017 r.). Różnica ta wynika z faktu, że liczba oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi dotyczy cudzoziemców podejmujących krótkoterminowe zatrudnienie w Polsce, bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Jak podkreśla MRPiPS⁹⁶, należy pamiętać, że liczba cudzoziemców, którzy podjęli pracę w związku z zarejestrowanym oświadczeniem nie musi być tożsama z liczbą zarejestrowanych oświadczeń. Wynika to m.in. z faktu, iż dla części cudzoziemców zarejestrowano więcej niż jedno oświadczenie. Zdarzają się też odmowy udzielenia wizy niektórym cudzoziemcom, czy też rezygnacja części cudzoziemców z przyjazdu do Polski.

Przedstawione dane, zbierane w ramach statystyki publicznej w badaniu *Zezwolenia na pracę cudzoziemców w RP* pokazują, że w 2017 r. wydano 235,6 tys. zezwoleń na pracę dla cudzoziemców, co stanowiło 184,9% w stosunku do roku 2016. Według obywatelstwa, najwięcej zezwoleń wydano obywatelom Ukrainy, których dominujący udział wśród cudzoziemców podejmujących pracę w Polsce utrzymuje się od 2013 r. Wzrasta dynamicznie udział obywateli innych państw, np. Białorusi, Nepalu, Mołdawii.

Tablica 30. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców według kraju obywatelstwa*Table 30. Work permits for foreigners by country of citizenship*

Kraj obywatelstwa Country of citizenship	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thous.)					
	2013	2014	2015	2016	2017	2016=100
Ogółem <i>Total</i>	39,1	43,7	65,8	127,4	235,6	184,9
Ukraina <i>Ukraine</i>	20,4	26,3	50,5	106,2	192,5	181,3
Białoruś <i>Belarus</i>	2,0	1,8	2,0	4,9	10,5	214,3
Nepal <i>Nepal</i>	0,5	0,4	0,6	1,2	7,1	591,7
Indie <i>India</i>	1,3	1,2	1,4	1,8	3,9	216,7
Mołdowa <i>Moldova</i>	0,7	1,0	1,5	2,8	3,8	135,7
Bangladesz <i>Bangladesh</i>	0,3	0,3	0,3	0,7	2,4	342,9
Rosja <i>Russia</i>	0,8	0,7	0,6	1,0	1,4	140,0
Uzbekistan <i>Uzbekistan</i>	0,9	1,1	1,4	0,8	1,4	175,0
Azerbejdżan <i>Azerbaijan</i>	0,0	0,1	0,1	0,2	1,3	650,0
Chiny <i>China</i>	3,1	2,1	1,3	1,2	1,2	100,0
Turcja <i>Turkey</i>	1,0	0,7	0,6	0,7	1,2	171,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.

Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

⁹⁵ NBP, *Kwartalny raport o rynku pracy w I kw. 2017r. Analizy pogłębione. Ramka nr 2. Co wiemy o liczbie emigrantów w Polsce*, http://www.nbp.pl/publikacje/rynek_pracy/rynek_pracy_2017_1kw.pdf

⁹⁶ <https://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/>

Najwięcej zezwoleń na pracę dla cudzoziemców wydano w 2017 r. dla podmiotów działających w ramach sekcji PKD Budownictwo, natomiast spadek zanotowano w przypadku gospodarstw domowych zatrudniających pracowników.

Tablica 31. Zezwolenia na pracę dla cudzoziemców wydane w 2017 r. według wybranych sekcji PKD

Table 31. *Work permits for foreigners issued in 2017 by selected NACE sections*

Sekcja PKD NACE section	Liczba wydanych zezwoleń na pracę (w tys.) Numbers of work permits issued (in thous.)
Budownictwo <i>Construction</i>	46,5
Transport i gospodarka magazynowa <i>Transportation and storage</i>	32,8
Przetwórstwo przemysłowe <i>Manufacturing</i>	25,0
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna <i>Professional, scientific and technical activities</i>	17,5
Handel hurtowy i detaliczny <i>Wholesale and retail trade</i>	13,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPiPS.

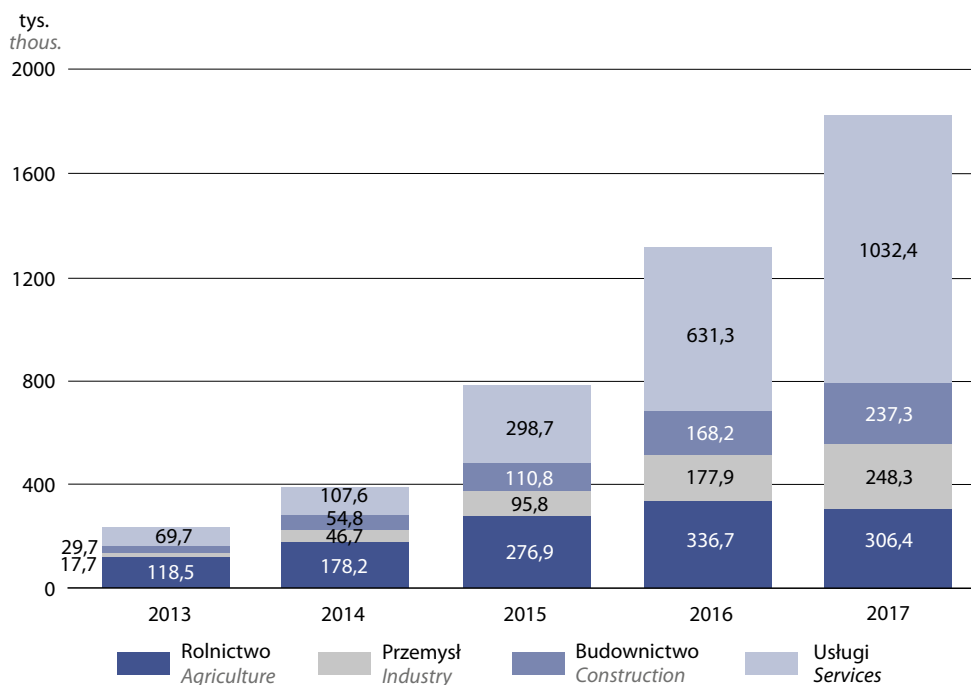
Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Jak zaznaczono powyżej, dane mówiące o liczbie oświadczeń pracodawców z Polski o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi różnią się znacznie od danych o liczbie wydanych zezwoleń na pracę i wymagają krytycznej oceny, ale jednocześnie są one istotnym źródłem wiedzy o dynamice i strukturze podaży pracy dla pracowników spoza Polski. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej szacuje, że w 2017 r. ok. 82 tys. pracodawców rejestrowało oświadczenia o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi. W 2017 r. pracodawcy zarejestrowali w powiatowych urzędach pracy 1 824,5 tys. oświadczeń o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, czyli o 38,8% więcej niż w 2016 r. Większość, bo 1 714,9 tys. (94,0%) oświadczeń dotyczyła obywateli Ukrainy, ale ich udział w strukturze wszystkich oświadczeń zmniejszył się o 2,0 p. proc. w stosunku do roku 2016. Widocznie zwiększył się natomiast odsetek obywateli Białorusi (o 1,5 p. proc.)

Wśród zarejestrowanych oświadczeń wzrósł udział oświadczeń pracodawców z sektora usług, które stanowiły 56,6%, podczas gdy w 2013 r. było to jedynie 29,6%. Jednocześnie spadł udział oświadczeń z sektora rolnictwa.

Wykres 80. Liczba oświadczeń pracodawców, zarejestrowanych przez powiatowe urzędy pracy, o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w podziale na sektory gospodarki

Chart 80. Number of employers' declarations on the intention to entrust work to a foreigner, registered by powiat labor offices by economic sectors

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRPIPS.

Source: own elaboration based on Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Popyt na pracę

The demand for labour

Wyniki badania GUS dotyczące popytu na pracę⁹⁷ wskazywały, że w 2017 r. nadal, jak w roku poprzednim, liczba tworzonych miejsc pracy przeważała nad liczbą likwidowanych miejsc pracy. W 2017 r. zwiększyła się liczba nowo utworzonych miejsc pracy (o 12,2%) wobec poprzedniego roku i wyniosła 694,1 tys. Znacząca większość, bo 89,5% nowych miejsc pracy powstało w sektorze prywatnym, a 10,5% w sektorze publicznym.

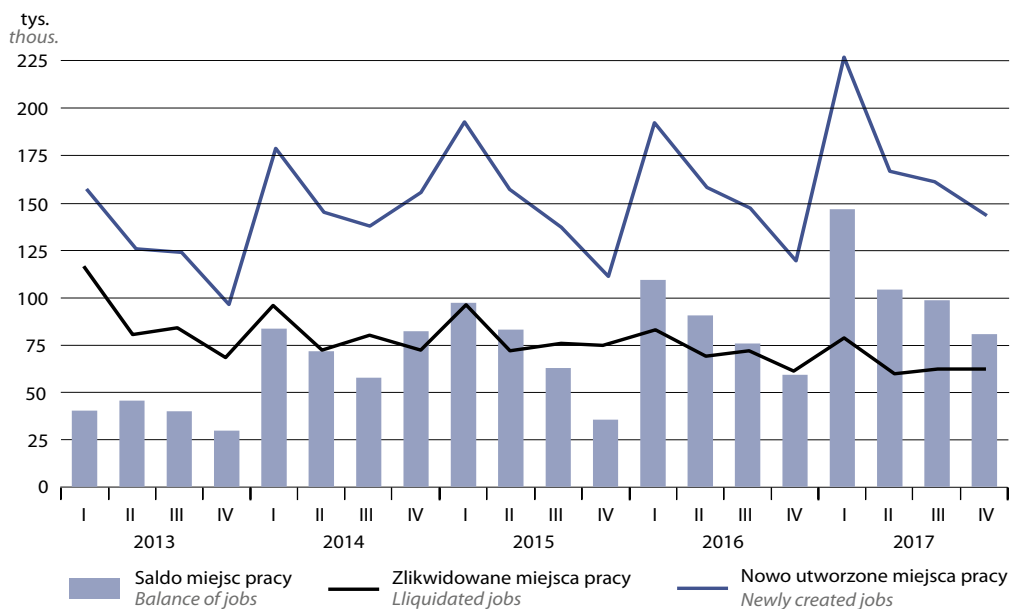
Najwięcej nowych miejsc pracy zostało utworzonych w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (47,7%), a najmniej w jednostkach, w których pracuje powyżej 49 osób (25,8%). Nowe miejsca pracy tworzono przede wszystkim w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 159,4 tys. (tj. 23,0% ogółu nowo utworzonych miejsc pracy), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 125,2 tys. (18,0%) oraz budownictwa (sekcja F) – 79,1 tys. (11,4%).

Zlikwidowano 264,2 tys. miejsc pracy, najwięcej w podmiotach prowadzących działalność w zakresie handlu; napraw pojazdów samochodowych (sekcja G) – 68,6 tys., przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) – 40,9 tys. i budownictwa (sekcja F) – 34,4 tys.; przede wszystkim w sektorze prywatnym (90,7%) oraz w jednostkach o liczbie pracujących do 9 osób (45,9%).

Jednocześnie zwiększyła się różnica pomiędzy nowo utworzonymi a zlikwidowanymi miejscami pracy (saldo miejsc pracy) i wyniosła 429,9 tys. w 2017 r., podczas gdy w poprzednim roku było to 334,5 tys.

⁹⁷ GUS, *Popyt na pracę w 2016 r., (2017)*, Warszawa.

Wykres 81. Nowo utworzone miejsca pracy, zlikwidowane miejsca pracy oraz saldo miejsc pracy
 Chart 81. *Newly created jobs, liquidated jobs and the balance of jobs*

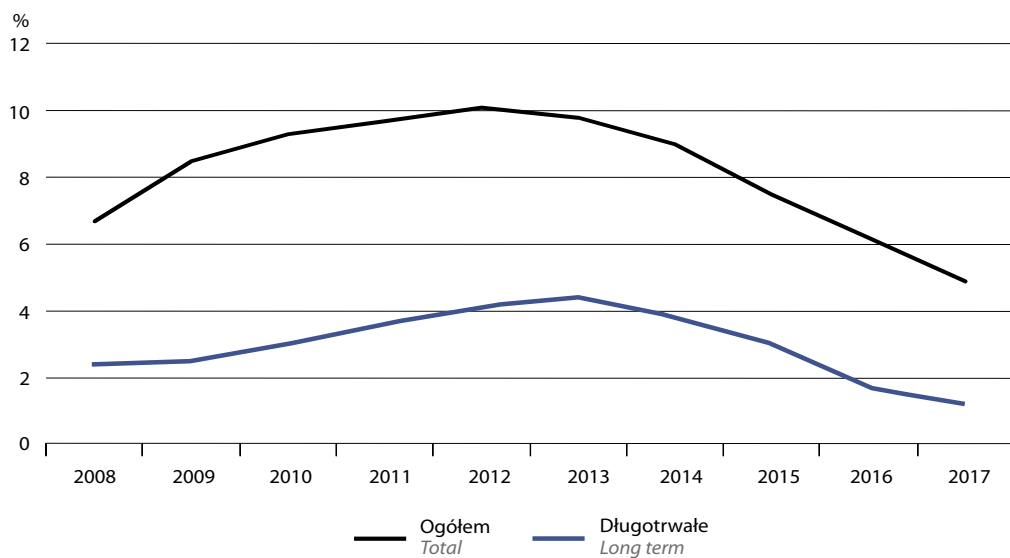
Uwaga: dane do 2009 r. nie są w pełni porównywalne z danymi od 2010 r. ze względu na zmiany metodologiczne w badaniu BAEL.

Note: data up to 2009 Not fully comparable with data from 2010. Due to methodological changes in the BAEL study.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Wykres 82. Stopa bezrobocia ogółem oraz stopa bezrobocia długotrwałego
 Chart 82. *Total unemployment rate and long-term unemployment rate*

Uwaga: dane do 2009 r. nie są w pełni porównywalne z danymi od 2010 r. ze względu na zmiany metodologiczne w badaniu BAEL.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Note: data up to 2009 Not fully comparable with data from 2010. Due to methodological changes in the BAEL study.

Source: own elaboration based on Statistics Poland data.

Bezrobotni

Unemployed persons

Liczba osób bezrobotnych (w wieku 15–74 lata) zgodnie z Badaniem Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2017 r. w Polsce wyniosła 0,8 mln i była niższa o 219 tys. niż w poprzednim roku. Stopa bezrobocia dla osób w wieku 15–74 lata była równa 4,9% i była niższa o 1,3 p. proc. wobec poprzedniego roku. Stopa bezrobocia wśród osób młodych w wieku 15–24 lata wyniosła 14,8% i zmniejszyła się o 2,9 p. proc. wobec poprzedniego roku. Najniższa stopa bezrobocia występowała w 2017 r. wśród osób w wieku 55–64 lata (3,7%), a także w wieku 55–59/64 lata (3,9%). W 2017 r. w Polsce obniżyła się skala bezrobocia długotrwałego, tj. osób poszukujących pracy 13 miesięcy i dłużej. Stopa bezrobocia długotrwałego wyniosła 1,2% i była niższa o 0,5 p. proc. niż rok wcześniej. Stopa bezrobocia wśród absolwentów szkół wyższych⁹⁸ w 2017 r. wyniosła 13,6% i była niższa o 2,1 p. proc. niż w poprzednim roku. W ostatnich latach wskaźnik ten wykazywał dużo wyższe wartości – w 2012 r. było to 20,3%.

Tablica 32. Stopa bezrobocia dla wybranych grup wieku

Table 32. Unemployment rate by selected groups of age

Wiek Age	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %									
15–74	7,1	8,2	9,6	9,6	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2	4,9
15–24	17,3	20,6	23,7	25,8	26,5	27,3	23,8	20,8	17,7	14,8
25–54	6,1	6,9	8,3	8,2	8,8	9,0	7,9	6,6	5,4	4,2
55–64	5,3	6,3	7,1	6,9	7,5	7,7	6,8	5,5	4,4	3,7
18–59/64	7,0	8,3	9,8	9,8	10,3	10,5	9,2	7,7	6,3	5,0
18–24	17,4	20,9	23,9	26,0	26,8	27,6	24,1	20,9	17,7	14,9
55–59/64	5,5	6,6	7,5	7,3	7,8	8,0	7,2	5,7	4,7	3,9

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Bezrobocie rejestrowane

Registered unemployment

Oprócz bezrobocia mierzonego w ramach metodologii BAEL w Polsce pozyskuje się także informacje na temat bezrobocia rejestrowanego. Dane te są zbierane w ramach statystyki publicznej ze sprawozdawczości Powiatowych i Wojewódzkich Urzędów Pracy. Definicja bezrobotnego zarejestrowanego znajduje się w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dane prezentowane są według stanu na koniec okresu. W końcu 2017 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 1 082 tys., co przekładało się na stopę bezrobocia równą 6,6%, tj. o 1,7 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Bierni zawodowo

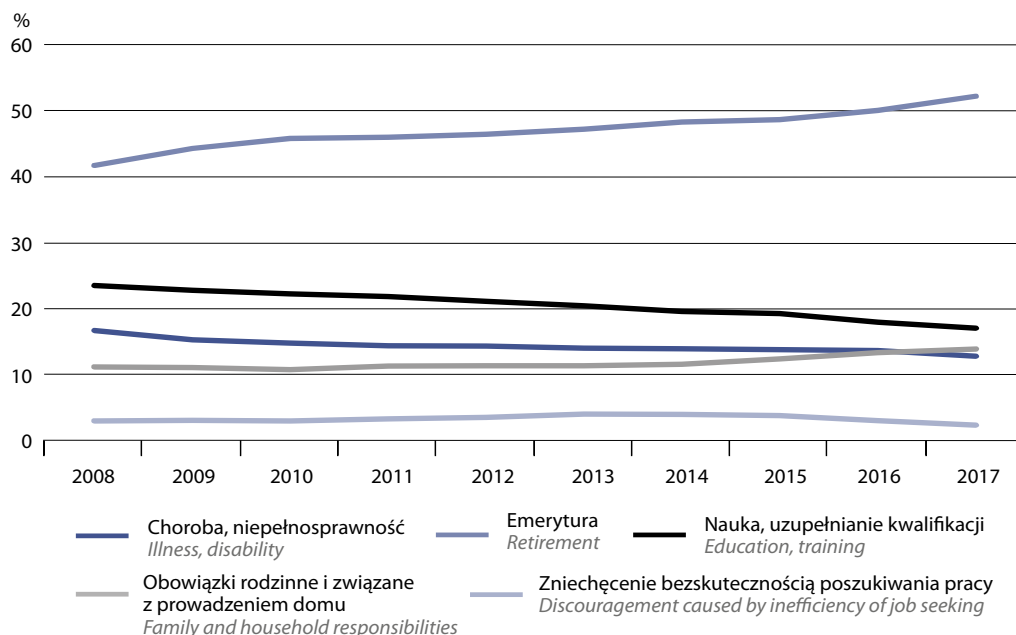
Economically inactive population

Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej bierni zawodowo to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, i które w badanym tygodniu:

1. nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały;
2. nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były gotowe do jej podjęcia;
3. nie pracowały i nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie.

⁹⁸ Osoby w wieku 15–30 lat, które ukończyły szkołę w okresie ostatnich 12 miesięcy i nie kontynuują nauki.

Wykres 83. Odsetek osób biernych zawodowo ze względu na przyczyny bierności
 Chart 83. Percentage of economically inactive persons by reasons for inactivity

Uwaga: dane do 2009 r. nie są w pełni porównywalne z danymi od 2010 r. ze względu na zmiany metodologiczne w badaniu BAEL.
 Źródło: dane GUS (BAEL).

Note: Data up to 2009 are not fully comparable with data from 2010 due to methodological changes in the LFS survey.

Source: GUS (LFS) data.

Liczba biernych zawodowo w Polsce w 2017 r. wyniosła średniorocznie 13 328 tys. osób, tj. o 0,9% mniej niż rok wcześniej. Najliczniejszą grupę osób wśród biernych zawodowo stanowiły osoby wskazujące emeryturę jako przyczynę bierności zawodowej (6 853 tys., tj. 51,4%), w następnej kolejności osoby wskazujące naukę i uzupełnianie kwalifikacji (2 315 tys., tj. 18,0%), obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (1 818 tys., tj. 13,6%), chorobę, niepełnosprawność (1 719 tys., tj. 12,9%). Ponadto, 339 tys. osób, tj. 3,0% biernych zawodowo było zniechęconych bezskutecznością poszukiwania pracy (tj. przekonanych o niemożności znalezienia pracy oraz tych, którzy wyczerpali wszystkie znane im możliwości znalezienia pracy). W latach 2013–2017 wśród ogółu biernych zawodowo najbardziej dynamicznie rósł udział osób biernych zawodowo ze względu na emeryturę.

Tablica 33. Bierność zawodowa i jej przyczyny
Table 33 Economic inactivity by reasons

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w tys. <i>in thous.</i>				
Ogółem <i>Total</i>	13 676	13 556	13 574	13 443	13 328
Choroba, niepełnosprawność <i>Illnes, disability</i>	1 904	1 876	1 860	1 822	1 719
Emerytura <i>Retirement</i>	6 453	6 545	6 602	6 728	6 853
Nauka, uzupełnianie kwalifikacji <i>Education training</i>	2 786	2 642	2 603	2 402	2 315
Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu <i>Family and household responsibilities</i>	1 543	1 557	1 667	1 784	1 818
Zniechęcenie bezskutecznością poszukiwania pracy <i>Discouragement caused by inefficiency of job seeking</i>	537	526	499	397	339
w tym: <i>of which:</i>					
wyczerpane wszystkie znane możliwości poszukiwania pracy <i>tried every known method of job search</i>	255	257	241	188	155
przekonanie o niemożności znalezienia pracy <i>convinced of impossibility to find work</i>	283	269	258	208	184

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy

Unused potential labour resources

W ciągu okresu transformacji, gdy jednym z największych problemów polskiego rynku pracy było wysokie bezrobocie, kwestia pozostałych kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy nie była traktowana jako pierwszoplanowa. Obecnie, wobec dynamicznego spadku stopy bezrobocia (w 2017 r. do przeciętnie 4,9% w grupie wieku 15–74 lata według BAEL), problem rezerwy niewykorzystanych zasobów pracy staje się bardziej istotny, szczególnie z uwagi na równoległe występujący spadek liczby osób w wieku produkcyjnym. Z powodu starzenia się społeczeństwa polski rynek pracy czeka nie tylko niedobór pracowników z tego wynikający, ale także stale rosnący udział w zatrudnieniu osób w wieku powyżej 50 roku życia. Aby rozwiązać te problemy, konieczne będzie aktywizowanie niewykorzystanych zasobów pracy⁹⁹. Zgodnie z metodologią przyjętą przez Eurostat¹⁰⁰, do zbiorowości niewykorzystanych zasobów pracy, poza bezrobotnymi, zalicza się:

- grupę niepełnozatrudnionych,
- grupę biernych zawodowo poszukujących pracy, ale nie gotowych do jej podjęcia,
- grupę biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia.

W 2017 r. suma niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wraz z osobami bezrobotnymi wynosiła 1 610 tys. (spadek o 15,7% w stosunku do 2016 r.), a jej udział wśród osób aktywnych zawodowo stanowił 9,3%. W ciągu ostatnich 5 lat udział ten zmniejszył się o 7,6 p. proc. Na uwagę zasługuje fakt, że liczba osób w poszczególnych kategoriach niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy spadała w ciągu ostatnich 5 lat, ze szczególnym uwzględnieniem kategorii bezrobotnych, a także biernych zawodowo nieposzukujących pracy, ale gotowych do jej podjęcia. Liczba kobiet w kategorii niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy wynosiła 818 tys., co stanowiło 50,8% wielkości ogółem. W ciągu ostatnich 5 lat udział kobiet w tej kategorii zmniejszył się o 1,0 p. proc.

⁹⁹ Z. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 227.

¹⁰⁰ GUS, *Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL). Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniających populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP*, (2011), Warszawa.

Tablica 34. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy
Table 34. Unused potential labour resources

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013		2014		2015		2016		2017	
	w tys. <i>in thous.</i>									
	razem <i>total</i>	w tym kobiety <i>of which females</i>	razem <i>total</i>	w tym kobiety <i>of which females</i>	razem <i>total</i>	w tym kobiety <i>of which females</i>	razem <i>total</i>	w tym kobiety <i>of which females</i>	razem <i>total</i>	w tym kobiety <i>of which females</i>
Pracujący (bez osób niepełnozatrudnionych) <i>Employed persons (excluding part-time employed persons)</i>	15 167	6 686	15 449	6 832	15 731	7 005	15 891	7 080	16 150	7 189
Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy <i>Unused potential labour resources</i>										
Niepełnozatrudnieni <i>Part-time employed persons</i>	365	228	377	239	322	202	272	172	241	157
Bezrobotni <i>Unemployed persons</i>	1 793	866	1 567	752	1 304	603	1 063	482	844	380
Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia <i>Economically inactive persons seeking a job but not ready to take it</i>	93	52	97	55	103	57	97	52	90	51
Bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia <i>Economically inactive persons seeking a job but ready to take it</i>	681	373	652	366	560	311	477	262	435	230
Pozostali bierni zawodowo <i>Others economically inactive persons</i>	10 428	6 338	10 311	6 256	10 391	6 302	10 281	6 270	10 224	6 276

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie

Average monthly wages and salaries

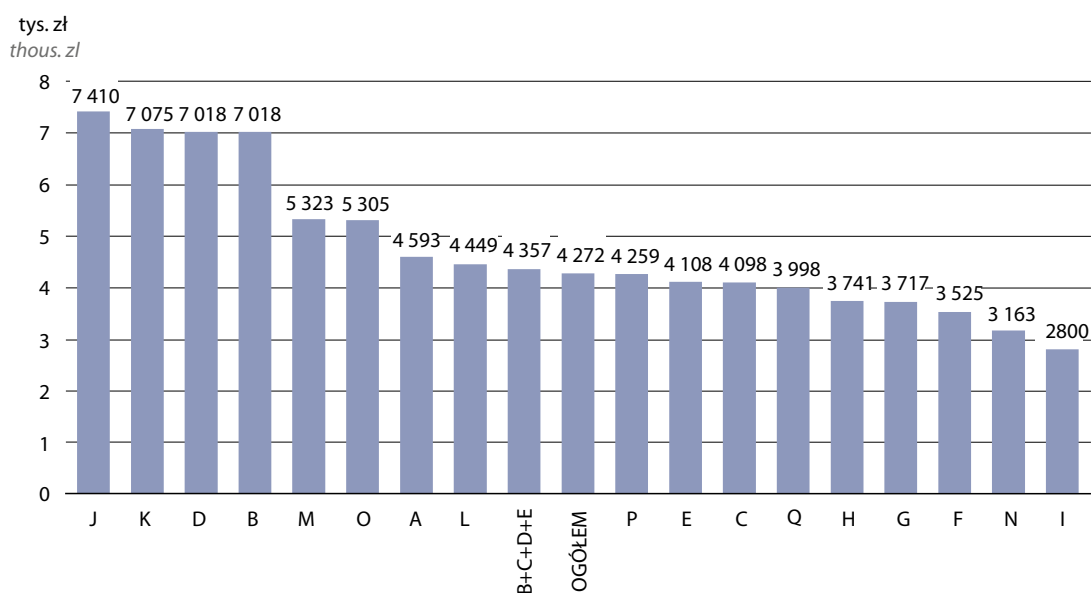
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2017 r. wyniosło 4 272 zł i było wyższe o 5,4% niż w 2016 r., tj. rosło w wyższym tempie niż w poprzednim roku (3,7%). W sektorze przedsiębiorstw przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 4 530 zł i było wyższe o 5,9%. Najwyższe przeciętne wynagrodzenie występowało w sekcji informacja i komunikacja (sekcja J) – 7 410 zł. W następnej kolejności najwyższe wynagrodzenia odnotowano w działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K) – 7 075 zł, w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (sekcja D) – 7 018 zł oraz w górnictwie i wydobywaniu (sekcja B), gdzie również wyniosło 7 018 zł. Najniższe przeciętne wynagrodzenia występowały w zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) – 2 800 zł oraz w administrowaniu i działalności wspierającej (sekcja N) – 3 163 zł.

Tablica 35. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej oraz płaca minimalna
 Table 35. Average monthly wages and salaries in national economy and minimum wage

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej (w zł) Average monthly wages and salaries in national economy (in zł)	3 650	3 777	3 908	4 052	4 272
Płaca minimalna (w zł) Minimum wage (in zł)	1 600	1 680	1 750	1 850	2 000
Udział płacy minimalnej w przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu (w %) Share of minimum wage in average monthly wages and salaries (in %)	43,7	44,4	44,8	45,7	46,8

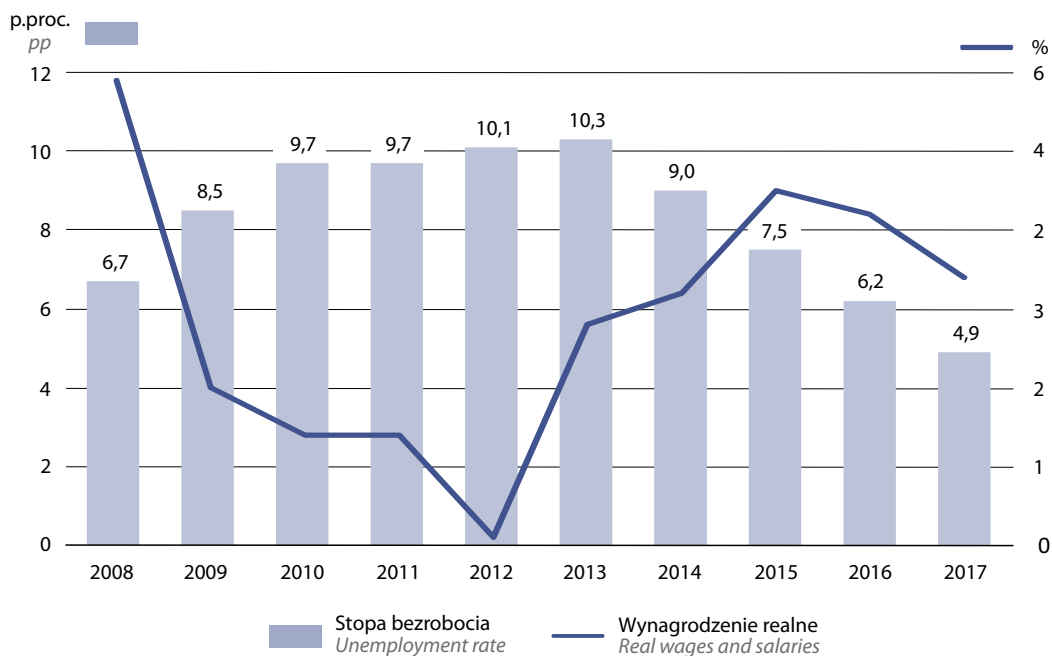
Źródło: GUS, *Biuletyn Statystyczny*, dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.
 Source: Statistics Poland: *Statistical bulletin*, Ministry of Family, Labour and Social Policy data.

Wykres 84. Przeciętne nominalne wynagrodzenie według sekcji PKD w 2017 r.
 Chart 84. Average nominal wages and salaries by NACE sections in 2017

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Wykres 85. Poziom wynagrodzenia realnego i zmiana stopy bezrobocia w latach 2008–2017
 Chart 85. Level of real wages and salaries and change in the unemployment rate in 2008–2017

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Płaca minimalna w 2017 r. wynosiła 2 000 zł i była wyższa o 8,1% niż rok wcześniej. Płaca minimalna stanowiła 46,8% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, co oznaczało wzrost o 1,1 p. proc. wobec 2016 r.

W sektorze przedsiębiorstw w 2017 r. wynagrodzenia w ujęciu realnym wzrosły o 3,9% w porównaniu z poprzednim rokiem. W sferze budżetowej wynagrodzenia realne wzrosły o 1,6%. Jednocześnie wynagrodzenia realne w korpusie służby cywilnej wzrosły o 2,8%¹⁰¹, przy wzroście liczby etatów o 0,4%.

4. Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych w Polsce

4. Income situation of households in Poland

W 2017 r. sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce uległa wyraźnej poprawie¹⁰², na co wpływ miała między innymi znacząca poprawa warunków na rynku pracy, a także udzielane przez pełny rok wsparcie z rządowego programu Rodzina 500+ w wysokości 23,8 mld zł¹⁰³. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody i więcej wydawały. Wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami, co dało gospodarstwom domowym możliwość większego oszczędzania.

¹⁰¹ KPRM, *Sprawozdanie Szefa Służby Cywilnej o stanie służby cywilnej i realizacji zadań tej służby w 2017 r.*, (2018), Warszawa.

¹⁰² GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2017 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, Notatka informacyjna, (2018), Warszawa.

¹⁰³ https://www.mf.gov.pl/documents/764034/6401579/20180601_Omowienie+sprawozdania+za+2017+r.pdf

Dochód rozporządzalny gospodarstw domowych

Available income of households

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2017 r. wyniósł 1 598 zł. Jego wartość realna zwiększyła się o 6,3%. Był to piąty kolejny rok wzrostu wartości realnej dochodu rozporządzalnego.

Wartość realna dochodów rosła we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. Najwyższy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny występował wśród gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek. Kształtował się na poziomie 1 919 zł i był realnie wyższy o 5,1% niż w 2016 r. Jednocześnie dochód w tej grupie gospodarstw domowych był o 20,1% wyższy od średniego dochodu w gospodarstwach ogółem. W gospodarstwach domowych pracowników dochód wyniósł 1 608 zł i w cenach realnych zwiększył się o 5,6%. W grupie gospodarstw domowych emerytów dochód wyniósł 1 630 zł i był realnie wyższy o 1,6% niż w poprzednim roku. Najniższym przeciętnym miesięcznym dochodem rozporządzalnym na osobę w 2017 r. dysponowały gospodarstwa domowe rencistów (1 296 zł) i choć wzrósł on realnie o 8,9%, to był o 18,9% niższy od średniej ogólnopolskiej. Najwyższy wzrost realnego przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę wystąpił w grupie gospodarstw domowych rolników (o 34,0%). Tak wysoki wzrost wynikał ze wzrostu realnych dochodów z indywidualnego gospodarstwa rolnego – o 47,1% oraz w mniejszym stopniu ze świadczeń społecznych – o 17,4%.

Tablica 36. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Table 36. Average monthly available income per capita in households

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł Nominal value in current prices in zł					
Ogółem Total	1 299	1 340	1 386	1 475	1 598
Pracownicy Employees	1 306	1 349	1 387	1 495	1 608
Pracujący na własny rachunek Self-employed	1 581	1 632	1 739	1 792	1 919
Emeryci Retirees	1 415	1 458	1 510	1 569	1 630
Renciści Pensioners	1 007	1 072	1 114	1 164	1 296
Rolnicy Farmers	1 156	1 051	1 046	1 151	1 576
Realny, rok poprzedni = 100 In real terms, previous year = 100					
Ogółem Total	100,7	103,2	104,3	107,0	106,3
Pracownicy Employees	100,4	103,3	103,8	108,4	105,6
Pracujący na własny rachunek Self-employed	102,2	103,2	107,6	103,7	105,1
Emeryci Retirees	102,1	103,0	104,1	104,5	101,6
Renciści Pensioners	100,1	106,4	104,4	104,6	108,9
Rolnicy Farmers	105,6	91,3	101,2	111,0	134,0

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki gospodarstw domowych

Expenditures of households

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę, na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, w 2017 r. wyniosły 1 176 zł. W cenach realnych wydatki te były wyższe o 1,9% w porównaniu z 2016 r. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w 2017 r. wyniósł 73,6% i był niższy o 3,1 p. proc. niż w roku poprzednim. W latach 2013–2016 udział ten również zmniejszał się (w 2013 r. wynosił 81,7%). Według podziału na grupy społeczno-ekonomiczne, najwyższy odsetek wydatków w dochodzie zaobserwowano wśród osób z gospodarstw domowych rencistów, gdzie wyniósł on 87,4%. Najniższy odsetek wydatków w dochodzie wystąpił wśród gospodarstw domowych rolników (55,1%), co jest związane z wysokim wzrostem ich dochodów.

Tablica 37. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
Table 37. Average monthly expenditures per capita in households

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Wartość nominalna w cenach bieżących w zł <i>Nominal value in current prices in zł</i>					
Ogółem <i>Total</i>	1 062	1 079	1 091	1 132	1 176
Pracownicy <i>Employees</i>	1 050	1 063	1 076	1 123	1 168
Pracujący na własny rachunek <i>Self-employed</i>	1 288	1 302	1 311	1 315	1 368
Emeryci <i>Retirees</i>	1 198	1 203	1 221	1 266	1 296
Renciści <i>Pensioners</i>	945	966	997	1 040	1 132
Rolnicy <i>Farmers</i>	785	799	779	815	868
Udział wydatków w dochodzie w % <i>Share of expenditures in income in %</i>					
Ogółem <i>Total</i>	81,7	80,5	78,7	76,7	73,6
Pracownicy <i>Employees</i>	80,4	78,8	77,6	75,1	72,6
Pracujący na własny rachunek <i>Self-employed</i>	81,5	79,8	75,4	73,4	71,3
Emeryci <i>Retirees</i>	84,6	82,5	80,9	80,7	79,5
Renciści <i>Pensioners</i>	93,9	90,1	89,5	89,3	87,4
Rolnicy <i>Farmers</i>	67,9	76,1	74,5	70,8	55,1

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe w 2017 r., tak jak w latach poprzednich, miały najwyższy udział w wydatkach ogółem. Udział ten wyniósł 24,3% i był wyższy niż w roku poprzednim o 0,1 p. proc. Drugi co do wielkości udział stanowiły wydatki związane z utrzymaniem mieszkania lub domu i nośnikami energii, tj. 19,5% (w 2016 r. było to 19,6%).

Ubóstwo w Polsce

Poverty in Poland

W 2017 r. zaobserwowano dalszy spadek zasięgu ubóstwa skrajnego oraz ubóstwa relatywnego we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych. W ubóstwie skrajnym żyło prawie 4,3% osób (w 2016 r. było to 4,9%), a w ubóstwie relatywnym 13,4% osób (wobec 13,9% rok wcześniej)¹⁰⁴. Ograniczenie rozmiarów ubóstwa skrajnego i relatywnego dotyczyło większości badanych grup ludności.

Rok 2017 odznaczał się znaczącym spadkiem zasięgu ubóstwa skrajnego wśród samotnych matek lub ojców z dziećmi na utrzymaniu (spadek wartości wskaźnika o 3,1 p. proc. do poziomu 2,5%), gospodarstw domowych z przynajmniej 1 dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności (3,4 p. proc. do poziomu 4,9%) oraz rodzin z co najmniej 3 dziećmi w wieku 0–17 lat (2,3 p. proc. do poziomu 7,6%). Pomimo ogólnej poprawy sytuacji, w przypadku niektórych grup gospodarstw domowych odnotowano w 2017 r. zbliżony lub nieznacznie wyższy zasięg ubóstwa niż w 2016 r. (były to gospodarstwa domowe emerytów oraz osób pracujących na własny rachunek, gospodarstwa jednoosobowe, gospodarstwa osób starszych w wieku 65 lat i więcej oraz osób żyjących w gospodarstwach, w których głowa gospodarstwa legitymowała się średnim lub wyższym wykształceniem oraz mieszkańcy największych miast).

Świadczenie Rodzina 500+ w 2017 r.

The Family 500+ Program Benefits in 2017

Wsparcie z rządowego programu Rodzina 500+ w 2017 r. objętych było 3,85 mln dzieci do 18 lat. W całej Polsce świadczeniem tym objętych było 57,2% wszystkich dzieci do 18 lat. Na wsi odsetek ten wynosił 64%, w gminach miejskich 51%, a w miejsko-wiejskich 60%. Do rodzin trafiło prawie 23,5 mld zł¹⁰⁵. Wsparcie z programu Rodzina 500+ trafiło do ponad 2,6 mln rodzin, z czego 381 tys. to rodziny wielodzietne. Świadczenie otrzymało 726 tys. rodzin z jednym dzieckiem do 18 roku życia. Rodzin pobierających świadczenie z dwojgiem dzieci było ponad 1,51 mln, z trojgiem dzieci – 306 tys., z czworgiem – 56 tys., z pięciorgiem – 13 tys., z sześciorgiem – 6 tys.¹⁰⁶

Udział dochodu ze świadczenia wychowawczego Rodzina 500+ w przeciętnym miesięcznym dochodzie rozporządzalnym na 1 osobę w gospodarstwach domowych otrzymujących to świadczenie wyniósł średnio 14,5%. W miastach było to 13,6% (wraz ze wzrostem wielkości miasta udział ten spadał), a na wsi 15,7%.

W gospodarstwach domowych z dziećmi na utrzymaniu otrzymujących świadczenie wychowawcze Rodzina 500+ udział tego świadczenia w dochodzie rozporządzalnym rodzin z 3 i większą liczbą dzieci na utrzymaniu wyniósł 21,2%.

¹⁰⁴ GUS, *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, (2018), Warszawa.

¹⁰⁵ GUS, *Świadczenie wychowawcze, dodatek wychowawczy i dodatek do zryczałtowanej kwoty w 2017 r.* (2018), Warszawa.

¹⁰⁶ MRPiPS, *Raport Rodzina 500+. Stan na 31 lipca 2017 r.*, (2017), Warszawa.

Rozdział 3

Chapter 3

Finanse publiczne

Public finances

1. Sytuacja finansów publicznych na świecie

1. Situation of global public finance

Procesy fiskalne

Fiscal processes

Sytuacja finansów publicznych na świecie w 2017 r. kształtowała się w kontekście szybszego niż w 2016 r. wzrostu gospodarczego¹⁰⁷. W grupie krajów rozwiniętych nastąpiła niewielka konsolidacja fiskalna. W efekcie deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniósł 2,6% PKB, a skala zacieśnienia wyniosła 0,06 p. proc. PKB w tej grupie krajów. W 2017 r. w grupie gospodarek wschodzących i rozwijających się również nastąpiła konsolidacja fiskalna, co spowodowało spadek deficytu do 4,4% PKB (czyli o 0,4 p. proc.) w porównaniu do poprzedniego roku.

Tablica 38. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych

Table 38. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki rozwinięte Advanced Economies	-3,6	-3,1	-2,6	-2,6	-2,6	104,4	103,9	103,4	105,9	104,4
USA	-4,4	-4,0	-3,5	-4,2	-4,6	105,4	105,1	105,3	107,2	107,8
Japonia Japan	-7,9	-5,6	-3,8	-3,7	-4,2	232,5	236,1	231,3	235,6	236,4
Unia Europejska European Union	-3,2	-2,9	-2,3	-1,7	-1,1	87,3	87,9	86,4	85,5	83,2
Strefa euro Euro area	-3,0	-2,6	-2,1	-1,5	-0,9	91,3	91,8	89,9	88,9	86,6
Niemcy Germany	-0,1	0,3	0,6	0,8	1,1	77,4	74,7	71,0	68,2	64,1
W. Brytania United Kingdom	-5,4	-5,4	-4,3	-3,0	-2,3	85,6	87,4	88,2	88,2	87,0

¹⁰⁷ Wzrost PKB na świecie wyniósł 3,8% w 2017 r. wobec 3,2% w 2016 r., grupa gospodarek rozwiniętych urosła o 2,3% wobec 1,7%, zaś wzrost grupy krajów rozwijających się i wschodzących wyniósł 4,8% wobec 4,4%.

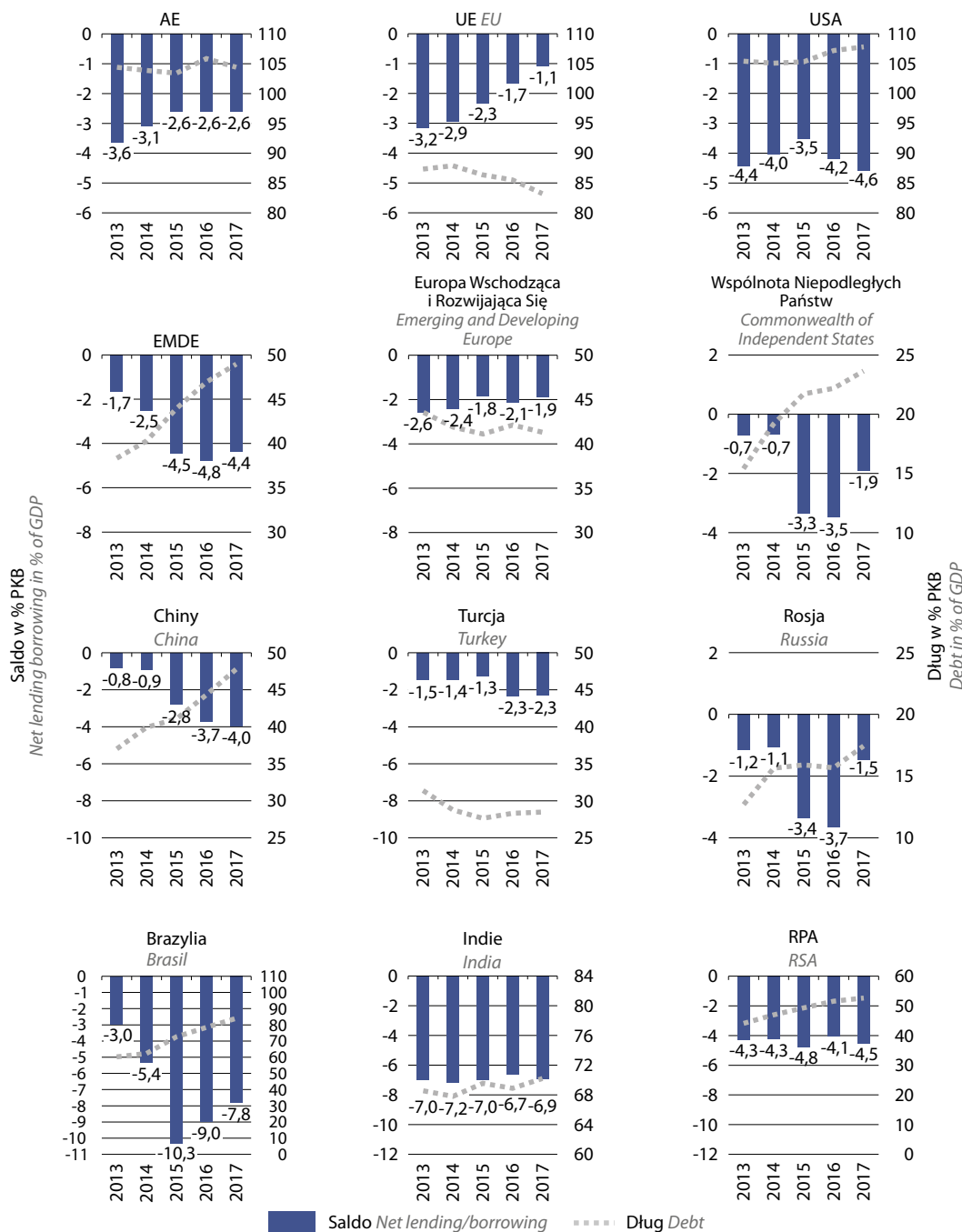
Tablica 38. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (dok.)
 Table 38. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych General government net lending/borrowing					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % PKB					in % of GDP				
Gospodarki wschodzące i rozwijające się <i>Emerging market and developing economies, including</i>	-1,7	-2,5	-4,5	-4,8	-4,4	38,3	40,3	44,0	46,9	49,0
w tym: <i>of which:</i>										
Wschodząca i rozwijająca się Europa <i>Emerging and developing Europe</i>	-2,6	-2,4	-1,8	-2,1	-1,9	43,6	41,9	41,1	42,1	41,3
Turcja <i>Turkey</i>	-1,5	-1,4	-1,3	-2,3	-2,3	31,4	28,8	27,6	28,3	28,5
Wschodząca i rozwijająca się Azja <i>Emerging and developing Asia</i>	-1,9	-2,0	-3,3	-3,9	-4,1	41,5	43,5	44,7	47,0	49,8
Chiny <i>China</i>	-0,8	-0,9	-2,8	-3,7	-4,0	37,0	39,9	41,1	44,3	47,8
Indie <i>India</i>	-7,0	-7,2	-7,0	-6,7	-6,9	68,5	67,8	69,6	68,9	70,2
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	-3,2	-4,7	-7,0	-6,4	-6,0	48,8	50,7	54,5	57,8	60,5
Brazylia <i>Brazil</i>	-3,0	-5,4	-10,3	-9,0	-7,8	60,2	62,3	72,6	78,4	84,0
Meksyk <i>Mexico</i>	-3,7	-4,5	-4,0	-2,8	-1,1	45,9	48,9	52,9	56,8	54,2
Wspólnota Niepodległych Państw <i>Commonwealth of Independent States</i>	-0,7	-0,7	-3,3	-3,5	-1,9	15,4	19,2	21,7	22,2	23,6
Rosja <i>Russia</i>	-1,2	-1,1	-3,4	-3,7	-1,5	12,7	15,6	15,9	15,7	17,4
Bliski Wschód i Afryka Północna <i>Middle East and North Africa</i>	3,2	-1,7	-8,9	-9,9	-5,6	25,5	25,4	38,2	45,1	45,0
Egipt <i>Egypt</i>	-4,0	-3,9	-3,6	-3,4	-2,6	93,5	95,0	95,8	96,6	97,0
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	-3,2	-3,8	-4,5	-4,6	-5,0	30,0	32,4	38,9	44,0	45,9
Republika Południowej Afryki <i>South Africa</i>	-4,3	-4,3	-4,8	-4,1	-4,5	44,1	47,0	49,3	51,6	52,7

Źródło: dane MFW (WEO).
 Source: data of the IMF (WEO).

Wykres 86. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych gospodarek rozwiniętych (AE), Unii Europejskiej (EU), Stanów Zjednoczonych (USA), gospodarek rozwijających się (EMDE) oraz tzw. rynków wschodzących

Chart 86. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt of advanced economies (AE), European Union (EU), United States of America (USA), emerging market and developing economies (EMDE)

Uwaga: dane dla Chin obejmują jedynie wyniki rządu centralnego bez zobowiązań rządów terenowych (lokalnych).
Źródło: dane MFW (WEO).

Note: data for China include only general government balance without of local governments.
Source: data of the IMF (WEO).

W 2017 r. dług sektora instytucji rządowych i samorządowych grupy krajów rozwiniętych wyniósł 104,4% ich PKB. Zgodnie z obliczeniami MFW, nastąpił spadek tej relacji o 1,5 p. proc. (wobec wzrostu o 2,5 p. proc. w roku poprzednim). W krajach wschodzących i rozwijających się zadłużenie wzrosło, osiągając na koniec 2017 r. poziom 49,0% PKB. Przyrost długu do PKB w tej grupie krajów wyniósł 2,0 p. proc. w porównaniu z 3,0 p. proc. w 2016 r.

Kraje wschodzące i rozwijające się były mniej zadłużone. Jednakże nastąpił wzrost poziomu zadłużenia w relacji do PKB, pomimo, że wartość deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB dla tej grupy krajów spadła. W poszczególnych podgrupach krajów wschodzących i rozwijających się sytuacja była zróżnicowana, podobnie jak w latach poprzednich.

Stan finansów publicznych na świecie w latach 2008–2017

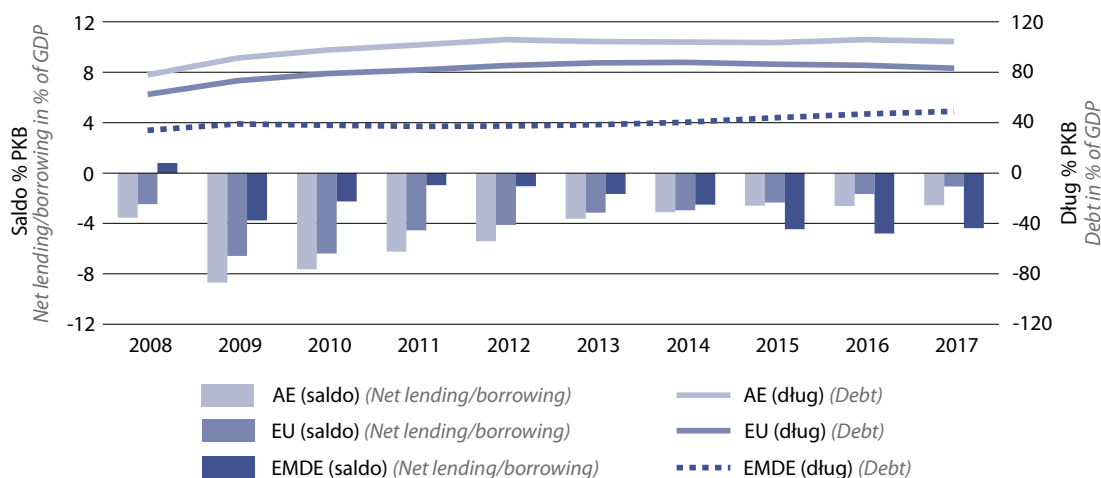
General government condition in the world in 2008–2017

Kryzys gospodarczy z lat 2008–2009 przyniósł wyraźne pogłębienie nierównowag fiskalnych, co spowodowało w następstwie działania konsolidacyjne, szczególnie w krajach rozwiniętych. Spadek tempa wzrostu gospodarczego spowodował zarówno obniżenie dochodów budżetowych, jak i presję na wzrost wydatków publicznych na programy socjalne, wsparcie wzrostu gospodarczego oraz na obsługę długu publicznego. Czynniki te, jak i przede wszystkim kosztowne programy ratowania sektora finansowego, miały negatywny wpływ na saldo sektora finansów publicznych i gwałtowny przyrost zadłużenia publicznego szeregu krajów rozwiniętych.

Kraje rozwinięte po kryzysie podjęły wysiłek konsolidacyjny, od 2010 r. obniżając poziomy deficytu, a w latach 2013–2017 – także długu¹⁰⁸. W Unii Europejskiej w latach 2010–2017 deficyt fiskalny był obniżany, jednak, nie w każdym roku działania konsolidacyjne umożliwiały obniżenie poziomu zadłużenia – w latach 2015–2017 obciążenie długiem publicznym rosło.

Odmienne tendencje obserwowane były w grupie krajów rozwijających się, w których przez większość tego okresu deficyty rosły, średnio o 0,5 p. proc. rocznie. Po 2012 r. następował coroczny wzrost zadłużenia.

Wykres 87. Saldo i dług sektora finansów publicznych
Chart 87. *General government net lending/borrowing and gross debt*

Źródło: dane MFW (WEO).
Source: data of the imf (weo).

¹⁰⁸ Wyjątkiem był 2016 r., gdy zarówno deficyt, jak i dług uległy zwiększeniu.

Wieloaspektowy pomiar salda sektora publicznego

Multi-faceted measurement of public sector balance

Na zmiany salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalnego) wpływ ma szereg czynników. Niektóre z nich nie są związane z polityką fiskalną w danym okresie, jednakże istotnie kształtują wartość bieżącą salda. W poniższym podrozdziale został przedstawiony wykorzystany w analizie system miar sald, który charakteryzuje sytuację fiskalną z różnych punktów widzenia. Uwzględnia on następujące pojęcia:

- saldo skorygowane cyklicznie, które uzyskiwane jest po wyłączeniu wpływu wahań cyklicznych gospodarki;
- saldo strukturalne, które jest zbliżoną kategorią do salda skorygowanego cyklicznie, jednak dodatkowo z wyłączeniem wpływami czynników jednorazowych lub występujących przejściowo;
- saldo pierwotne uzyskiwane jest poprzez wyłączenie kosztów obsługi długu w saldzie sektora publicznego.

Dane o saldach, skorygowanym cyklicznie i strukturalnym, podawane są jedynie dla wybranych krajów rozwijających się i wschodzących oraz wszystkich rozwiniętych. Zmiana salda skorygowanego cyklicznie w części państw znacznie różniła się od salda strukturalnego, zatem wskazywała, że była ona po części wynikiem działania czynników jednorazowych.

Szacunki za 2017 r. dla gospodarek rozwiniętych wskazują na konsolidację salda nominalnego (o 0,1 p. proc.), Zacieśnienie fiskalne nominalne i pierwotne odnotowano również w części krajów rozwijających się i wschodzących o odpowiednio: 0,4 p. proc. i 0,6 p. proc.

Saldo skorygowane cyklicznie gospodarek rozwiniętych w 2017 r. pozostało na zbliżonym poziomie wobec roku poprzedniego. Z najważniejszych gospodarek z tej grupy, jedynie w Niemczech nastąpiło pogorszenie, za to w Stanach Zjednoczonych, Japonii i Wielkiej Brytanii nastąpiła jego poprawa. Deficyt pogłębił się w Chinach, Turcji, Egipcie i RPA. W Indiach, Brazylii, Meksyku i Rosji nastąpiła poprawa.

W grupie gospodarek rozwiniętych, w tym w strefie euro, nieznacznie pogorszyło się ujemne saldo strukturalne sektora instytucji rządowych i samorządowych. W Stanach Zjednoczonych, m.in. na skutek pogorszenia części strukturalnej, deficyt w 2017 r. wzrósł o 0,4 p. proc. Wśród krajów rozwijających się główne gospodarki utrzymywały deficyty. W 2017 r. dodatkowo pogłębiły je Chiny, Turcja, Egipt i RPA. Poprawę w tym zakresie odnotowano w Indiach, Brazylii, Meksyku i Rosji.

Niewielka konsolidacja dla salda pierwotnego (o 0,02 p. proc.) nastąpiła w krajach rozwiniętych, wśród których wyjątkami była Wielka Brytania i Japonia. Niemcy nadwyżkę pierwotną utrzymały siódmy rok. Dane wskazują, że koszty obsługi długu wpływały na występowanie deficytów, zarówno w szeregu państw rozwiniętych (2,6% PKB deficytu nominalnego wobec 1,1% PKB deficytu pierwotnego), jak i rozwijających się (4,4% PKB deficytu nominalnego wobec 2,5% PKB deficytu pierwotnego). W grupie krajów rozwijających się i wschodzących na poziomie salda pierwotnego odeszło się od luzowania w poprzednich latach na rzecz zacieśnienia fiskalnego, które w 2017 r. wyniosło 0,6 p. proc.

W Niemczech kolejny rok z rzędu uzyskano nadwyżki nie tylko na poziomie nominalnym (1,1% PKB), ale też mierzone saldem skorygowanym cyklicznie (0,6% PKB potencjalnego) i strukturalnym (0,9% PKB potencjalnego) oraz w zakresie salda pierwotnego (2,1% PKB).

Tablica 39. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald

Table 39. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Nominalne Nominal		Skorygowane Cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Gospodarki rozwinięte <i>Advanced Economies</i>	-2,6	0,1	-2,6	0,0	-2,6	0,0	-1,1	0,0
w tym: <i>of which:</i>								
USA	-4,6	-0,4	-4,3	0,3	-4,6	-0,4	-2,5	-0,3
Japonia <i>Japan</i>	-4,2	-0,6	-4,0	0,1	-4,0	0,0	-3,7	-0,8
Unia Europejska <i>European Union</i>	-1,1	0,6	.	.	.	.	0,6	0,5
Strefa euro <i>Euro area</i>	-0,9	0,6	-0,7	0,1	-0,6	0,1	0,9	0,5
Niemcy <i>Germany</i>	1,1	0,3	0,6	-0,1	0,9	0,1	2,1	0,2
W. Brytania <i>United Kingdom</i>	-2,3	0,6	-2,2	0,6	-2,3	0,5	-0,6	0,8
Gospodarki wschodzące i rozwija jące się <i>Emerging market and developing economies</i>	-4,4	0,4	.	.	.	.	-2,5	0,6
w tym: <i>of which:</i>								
Wschodząca i rozwijająca się Europa <i>Emerging and developing Europe</i>	-1,9	0,2	.	.	.	.	-0,4	0,2
Turcja <i>Turkey</i>	-2,3	0,0	-2,9	-0,8	-3,1	-0,9	-0,9	0,0
Wschodząca i rozwijająca się Azja <i>Emerging and developing Asia</i>	-4,1	-0,2	.	.	.	.	-2,5	-0,1
Chiny <i>China</i>	-4,0	-0,2	-4,0	-0,4	-4,0	-0,5	-3,0	-0,1
Indie <i>India</i>	-6,9	-0,3	-6,4	0,1	-6,4	0,1	-2,1	-0,2
Ameryka Łacińska i Karaiby <i>Latin America and the Caribbean</i>	-6,0	0,4	-4,7	0,8	.	.	-2,1	0,5
Brazylia <i>Brazil</i>	-7,8	1,2	-6,4	1,0	-6,4	1,0	-1,7	0,8
Meksyk <i>Mexico</i>	-1,1	1,7	-2,6	1,5	-2,4	1,6	3,0	2,4

Tablica 39. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych (nominalne) oraz dodatkowe miary sald (dok.)

Table 39. General government net lending/borrowing (nominal) and additional balance measures (cont.)

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	Nominalne Nominal		Skorygowane Cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b	2017	zmiana ^b change ^b
	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.	w % in %	w p. proc. in pp.
Wspólnota Niepodległych Państw <i>Commonwealth of Independent States</i>	-1,9	1,6	.	.	.	.	-1,1	1,7
Rosja <i>Russia</i>	-1,5	2,2	-1,4	1,5	-1,4	1,5	-0,9	2,3
Bliski Wschód i Afryka Północna <i>Middle East and North Africa</i>	-5,6	4,3	.	.	.	.	-5,2	4,5
Egipt <i>Egypt</i>	-2,6	0,8	-20,0	-4,1	-20,0	-4,1	-2,8	0,2
Afryka Subsaharyjska <i>Sub-Saharan Africa</i>	-5,0	-0,4	.	.	.	.	-2,7	-0,1
Republika Południowej Afryki <i>South Africa</i>	-4,5	-0,5	-3,8	0,0	-3,8	-0,1	-1,0	-0,3

^a Salda prezentowane są jako % PKB, z wyjątkiem sald po korekcie cyklicznej, które są mierzone jako % PKB potencjalnego. ^b Zmiana oznacza różnicę pomiędzy rokiem analizowanym a rokiem poprzednim.

Źródło: dane MFW (WEO oraz *Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times* (April 2018), s. 109, 117).

a Balances are shown as a % of GDP, except balances after cyclical adjustment, which are measured as a % of potential GDP. b Change means the difference between analyzed and previous year.

Source: data of the IMF (WEO and *Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times* (April 2018), p. 109, 117).

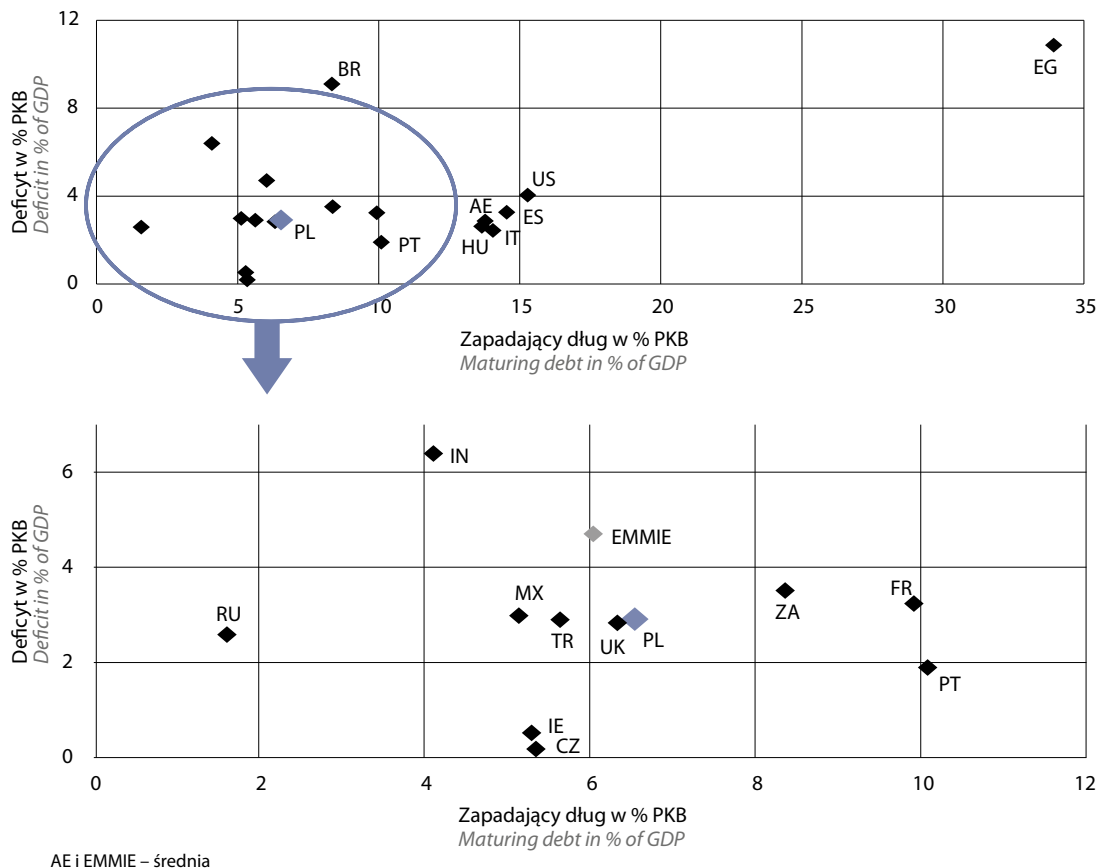
Potrzeby pożyczkowe – struktura

Gross Financing Needs – Structure

Potrzeby pożyczkowe to środki, jakie państwo musi pozyskać na rynkach finansowych w celu sfinansowania deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz innych operacji finansów publicznych – można je określić jako saldo przychodów i rozchodów. Saldo to obejmuje m.in. wykup zapadającego zadłużenia (rozchody), wpływy z prywatyzacji lub spłaty udzielonych przez sektor publiczny pożyczek (przychody), czy finansowanie operacji związanych z zarządzaniem długiem publicznym. Statystyka MFW stosuje uproszczoną definicję potrzeb pożyczkowych, wykorzystując dwie składowe, tj. deficyt sektora oraz kwotę wykupu długu zapadającego w danym roku. Potrzeby pożyczkowe krajów wysokorozwiniętych wynikały w 2017 r. z konieczności spłaty zobowiązań zaciągniętych w przeszłości (w większym stopniu niż w przypadku krajów rozwijających się), co jest konsekwencją wysokiego poziomu zadłużenia. Działo się tak pomimo faktu, że kraje wysokorozwinięte emitują w przeważającej mierze dług o dłuższym okresie zapadalności, co oznacza średnio niższą część aktualnego długu, przypadającą corocznie do wykupu. Zadłużenie gospodarek rozwijających się i wschodzących było średnio niższe niż w krajach rozwiniętych, stąd generowało mniejsze wykupy zapadającego długu.

Wykres 88. Składowe potrzeb pożyczkowych w wybranych krajach w 2017 r.

Chart 88. Gross financing needs components in selected countries in 2017

Uwaga: AE – Gospodarki wysokorozwinięte; EMMIE – Rynki wschodzące i gospodarki o średnim dochodzie – kategoria powstała z wyłączenia z grupy gospodarek rozwijających się (EMDE) krajów o najniższym dochodzie. Oznaczone pole na wykresie górnym obejmuje kraje i grupy na wykresie dolnym.

Źródło: dane MFW (*Fiscal Monitor: Tackling Inequality* (October 2017), s. 99–100)

Note: AE – advanced economies; EMMIE – emerging markets and middle-income economies – category was created without EMDE countries with lowest income. The bottom chart includes countries and groups marked by the field on the top chart.

Source: data of the IMF (*Fiscal Monitor: Tackling Inequality* (October 2017), p. 99–100).

2. Polityka fiskalna w Unii Europejskiej

2. Fiscal policy in European Union

Procesy konsolidacji fiskalnej

Fiscal consolidation processes

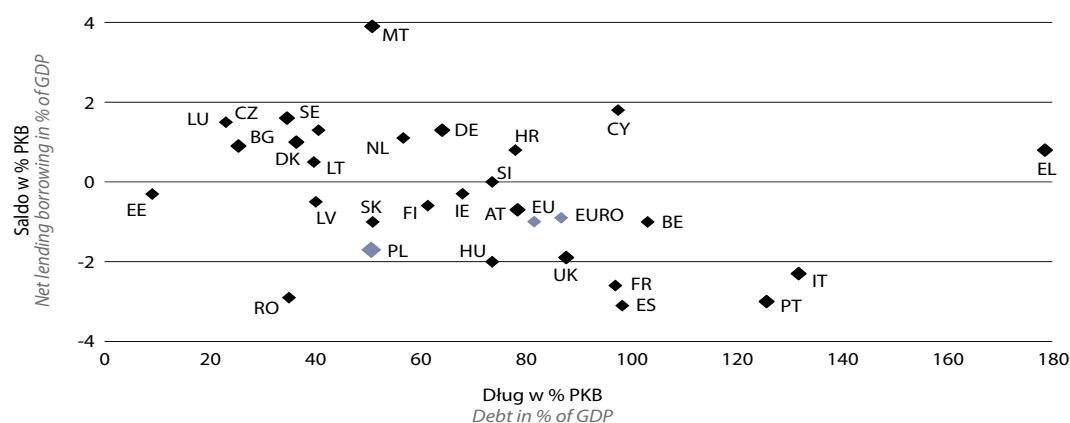
W Unii Europejskiej w 2017 r. kontynuowana była konsolidacja fiskalna¹⁰⁹, w wyniku czego deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych został obniżony do 1,0% PKB z 1,6% PKB w 2016 r. Skala zacieśnienia fiskalnego¹¹⁰ wyniosła 0,7 p. proc.¹¹¹ wobec 0,7 p. proc. w roku poprzednim. W strefie euro nastąpiła poprawa wyniku sektora publicznego (deficyt zmniejszył się do 0,9% PKB z 1,5% PKB) oraz wzrosło tempo konsolidacji (do 0,6 p. proc. w 2017 r. z 0,5 p. proc. w 2016 r.).

W 2017 r. spośród państw unijnych największy deficyt zanotowała Hiszpania (3,1% PKB), ze względu na m.in. koszty obsługi długu, jak również występowanie deficytu strukturalnego. Deficyt w Polsce (1,7% PKB) był ósmym pod względem wielkości. Nadwyżki uzyskało 13 państw. Sytuacja fiskalna najbardziej poprawiła się na Malcie (o 2,9 p. proc.). W 2017 r. spośród państw unijnych w czterech z nich nastąpiło poluzowanie fiskalne, z czego największe w Portugalii (1,0 p. proc.).

Działania konsolidacyjne wraz z dodatnią dynamiką wzrostu gospodarczego wpływały na obniżenie zadłużenia. Nie zmieniły jednak faktu przekraczania wartości referencyjnych z Traktatu z Maastricht dla długu sektora instytucji rządowych i samorządowych przez większość krajów strefy euro oraz część państw unijnych, znajdujących się poza wspólnym obszarem walutowym. W 2017 r. dla całej UE zadłużenie zmniejszyło się o 1,7 p. proc. do poziomu 81,6% PKB, zaś dla strefy euro spadło o 2,3 p. proc., osiągając 86,7% PKB. Zadłużenie krajów strefy euro w relacji do PKB było wyższe niż w UE i wyniosło 86,7%, przy czym także wykazało spadek (o 2,3 p. proc.) wobec roku poprzedniego. W 2017 r. przekraczanie wartości referencyjnej długu publicznego miało miejsce w piętnastu krajach. W gronie tym jedynie Chorwacja, Węgry i Wielka Brytania znajdowały się poza strefą euro.

Wykres 89. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej w 2017 r.

Chart 89. General government surplus/deficit (net lending/borrowing) and gross debt in the European Union in 2017

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

¹⁰⁹ W tej części analizowana jest miara salda sektora instytucji rządowych i samorządowych, z uwzględnieniem reguł rachunkowości przyjętych do Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP).

¹¹⁰ Skala zacieśnienia lub poluzowania fiskalnego rozumiana jest jako zmiana salda sektora instytucji rządowych lub samorządowych.

¹¹¹ Wynik zaokrąglony, wartość 0,665 p. proc.

Przyrost zadłużenia zanotowany został jedynie w Luksemburgu (2,2 p. proc.) i Francji (0,4 p. proc.). Dwadzieścia sześć państw obniżyło swój dług publiczny w relacji do PKB, z czego największy postęp zanotował Cypr (9,1 p. proc.) i Malta (5,4 p. proc.).

Tablica. 40. Nadwyżka/deficyt (saldo) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Unii Europejskiej

Table 40. General government net lending/borrowing (deficit/surplus) and gross debt in European Union

Kraje Countries	Nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wg EDP General government net lending/borrowing according to EDP					Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych General government debt				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w % PKB in % of GDP									
UE EU	-3,3	-2,9	-2,3	-1,6	-1,0	85,8	86,5	84,5	83,3	81,6
Strefa euro Euro area	-3,0	-2,5	-2,0	-1,5	-0,9	91,6	91,9	89,9	89,0	86,7
Austria Austria	-2,0	-2,7	-1,0	-1,6	-0,7	81,3	84,0	84,6	83,6	78,4
Belgia Belgium	-3,1	-3,1	-2,5	-2,5	-1,0	105,5	107,0	106,1	105,9	103,1
Bułgaria Bulgaria	-0,4	-5,5	-1,6	0,2	0,9	17,0	27,0	26,0	29,0	25,4
Chorwacja Croatia	-5,3	-5,1	-3,4	-0,9	0,8	80,5	84,0	83,8	80,6	78,0
Cypr Cyprus	-5,1	-9,0	-1,3	0,3	1,8	102,6	107,5	107,5	106,6	97,5
Czechy Czech Republic	-1,2	-2,1	-0,6	0,7	1,6	44,9	42,2	40,0	36,8	34,6
Dania Denmark	-1,2	1,1	-1,5	-0,4	1,0	44,0	44,3	39,9	37,9	36,4
Estonia Estonia	-0,2	0,7	0,1	-0,3	-0,3	10,2	10,7	10,0	9,4	9,0
Finlandia Finland	-2,6	-3,2	-2,8	-1,8	-0,6	56,5	60,2	63,5	63,0	61,4
Francja France	-4,1	-3,9	-3,6	-3,4	-2,6	93,4	94,9	95,6	96,6	97,0
Grecja Greece	-13,2	-3,6	-5,7	0,6	0,8	177,4	178,9	176,8	180,8	178,6
Hiszpania Spain	-7,0	-6,0	-5,3	-4,5	-3,1	95,5	100,4	99,4	99,0	98,3
Holandia Netherlands	-2,4	-2,3	-2,1	0,4	1,1	67,8	68,0	64,6	61,8	56,7
Irlandia Ireland	-6,1	-3,6	-1,9	-0,5	-0,3	119,4	104,5	76,9	72,8	68,0
Litwa Lithuania	-2,6	-0,6	-0,2	0,3	0,5	38,8	40,5	42,6	40,1	39,7
Luksemburg Luxembourg	1,0	1,3	1,4	1,6	1,5	23,7	22,7	22,0	20,8	23,0
Łotwa Latvia	-1,2	-1,5	-1,4	0,1	-0,5	39,0	40,9	36,8	40,5	40,1
Malta Malta	-2,4	-1,8	-1,1	1,0	3,9	68,4	63,8	58,7	56,2	50,8
Niemcy Germany	-0,1	0,5	0,8	1,0	1,3	77,5	74,7	71,0	68,2	64,1
Polska Poland	-4,1	-3,6	-2,6	-2,3	-1,7	55,7	50,3	51,1	54,2	50,6
Portugalia Portugal	-4,8	-7,2	-4,4	-2,0	-3,0	129,0	130,6	128,8	129,9	125,7
Rumunia Romania	-2,1	-1,3	-0,8	-3,0	-2,9	37,5	39,1	37,7	37,4	35,0
Słowacja Slovakia	-2,7	-2,7	-2,7	-2,2	-1,0	54,7	53,5	52,3	51,8	50,9
Słowenia Slovenia	-14,7	-5,5	-2,9	-1,9	0,0	70,4	80,3	82,6	78,6	73,6
Szwecja Sweden	-1,4	-1,6	0,2	1,2	1,3	40,7	45,5	44,2	42,1	40,6
Węgry Hungary	-2,6	-2,6	-1,9	-1,7	-2,0	77,1	76,6	76,7	76,0	73,6
W. Brytania United Kingdom	-5,4	-5,4	-4,3	-3,0	-1,9	85,6	87,4	88,2	88,2	87,7
Włochy Italy	-2,9	-3,0	-2,6	-2,5	-2,3	129,0	131,8	131,5	132,0	131,8

Źródło: dane Eurostatu.

Source: data of the Eurostat.

W UE wartość salda strukturalnego w 2017 r. wyniosła -0,8% PKB potencjalnego¹¹², zaś w strefie euro kształtowała się ona na poziomie -0,5% PKB potencjalnego. Największą nadwyżkę strukturalną uzyskała Grecja (4,0% PKB potencjalnego), zaś najgłębszy deficyt zanotowany został w Rumunii (-3,3% PKB potencjalnego). Deficyt Polski, po niewielkim pogorszeniu się, wyniósł 2,0% PKB potencjalnego i był szóstym, najwyższym w UE.

W 2017 r. dwadzieścia trzy kraje uzyskało nadwyżkę pierwotną, w tym największą Malta (5,8% PKB). Bez kosztów obsługi długu w 2016 r. UE odnotowałyby dodatnie saldo (1,0% PKB), zaś strefa euro uzyskałaby nadwyżkę w wysokości 1,1% PKB. Saldo pierwotne dla Polski wyniosło -0,1% PKB, przez co znalazła się w gronie 5 państw z deficytem w tej kategorii.

W Grecji konsolidacja nastąpiła we wszystkich typach sald. Drugi rok z rządu uzyskała ona nadwyżkę salda według EDP, jak również zgodnie z miarą salda skorygowanego cyklicznie. Również siódmy rok z rządu utrzymała nadwyżkę strukturalną, która w 2017 r. wyniosła 4,0% i drugi rok z rządu była najwyższą dla tej miary spośród państw Wspólnoty. Bez wyłączenia czynników jednorazowych i przejściowych nadwyżka wyniosła 4,5%. Utrzymana została nadwyżka pierwotna, która w 2017 r., podobnie jak w 2016 r., była najwyższą spośród państw UE.

Tablica 41. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2017 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą)
Table 41. Consolidation effort in European Union (measured by balance level and its change)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2017	zmiana change	2017	zmiana change	2017	zmiana change	2017	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
UE EU	-1,0	0,7	-0,9	0,3	-0,8	0,4	1,0	0,6
Strefa euro Euro area	-0,9	0,6	-0,6	0,1	-0,6	0,3	1,1	0,4
Austria Austria	-0,7	0,9	-0,6	0,3	-0,6	0,3	1,1	0,6
Belgia Belgium	-1,0	1,5	-0,9	1,3	-1,3	0,8	1,4	1,0
Bułgaria Bulgaria	0,9	0,7	0,9	0,6	0,9	0,6	1,7	0,6
Chorwacja Croatia	0,8	1,7	0,3	1,0	0,4	1,1	3,4	1,3
Cypr Cyprus	1,8	1,5	1,4	0,3	1,4	0,2	5,0	1,3
Czechy Czech Republic	1,6	0,9	1,2	0,3	1,2	0,3	2,3	0,7
Dania Denmark	1,0	1,4	1,4	1,1	1,4	1,1	2,1	1,1
Estonia Estonia	-0,3	0,0	-1,2	-0,7	-1,2	-0,8	-0,2	0,0
Finlandia Finland	-0,6	1,2	-0,1	0,5	-0,1	0,5	0,4	1,1
Francja France	-2,6	0,8	-2,2	0,5	-2,1	0,5	-0,8	0,7
Grecja Greece	0,8	0,2	4,5	-0,9	4,0	-0,4	4,0	0,1
Hiszpania Spain	-3,1	1,4	-3,0	0,3	-3,0	0,3	-0,5	1,1
Holandia Netherlands	1,1	0,7	1,0	-0,1	0,5	-0,3	2,1	0,6
Irlandia Ireland	-0,3	0,2	-0,1	0,6	-0,1	0,7	1,6	-0,1

¹¹² Wskaźniki sald, z których wyłączony został wpływ cyklu koniunkturalnego to % PKB potencjalnego, nie zaś nominalnego.

Tablica 41. Wysiłek konsolidacyjny w Unii Europejskiej w 2017 r. (mierzony poziomem salda i jego zmianą) (dok.)

Table 41. Consolidation effort in European Union (measured by balance level and its change) (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Nominalne według EDP Nominal according to EDP		Skorygowane cyklicznie (CAB) Cyclically adjusted		Strukturalne (SB) Structural		Pierwotne (PB) Primary	
	2017	zmiana change	2017	zmiana change	2017	zmiana change	2017	zmiana change
	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.	w % in %	p. proc. in pp.
Litwa <i>Lithuania</i>	0,5	0,2	-0,6	-0,3	-0,6	-0,3	1,7	0,1
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	1,5	-0,1	1,8	0,0	1,8	0,0	1,9	-0,1
Łotwa <i>Latvia</i>	-0,5	-0,6	-1,2	-1,1	-1,2	-1,0	0,4	-0,6
Malta <i>Malta</i>	3,9	2,9	3,3	2,9	3,5	3,0	5,8	2,7
Niemcy <i>Germany</i>	1,3	0,3	1,3	0,1	1,5	0,4	2,3	0,2
Polska <i>Poland</i>	-1,7	0,6	-2,0	0,0	-2,0	0,0	-0,1	0,6
Portugalia <i>Portugal</i>	-3,0	-1,0	-3,1	-1,6	-1,1	0,9	0,9	-1,3
Rumunia <i>Romania</i>	-2,9	0,1	-3,3	-0,9	-3,3	-1,2	-1,6	-0,1
Słowacja <i>Slovakia</i>	-1,0	1,2	-1,0	1,0	-1,0	0,9	0,4	0,9
Słowenia <i>Slovenia</i>	0,0	1,9	-0,6	0,6	-0,6	0,6	2,5	1,4
Szwecja <i>Sweden</i>	1,3	0,1	1,2	0,3	1,2	0,3	1,6	0,0
Węgry <i>Hungary</i>	-1,9	1,1	-2,8	-0,9	-3,1	-1,4	0,8	-0,7
W. Brytania <i>United Kingdom</i>	-2,0	-0,3	-2,4	0,9	-2,4	0,9	0,8	1,3
Włochy <i>Italy</i>	-2,3	0,2	-1,7	-0,5	-1,7	-0,3	1,5	0,0

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

Wyniki sektora publicznego – słownik pojęć (UE)*Public sector results – Glossary (EU)*

W analizie finansów sektora instytucji rządowych i samorządowych stosowanych jest szereg pojęć i oznaczeń. Ich rozbudowa i użycie wynika z prawodawstwa unijnego, jak również rozwoju ram i reguł, których instrumentami stały się opisywane poniżej miary. Tworzone są one w oparciu o metodykę europejską zgodną z Europejskim Systemem Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA)¹¹³. Także w ramach Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP) wykorzystywana jest koncepcja salda sektora instytucji rządowych i samorządowych (ESA) po wprowadzeniu szeregu korekt. Dokonywana jest dekompozycja salda na część strukturalną i cykliczną. W niniejszym opracowaniu, w analizie dotyczącej nierównowag sektora finansów publicznych w ujęciu stosowanym przez KE używane są następujące pojęcia: **nadwyżka/deficyt (saldo) sektora instytucji rządowych i samorządowych**: wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych liczony według metodyki ESA.

¹¹³ Wielkości te najczęściej będą ujmowane jako procent PKB lub PKB potencjalnego (dla miar z korektą cykliczną).

W celu analizy wpływu bieżącej sytuacji gospodarczej na politykę fiskalną z salda sektora wyodrębnia się salda cząstkowe:

saldo skorygowane cyklicznie (CAB – *cyclically adjusted balance*): saldo występujące w hipotetycznej sytuacji osiągnięcia przez daną gospodarkę poziomu PKB potencjalnego w danym roku przy niezmienionej polityce fiskalnej. Jest to część salda sektora wynikająca z prowadzenia przez rząd dyskrecyjnej polityki fiskalnej;

saldo strukturalne (SB – *structural balance*): saldo skorygowane cyklicznie po wyłączeniu wpływów czynników jednorazowych i przejściowych;

saldo pierwotne (PB – *primary balance*): saldo bez uwzględniania w wydatkach kosztów obsługi długu publicznego;

saldo pierwotne skorygowane cyklicznie (CAPB – *cyclically adjusted primary balance*): saldo skorygowane cyklicznie po wyłączeniu kosztów obsługi długu publicznego;

saldo pierwotne strukturalne (SPB – *structural primary balance*): saldo skorygowane cyklicznie po wyłączeniu kosztów obsługi długu publicznego.

W niniejszym opracowaniu, w analizie dotyczącej nierównowag sektora finansów publicznych krajów UE, w dyskusji o procedurze EDP i celach MTO punktem wyjścia jest pojęcie:

saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z regułami EDP: wielkość salda sektora publicznego liczona zgodnie z ESA, dodatkowo skorygowana o efekty włączenia instrumentów zarządzania długiem publicznym np. swapów, *forward rates agreement* (FRA), itp. oraz po wyłączeniu wpływów czynników jednorazowych i przejściowych.

Dodatkowo używane są następujące pojęcia:

komponent cykliczny (CC – *cyclical component*): część salda sektora wynikająca z wystąpienia luki produktowej, czyli różnicy pomiędzy poziomem PKB potencjalnego a poziomem PKB osiągniętym w danym roku;

minimalny benchmark (MB – *minimal benchmark*): wielkość salda strukturalnego w relacji do PKB zapewniająca „margines bezpieczeństwa”, tzn. umożliwiająca swobodną pracę automatycznych stabilizatorów koniunktury, bez ryzyka przekroczenia wartości referencyjnej z Maastricht dla salda sektora zgodnego z EDP;

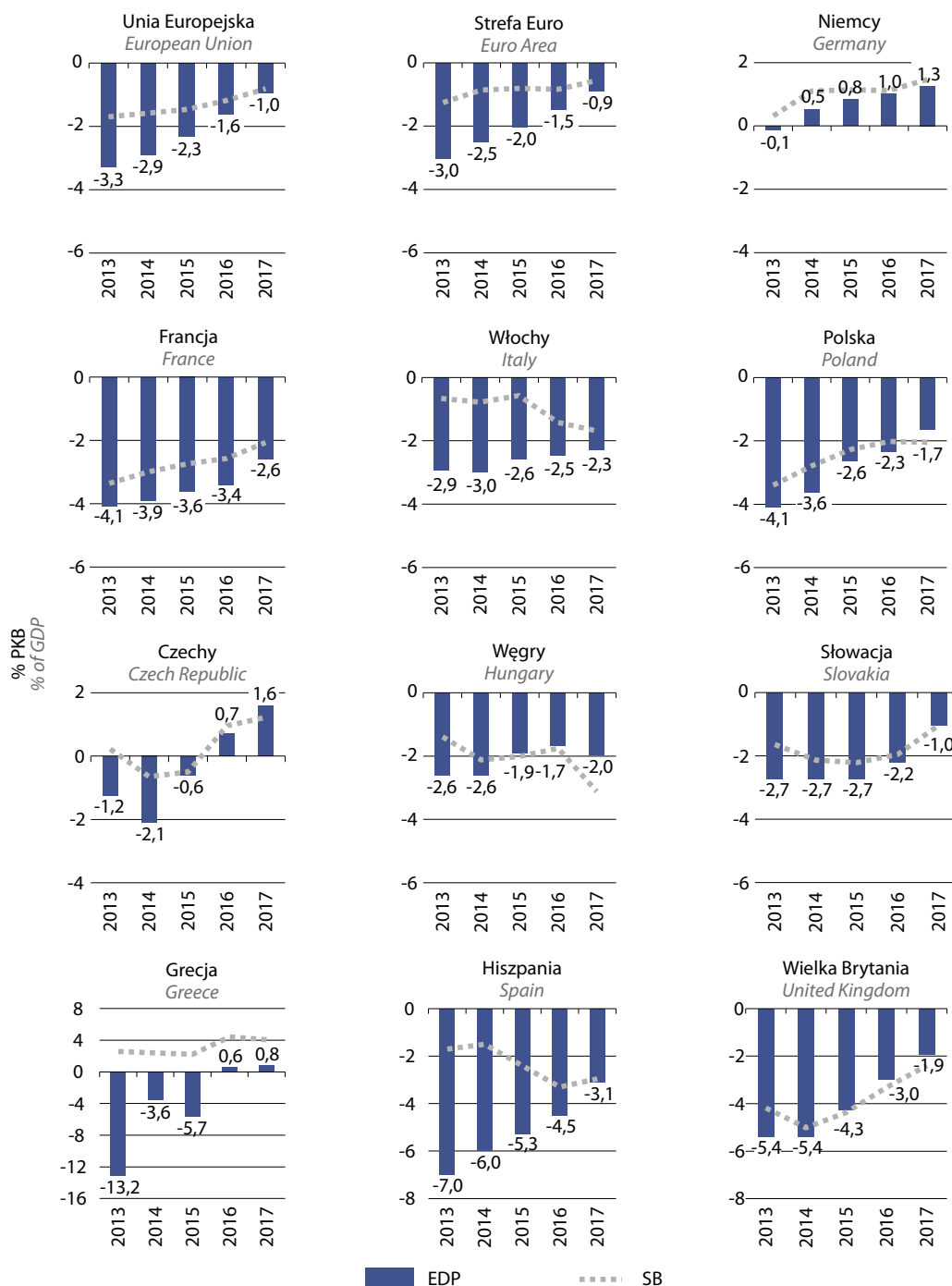
cykliczny margines bezpieczeństwa (CSM – *cyclical safety margin*): wielkość salda cyklicznego do PKB, obliczana indywidualnie dla danego kraju, wynikająca z elastyczności dochodów sektora instytucji rządowych i samorządowych na fluktuacje luki produktowej. Wyliczana w celu wyznaczenia limitu salda strukturalnego (nazywanego minimalnym benchmarkiem) zapewniającego, że wartość referencyjna z Maastricht salda nominalnego nie zostanie przekroczona przy działaniu automatycznych stabilizatorów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, *Statystyka sektora instytucji rządowych i samorządowych*, (2010), Warszawa, s. 105; Eurostat, *Government deficit and debt*; KE, Ameco – *List of Variables*; KE, *European Economic Forecast, Spring 2013*, (2013), Bruksela, s. 37; KE (ECFIN), *Cyclical Adjustment of Budget Balances*, (2012), Bruksela; EBC, *Government Finance Statistics Guide*, (2007), Frankfurt; EBC, *Opinion of the European Central Bank of 19 May 2011 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the European system of national and regional accounts in the European Union*, (2011), Frankfurt.; KE, *The cyclically-adjusted budget balance used in the EU fiscal framework: an update*, *Economic Papers* 478 March, (2013), Bruksela; KE, *Public finances in EMU-2000*, *European Economy Reports and Studies* No 3, (2000), Bruksela, s. 63–8; Wernik A., *Finanse publiczne*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, (2007), Warszawa, s. 72, 789, 84–5; Józefiak C., Krajewski P., Mackiewicz M., *Deficyt budżetowy. Przyczyny i metody ograniczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, (2006), Warszawa, s. 87–101.

Source: own elaboration based on: GUS, *Statystyka sektora instytucji rządowych i samorządowych*, (2010), Warsaw, p. 105; Eurostat, *Government deficit and debt*; KE, Ameco – *List of Variables*; KE, *European Economic Forecast, Spring 2013*, (2013), Brussels, p. 37; KE (ECFIN), *Cyclical Adjustment of Budget Balances*, (2012), Brussels; EBC, *Government Finance Statistics Guide*, (2007), Frankfurt; EBC, *Opinion of the European Central Bank of 19 May 2011 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the European system of national and regional accounts in the European Union*, (2011), Frankfurt.; KE, *The cyclically-adjusted budget balance used in the EU fiscal framework: an update*, *Economic Papers* 478 March, (2013), Brussels; KE, *Public finances in EMU-2000*, *European Economy Reports and Studies* No 3, (2000), Brussels, p. 63–8; Wernik A., *Finanse publiczne*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, (2007), Warsaw, p. 72, 789, 84–5; Józefiak C., Krajewski S., Mackiewicz M., *Deficyt budżetowy. Przyczyny i metody ograniczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, (2006), Warsaw, p. 87–101.

Wykres 90. Saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych według Procedury Nadmiernego Deficytu (EDP) i saldo strukturalne (SB)

Chart 90. General government balance according to Excessive Deficit Procedure (EDP) and structural balance (SB)

Uwaga: dla salda strukturalnego – % PKB potencjalnego.

Źródło: dane KE (Eurostatu i Ameco).

Note: for structural balance – % of potential GDP.

Source: data of the EC (Eurostat and Ameco).

3. Finanse publiczne w Polsce

3. Public finance in Poland

Opis stanu finansów publicznych w Polsce podzielony został na cztery części. Pierwszy podrozdział *Polska na tle Unii Europejskiej* prezentuje wyniki sektora instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych (ESA). W drugim podrozdziale *Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych* opisana jest metodyka krajowa oraz polski system ram fiskalnych. W podrozdziale trzecim *Wyniki sektora publicznego* zostały zawarte syntetyczne porównania wyników dla deficytu oraz zadłużenia sektora publicznego według dwóch ujęć statystycznych – metodyki krajowej i europejskiej. W czwartym podrozdziale *Sektor finansów publicznych* opisano kształtowanie się głównych komponentów sektora finansów publicznych, tj. budżetu państwa i budżetu środków europejskich, budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz funduszy celowych; w podrozdziale tym statystyki zostały podane zgodnie z metodyką krajową.

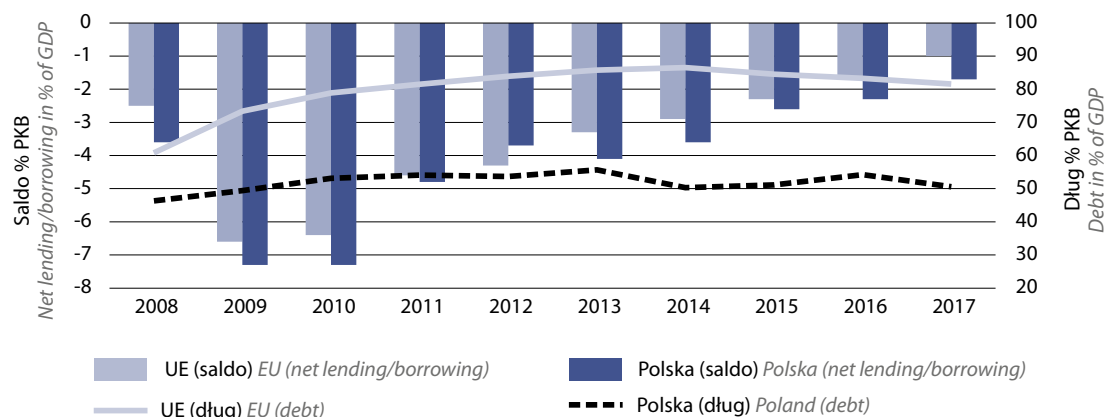
Polska na tle Unii Europejskiej

Poland against EU Countries

Deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w Polsce w 2017 r., wyliczony zgodnie z zasadami procedury EDP, wyniósł 1,0% PKB, co oznaczało jego spadek o 0,7 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego. Wartość deficytu w przypadku Polski była wyższa niż dla UE (1,7% PKB). Dług publiczny wyniósł 50,6% PKB. Utrzymał się on poniżej wartości progu zapisanego w traktacie z Maastricht. Średnia dla UE była wyraźnie wyższa i wyniosła 81,6% PKB.

Wykres 91. Saldo (nadwyżka/deficyt) i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w Polsce na tle Unii Europejskiej

Chart 91. General government net lending/borrowing and debt in Poland in the context of other EU countries

Uwaga: szereg czasowy dla lat 2011–2017 według metodologii ESA 2010, zaś dla lat wcześniejszych – według ESA'95.

Źródło: dane Eurostatu.

Note: the 2011–2017 time series are in accord with the ESA 2010 methodology, while the former ones are in accord with the ESA'95.

Source: data of the Eurostat.

Wyniki sektora publicznego (metodyka krajowa i ESA)

Results for the public sector (domestic and ESA methodology)

W podrozdziale tym zestawione zostały wyniki dla salda i zadłużenia sektora publicznego zgodne z dwoma miarami – krajową i europejską. W 2017 r. saldo sektora publicznego, mierzone zgodnie z obiema metodykami, w porównaniu do roku poprzedniego poprawiło się. Wynik sektora finansów publicznych osiągnął poziom -0,7% PKB (w roku poprzednim wyniósł -2,5% PKB), zaś saldo instytucji rządowych i samorządowych liczone zgodnie z zasadami EDP wyniosło -1,7% PKB (wobec -2,3% PKB w 2016 r.).

Tablica 42. Wynik sektora finansów publicznych (SFP) oraz nadwyżka/deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP) w Polsce

Table 42. Public finance sector (PFS) result and general government net lending/borrowing according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2013	2014	2015	2016	2017
SFP PFS	w mld zł in bn zł	-48,4	-39,7	-44,1	-46,1	-14,2
	% PKB % of GDP	-2,9	-2,3	-2,5	-2,5	-0,7
EDP EDP	w mld zł in bn zł	-68,1	-62,3	-47,6	-43,6	-33,0
	% PKB % of GDP	-4,1	-3,6	-2,6	-2,3	-1,7

Źródło: dane MF, GUS, Eurostatu.

Source: data of the Ministry of Finance, Statistics Poland, Eurostat.

Zadłużenie sektora publicznego w relacji do PKB w 2017 r. spadło według obu metodyk. Państwowy dług publiczny wyniósł 961,8 mld zł, co stanowiło 48,5% PKB. Wartość długu sektora instytucji rządowych i samorządowych wyniosła 1 003,4 mld zł i osiągnęła 50,6% PKB. Z porównania obu wartości zadłużenia w latach 2013–2017 wynika, że dług liczony według metodologii europejskiej był wyższy o średnio 40,7 mld zł.

Tablica 43. Państwowy dług publiczny (PDP) oraz dług sektora instytucji rządowych i samorządowych według EDP (EDP) w Polsce

Table 43. State public debt (SPD) and general government debt according to EDP (EDP) in Poland

Wyszczególnienie Specification		2013	2014	2015	2016	2017
PDP SPD	w mld zł in bn zł	882,3	826,8	877,3	965,2	961,8
	% PKB % of GDP	53,3	48,1	49,0	52,1	48,5
EDP EDP	w mld zł in bn zł	922,8	864,2	919,9	1006,6	1003,4
	% PKB % of GDP	55,7	50,3	51,1	54,2	50,6

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Zobowiązania emerytalno-rentowe

Pension obligations

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego nr 549/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych szacuje się obecnie wartość uprawnień emerytalno-rentowych gospodarstw domowych nabytych w ramach ubezpieczeń społecznych¹¹⁴. Według pierwszych takich wyliczeń, dokonanych przez Główny Urząd Statystyczny na dzień 31 grudnia 2015 r., wynosiła ona 5,0 mld zł, czyli 276% PKB. W stosunku do początku 2015 r. wzrost wyniósł 0,4 mld zł.

Według przyjętej metodyki zobowiązania emerytalno-rentowe wylicza się w oparciu o wytyczne Europejskiego Systemu Rachunków Narodowych i Regionalnych ESA 2010 oraz opracowany przez EBC i Eurostat podręcznik *Technical Compilation Guide for Pensions in National Accounts*. Podejście ADL (*accrued-to-date liabilities*) oznacza, że brana jest pod uwagę wartość bieżąca przyszłych świadczeń wynikających ze składek zapłaconych do roku bazowego¹¹⁵ przez osoby będące już w systemie oraz wartość bieżącą wszystkich przyszłych świadczeń dla osób mających do nich prawa w chwili obecnej. Nie zostały uwzględnione zatem świadczenia wobec osób, które do systemu dołączą w przyszłości¹¹⁶. Zobowiązania emerytalno-rentowe nie stanowią informacji o stabilności systemu zabezpieczeń społecznych, mogą jedynie przybliżać wartości wynikające z hipotetycznej jednorazowej wypłaty całości przyszłych zobowiązań. Zobowiązania emerytalno-rentowe stanowią płatności odroczone, zależne od długości życia osób objętych systemem i wieku ich przejścia na emeryturę. Ponadto uczestnictwo w systemie wiążące się z płaceniem składek jest obecnie obowiązkowe, natomiast państwo może modyfikować swoją politykę społeczną.

W Polsce największy i dominujący udział w wartości uprawnień emerytalno-rentowych przypada na uprawnienia z powszechnego systemu zabezpieczeń społecznych (ZUS). Stanowiły one pod koniec 2015 r. 225,5% PKB i 81,2% ogółu zobowiązań. Z kolei najniższe co do wartości są zobowiązania funduszy emerytalnych (OFE) i pracowniczych programów emerytalnych (PPE) – wynoszą one odpowiednio 7,8% i 0,6% PKB.

Należy pamiętać, że na kategorię zobowiązań emerytalno-rentowych znaczący wpływ ma szereg założeń, takich jak stopa procentowa używana do dyskontowania przyszłych przepływów, przyjęty do szacunków model zmian demograficznych i zmian wynagrodzeń, indeksacja świadczeń (zmian ich wysokości w zależności od parametrów gospodarczych), czy konstrukcja krajowego systemu zabezpieczeń społecznych. Zgodnie z zaleceniami Eurostatu i EBC zakłada się stałą, jednakową stopę realną 3,0% i prognozę demograficzną specyficzną dla badanych krajów zgodną z wyliczeniami Eurostatu. Polska znalazła się w gronie dziesięciu krajów europejskich, które zaprezentowały szacunki zobowiązań emerytalno-rentowych w stosunku do PKB. W przyszłości Eurostat ma opublikować wyniki dla całej UE oraz wszystkich poszczególnych krajów.

Źródło: GUS, Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabyte w ramach ubezpieczeń społecznych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., (2018), Warszawa; Leszczyńska-Luberek O. (2016), Zmiany w ujmowaniu zobowiązań emerytalno-rentowych w rachunkach narodowych, Wiadomości Statystyczne, nr 9, (664), Warszawa, s. 83

Source: own elaboration based on GUS, Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabyte w ramach ubezpieczeń społecznych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., (2018), Warszawa; Leszczyńska-Luberek O. (2016), Zmiany w ujmowaniu zobowiązań emerytalno-rentowych w rachunkach narodowych, Wiadomości Statystyczne, nr 9, (664), Warsaw, p. 83.

¹¹⁴ Składają się na niego przede wszystkim zobowiązania wynikające z emisji krótko- i długoterminowych papierów wartościowych, pożyczek i kredytów. Zobowiązania narosłe do roku bazowego (ADL) to z kolei wartość bieżąca przyszłych świadczeń społecznych. Ponadto z powodu istnienia w krajach różnych polityk w zakresie świadczeń społecznych i odmiennych procesów demograficznych, zobowiązania emerytalno-rentowe nie służą porównaniom pomiędzy krajami i nie są włączane do rachunku państwowego długu publicznego.

¹¹⁵ Tj. do roku stanowiącego punkt odniesienia, czyli w tym przypadku 2015 r.

¹¹⁶ Ponadto podejście CWL (*current workers' and pensioners' liabilities*) uwzględnia świadczenia wynikające z przyszłych składek płaconych przez osoby obecne w systemie, zaś podejście OSL (*open-system gross liabilities*) uwzględnia szacunkowe świadczenia wobec osób, które dołączą do systemu po roku bazowym.

Tablica 44. Wartość nabytych uprawnień emerytalno-rentowych w Polsce według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.

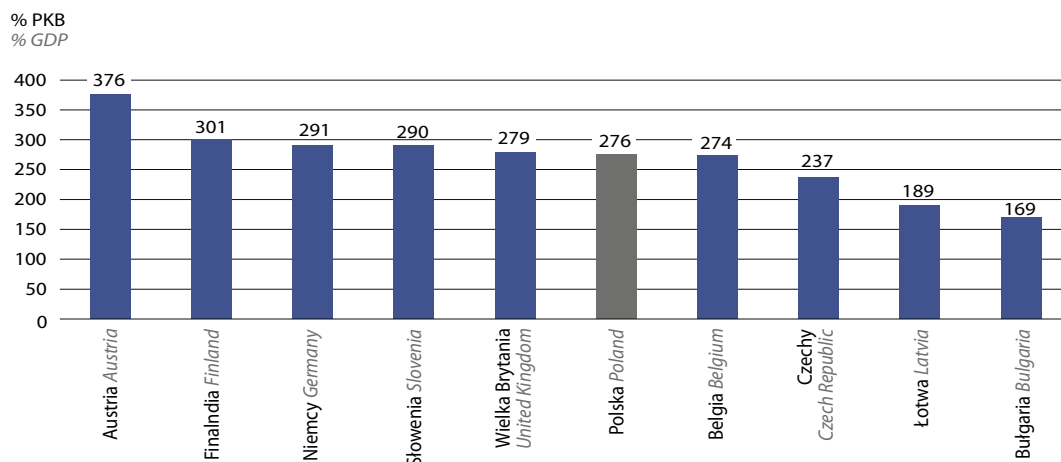
Table 44. Value of the acquired pension liabilities in Poland as of 31 December 2015

Typ ubezpieczenia zgodnie z metodologią ESA 2010 <i>Social insurance type in accord with ESA 2010 methodology</i>	Rodzaj systemu zgodnie z metodologią ESA 2010 <i>System's kind in accord with ESA 2010 methodology</i>	System emerytalny <i>Pension schemes</i>	Nabyte uprawnienia emerytalno-rentowe (w mld zł) <i>Acquired pension liabilities (in bn zł)</i>	Nabyte uprawnienia emerytalno-rentowe w relacji do PKB (w %) <i>Acquired pension liabilities in relation to GDP (in %)</i>
		Ogółem <i>Total</i>	4959,1	275,7
Zabezpieczenie społeczne <i>Social security</i>	Systemy zabezpieczeń społecznych <i>Social security schemes</i>	Powszechny system zabezpieczeń społecznych (ZUS) <i>Social Insurance Institution (ZUS)</i>	4056,8	225,5
		System zabezpieczenia społecznego rolników (KRUS) <i>Agricultural Social Insurance Fund (KRUS)</i>	4056,8	18,1
	Systemy o zdefiniowanym świadczeniu dla pracowników sektora instytucji rządowych i samorządowych rejestrowane w sektorze instytucji rządowych i samorządowych <i>Defined benefit schemes provided by general government for the general government sector's employees</i>	System zaopatrzenia emerytalno-rentowego służb mundurowych i żołnierzy zawodowych <i>Pension scheme for uniformed service and professional soldiers</i>	391,8	21,8
		System zaopatrzenia emerytalno-rentowego sędziów i prokuratorów <i>Pension scheme for judges and prosecutors</i>	325,1	1,9
Systemy ubezpieczeń społecznych związane z zatrudnieniem, inne niż zabezpieczenie społeczne <i>Employment related social insurance schemes other than social security</i>	Systemy o zdefiniowanej składce <i>Defined contribution schemes</i>	Otwarte fundusze emerytalne (OFE) <i>Open Pension Fund (OPE)</i>	140,5	7,8
		Pracownicze programy emerytalne (PPE) <i>Employee Pension Programmes (EPP)</i>	391,8	0,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, *Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabyte w ramach ubezpieczeń społecznych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.*, (2018), Warszawa, s. 2.

Source: own elaboration based on GUS, *Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabyte w ramach ubezpieczeń społecznych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r.*, (2018), Warsaw, p. 2.

Wykres 92. Wartość uprawnień emerytalno-rentowych w stosunku do PKB w niektórych krajach europejskich
 Chart 92. Value of the acquired pension liabilities in relation to GDP in some European countries

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, *Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabytych w ramach ubezpieczeń społecznych wg stanu na koniec 2015 roku. Prezentacja w formacie PDF*, (2018), Warszawa, s. 11.

Source: own elaboration based on GUS, *Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabytych w ramach ubezpieczeń społecznych wg stanu na koniec 2015 roku. Prezentacja w formacie PDF*, (2018), Warsaw, p. 11.

Metodyka krajowa statystyki finansów publicznych

Domestic methodology of the public finance statistics

Poniżej zaprezentowana zostanie metodyka krajowa oraz ramy fiskalne na niej oparte. Ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. reguluje funkcjonowanie sektora finansów publicznych. Definiuje ona m.in. zakres sektora, jego jednostki, zasady klasyfikacji dochodów, przychodów, wydatków i rozchodów, a także państwowy dług publiczny; określa zasady gospodarki finansowej, budżetu państwa, budżetu środków europejskich oraz pozostałych podmiotów sektora finansów publicznych.

Sektor finansów publicznych w 2017 r. tworzyły, zgodnie z art. 9: organy władzy publicznej, w tym organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały, jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, związki metropolitalne, jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe, agencje wykonawcze, instytucje gospodarki budżetowej, państwowe fundusze celowe, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa KRUS, Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ), samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, uczelnie publiczne, Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne, państwowe i samorządowe instytucje kultury oraz inne państwowe lub samorządowe osoby prawne, utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

W *Sprawozdaniach z wykonania budżetu państwa* sektor finansów publicznych dzieli się na trzy podsektory¹¹⁷: rządowy, samorządowy i ubezpieczeń społecznych, nawiązując do podsektorów zdefiniowanych w ESA. Podsektor rządowy obejmuje: budżet państwa, budżet środków europejskich, jednostki pozabudżetowe budżetu państwa, agencje państwowe, Polską Akademię Nauk, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i szereg innych instytucji¹¹⁸. Na podsektor samorządowy składają się: budżety jednostek samorządu terytorialnego, jednostki pozabudżetowe samorządu terytorialnego, fundusze celowe (z wyjątkiem zaliczanych do podsektora ubezpieczeń społecznych) i pozostałe instytucje samorządowe.

¹¹⁷ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych nie definiuje podsektorów (rządowego, samorządowego i ubezpieczeń społecznych) w ramach sektora finansów publicznych. Ministerstwo Finansów prezentuje jednak te dane w podziale na podsektory w oparciu o sektoryzację nawiązującą do systemu ESA.

¹¹⁸ Szczegółowe zestawienie w: RM, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Omówienie*, (2017), Warszawa, s. 327–328.

Do podsektora ubezpieczeń społecznych wchodzi: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Emerytalno-Rentowy, Fundusz Rezerwy Demograficznej, NFZ, Fundusz Pracy, Fundusz Składkowy, Fundusz Motywacyjny, Fundusz Administracyjny, Fundusz Prewencji i Rehabilitacji, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Główne reguły fiskalne w Polsce

The main fiscal rules in Poland

Istotne miejsce w dyskusji w ramach nad zapobieganiem powstawania nadmiernego deficytu i zadłużenia zajmuje zagadnienie reguł fiskalnych. W kontekście rekomendacji UE i MFW odnośnie wprowadzania ich przez kraje należy przypomnieć, że w Polsce funkcjonują już reguły fiskalne. Zapisane są one w ustawie o finansach publicznych oraz Konstytucji RP i opierają się na metodologii krajowej. Jednocześnie mają one wdrażać zasady unijne w ramach polskiego systemu finansów publicznych. Główne reguły fiskalne dla całego sektora finansów publicznych to:

- sreguła konstytucyjna, ustalająca limit państwowego długu publicznego, zakazując zaciągania pożyczek, udzielania gwarancji i poręczeń finansowych, które skutkowałyby przekroczeniem przez państwowy dług publiczny 3/5 wartości rocznego PKB;
- stabilizująca reguła wydatkowa¹¹⁹, zgodnie z którą kwota wydatków sektora finansów publicznych powinna być nie wyższa niż suma wydatków z ubiegłego roku, skorygowana o szereg elementów, w tym inflację, średniookresową dynamikę PKB oraz prognozowane finansowe skutki działań dyskrejonalnych¹²⁰. Na mocy ustawy z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych dokonano m.in. modyfikacji stabilizującej reguły wydatkowej – znajdujący się w niej wskaźnik inflacji (CPI) wraz z korektą błędów jej prognoz został zastąpiony celem inflacyjnym NBP (aktualnie ustalonym w wysokości 2,5%);

Stabilizująca reguła wydatkowa

Stabilizing expenditure rule

$$WYD_n = WYD_{n-1}^* \cdot E_{n-1}(CCIP) \cdot [WPKB_n + K_n] + E_n(\Delta DD_n)$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

WYD_n – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok n ;

WYD_{n-1}^* – kwota wydatków określona w projekcie ustawy budżetowej na rok $n-1$, poddana korekcie z wykorzystaniem zaktualizowanych prognoz średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych;

$E_{n-1}(CCIP)$ – cel inflacyjny NBP;

$WPKB_n$ – średnia dynamika produktu krajowego brutto w cenach stałych za 8 lat (6 lat wykonanych i 2 lata prognozowane);

K_n – wielkość korekty kwoty wydatków na rok n , wynikająca z mechanizmu korygującego, wyrażona w p. proc.;

$E_n(\Delta DD_n)$ – prognozowana wartość całości działań dyskrejonalnych w zakresie podatków i składek na ubezpieczenia społeczne planowanych na rok n ;

n – rok, na który jest obliczana kwota wydatków.

Źródło: opracowanie na podstawie MF, *Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej*, (2014), Warszawa, s. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

Source: own elaboration based on the MF, *Uzasadnienie, Wprowadzenie stabilizującej reguły wydatkowej*, (2014), Warsaw, p. 23–24; Ustawa z dnia 10 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych.

¹¹⁹ Reguła została wykorzystana pomocniczo w 2013 r. do tworzenia budżetu na 2014 r., jednak formalnie była stosowana w 2014 r. przy pracach nad ustawą budżetową na rok 2015 r.

¹²⁰ Por. też MF, *Stabilizująca reguła wydatkowa*, (2013), Warszawa. http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1159274/regu-la_wydatkowa_informacja.pdf

- progi ostrożnościowe 43% i 48% powiązane ze stabilizującą regułą wydatkową;
- procedury ostrożnościowe i sanacyjne uruchamiane po przekroczeniu progów ostrożnościowych relacji państwowego długu publicznego do PKB na poziomie 55% oraz 60%.

Ponadto dla budżetów jednostek samorządu terytorialnego w ramach podsektora samorządowego wyróżnia się:

- indywidualny wskaźnik zadłużenia¹²¹, który określa limit wartości spłaty zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi. Relacja zobowiązań wraz z kosztami ich obsługi do dochodów ogółem budżetu nie może przekroczyć średniej arytmetycznej na przestrzeni trzech lat z dochodów bieżących i dochodów ze sprzedaży majątku, pomniejszonej o wydatki bieżące¹²²;

Indywidualny wskaźnik zadłużenia

Individual debt ratio

$$\left(\frac{R+O}{D}\right)_n \leq \frac{1}{3} * \left(\frac{Db_{n-1} + Sm_{n-1} - Wb_{n-1}}{D_{n-1}} + \frac{Db_{n-2} + Sm_{n-2} - Wb_{n-2}}{D_{n-2}} + \frac{Db_{n-3} + Sm_{n-3} - Wb_{n-3}}{D_{n-3}}\right)$$

Gdzie użyte symbole oznaczają:

R – planowaną na rok budżetowy łączną kwotę z tytułu spłaty rat kredytów i pożyczek, o których mowa w art. 89 ust. 1 pkt 2–4 oraz art. 90 ustawy o finansach publicznych, oraz wykupów papierów wartościowych emitowanych na cele określone w art. 89 ust. 1 pkt 2–4 oraz art. 90;

O – planowane na rok budżetowy odsetki od kredytów i pożyczek, o których mowa w art. 89 ust. 1 i art. 90, odsetki i dyskonto od papierów wartościowych emitowanych na cele określone w art. 89 ust. 1 i art. 90 oraz spłaty kwot wynikających z udzielonych poręczeń i gwarancji;

D – dochody ogółem budżetu w danym roku budżetowym;

Db – dochody bieżące;

Sm – dochody ze sprzedaży majątku;

Wb – wydatki bieżące;

n – rok budżetowy, na który ustalana jest relacja;

n-1 – rok poprzedzający rok budżetowy, na który ustalana jest relacja;

n-2 – rok poprzedzający rok budżetowy o dwa lata;

n-3 – rok poprzedzający rok budżetowy o trzy lata.

Źródło: GUS, *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2015*, (2016), Warszawa, s. 14.

Source: GUS, *Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2015*, (2016), Warsaw, p. 14.

- zasada, według której planowane wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż planowane dochody bieżące, powiększone o nadwyżkę budżetową z lat poprzedzających i tzw. wolne środki.

¹²¹ Określany również jako indywidualny limit spłaty zadłużenia lub jako indywidualny limit spłaty zobowiązań.

¹²² BAS, *Indywidualny limit zadłużenia samorządów terytorialnych*, (2011), Warszawa, s. 2.

Sektor finansów publicznych

Public finance sector

Dochody sektora finansów publicznych (SFP) w 2017 r. wyniosły 776,1 mld zł, wydatki były wyższe od dochodów i ukształtowały się na poziomie 790,3 mld zł. W efekcie, saldo sektora było ujemne (deficyt) i wyniosło -14,2 mld zł, co stanowiło -0,7% PKB. W porównaniu z rokiem 2016 deficyt w relacji do PKB uległ zmniejszeniu o 1,8 p. proc. Największy wpływ na tworzenie się ujemnego wyniku sektora finansów publicznych miał podsektor rządowy, którego deficyt w wysokości 24,5 mld zł stanowił 1,2% PKB. Podsektor ubezpieczeń społecznych i podsektor samorządowy osiągnęły w 2017 r. nadwyżkę w kwocie odpowiednio 9,7 mld zł i 0,6 mld zł. Należy jednak zwrócić uwagę na rolę transferów wewnątrz sektora finansów publicznych w kształtowaniu głębokości deficytów poszczególnych jego podsektorów.

Tablica 45. Sektor finansów publicznych^a

Table 45. Public finance sector^a

Wyszczególnienie Specification	2015	2016	2017	2015	2016	2017
	w mld zł in bn zł			w % PKB in % GDP		
Dochody Revenue	687,8	701,9	776,1	38,4	37,9	39,2
Wydatki Expenditure	731,8	748,0	790,3	40,9	40,4	39,9
Deficyt Deficit	44,1	46,1	14,2	2,5	2,5	0,7

^a Dane dla sektora finansów publicznych podano w ujęciu skonsolidowanym, tzn. po wyeliminowaniu transferów wewnątrz sektora finansów publicznych.

Źródło: dane MF.

^a Data for the public finance sector are presented on a consolidated basis, i.e. after elimination of transfers within the public finance sector.
Source: data of the Ministry of Finance.

Uwarunkowania makroekonomiczne i cele budżetowe polityki państwa

Macroeconomic conditions and budgetary objectives of state policy

Uwarunkowania makroekonomiczne polityki fiskalnej w Polsce w 2017 r. w relacji do poprzedniego roku były korzystne. Wzrost realnego PKB wyniósł 4,6%, wobec prognozowanych w ustawie budżetowej 3,6%. Wyższe od zakładanego było spożycie w ujęciu realnym, mające duży wpływ na wysokość dochodów z podatku od towarów i usług (VAT), będącego największym źródłem dochodów budżetu państwa. W 2017 r. spożycie zwiększyło się o 4,4%, wobec wzrostu o 3,8% zakładanego w ustawie. Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI) wyniósł 102,0, wobec 101,3 zakładanego w ustawie budżetowej. Sytuacja na rynku pracy była bardziej korzystna od przewidywanej w ustawie budżetowej w zakresie przeciętnego zatrudnienia w gospodarce narodowej. W 2017 r. prognozowano tę kategorię na poziomie 9 996 tys. osób, podczas gdy w rzeczywistości wyniosła ona 10 475 tys. osób. Stopa bezrobocia na koniec 2017 r. wyniosła 6,6%, podczas gdy prognozowano, że wyniesie ona 8,0%. Wyższy od zakładanego był przeciętny poziom wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej, który wyniósł 4 272 zł (w ustawie budżetowej prognozowano 4 263 zł).

Tablica 46. Uwarunkowania makroekonomiczne ustawy budżetowej w 2017 r.
 Table 46. *Macroeconomic conditions of the budget act in 2017*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		Prognoza <i>Forecast</i>	Wykonanie <i>Execution</i>
Realny wzrost PKB <i>Real GDP growth</i>	w % <i>in %</i>	3,6	4,6
Wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych <i>Price index of consumer goods and services</i>	w % <i>in %</i>	1,3	2,0
Wskaźnik cen produkcji sprzedanej przemysłu <i>Price index of sold production of industry</i>	w % <i>in %</i>	1,6	2,9
Popyt krajowy w ujęciu realnym <i>Domestic demand in real terms</i>	w % <i>in %</i>	4,2	4,7
Spożycie w ujęciu realnym <i>Consumption in real terms</i>	w % <i>in %</i>	3,8	4,4
Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej <i>Average employment in the national economy</i>	tys. etatów <i>in thous. jobs</i>	9 996	10 475
Przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej <i>The average gross remuneration in the national economy</i>	w zł <i>in zł</i>	4 263	4 272
Kurs walutowy (średni w roku): <i>Exchange rate (average in a year):</i>			
EUR/PLN	w zł <i>in zł</i>	4,29	4,26

Źródło: dane MF, GUS, NBP.

Source: data of Ministry of Finance, Statistics Poland, National Bank of Poland.

Budżet państwa

State budget

W niniejszej publikacji punkt odniesienia stanowi ustawa budżetowa na 2017 r. z dnia 16 grudnia 2016 r.

Tablica 47. Ustawa budżetowa na 2017 r.
 Table 47. *Budget Act for 2017*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Ustawa budżetowa na 2017 r. <i>Budget Act for 2017</i>	
	w mld zł	<i>in bn zł</i>
Dochody <i>Revenue</i>		325,4
Wydatki <i>Expenditure</i>		384,8
Deficyt <i>Deficit</i>		59,3

Źródło: Ustawa budżetowa na rok 2017 z dnia 16 grudnia 2016 r. (Dz.U. 2016 r. poz. 108).

Source: Budget Act for 2017 of 16 December 2016 (Journal of Laws of 2016, item 108).

Dochody budżetu państwa w 2017 r. wyniosły 350,4 mld zł i były wyższe o 25,0 mld zł od prognozy zawartej w ustawie budżetowej. Wydatki budżetu państwa zostały zrealizowane w wysokości 375,8 mld zł, czyli w kwocie niższej o 9,0 mld zł od planu ustawowego. Deficyt budżetu państwa ukształtował się na poziomie 25,4 mld zł i był niższy o 33,9 mld zł od nieprzekraczalnej wielkości przyjętej w ustawie budżetowej na 2017 r. W porównaniu do wykonania budżetu w 2016 r. wielkość dochodów budżetu państwa zwiększyła się nominalnie o 11,3%, zaś wydatków zwiększyła się o 4,2% natomiast wielkość deficytu zmniejszyła się o 44,9%.

Największą część dochodów budżetu państwa w 2017 r. stanowiły dochody podatkowe (90,0%), a ich udział w dochodach ogółem zwiększył się o 3,2 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego. Wpływy z podatków wyniosły 315,3 mld zł i były wyższe o 14,1 mld zł od prognozy. W porównaniu z 2016 r. wartość dochodów podatkowych zwiększyła się o 15,4%.

Tablica 48. Budżet państwa

Table 48. State budget

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2015	2016	2017	
		w mld zł in bn zł		2016 = 100	
Dochody Revenue	a	286,7	313,8	325,4	x
	b	289,1	314,7	350,4	111,3
Wydatki Expenditure	a	336,7	368,5	384,8	x
	b	331,7	360,8	375,8	104,2
Deficyt Result	a	50,0	54,7	59,3	x
	b	42,6	46,1	25,4	44,9

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Głównym źródłem dochodów budżetu państwa był podatek od towarów i usług (VAT), dochody z tego tytułu w 2017 r. wyniosły 156,8 mld zł i stanowiły 44,7% ogółu dochodów. Wartość podatku VAT była wyższa o 13,3 mld zł od założonej w ustawie budżetowej i była wyższa o 23,9% od wpływów z tego tytułu w 2016 r. Drugim co do wielkości źródłem dochodów budżetu państwa był podatek akcyzowy, którego udział w strukturze dochodów wyniósł 19,5%. Wpływy z tytułu tego podatku w 2017 r. wyniosły 68,3 mld zł i były niższe o 0,7 mld zł od prognozy z ustawy budżetowej. Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT) oraz podatek od osób fizycznych (PIT), stanowiły łącznie 23,5% ogółu dochodów budżetu państwa i wyniosły w 2017 r. odpowiednio 29,8 mld zł i 52,7 mld zł. Wartość wpływów z podatku dochodowego CIT była nieznacznie niższa – o 0,059 mld zł – niż w prognozie ustawowej oraz o 12,8% wyższa niż zrealizowana w roku 2016 r.

Tablica 49. Dochody budżetu państwa^a

Table 49. Revenue of the state budget^a

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2015	2016	2017	
		w mld zł in bn zł		2016 = 100	
Dochody ogółem Total revenue	a	286,7	313,8	325,4	x
	b	289,1	314,7	350,4	111,4
Dochody podatkowe i niepodatkowe Tax and non-tax revenue	a	285,2	312,0	323,6	x
	b	287,4	313,2	348,9	111,4
Dochody podatkowe Tax revenue	a	257,6	276,1	301,2	x
	b	259,7	273,1	315,3	115,4
Podatki pośrednie Indirect taxes	a	185,5	194,2	214,2	x
	b	187,3	193,7	226,7	117,0
Podatek od towarów i usług (VAT) Value added tax (VAT)	a	121,3	128,7	143,5	x
	b	123,1	126,6	156,8	123,9

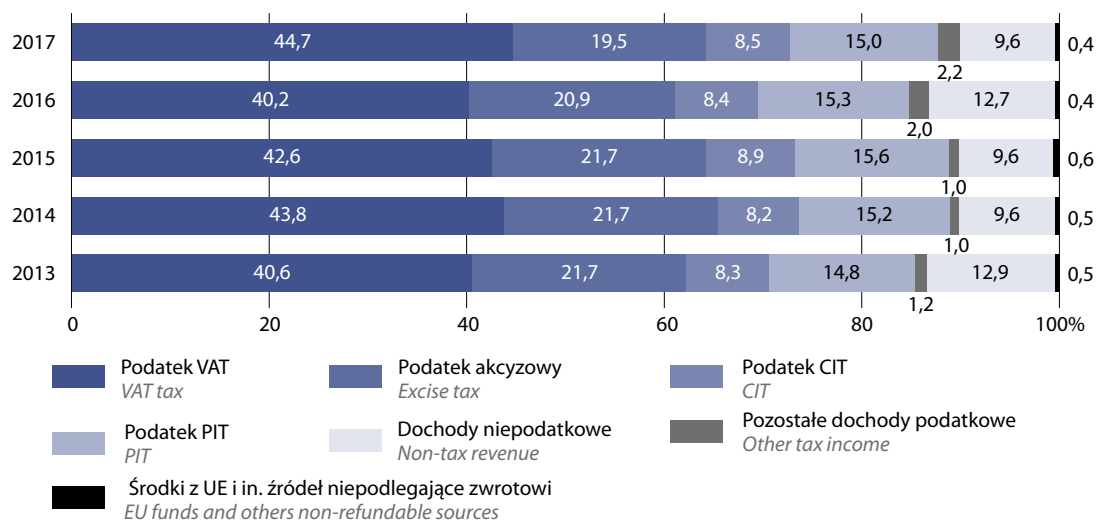
Tablica 49. Dochody budżetu państwa^a (dok.)
 Table 49. Revenue of the state budget^a (cont.)

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2015	2016		2017	
			w mld zł	in bn zł		2016 = 100
Podatek akcyzowy <i>Excise tax</i>	a	63,0	64,1	69,0	x	
	b	62,8	65,7	68,3	103,8	
Podatek od gier <i>Game tax</i>	a	1,3	1,4	1,7	x	
	b	1,3	1,4	1,6	116,6	
Podatek dochodowy (CIT) <i>Corporate income tax (CIT)</i>	a	25,6	26,1	29,8	x	
	b	25,8	26,4	29,8	112,8	
Podatek dochodowy (PIT) <i>Personal income tax (PIT)</i>	a	45,0	46,9	51,0	x	
	b	45,0	48,2	52,7	109,2	
Podatek od wydobycia niektórych kopalin <i>Tax on mining some minerals</i>	a	1,5	1,5	1,0	x	
	b	1,6	1,3	1,8	139,8	
Podatek od niektórych instytucji finansowych <i>Tax from some financial institutions</i>	a	–	–	3,9	x	
	b	–	3,5	4,3	123,8	
Dochody niepodatkowe <i>Non-tax revenues</i>	a	27,6	35,9	22,5	x	
	b	27,7	40,1	33,7	83,9	
Dywidendy i wpłaty z zysku <i>Dividends and payments from profit</i>	a	6,2	4,8	2,4	x	
	b	6,4	2,8	2,4	86,2	
Cło <i>Duty</i>	a	2,8	3,0	3,7	x	
	b	2,9	3,2	3,6	111,9	
Wpłaty JST <i>Local government units payments</i>	a	1,9	2,0	2,1	x	
	b	1,9	2,2	2,1	95,1	
Wpłaty z zysku NBP <i>Payments from NBP profit</i>	a	0	3,2	0,6	x	
	b	0	7,9	8,7	111,2	
Środki z Unii Europejskiej i innych źródeł niepodlegające zwrotowi <i>Funds from the European Union and other sources not refundable</i>	a	1,5	1,7	1,8	x	
	b	1,8	1,4	1,5	105,1	

^a Zestawienie obejmuje najważniejsze kategorie dochodowe. Pełne zestawienie i analiza dochodów budżetu państwa znajdują się w: Rada Ministrów, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r., Omówienie*, (2018), Warszawa. Źródło: dane MF.

^a The list includes the most important income categories. A complete list and analysis of the state budget revenues can be found in: Council of Ministers, *Report on the implementation of the state budget for the period from 1 January to 31 December 2017, Discussion*, (2018), Warsaw. Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 93. Struktura dochodów budżetu państwa
 Chart 93. Structure of state budget income

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wpływy z podatku dochodowego PIT były zrealizowane na poziomie wyższym od prognozy w ustawie budżetowej o 1,7 mld zł, a w stosunku do roku poprzedniego były wyższe o 9,2%.

Dochody niepodatkowe w 2017 r. wyniosły 33,7 mld zł, co stanowiło 9,6% ogółu dochodów budżetu państwa. Wpływy z dochodów niepodatkowych były wyższe o 11,2 mld zł od prognozy z ustawy budżetowej oraz o 6,4 mld zł (o 16,1%) niższe niż w 2016 r. Dochód budżetu państwa z tytułu wpłaty z zysku Narodowego Banku Polskiego wyniósł 8,7 mld zł (plan budżetowy przewidywał wpłatę w wysokości 0,6 mld zł).

Struktura dochodów budżetu państwa w 2017 r. uległa znacznym zmianom. Udział podatku od towarów i usług (VAT) zwiększył się o 4,5 p. proc. w porównaniu z rokiem poprzednim, zaś udział podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) spadł o 0,3 p. proc. Zwiększył się udział podatku dochodowego od osób prawnych (CIT); w porównaniu z rokiem 2016 był on wyższy o 0,1 p. proc.

Wartość wydatków budżetu państwa w 2017 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 4,1%. Największą część wydatków budżetu państwa była przeznaczona na dotacje i subwencje (54,7%), które wyniosły 205,6 mld zł, tj. o 5,7% więcej niż przed rokiem.

Pewien udział w wydatkach budżetu państwa miały wydatki bieżące jednostek budżetowych w wysokości 70,0 mld zł (18,6%) oraz wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa, które wyniosły 29,6 mld zł (7,9%). Wydatki majątkowe poniesione zostały w wysokości 24,6 mld zł (6,5%) i zmniejszyły się o 38,7% w porównaniu z 2016 r. Wartość wydatków na obsługę długu Skarbu Państwa spadła w stosunku do poprzedniego roku o 7,5%, tj. o 2,5 mld zł. Natomiast wielkość wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE zmniejszyła się o 10,5%, czyli o 0,6 mld zł.

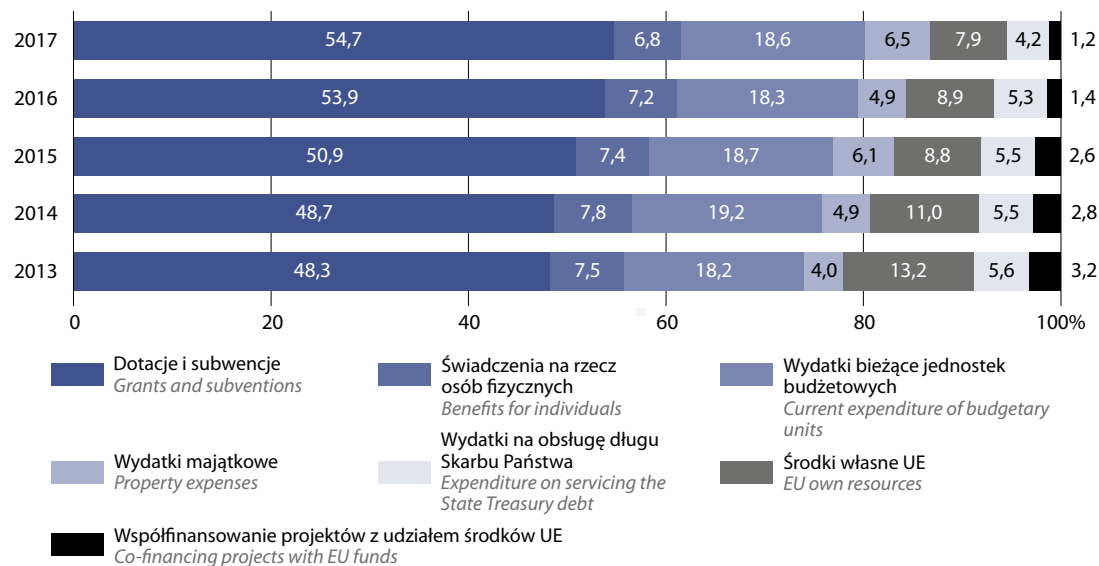
Tablica 50. Wydatki budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Table 50. Expenditure of the state budget according to economic groups

Wyszczególnienie Specification a – ustawa budżetowa budget Act b – wykonanie execution		2015	2016	2017	
		w mld zł in bn zł		2016 =100	
Ogółem Total	a	336,7	368,5	384,8	x
	b	331,7	360,8	375,8	104,1
Dotacje i subwencje Grants and subventions	a	170,1	196,5	209,8	x
	b	169,0	194,6	205,6	105,7
Świadczenia na rzecz osób fizycznych Benefits for individual persons	a	24,7	26,3	25,6	x
	b	24,6	26,0	25,6	98,5
Wydatki bieżące jednostek budżetowych Current expenditure of budgetary units	a	62,9	67,6	71,7	x
	b	61,9	66,2	70,0	105,8
Wydatki majątkowe Property expenditure	a	21,2	18,3	23,2	x
	b	20,1	17,7	24,6	138,7
Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa Expenditures for servicing the debt of the Treasury	a	29,5	32,1	29,8	x
	b	29,2	32,1	29,6	92,5
Środki własne Unii Europejskiej Own funds of the European Union	a	18,2	19,2	15,8	x
	b	18,2	19,2	15,7	82,1
Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej Projects co-financed with the European Union funds	a	10,1	8,5	8,9	x
	b	8,7	5,2	4,6	89,5

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 94. Struktura wydatków budżetu państwa według grup ekonomicznych
 Chart 94. Structure of the state budget expenditures by economic groups

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

W strukturze wydatków budżetu państwa największe zmiany zanotowano w udziale wydatków majątkowych (6,5% wobec 4,9% w 2016 r.) oraz wydatków na współfinansowanie projektów z udziałem środków UE (1,2% wobec 1,4% w roku poprzednim). W strukturze wydatków budżetu państwa należy odnotować wzrost wydatków na dotacje i subwencje o 5,7 p. proc.

Budżet środków europejskich

The budget of European Union funds

Zgodnie z art. 117 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych budżet środków europejskich jest rocznym planem dochodów i podlegających refundacji wydatków, przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Środki te pochodzą z: 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa, Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014–2020, Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014–2020, Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014–2020, Mechanizmu Finansowego EOG 2009–2014, Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014, Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Mechanizmu Finansowego EOG III Perspektywa Finansowa, Norweskiego Mechanizmu Finansowego III Perspektywa Finansowa, Wspólnej Polityki Rolnej.

Tablica 51. Budżet środków europejskich
Table 51. The budget of European Union funds

Wyszczególnienie <i>Specification</i> a – ustawa budżetowa <i>budget Act</i> b – wykonanie <i>execution</i>		2015	2016	2017	
		w mld zł <i>in bn zł</i>		2016 = 100	
Dochody <i>Revenue</i>	a	77,8	53,4	60,2	x
	b	64,5	39,1	47,6	121,8
Wydatki <i>Expenditure</i>	a	81,3	71,6	69,8	x
	b	67,7	51,7	48,0	92,8
Deficyt /Nadwyżka <i>Deficit/Surplus</i>	a	-3,4	-18,2	-9,6	x
	b	-3,2	-12,6	-0,4	x

a w zakresie budżetu środków europejskich była nowelizacja ustawy budżetowej Ustawa z dnia 20 października 2016 r. o zmianie ustawy budżetowej na rok 2016 (Dz.U. poz. 1759)

Źródło: dane MF.

a regarding the budget of European Union funds was the amendment to the budget act Act of 20 October 2016 amending the budget act for 2016 (Journal of Laws, item 1759)

Source: data of the Ministry of Finance.

Dochody budżetu środków europejskich w 2017 r. zostały zrealizowane w wysokości 47,6 mld zł, co było wartością o 21,0% niższą od planu przyjętego w ustawie budżetowej. Jednocześnie w ujęciu nominalnym dochody budżetu środków europejskich były wyższe o 21,8%, tj. o 8,5 mld zł niż w roku poprzednim. Wydatki budżetu środków europejskich wyniosły 48,0 mld zł i były niższe o 21,8 mld zł, tj. o 31,3% niż zaplanowane w ustawie budżetowej. W porównaniu do roku poprzedniego wydatki spadły o 7,2%. Budżet środków europejskich ponownie zamknął się deficytem na poziomie 0,4 mld zł, co oznacza zmniejszenie deficytu o 12,2 mld zł w porównaniu do roku 2016.

Tablica 52. Budżet środków europejskich według niektórych programów
Table 52. The budget of European funds according to some programs

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2015		2016		2017	
	Dochody <i>Revenues</i>	Wydatki <i>Expenditures</i>	Dochody <i>Revenues</i>	Wydatki <i>Expenditures</i>	Dochody <i>Revenues</i>	Wydatki <i>Expenditures</i>
	w mld zł		in bn zł			
Budżet środków europejskich ogółem <i>The budget of European Union funds in total</i>	64,5	67,7	39,1	51,7	47,6	48,0
Program Operacyjny: <i>Operational Programme:</i>						
Infrastruktura i Środowisko <i>Infrastructure and Environment</i>	19,5	19,0	8,8	14,8	11,6	11,6
Innowacyjna Gospodarka <i>Innovative Economy</i>	6,6	6,6	0,6	1,2	1,9	1,9
Rozwój Polski Wschodniej <i>The development of Eastern Poland</i>	2,0	2,0	0,2	0,4	1,0	1,0
Regionalne Programy Operacyjne <i>Regional Operational Programs</i>	8,9	8,8	6,2	6,6	10,5	10,5
Wspólna Polityka Rolna <i>Common Agricultural Policy</i>	21,2	25,1	19,4	24,7	16,7	17,2

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance

Finanse państwowych funduszy celowych

Finances of state appropriated funds

Skonsolidowane przychody państwowych funduszy celowych¹²³ (wraz z dotacją z budżetu państwa) w 2017 r. wyniosły łącznie 305,0 mld zł, zaś łączne koszty ukształtowały się na poziomie 260,9 mld zł. Suma dotacji udzielonych państwowym funduszom celowym z budżetu państwa wyniosła 58,8 mld zł i stanowiła 19,3% ogółu ich przychodów (o 5,6 p. proc. mniej niż przed rokiem). W porównaniu do 2016 r. łączne przychody i koszty państwowych funduszy celowych zwiększyły się odpowiednio o 21,5% i 4,8%, zaś dotacje z budżetu państwa zmniejszyły się o 5,9%.

Główną część łącznych przychodów i kosztów państwowych funduszy celowych w 2017 r. zrealizowały fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi. Przychody i koszty tych funduszy wyniosły odpowiednio 281,9 mld zł i 238,9 mld zł, co stanowiło 92,4% przychodów funduszy ogółem i 91,6% kosztów funduszy ogółem. Do tej grupy funduszy należą dwa największe państwowe fundusze celowe: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych (FUS) oraz Fundusz Emerytalno – Rentowy (FER). Obydwa fundusze w 2017 r. otrzymały 57,7 mld zł dotacji z budżetu państwa, tj. 98,1% (o 0,3 p. proc. mniej niż przed rokiem) całkowitej sumy dotacji z budżetu państwa wypłaconej dla państwowych funduszy celowych.

Przychody FUS pochodziły głównie ze składek na ubezpieczenie społeczne oraz z dotacji z budżetu państwa. Przychody FUS w 2017 r. wyniosły 260,7 mld zł, z czego 41,0 mld zł stanowiły dotacje z budżetu państwa.

¹²³ Państwowy fundusz celowy jest to wyodrębniony rachunek bankowy, którym dysponuje minister wskazany w ustawie tworzącej fundusz lub inny wskazany organ (art. 29 ustawy o finansach publicznych). Państwowe fundusze celowe nie posiadają osobowości prawnej. Przychody funduszy, równoległe do ich przychodów własnych, obejmują dotacje z budżetu państwa, zaś koszty mogą być ponoszone tylko do wysokości posiadanych środków finansowych, do których zalicza się bieżące przychody wraz z dotacjami z budżetu państwa oraz pozostałości środków z okresów poprzednich.

Koszty FUS w 2017 r. zostały zrealizowane w wysokości 217,6 mld zł. Głównym kierunkiem wydatków FUS były wypłaty emerytur i rent oraz pozostałych świadczeń, tj. zasiłków chorobowych, macierzyńskich, pogrzebowych, itd. Wypłaty tych świadczeń w 2017 r. wyniosły 217,9 mld zł, i były wyższe w porównaniu do 2016 r. o 9,5 mld zł, do czego przyczyniła się waloryzacja świadczeń wskaźnikiem 100,44%¹²⁴.

Przychody FER w 2017 r. wyniosły 19,9 mld zł, z czego 83,9%, czyli 16,7 mld zł pochodziło z dotacji z budżetu państwa. Pozostałą część przychodów (3,2 mld zł) stanowiły składki od rolników, refundacja kosztów FER wypłaty świadczeń zabiegowych¹²⁵ oraz inne przychody. Koszty FER w 2017 r. zostały zrealizowane w wysokości 20,0 mld zł, tj. w tej samej wysokości jak przed rokiem. Głównym kierunkiem wydatków FER były wypłaty emerytur i rent rolniczych o wartości 15,1 mld zł, co stanowiło 75,5% wszystkich wydatków FER. Na pozostałą część wydatków złożyły się: finansowanie składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników i ich domowników (9,0% ogółu wydatków, tj. 1,8 mld zł), wypłata zasiłków pogrzebowych (1,0%, tj. 0,2 mld zł) oraz odpowiednio odpis na fundusz administracyjny (2,5%, j. 0,5 mld zł).

Tablica 53. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych

Table 53. Revenues and costs of state appropriated funds

Wyszczególnienie <i>Specification</i>		2015	2016	2017
		w mld zł in bn zł		
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) <i>revenues (along with subsidies from the state budget)</i>				
b – dotacja z budżetu państwa <i>grant from the state budget</i>				
c – koszty <i>costs</i>				
Państwowe fundusze celowe ogółem ^a <i>Total state targeted funds^a</i>	a	237,0	251,1	305,0
	b	59,8	62,5	58,8
	c	241,6	248,8	260,9
Fundusze związane z ubezpieczeniami społecznymi <i>Funds related to social insurance</i>	a	216,9	229,4	281,9
	b	59,1	61,5	58,1
	c	222,1	229,2	238,9
w tym: <i>including:</i>				
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych <i>Social Insurance Fund</i>	a	196,1	208,7	260,7
	b	42,1	44,8	41,0
	c	201,7	208,1	217,6
Fundusz Emerytalno-Rentowy <i>Pension Fund</i>	a	20,4	19,6	19,9
	b	17,0	16,4	16,7
	c	19,9	20,0	20,0
Fundusze związane z zadaniami socjalnymi państwa <i>Funds related to social tasks of the state</i>	a	16,1	17,5	19,0
	b	0,7	0,7	0,7
	c	15,8	16,0	16,2
w tym: <i>including:</i>				
Fundusz Pracy <i>Labour Fund</i>	a	10,9	12,1	13,4
	b	–	–	–
	c	10,9	11,1	10,9
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych <i>State Fund for the Rehabilitation of the Disabled</i>	a	4,7	4,7	5,0
	b	0,7	0,7	0,7
	c	4,6	4,7	5,0

¹²⁴ Przy czym waloryzacja nie mogła być niższa niż 10 zł. Jednocześnie nastąpiło podniesienie kwoty najniższej emerytury i renty do wysokości 1 000 zł.

¹²⁵ Refundacja kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych (zbieg u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty) przeznaczona jest na sfinansowanie emerytur i rent z innego ubezpieczenia, wypłacanych łącznie ze świadczeniami z ubezpieczenia emerytalno-rentowego.

Tablica 53. Przychody i koszty państwowych funduszy celowych (dok.)
 Table 53. Revenues and costs of state appropriated funds (cont.)

Wyszczególnienie Specification		2015	2016	2017
		w mld zł in bn zł		
a – przychody (wraz z dotacją z budżetu państwa) revenues (along with subsidies from the state budget)				
b – dotacja z budżetu państwa grant from the state budget				
c – koszty costs				
Fundusze związane z prywatyzacją Funds related to privatization	a	1,4	1,3	0,6
	b	–	0,3	–
	c	1,7	1,3	3,2
Fundusze związane z bezpieczeństwem i obronnością kraju Funds related to security and defense of the country	a	1,5	1,8	2,2
	b	–	–	–
	c	0,8	1,3	1,2
Fundusze związane z nauką, kulturą i kulturą fizyczną Funds related to science, culture and physical education	a	1,0	1,0	1,0
	b	–	–	–
	c	0,9	1,0	1,1
Pozostałe Others	a	0,2	0,07	0,3
	b	–	–	–
	c	0,2	0,05	0,3

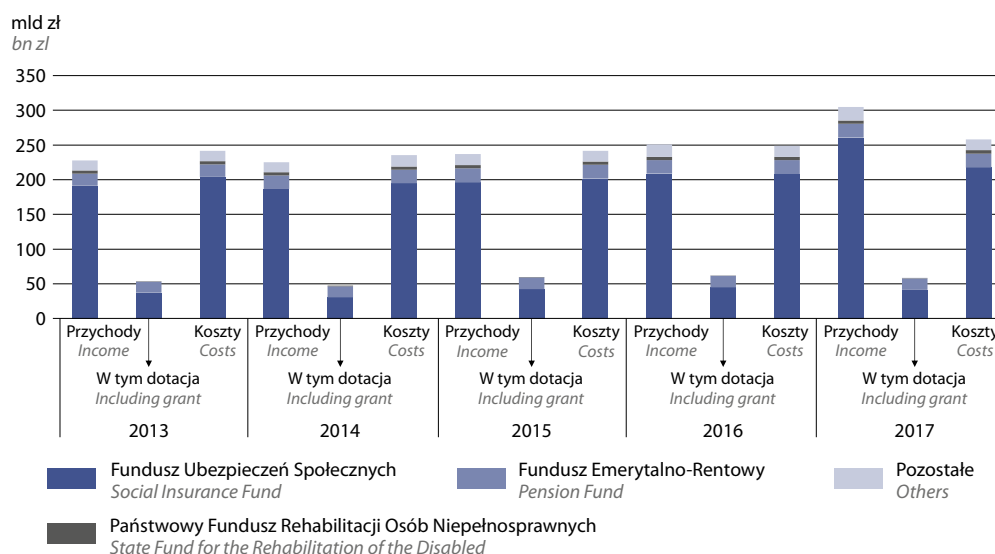
a Po wyeliminowaniu przepływów między funduszami.

a After eliminating flows between funds.

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wykres 95. Przychody (w tym dotacje) i koszty największych państwowych funduszy celowych
 Chart 95. Income (including grants) and costs of the largest state target funds

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Największy państwowy fundusz celowy, FUS, zamknął rok 2017 nadwyżką w wysokości 43,1 mld zł. Po wyłączeniu z dochodów tego funduszu dotacji z budżetu państwa, wynik byłby również dodatni w wysokości 2,1 mld zł. Wynik Funduszu Emerytalno-Rentowego był ujemny i wyniósł 0,1 mld zł, zaś po wyłączeniu dotacji z budżetu państwa, deficyt byłby na poziomie 16,8 mld zł.

Tablica 54. Dochody, wydatki i wynik wybranych państwowych funduszy celowych
 Table 54. Revenue, expenditure and balance of selected state target funds

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2016 c – 2015		Dochody Revenue	Wydatki Expenditure	Wynik Result	Wynik bez dotacji z budżetu państwa Result without grants from the state budget
Fundusz Ubezpieczeń Społecznych Social Insurance Fund	a	260,7	217,6	43,1	2,1
	b	208,7	208,1	0,6	-44,2
	c	196,1	201,7	-5,6	-47,7
Fundusz Emerytalno-Rentowy Pension Fund	a	19,9	20,0	-0,1	-16,8
	b	19,6	20,0	-0,4	-16,8
	c	20,4	19,9	0,5	-16,5

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety agencji wykonawczych, instytucji gospodarki budżetowej oraz państwowych osób prawnych

Budgets of executive agencies, institutions of the budget economy and state legal persons

W roku 2017 jednostki finansów publicznych osiągnęły łącznie przychody w wysokości 17,8 mld zł, największy udział w przychodach miały agencje wykonawcze 8,5 mld zł, co stanowiło 47,8%. Łącznie dotacje wyniosły 6,1 mld zł, w tym dotacje dla agencji wykonawczych wyniosły 5,7 mld zł, (93,4%).

Poniesione koszty wynosiły 15,6 mld zł, największy w nich udział miały agencje wykonawcze 7,7 mld zł, co stanowiło 49,4%. W 2017 r. uzyskano wyższy, o 2,8 mld zł od zaplanowanego, wynik finansowy brutto w kwocie 2,1 mld zł. Należy zauważyć, że agencje wykonawcze uzyskały o 350,0% zaplanowanego wyniku finansowego, zaś państwowe osoby prawne uzyskały dodatni wynik finansowy w kwocie 1,4 mld zł, a planowano stratę.

Tablica 55. Budżety wybranych jednostek finansów publicznych na 2017 r.
 Table 55. Budgets of selected public finance units for 2017

Wyszczególnienie Specification	Przychody wykonane Revenues executed	w tym dotacja z budżetu including grant from the budget	Koszty wykonane Costs executed	Wynik finansowy brutto planowany Gross financial result planned	Wynik finansowy brutto zrealizowany Gross financial result realized
Ogółem Total	17,8	6,1	15,6	-0,7	2,1
Agencje wykonawcze Executive agencies	8,5	5,7	7,7	0,2	0,7
Instytucje gospodarki budżetowej Institutions of the budget economy	0,9	0,1	0,9	-0,018	0,013
Państwowe osoby prawne State legal entities	8,4	0,3	7,0	-0,9	1,4

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Budgets of local government units

Dochody jednostek samorządu terytorialnego (JST) ukształtowały się w 2017 r. na poziomie 229,9 mld zł, co stanowiło 98,6% planu rocznego, a wydatki zostały zrealizowane w wysokości 230,2 mld zł, czyli 93,5% planowanej kwoty. W efekcie, w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem odnotowano deficyt na poziomie 0,3 mld zł wobec nadwyżki w roku poprzednim. W stosunku do 2016 r. dochody JST wzrosły o 7,6%, wydatki zaś wzrosły o 11,7%.

Tablica 56. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Table 56. Budgets of local government units

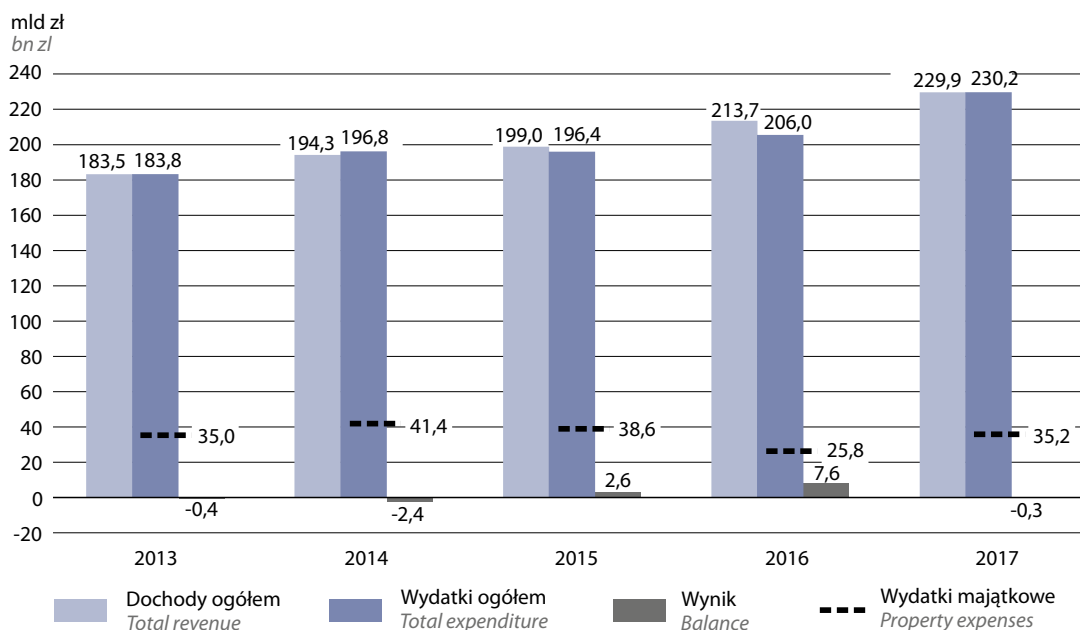
Wyszczególnienie <i>Specification</i>		2015	2016	2017	
		w mld zł <i>in bn zł</i>			2016 = 100
Dochody <i>Revenue</i>	a – ustawa budżetowa <i>budget Act</i>	201,2	214,5	233,1	x
	b – wykonanie <i>execution</i>	199,0	213,7	229,9	107,6
Wydatki <i>Expenditure</i>	a	208,6	219,3	246,2	x
	b	196,4	206,0	230,2	111,7
w tym majątkowe <i>including property</i>	a	43,4	31,0	42,7	x
	b	38,6	25,8	35,2	136,3
Wynik <i>Result</i>	a	-7,4	-4,8	-13,2	x
	b	2,6	7,6	-0,3	x

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Wzrost dochodów JST w 2017 r. wynikał m.in. z większych o 15,6% wpływów z tytułu dochodów z dotacji ogółem. W tym z dotacji na zadania z zakresu administracji rządowej wzrost wyniósł 18,8%. Wynikał on przede wszystkim z dotacji na realizację świadczeń z tytułu rządowego programu Rodzina 500+. Wydatki ogółem wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim o 24,2 mld zł.

Wykres 96. Budżety jednostek samorządu terytorialnego
 Chart 96. Budgets of local government units

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Jednostki samorządu terytorialnego osiągnęły deficyt w wysokości 0,3 mld zł, przy czym plany zakładały na ten rok deficyt w wysokości 13,1 mld zł. W 2017 roku 1 376 jednostek samorządu terytorialnego, czyli 49,0% ogółu, odnotowało nadwyżkę (na łączną kwotę 4,0 mld zł), wobec 2 245 jednostek w 2016 r. Deficytem zamknęło rok 1 432 jednostki samorządu terytorialnego, czyli 51,0% ogółu, (w łącznej wysokości 4,3 mld zł), wobec 563 jednostek w 2016 r.

Państwowy dług publiczny

State public debt

Na koniec 2017 r. państwowy dług publiczny (PDP)¹²⁶ wyniósł 961,8 mld zł, co stanowiło 48,5% PKB. W zestawieniu z rokiem poprzednim poziom długu zmniejszył się o 0,35%, zaś jego relacja do PKB spadła o 3,4 p. proc. Wielkość i zmiany państwowego długu publicznego wynikały głównie ze zmian wielkości długu Skarbu Państwa, którego wartość na koniec 2017 r. ukształtowała się na poziomie 928,5 mld zł, czyli praktycznie pozostał na bardzo zbliżonym poziomie jak w roku poprzednim, (spadek o 0,2 mld zł).

¹²⁶ Państwowy dług publiczny jest to nominalna wartość zobowiązań jednostek sektora finansów publicznych po wyeliminowaniu wzajemnych zobowiązań między tymi jednostkami (art. 72 oraz 73 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych).

Tablica 57. Państwowy dług publiczny według podsektorów sektora finansów publicznych w relacji do PKB
(stan z dnia 31 grudnia)

Table 57. State public debt according to the subsectors of the public finance sector in relation to GDP
(as of December 31)

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % PKB		in % GDP		
Państwowy dług publiczny ^a <i>State public debt^a</i>	53,1	48,1	49,0	52,1	48,5
Dług podsektora rządowego <i>Central government debt</i>	48,9	46,8	45,0	48,4	45,0
w tym dług Skarbu Państwa <i>including the debt of the Treasury</i>	48,8	46,7	44,9	48,3	44,9
Dług podsektora samorządowego <i>Local government debt</i>	4,1	4,2	4,0	3,8	3,5
w tym dług jednostek samorządu terytorialnego i ich związków <i>including debt of local government units and their associations</i>	3,9	4,0	3,8	3,6	3,3
Dług podsektora ubezpieczeń społecznych <i>Social security debt</i>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

^a Obejmuje dług w ujęciu skonsolidowanym.

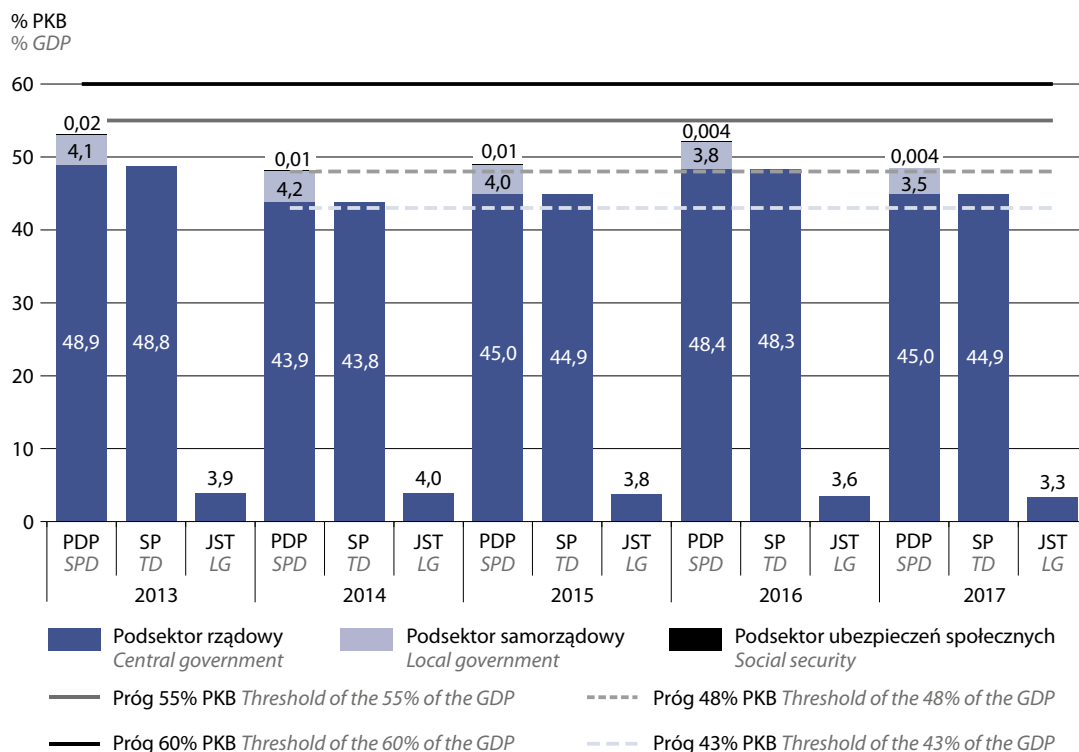
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MF, GUS.

^a Includes debt on a consolidated basis.

Source: own elaboration based on data of Ministry of Finance and Statistics Poland.

Do najważniejszych czynników powodujących zwiększenie długu Skarbu Państwa należały: deficyt budżetu państwa (25,4 mld zł), deficyt budżetu środków europejskich (0,4 mld zł), koszty reformy emerytalnej (środki dla FUS z tytułu ubytku składki przekazywanej do OFE w wysokości 3,2 mld zł). Na zmniejszenie długu Skarbu Państwa miały wpływ między innymi następujące pozycje: pozostałe potrzeby pożyczkowe, m.in. saldo udzielonych pożyczek oraz udziały w międzynarodowych instytucjach finansowych (spadek w wysokości 0,5 mld zł), saldo depozytów jednostek sektora finansów publicznych i depozytów sądowych (spadek o 2,4 mld zł), różnice kursowe (spadek o 26,3 mld zł) oraz zmiana stanu środków na rachunkach budżetowych (spadek o 10,9 mld zł).

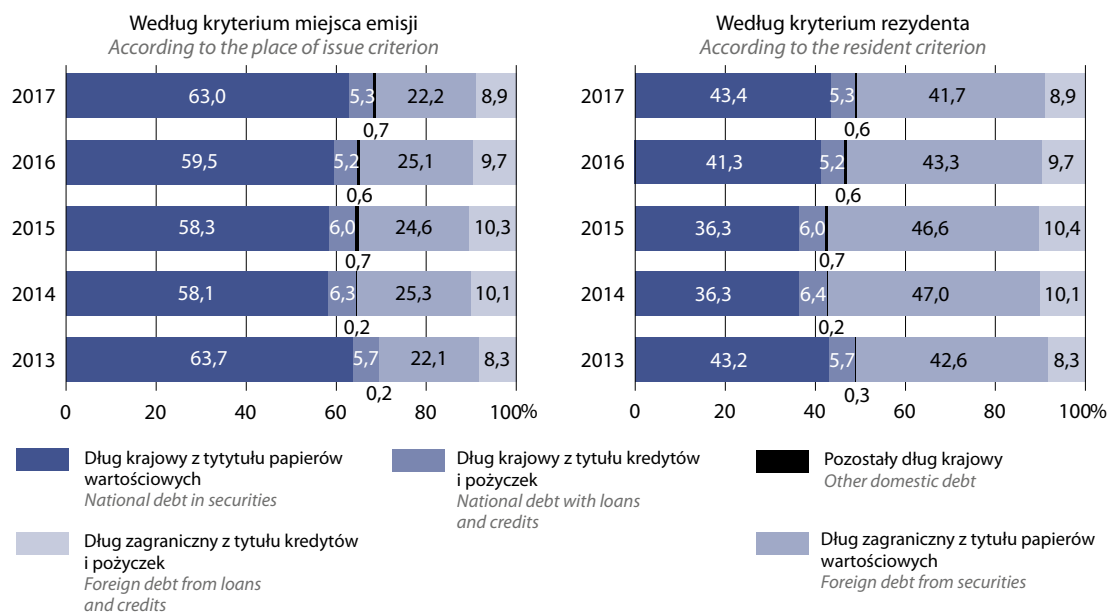
Wykres 97. Państwowy dług publiczny
Chart 97. State public debt

Źródło: dane MF.
 Source: data of the Ministry of Finance.

Dług podsektora rządowego na koniec 2017 r. stanowił 92,8% państwowego długu publicznego i wyniósł 892,3 mld zł, co w relacji do PKB stanowiło 45,0%. Dług podsektora samorządowego wyniósł 69,5 mld zł, tj. 3,5% PKB, zaś jego udział w państwowym długu publicznym ukształtował się na poziomie 7,2%. Dług podsektora ubezpieczeń społecznych wyniósł 0,07 mld zł. W porównaniu z końcem 2016 r. struktura państwowego długu publicznego uległa niewielkim zmianom.

Wykres 98. Państwowy dług publiczny wobec reguł fiskalnych
 Chart 98. State public debt in the context of fiscal rules

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Biorąc pod uwagę kryterium miejsca emisji, uwzględniające miejsce zaciągania zobowiązań, niezależnie od tego kto jest wierzycielem, dominującą część państwowego długu publicznego (68,9%) stanowił dług krajowy. Na koniec 2017 r. wyniósł on 662,5 mld zł (wzrost o 5,1%), a według kryterium rezydenta wartość długu krajowego ukształtowała się na poziomie 474,1 mld zł (wzrost o 4,4%), co stanowiło 49,3% państwowego długu publicznego. Udziały te zwiększyły się odpowiednio o 3,6 p. proc. i 2,3 p. proc. w zestawieniu z rokiem poprzednim.

Tablica 58. Państwowy dług publiczny krajowy i zagraniczny według kryterium miejsca emisji i kryterium rezydenta
(stan w dniu 31 grudnia)

Table 58. Domestic and foreign public debt according to the criterion of the place of issue and the resident criterion (as of December 31)

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2016 c – 2015		Kryterium miejsca emisji Emission site criterion		Kryterium rezydenta Resident criterion	
		w mld zł in bn zł	w % in %	w mld zł in bn zł	w % in %
Państwowy dług publiczny State public debt	a	961,8	100,0	961,8	100,0
	b	965,2	100,0	965,2	100,0
	c	877,3	100,0	877,3	100,0
Dług krajowy Domestic debt	a	662,5	68,9	474,1	49,3
	b	630,2	65,3	454,0	47,0
	c	570,5	65,0	377,3	43,0
w tym: including:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	605,6	63,0	417,8	43,4
	b	574,3	59,5	398,2	41,3
	c	511,8	58,3	318,6	36,3
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	50,6	5,3	50,6	5,3
	b	50,1	5,2	50,1	5,2
	c	52,8	6,0	52,8	6,0
Dług zagraniczny Foreign debt	a	299,3	31,1	487,7	50,7
	b	335,0	34,7	511,2	53,0
	c	306,8	35,0	500,0	57,0
w tym: including:					
z tytułu papierów wartościowych from securities	a	213,3	22,2	401,1	41,7
	b	241,9	25,1	418,0	43,3
	c	216,0	24,6	409,1	46,6
z tytułu kredytów i pożyczek due to loans and credits	a	85,9	8,9	85,9	8,9
	b	93,2	9,7	93,2	9,7
	c	90,8	10,4	90,8	10,4

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Głównymi instrumentami zadłużenia w 2017 r. pozostawały papiery wartościowe. Wartość długu z tego tytułu wyniosła 818,9 mld zł i stanowiła 85,1% państwowego długu publicznego (wzrost o 0,5 p. proc.). Innymi ważnymi instrumentami zadłużenia były kredyty i pożyczki na kwotę 136,5 mld zł, których udział w zadłużeniu wyniósł 14,2%.

Dług Skarbu Państwa

State Treasury debt

Dług Skarbu Państwa stanowił największą składową państwowego długu publicznego (96,5% w 2017 r.). Dominującą część długu Skarbu Państwa (69,4%) według kryterium miejsca emisji, podobnie jak w latach poprzednich, stanowiło zadłużenie krajowe, które na koniec 2017 r. wyniosło 644,5 mld zł. Poziom zadłużenia krajowego wzrósł w stosunku do końca 2016 r. o 35,3 mld zł, tj. o 5,8%. Główną kategorią zobowiązań w zadłużeniu krajowym były obligacje. Wartość zadłużenia z tego tytułu na koniec 2017 r. wyniosła 621,1 mld zł i w porównaniu do poprzedniego roku wzrosła o 5,6%. W zakresie kategorii pozostałego zadłużenia nastąpił wzrost zadłużenia o 10,2%, na co składały się głównie depozyty przyjmowane w ramach konsolidacji zarządzania płynnością. Na koniec 2017 r., podobnie jak w roku poprzednim, nie występowało zadłużenie w bonach skarbowych.

Tablica 59. Zadłużenie Skarbu Państwa (nieskonsolidowane) według kryterium miejsca emisji i według instrumentów*Table 59. State Treasury debt (unconsolidated) according to the criterion of the place of issue and by instruments*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2015	2016	2017	
		<i>w mld zł</i>	<i>in bn zł</i>	2016=100
Dług Skarbu Państwa <i>State Treasury debt</i>	834,6	928,7	928,5	100,0
Zadłużenie krajowe <i>Domestic debt</i>	543,3	609,2	644,5	105,8
Bony skarbowe <i>Treasury bills</i>	–	–	–	x
Obligacje <i>Bonds</i>	523,7	587,9	621,1	105,6
Pozostałe <i>Others</i>	19,6	21,3	23,4	110,2
Zadłużenie zagraniczne <i>Foreign debt</i>	291,3	319,5	283,9	88,9
SPW wyemitowane za granicą <i>State Treasury securities issued abroad</i>	215,6	241,5	213,1	88,2
Kredyty otrzymane <i>Credits received</i>	75,7	78,0	70,8	90,8
w tym z EBI <i>including with the EIB</i>	44,0	45,3	40,7	89,8

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa według kryterium miejsca emisji na koniec 2017 r. wyniosło 283,9 mld zł i było o 11,1% niższe niż rok wcześniej. Zadłużenie zagraniczne stanowiło 30,6% długu Skarbu Państwa. Głównym instrumentem zaciągania zagranicznego długu Skarbu Państwa pozostawały wyemitowane za granicą skarbowe papiery wartościowe, których wartość na koniec 2017 r. wyniosła 213,1 mld zł. Znaczącą część zadłużenia zagranicznego stanowiły także kredyty zaciągnięte w Międzynarodowych Instytucjach Finansowych w kwocie 70,8 mld zł. Udział obydwu instrumentów w zagranicznym długu Skarbu Państwa ukształtował się na poziomie odpowiednio 75,1% i 24,9%.

W strukturze zadłużenia ogółem (zagranicznego i krajowego) Skarbu Państwa w 2017 r. nastąpił spadek udziału instrumentów o faktycznym terminie wykupu powyżej 5 lat (o 1,3 p. proc.). Ich udział na koniec 2017 r. wyniósł 38,2%. Dużą część zadłużenia ogółem Skarbu Państwa, tj. 35,9%, stanowiły instrumenty o faktycznym terminie wykupu do 3 lat, udział ten był większy o 1,0 p. proc. w stosunku do roku 2016. Krótkoterminowe instrumenty finansowe o faktycznym terminie wykupu do 1 roku stanowiły 11,9% w strukturze zadłużenia ogółem Skarbu Państwa (wzrost o 1,2 p. proc. w stosunku do 2016 r.).

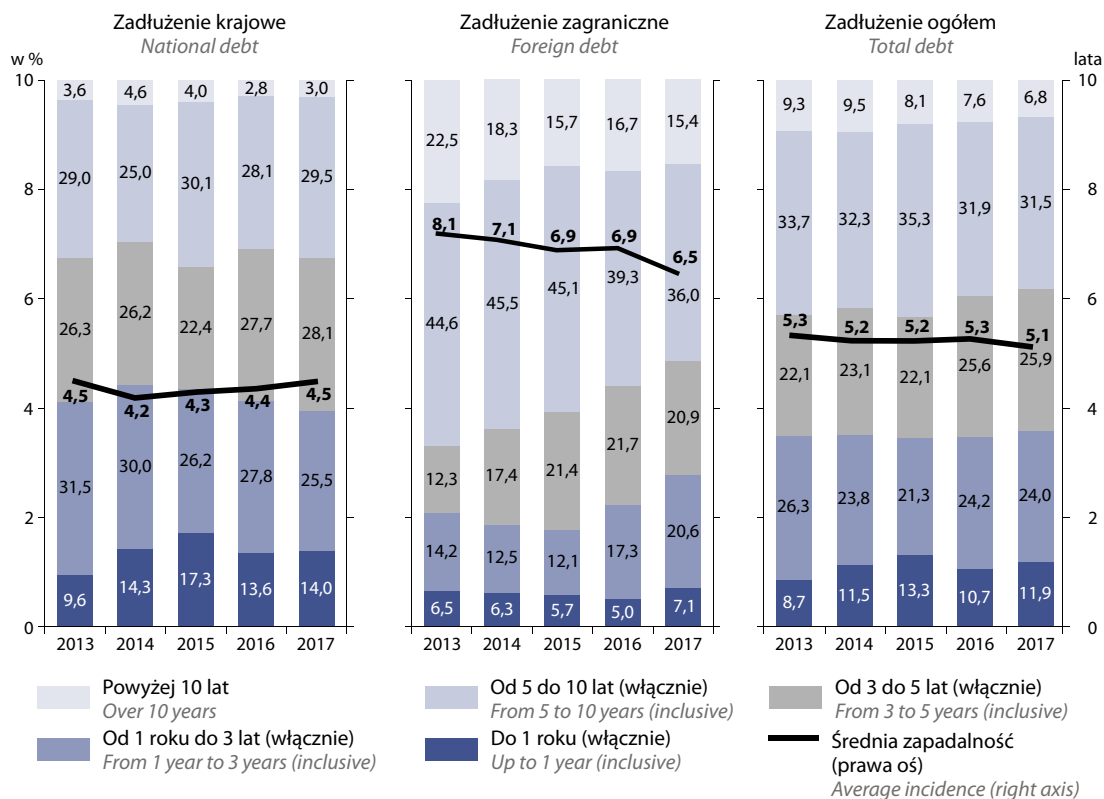
Zadłużenie zagraniczne Skarbu Państwa opiera się głównie na instrumentach długoterminowych (o faktycznym terminie wykupu powyżej 5 lat) – ich udział na koniec 2017 r. wyniósł 51,4%, tj. o 4,5 p. proc. mniej niż przed rokiem. W strukturze zadłużenia krajowego Skarbu Państwa instrumenty o faktycznym terminie wykupu powyżej 5 lat stanowiły 32,4%, a ich udział wzrósł o 1,5 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku. Znaczną część zadłużenia krajowego Skarbu Państwa, tj. 39,5%, stanowiły instrumenty o faktycznym terminie wykupu do 3 lat, udział ten był mniejszy o 1,9 p. proc. w stosunku do 2016 r.

Wskaźnik średniej zapadalności w roku 2017 dla całego długu Skarbu Państwa zmniejszył się do poziomu 5,12 roku. Na jego pogorszenie miał wpływ spadek średniej zapadalności długu zagranicznego (z 6,92 roku do 6,46 roku).

Ważną kwestią, z punktu widzenia zarządzania ryzykiem długu Skarbu Państwa, jest także równomierny rozkład wykupów długu Skarbu Państwa w czasie. Dążenie do jego osiągnięcia przejawiało się m.in. w odpowiednim doborze terminów zapadalności nowych emisji, transakcjach na instrumentach pochodnych, stosowaniu przetargów zamiany oraz odkupu skarbowych papierów wartościowych.

Wykres 99. Struktura oraz średnia zapadalność zadłużenia Skarbu Państwa

Chart 99. Structure and average maturity of the State Treasury debt

Uwaga: według kryterium miejsca emisji oraz faktycznych terminów wykupu.

Źródło: dane MF.

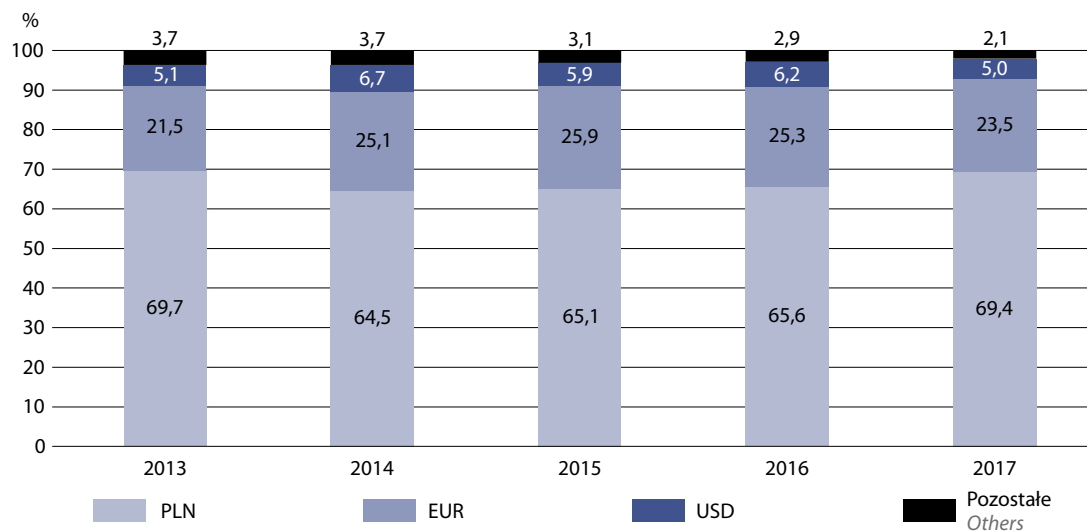
Note: according to the criterion of the place of issue and the actual maturity dates.

Source: data of the Ministry of Finance.

Udział zadłużenia Skarbu Państwa nominowanego w polskiej walucie w całym długu Skarbu Państwa ogółem na koniec 2017 r. wyniósł 69,4% i był o 3,8 p. proc. wyższy niż przed rokiem. Udział zadłużenia Skarbu Państwa w walutach obcych kształtował się następująco: w EUR -23,5%, spadek o 1,8 p. proc., w USD -5,0%, spadek o 1,2 p. proc., w pozostałych walutach -2,1%, spadek o 0,8 p. proc.

Wykres 100. Struktura walutowa długu Skarbu Państwa

Chart 100. Currency structure of the State Treasury debt

Źródło: dane MF.

Source: data of the Ministry of Finance.

Rozdział 4

Chapter 4

Rynki finansowe

Financial market

1. Sytuacja na globalnych rynkach finansowych

1. Situation on global financial markets

W 2017 r. w porównaniu do roku poprzedniego niepewność na rynkach finansowych z przyczyn ekonomicznych była słabsza, a okresowa zmienność największych indeksów giełd wiązała się m.in. z czynnikami politycznymi, jak negocjacje warunków wyjścia Wielkiej Brytanii z UE.

Poprawa globalnych warunków finansowania była jednym z czynników, które wpłynęły na decyzję Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych (Fed) dotyczącą kontynuacji podwyżki stóp procentowych. Federalny Komitet do spraw Operacji Otwartego Rynku (FOMC) w 2017 r. podniósł docelowy zakres stóp funduszy federalnych do poziomu 1,00–1,50% (wobec 0,50–0,75% w 2016 r.). Stopy procentowe były podwyższone trzykrotnie – w marcu, czerwcu i w grudniu. Decyzja ta była odebrana przez inwestorów jako oznaka utrwalenia ożywienia w gospodarce Stanów Zjednoczonych. Samo tempo zacieśnienia polityki pieniężnej przez Fed było też znakiem dochodzenia do jej normalizacji. Działania podjęte przez Fed przyczyniły się do zmniejszenia zasobów płynności na globalnych rynkach finansowych, determinując działania innych banków centralnych.

EBC utrzymał główną stopę procentową na poziomie 0,0%, natomiast w 2017 r. kontynuował program operacji refinansujących, przeprowadzając ukierunkowane długoterminowe operacje refinansujące, wspierając płynność na rynku europejskim. Była to jedna z przyczyn poprawy sytuacji na europejskich rynkach finansowych, która była ponadto wspierana przez utrzymaną dynamikę wzrostu oraz powolne wygaszenie strukturalnych problemów sektora bankowego UE.

Na rynkach rozwijających się sytuacja rynków finansowych była bardziej zróżnicowana. Na obniżkę stóp procentowych w 2017 r. zdecydował się Bank Centralny Rosji (CBR) oraz Brazylijski Bank Centralny (BCB).

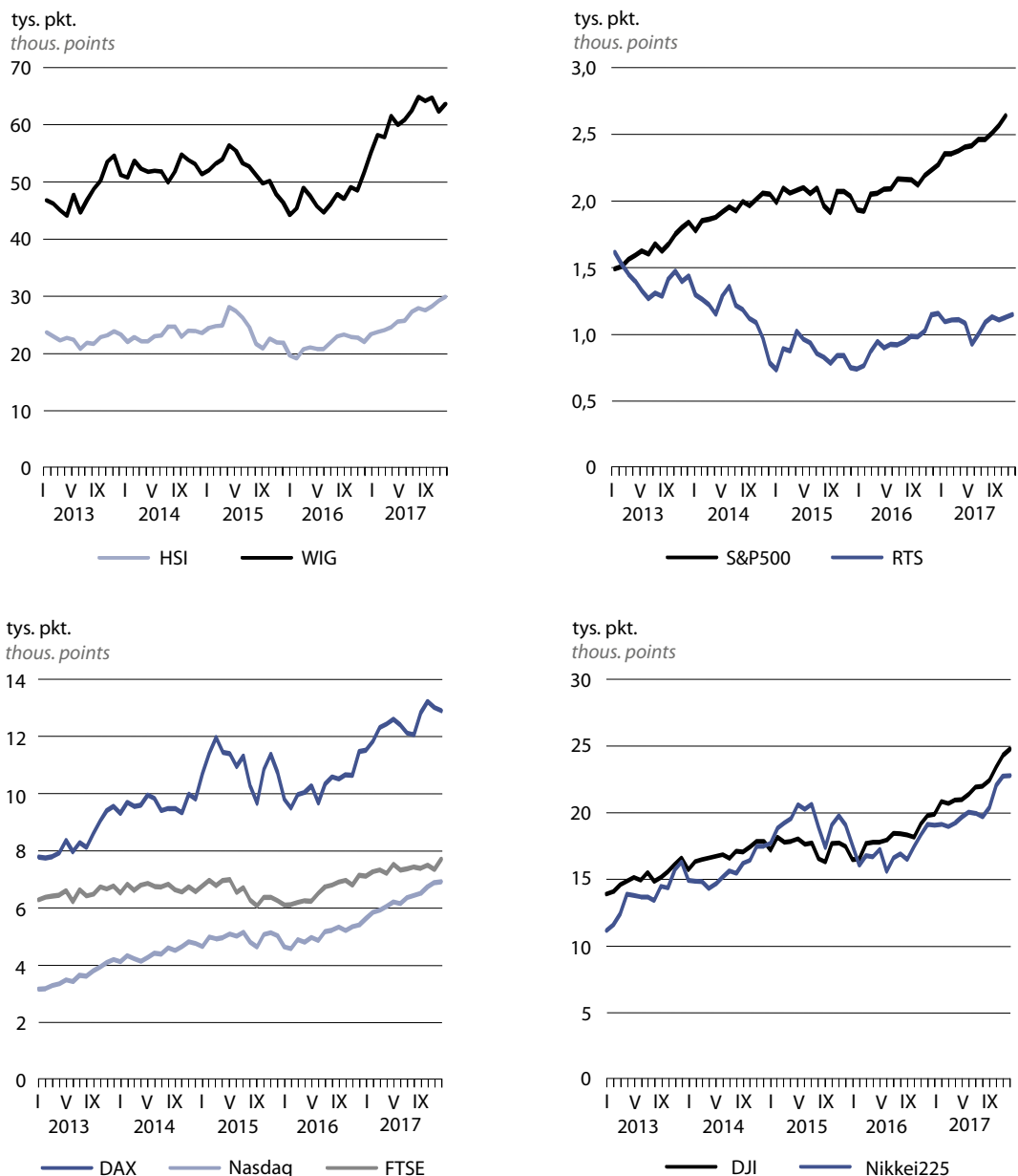
Rynki finansowe

Financial markets

W 2017 r. warunki finansowania dla rynków zarówno rozwijających się jak i rozwiniętych poprawiały się. Było to wynikiem dobrych nastrojów inwestorów związanych z ożywieniem gospodarczym, osłabieniem dolara, a także lepszą niż w 2016 r. sytuacją na rynkach surowcowych. Pojawiające się w 2017 r. okresowe napięcia na rynkach finansowych występowały głównie w gospodarkach rozwijających się, nie oddziałując silnie na gospodarkę światową oraz rynek amerykański i europejski. Sytuacja na światowych giełdach zmieniała się w następstwie rozwoju sytuacji w gospodarce amerykańskiej oraz działań podejmowanych przez Fed w zakresie zaostrzenia polityki pieniężnej. Zróżnicowaną politykę monetarną odzwierciedlały miesięczne stopy procentowe oferowane na rynku międzybankowym¹²⁷, które średnio w strefie euro w 2017 r. były ujemne i wyniosły 0,33% (wobec -0,26% w 2016 r.). Średni poziom LIBOR w Stanach Zjednoczonych w tym okresie wyniósł 1,26% wobec 0,74% w roku poprzednim, natomiast w Japonii był na zbliżonym poziomie co w roku poprzednim (-0,02%).

¹²⁷ Jednym z najpowszechniej używanych wskaźników referencyjnych rynku pieniężnego na świecie są stawki LIBOR (London interbank offered rate): EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 46.; EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, cz. S6.

Wykres 101. Wybrane indeksy giełd
 Chart 101. Selected exchange indexes

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
 Source: own study based on stock exchange data.

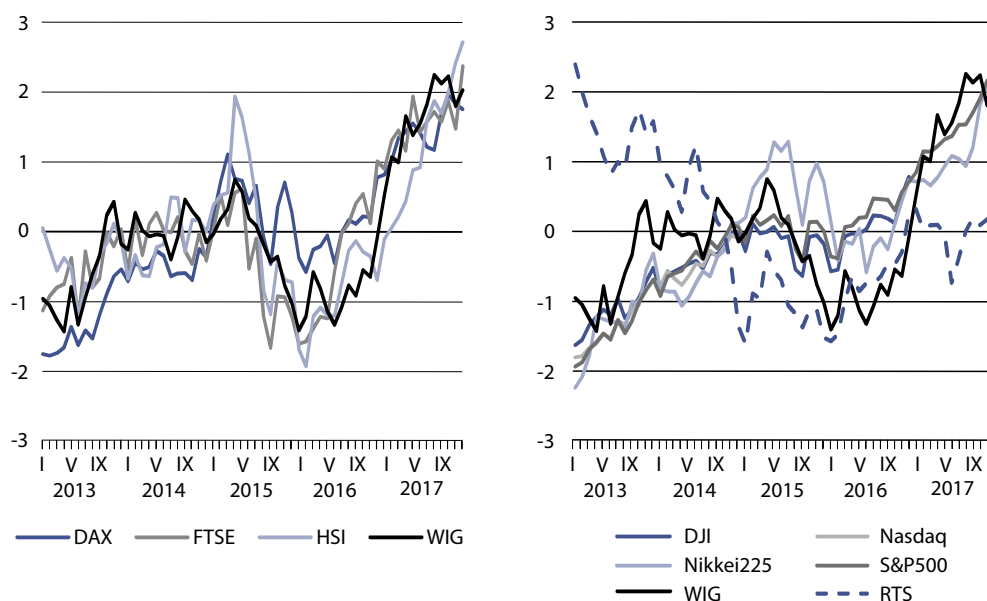
Na globalnych rynkach finansowych wystąpił wzrost wyceny akcji w 2017 r. Najwyższa stopa zwrotu w 2017 r. została odnotowana na indeksie akcji spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Hongkongu (HSI – Hong Kong Stock Exchange), który przedstawia zmianę kursów akcji 33 największych pod względem kapitalizacji przedsiębiorstw. W 2017 r. wynosiła ona 36,1%. Wysokim wzrostem cechowały się również giełdy amerykańskie, w tym indeks Nasdaq ze stopą zwrotu na poziomie 28,2% (wobec 7,5% w roku poprzednim) oraz indeks Dow Jones ze stopą zwrotu, która wyniosła 25,0% (wobec 13,5% w roku poprzednim). W 2017 r. najwyższy poziom w historii (6 689 pkt) osiągał indeks Nasdaq w dniu

24 listopada oraz indeks Dow Jones, który na sesji w dniu 25 stycznia przekroczył poziom 20 tys. pkt. Indeks giełdowy S&P 500, w skład którego zaliczanych jest 500 przedsiębiorstw o najwyższej kapitalizacji, na New York Stock Exchange odnotował stopę zwrotu w 2017 r. na poziomie 19,4%, przekraczając pierwszy raz w historii poziom 2 600 pkt, podobnie jak Nasdaq w dniu 24 listopada 2017 r. Jeden z największych indeksów w Europie, uznawany za barometr brytyjskiej gospodarki FTSE 100 odnotował w 2017 r. stopę zwrotu na poziomie 7,8% (wobec 12,4% w 2016 r.), co wskazuje na utrzymującą się niepewność wśród inwestorów, z uwagi na konsekwencje Brexitu dla gospodarki angielskiej. Indeks Nikkei225, przedstawiający notowania akcji spółek na Tokijskiej Giełdzie Papierów Wartościowych odnotował wzrost o 19,1% wobec roku poprzedniego, co wynikało z dalszego wspierania przez Bank Japonii płynności na krajowym rynku finansowym. Najważniejszy niemiecki indeks DAX, który reprezentuje 30 największych spółek akcyjnych pod względem kapitalizacji i obrotu, odnotował stopę wzrostu w 2017 r. na poziomie 12,5% wobec 6,9% w roku poprzednim. Indeks WIG giełdy polskiej na tle giełd światowych pozycjonował się z jedną z wyższych stóp wzrostu na poziomie 23,2% (wobec 11,4% w 2016 r.).

Działania zmierzające do stopniowego zaostrzenia polityki monetarnej banków centralnych oraz wstrzymanie prowadzenia przez nie działań niestandardowych przyczyniły się do wzrostu rentowności obligacji skarbowych. Średni poziom rentowności 10-letnich obligacji skarbowych w 2017 r. wynosił w Stanach Zjednoczonych 2,34% (1,80% w 2016 r.), w Chinach 3,64% (2,90% w 2016 r.), w Polsce 3,46% (3,08% w 2016 r.), w Niemczech 0,39% (0,11% w 2016 r.) oraz w Japonii 0,05% (-0,06% w 2016 r.). W Stanach Zjednoczonych na koniec 2017 r. rentowność obligacji 10-letnich zwiększyła się o 3 p.b. (wobec 18 p.b. wzrostu w 2016 r.), w Niemczech wzrost ten wyniósł 23 p.b. (wobec spadku o 40 p.b. w 2016 r.), natomiast w Wielkiej Brytanii wystąpił spadek o 4 p.b. (wobec spadku o 68 p.b. w 2016 r.). Na koniec 2017 r. wystąpił wzrost rentowności 10-letnich obligacji w Chinach o 92 p.b. (wobec wzrostu o 20 p.b. w 2016 r.). Niski i ujemny poziom rentowności obligacji skarbowych było celowym działaniem Banku Japonii, który kontynuował zakup obligacji skarbowych, wspierając średnioterminowy cel inflacyjny kierunku poprawy koniunktury gospodarki japońskiej.

Wykres 102. Znormalizowane indeksy giełd dla okresu 2013–2017

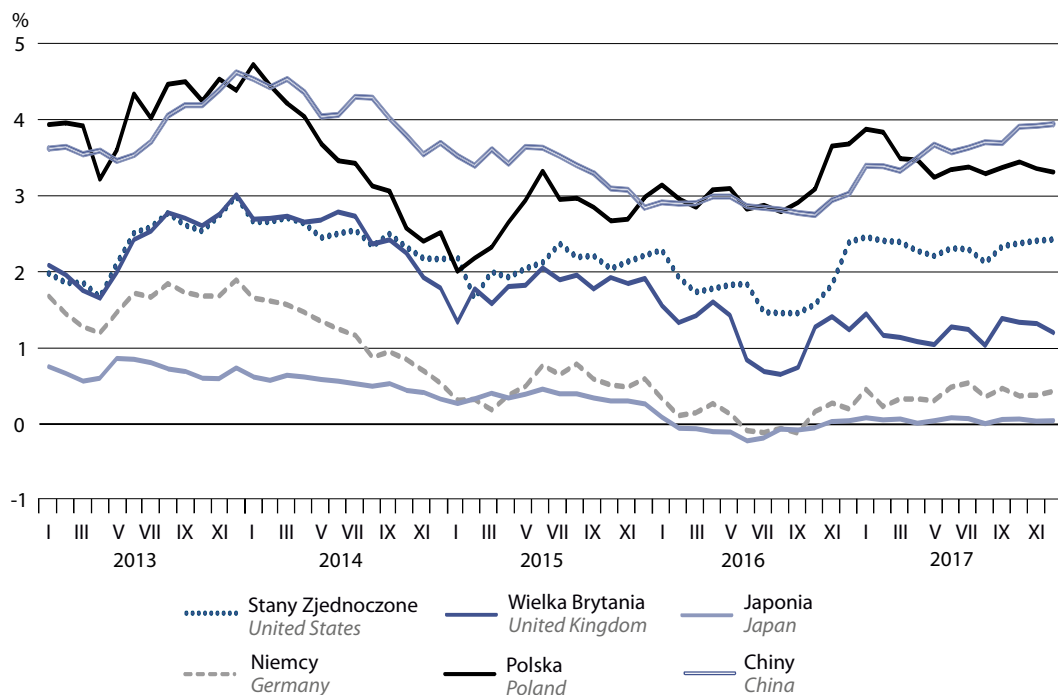
Chart 102. Standardized stock indices for the period 2013–2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych giełd.
Source: own study based on exchange data.

Wykres 103. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych

Chart 103. 10 year government bonds yield

Uwaga: dane na koniec miesiąca.

Źródło: dane MF oraz www.investing.com/rates-bonds/

Note: data at the end of the month.

Source: Polish Ministry of Finance data and www.investing.com/rates-bonds/**Polityka monetarna***Monetary policy*

Warunki finansowania na świecie były korzystne przez cały rok 2017. Bank Japonii, Szwajcarski Bank Centralny oraz EBC utrzymały ekspansywną politykę pieniężną m.in. poprzez dalsze utrzymywanie głównych stóp procentowych na niskim poziomie. Natomiast pojawiła się zapowiedź wygaszania niestandardowych narzędzi polityk monetarnych, związanych ze zmniejszeniem zakupów aktywów, w tym papierów wartościowych przez EBC oraz dalsze zaciśnienie polityki monetarnej przez Fed, wprowadzone od grudnia 2016 r.

Zapowiedzi kolejnych podwyżek podstawowych stóp procentowych dla 2017 r. Fed ogłosił w projekcjach Federalnego Komitetu do spraw Operacji Otwartego Rynku (Federal Open Market Committee – FOMC) w grudniu 2016 r. W 2017 r. główna stopa procentowa była podwyższana 3-krotnie: marzec do poziomu 1,00% (o 25 p.b.), w czerwcu do poziomu 1,25% (o 25 p.b.), a ostatnio w grudniu do poziomu 1,50% (wzrost o 25 p.b.). Konsekwencją tych działań był wzrost rentowności amerykańskich obligacji oraz umocnienie się dolara amerykańskiego, co było widoczne po pierwszej i drugiej podwyżce. Natomiast wraz z informacją o trzeciej podwyżce w grudniu 2017 r. Fed podał również plan kolejnych trzech podwyżek w 2018 r.¹²⁸.

¹²⁸ Fed, *Minutes of the Federal Open Market Committee December 12–13, (2017)*, www.federalreserve.gov

EBC w 2017 r. prowadził akomodacyjną politykę pieniężną, wciąż utrzymując stopy procentowe na rekordowo niskim poziomie¹²⁹. Główna stopa procentowa pozostała na poziomie 0,0% od marca 2016 r. W październiku 2017 r. Rada Prezesów EBC postanowiła zmniejszyć tempo skupu aktywów – z 60 mld euro do 30 mld euro miesięcznie, przedłużając termin zakończenia programu do września 2018 r. Dalsze wsparcie monetarne EBC z zakresu dodatkowego skupu netto aktywów prowadzono celem utrzymania korzystnych warunków finansowania w strefie euro oraz stabilizacji poziomu inflacji w pobliżu 2%¹³⁰. Koszty finansowania zewnętrznego dla przedsiębiorstw niefinansowych w strefie euro obniżyły się w 2017 r., osiągając najniższe wielkości w historii. W 2017 r. w strefie euro wystąpiła dalsza poprawa warunków finansowania dla gospodarstw domowych¹³¹.

Bank Centralny Japonii (BoJ) w 2017 r. kontynuował prowadzenie luzowania ilościowego i jakościowego polityki pieniężnej (QQE¹³²), utrzymując docelowy poziom inflacji na 2% jako cel stabilności cen. Polityka luzowania monetarnego w 2017 r., podobnie jak w 2016 r., była prowadzona przez trzy kanały: utrzymywanie stóp procentowych na niskim poziomie, osiągnięcie wzrostu oczekiwań inflacyjnych oraz równoważenie struktury papierów wartościowych instytucji finansowych. W 2017 r. BoJ deklarował utrzymanie bazy monetarnej w skali roku na poziomie 80 bln JPY. Stopa depozytu ustalona przez BoJ pozostała w 2017 r. na tym samym poziomie (-0,10%). BoJ wprowadził ujemną stopę procentową w styczniu 2016 roku.

Komitet Polityki Pieniężnej Banku Anglii w 2017 r. utrzymał stopę procentową na poziomie 0,25% do listopada 2017 r., kiedy podwyższono stopę procentową o 25 p.b. do poziomu 0,5%. Była to pierwsza podwyżka stopy procentowej od lipca 2007 r. Komitet utrzymał również decyzję o dalszym prowadzeniu zakupu obligacji do kwoty 435 mld GBP, jak w poprzednim roku. Cel inflacyjny banku pozostał bez zmian na poziomie 2,0%. BoE utrzymał w 2017 r. program wsparcia akcji kredytowej banków komercyjnych – TFS (*Term Funding Scheme*). BoE wskazał Brexit jako największe ryzyko niepewności dla stabilności sektora finansowego w Wielkiej Brytanii.

Narodowy Bank Szwajcarii (SNB) kontynuował w 2017 r. wprowadzoną od 2014 r. politykę ujemnych stóp procentowych, celem ograniczenia napływu kapitału zagranicznego i dalszego umacniania się franka. SNB utrzymał w 2017 r. decyzję o ujemnej stopie procentowej na poziomie -0,75%. Docelowe pasmo wahań dla 3-miesięcznego LIBOR zostało ustalone na poziomie od -1,25% do -0,25%, podobnie jak w 2016 r. Ponadto SNB podtrzymał w 2017 r. deklarację interwencji na rynku walutowym w celu osłabienia franka.

¹²⁹ EBC, Raport roczny 2017 r., (2018), Frankfurt, s. 5.

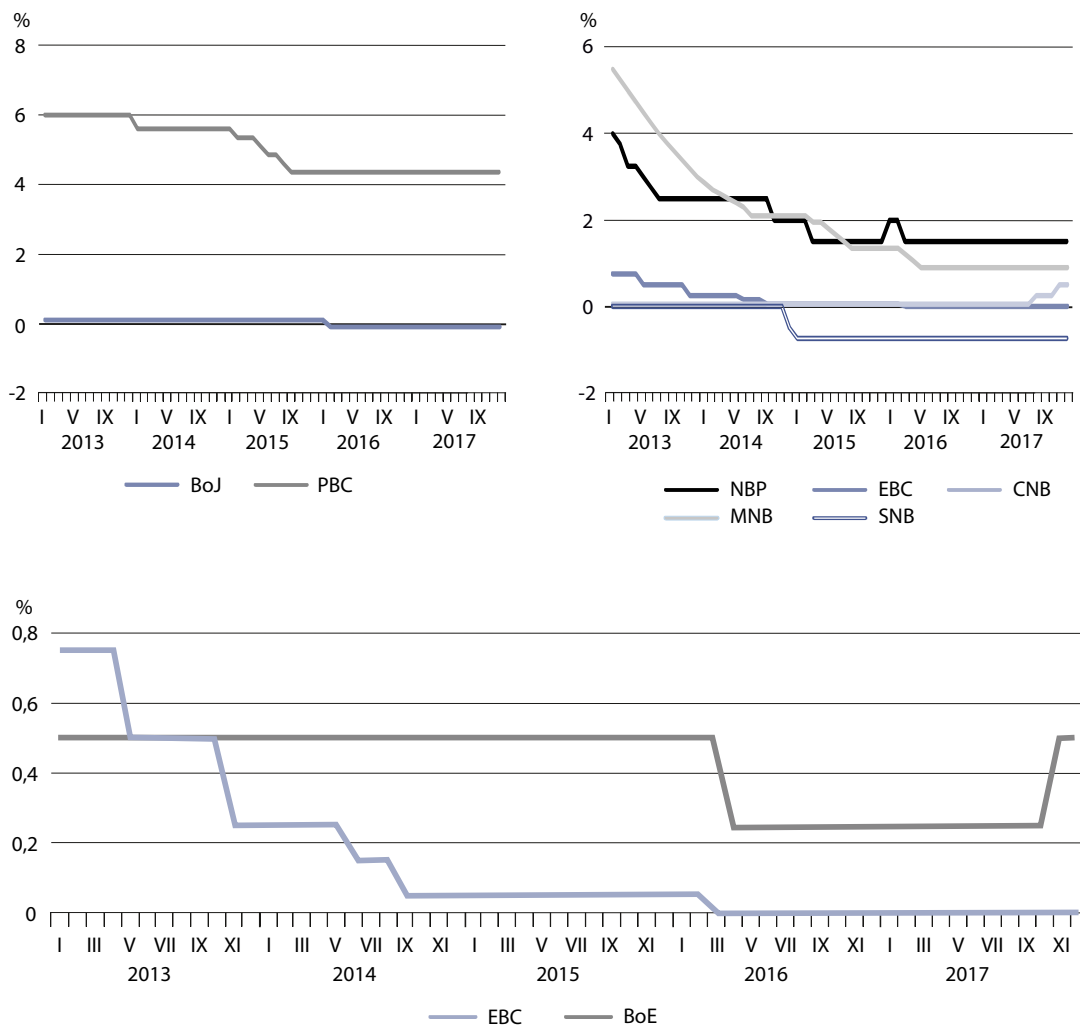
¹³⁰ EBC, Raport roczny 2017 r., (2018), Frankfurt, s. 48.

¹³¹ EBC, Raport roczny 2017 r., (2018), Frankfurt, s. 49.

¹³² Quantitative and Qualitative Easing

Wykres 104. Podstawowe stopy procentowe wybranych banków centralnych

Chart 104. Basic interest rates of selected central banks

Uwaga: Fed – Rezerwa Federalna Stanów Zjednoczonych, EBC – Europejski Bank Centralny, BoE – Bank Anglii, BoJ – Bank Japonii, PBC – Ludowy Bank Chin, NBP – Narodowy Bank Polski, CNB – Narodowy Bank Czeski, MNB – Węgierski Bank Narodowy, SNB – Narodowy Bank Szwajcarii.

Źródło: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com

Note: Fed – Federal Reserve of the United States, ECB – European Central Bank, BoE – Bank of England, BoJ – Bank of Japan, PBC – People's Bank of China, NBP – National Bank of Poland, CNB – National Bank of Czech Republic, MNB – Hungarian National Bank, SNB – National Bank of Switzerland.

Source: dane Fed, EBC, NBP, MNB, global-rates.com date.

Ludowy Bank Chin (PBC) rozpoczął w 2017 r. stopniowe i powolne zaostrzenie polityki pieniężnej. W 2017 r. utrzymano stopę pożyczkową i depozytową odpowiednio na poziomie 4,35% i 1,50%, które obowiązywały od 2015 r. PBC podniósł w marcu 2017 r. stopę, po której udzielane są bankom pożyczki o 10 p.b., do poziomu: 2,35% dla 7-dniowych, 2,5% dla 14-dniowych i 2,65% dla 28-dniowych. Była to pierwsza podwyżka od 2013 roku dla kontraktu 7- i 14-dniowego i pierwsza od 2015 roku dla kontraktu 28-dniowego. Działania te miały na celu podjęcie pierwszego kroku w celu zacieśnienia polityki monetarnej, której celem ma być też ograniczanie nadmiernego wzrostu kredytu i zwiększenie różnicy pomiędzy rentownością obligacji Chin i Stanów Zjednoczonych. W grudniu 2017 r., w ślad za Fed, Ludowy Bank Chin podwyższył ponownie stopy wykorzystywane w operacjach otwartego rynku o 5 p.b. – czyli 2,5%

dla 7-dniowych, 2,5%, dla 14-dniowych i 2,8% dla 28-dniowych. Roczne pożyczki udzielane w ramach średnioterminowego programu pożyczkowego (MLF) również podniesiono o 5 p.b. do poziomu 3,25%. W 2017 r. interwencje na rynku walutowym przeprowadzane przez PBC były znacznie ograniczone bądź zaniechane w niektórych miesiącach.

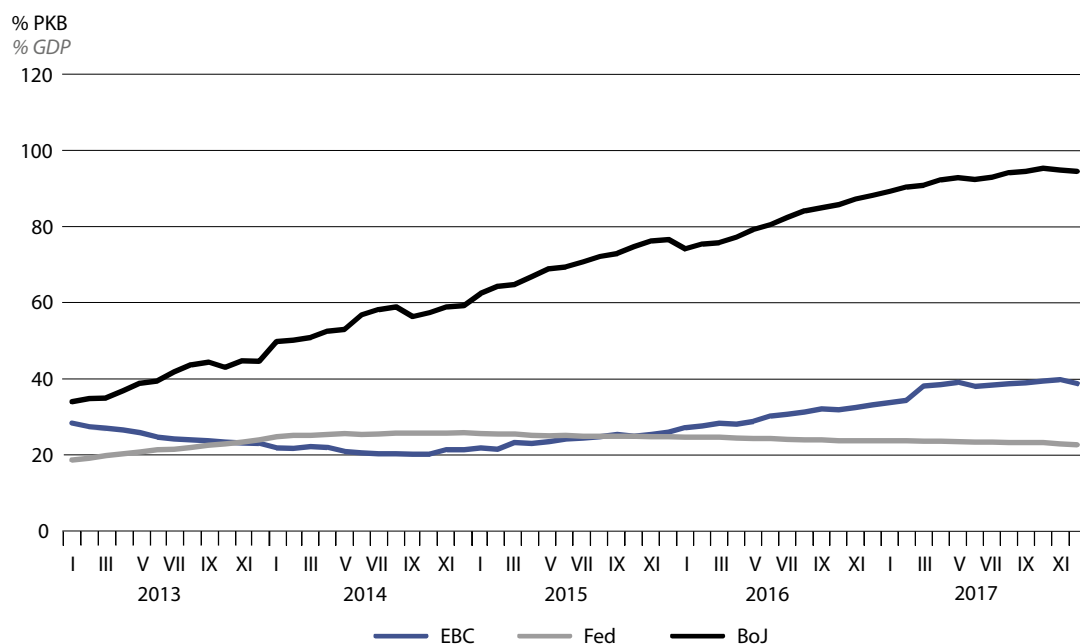
W grudniu 2017 r. Bank Centralny Hongkongu podniósł główną stopę procentową o 25 p.b., do poziomu 1,75%, co było reakcją na decyzje Fed o kolejnej podwyżce stóp procentowych.

Zmiany w zakresie polityki monetarnej prowadzonej przez banki centralne znalazły swoje odzwierciedlenie w bilansach tych banków. Na koniec 2017 r. aktywa Fed w relacji do 2016 r. zmniejszyły się o 0,06% (wobec ich spadku o 0,8% w roku poprzednim), a aktywa EBC zwiększyły się o 22,08% (wobec ich wzrostu o 32,2% w 2016 r.), a BoJ o 9,43% (wobec wzrostu o 24,4% w roku poprzednim). Aktywa Fed w relacji do PKB wyniosły na koniec 2017 r. 22,5% PKB przy 23,6% PKB w 2016 r., aktywa EBC wyniosły 38,7% PKB przy 33,0% PKB w 2016 r. Aktywa BoJ charakteryzował najwyższy wzrost, w 2017 r. ich wartość osiągnęła poziom 94,7% PKB przy 88,3% PKB na koniec 2016 r.

Wykres 105. Aktywa banków centralnych w relacji do PKB

(dane na koniec miesiąca)

Chart 105. Assets of central banks in relation to GDP
(data at the end of the month)

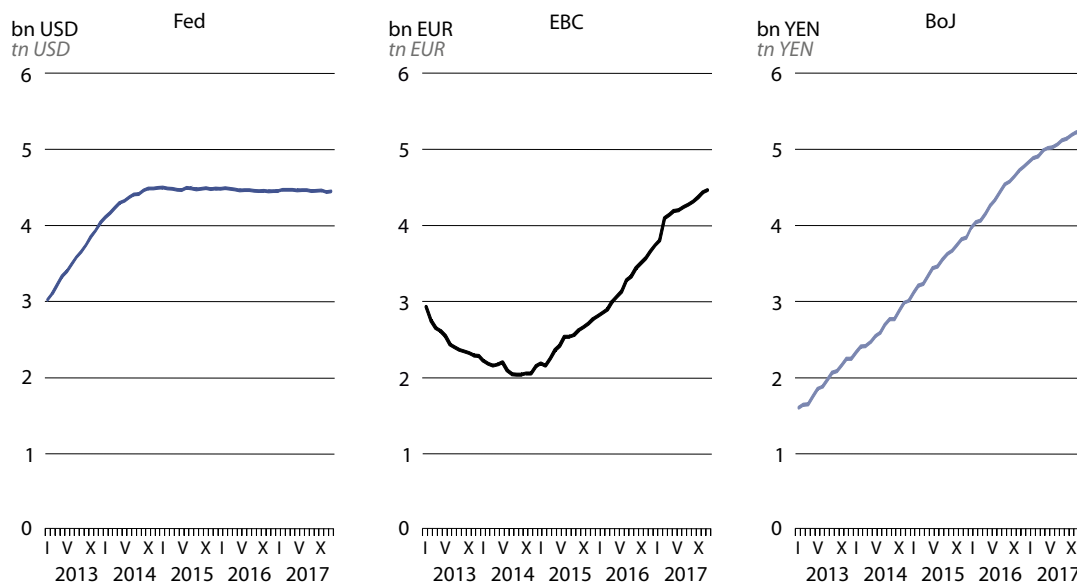

Źródło: MFW, baza WEO.

Source: IMF, WEO data.

Wykres 106. Aktywa banków centralnych (dane na koniec miesiąca)

Chart 106. Central banks' balance sheet
(data at the end of the month)

Źródło: dane EBC, Fed, BoJ.
Source: ECB, Fed and BoJ data.

2. Sytuacja na rynkach finansowych Unii Europejskiej

2. The situation on the financial markets of the European Union

Rynki finansowe

Financial markets

Nastroje na europejskich rynkach finansowych w 2017 r. były warunkowane przez pozytywne perspektywy makroekonomiczne w Europie oraz akomodacyjną politykę pieniężną prowadzoną przez EBC. Do czynników pogarszających nastroje inwestorów w 2017 r. natomiast zaliczyć można m.in. niepewność związaną z warunkami wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Na rynki finansowe wpływała wciąż słaba sytuacja finansowa banków europejskich, szczególnie tych, o wysokim wskaźniku należności zagrożonych. Inwestorzy obawiali się, że niektóre z tych podmiotów nie będą w stanie realizować zobowiązań z tytułu wyemitowanych obligacji lub że dojdzie do ich umorzenia albo konwersji na akcje. Sytuacja ta wystąpiła w przypadku Banku Hiszpańskiego (Banco Popular Español), który jako pierwszy został uznany w 2017 r. przez Nadzór EBC jako bank zagrożony upadłością.

Akcja kredytowa w strefie euro wobec rezydentów strefy euro rosła przez cały 2017 r., osiągając na koniec roku poziom wyższy o 3,1% w przypadku przedsiębiorstw niefinansowych (2,3% w 2016 r.) oraz 2,9% w przypadku gospodarstw domowych (2,0% w 2016 r.)¹³³. Poprawa dynamiki był widoczna szczególnie w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw, co wynikało ze spadku stóp procentowych kredytów i pożyczek bankowych, które były wspierane przez kontynuowany spadek kosztów finansowania bankowego, związanych z niekonwencjonalnymi działaniami monetarnymi EBC. Ujemne stopy depozytowe utrzymywane przez EBC wpłynęły na zmniejszenia marż kredytów przez banki w strefie euro, które łagodziły w 2017 r.

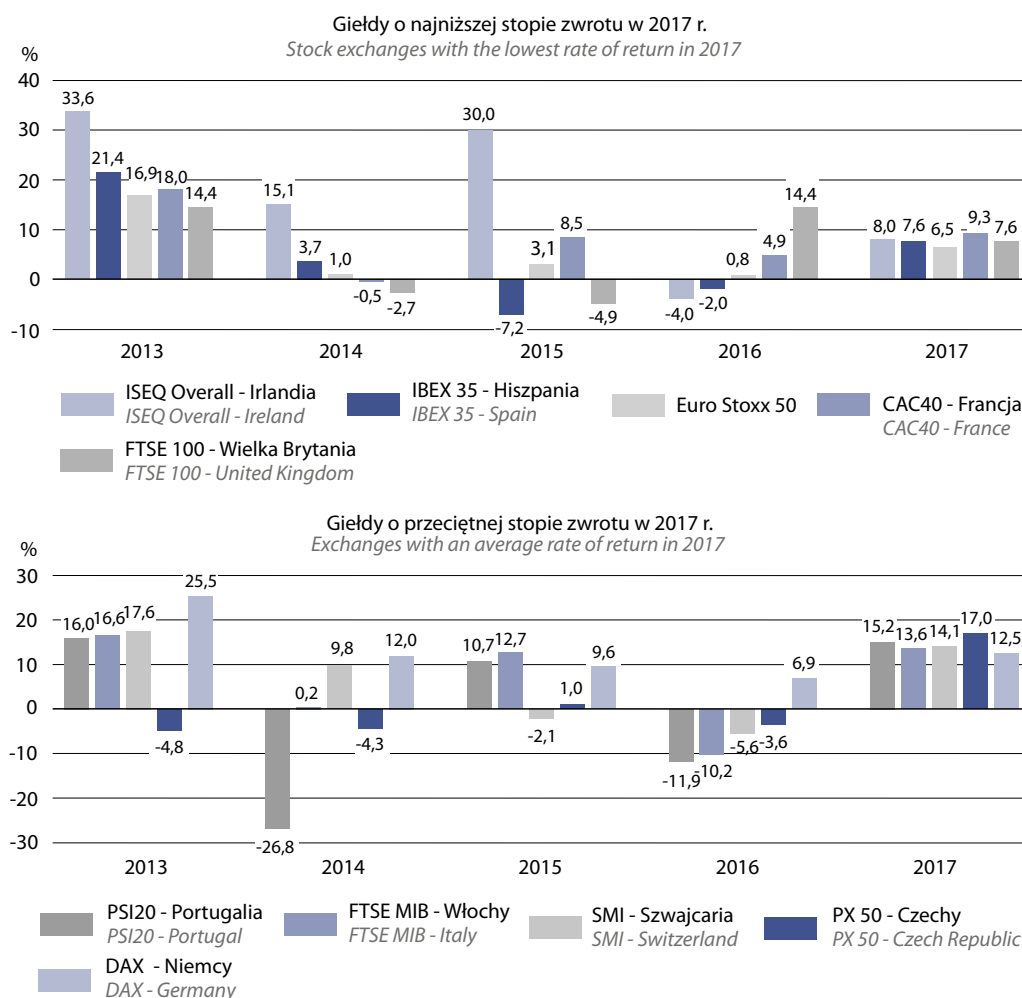
¹³³ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, cz. S13.

swoje kryteria kredytowe. Czynniki te dodatkowo kształtowały poprawę nastrojów na rynkach kapitałowych, które cechowały się wzrostem notowań w 2017 r.

Na podstawie trendów zmian w 2017 r. giełdy można podzielić na trzy grupy, cechujące się, wysokim, przeciętnym i niskim wzrostem. Do indeksów, które odnotowały najwyższą stopę zwrotu w 2017 r. zaliczono: ATX Austria – 30,6% (9,2% w 2016 r.), WIG 20 – 26,4% (4,8% w 2016 r.), Athens General Grecja – 24,7% (1,9% w 2016 r.) oraz BUX Węgry – 23,0% (33,8% w 2016 r.). Niskie ale dodatnie stopy wzrostu wystąpiły w przypadku indeksu: Euro Stoxx 50 – 6,5% (0,8% w 2016 r.), IBEX 35 Hiszpania – 7,6% (-2,0% w 2016 r.), FTSE 100 Wielka Brytania – 7,6% (14,4%).

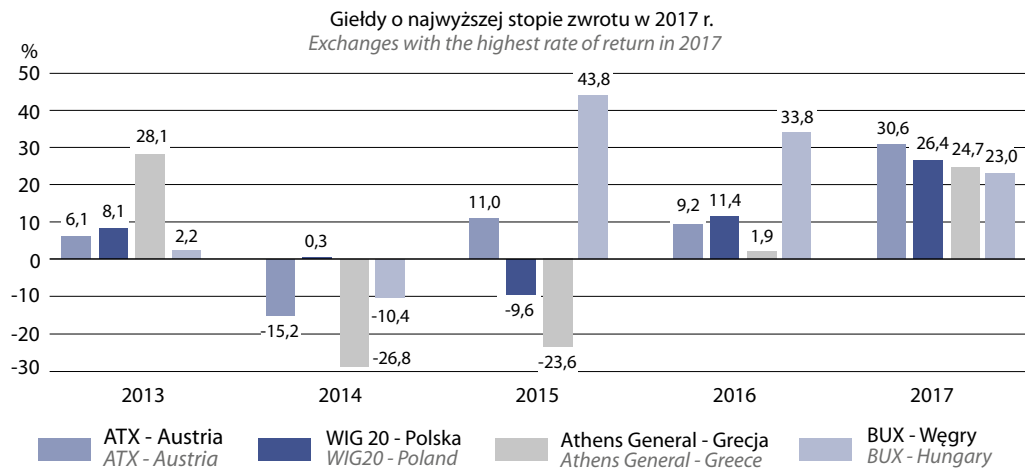
Wykres 107. Stopy zwrotu indeksów giełd europejskich

Chart 107. Rates of return of European stock indexes

Wykres 107. Stopy zwrotu indeksów giełd europejskich (dok.)

Chart 107. Rates of return of European stock indexes (cont.)

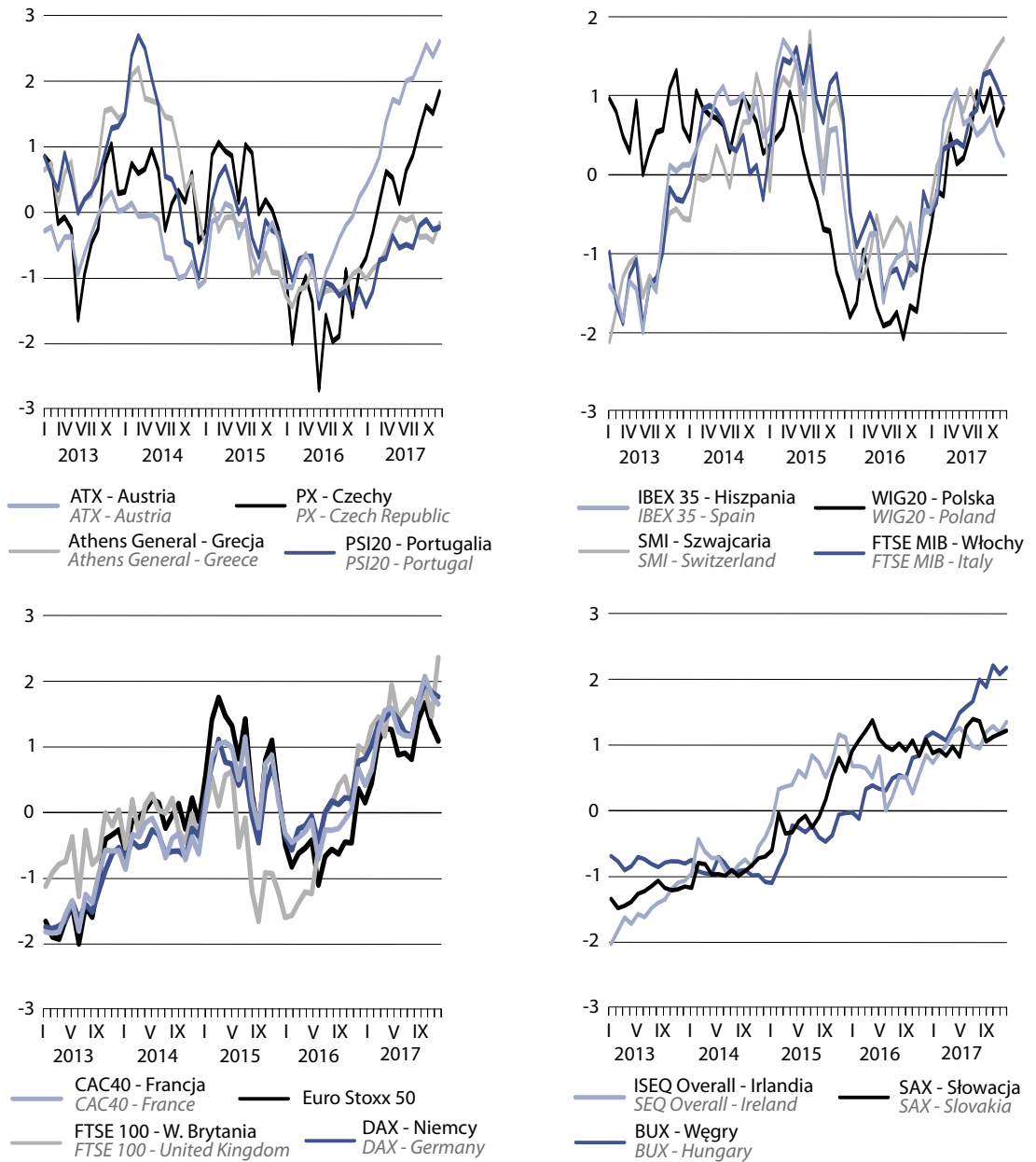
Źródło: dane giełd, dane EBC.

Source: stock exchange data, ECB data.

Poprawę sytuacji na rynkach kapitałowych ilustruje wykres znormalizowanych indeksów giełd europejskich dla okresu 2013–2017, na którym widoczna jest poprawa optymizmu inwestorów na wszystkich rynkach kapitałowych w Europie.

Wykres 108. Znormalizowane indeksy giełd europejskich dla okresu 2013–2017

Chart 108. Standardized European stock exchanges indexes for the period 2013–2017

Źródło: dane giełd, dane EBC.

Source: stock exchange data, ECB data.

Polityka monetarna

Monetary policy

Polityka pieniężna EBC prowadzona była w 2017 r. w warunkach niskiej inflacji. Działania podjęte przez Radę Prezesów EBC wiązały się z kontynuacją niestandardowych programów, które miały zapewnić wzrost płynności w sektorze bankowym. Dalsze łągodzenie polityki pieniężnej przez EBC było realizowane przez program zakupu aktywów (APP), który przyczynił się do spadku stóp rynkowych, co było również związane z utrzymaną ujemną stopą depozytową w EBC. Wartość zakupów dokonywanych przez EBC i krajowe banki centralne w ramach programu APP wynosiły 2,3 bln euro na koniec 2017 r. Z tej sumy na ABSPP przypadało 25 mld euro (1% portfela APP), a na aktywa CBPP3 – 241 mld euro (11% portfela APP). Ze wszystkich programów skupu aktywów sektora prywatnego w roku 2017 najwięcej do APP wniósł program CSPP; skup netto w ramach tego programu osiągnął 82 mld euro. Tym samym całkowite aktywa CSPP wzrosły do poziomu 132 mld euro, czyli 6% wszystkich aktywów APP¹³⁴.

Miesięczna kwota łącznych zakupów netto w ramach programu APP realizowanych przez krajowe banki centralne i EBC wynosiła średnio 80 mld euro do marca 2017 r. i 60 mld euro od kwietnia do końca 2017 r. Zgodnie z decyzją Rady Prezesów z października 2017 r. zakupy te były kontynuowane na miesięczną kwotę 30 mld euro od stycznia do września 2017 r.¹³⁵. W 2017 roku aktywa EBC ogółem wzrosły o 65,2 mld euro, do 414,2 mld euro, głównie z powodu wyższego udziału papierów wartościowych w ramach programu skupu aktywów APP.

Podobnie jak w latach poprzednich, EBC wspierał płynność poprzez realizację podstawowych operacji refinansujących (MRO) oraz nowej serii ukierunkowanych dłuższych operacji refinansujących (TLTROII), które zostały ogłoszone w marcu 2016 r. i zakończyły się w marcu 2017 r. W ramach ostatniej operacji TLTRO-II, przeprowadzonej w marcu 2017 r., zrealizowano transakcje na kwotę brutto 233,5 mld euro. We wszystkich operacjach TLTRO-II (TLTRO II.1 do TLTRO II.4) banki strefy euro pożyczyły ogółem 740,2 mld euro, czyli 62% całkowitej puli środków, wynoszącej 1200 mld euro¹³⁶. Działania te były głównym impulsem polityki pieniężnej, pozwalającym na zwiększenie akcji kredytowej w strefie euro.

Na koniec 2017 r. papiery wartościowe na potrzeby polityki pieniężnej EBC obejmowały papiery nabyte w ramach trzech programów skupu obligacji zabezpieczonych, programu dotyczącego rynków papierów wartościowych (SMP), trzech programów skupu obligacji zabezpieczonych (CBPP1, CBPP2 i CBPP3), programu skupu papierów wartościowych zabezpieczonych aktywami (ABSPP) i programu skupu aktywów sektora publicznego (PSPP). W 2017 r. portfel papierów wartościowych utrzymywanych przez EBC na potrzeby polityki pieniężnej zwiększył się o 67,6 mld euro, do 228,4 mld euro, przy czym większość tego wzrostu była związana z zakupami w ramach programu PSPP¹³⁷.

Na koniec 2017 r. pozycje aktywów bilansu EBC związane z polityką pieniężną wyniosły 3,2 bn euro, co stanowiło 70% łącznych aktywów bilansowych Eurosystemu (61% w 2016 r.). Aktywa te obejmowały głównie kredyty dla instytucji kredytowych strefy euro, co stanowiło 17% wartości tych aktywów oraz papiery wartościowe skupowane dla celów realizacji polityki pieniężnej – 53% łącznej sumy aktywów EBC¹³⁸.

Działania luzowania monetarnego EBC znalazły odzwierciedlenie w kształtowaniu kursu walutowego i krótkoterminowej stopy procentowej. Wskaźnik MCI¹³⁹, ujmujący syntetyczne kształtowanie się restrykcyjności polityki monetarnej, wzrósł w 2017 r. w porównaniu do 2016 r. a jego poziom wyniósł -3,05 wobec

¹³⁴ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 56.

¹³⁵ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. A38.

¹³⁶ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 50.

¹³⁷ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. A 6.

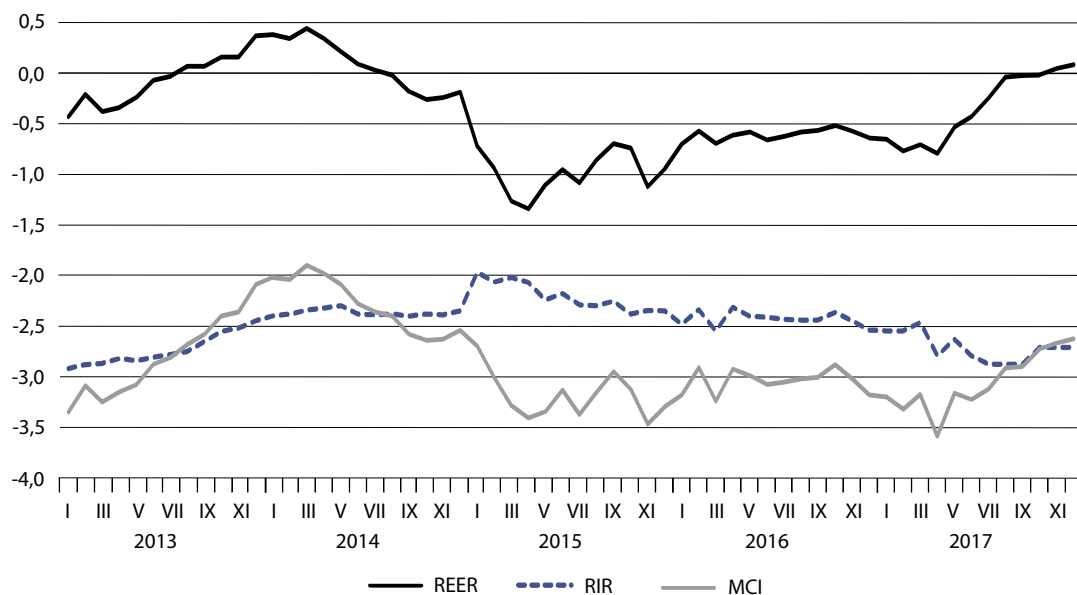
¹³⁸ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 55.

¹³⁹ Ang. Monetary Conditions Index - wskaźnik MCI obliczany jest jako średnia ważona realnej krótkoterminowej stopy procentowej i realnego efektywnego kursu walutowego w stosunku do ich wartości w okresie bazowym. http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/conditions/index_en.htm

-3,04 w 2016 r. Poziom wskaźnika MCI w 2017 r. był determinowany zasadniczo przez zmiany w zakresie realnego kursu walutowego. Najwyższy średni poziom MCI odnotowano w II kwartale 2017 r. (-3,23), najniższy w IV kwartale (-3,67). Wskaźnik MCI przyjął najniższy poziom w kwietniu 2017 r. (-3,59), a najwyższy w grudniu (-2,63).

Wykres 109. Wskaźnik MCI dla strefy euro i jego składowe

Chart 109. Monetary Conditions Index for the euro area and its components

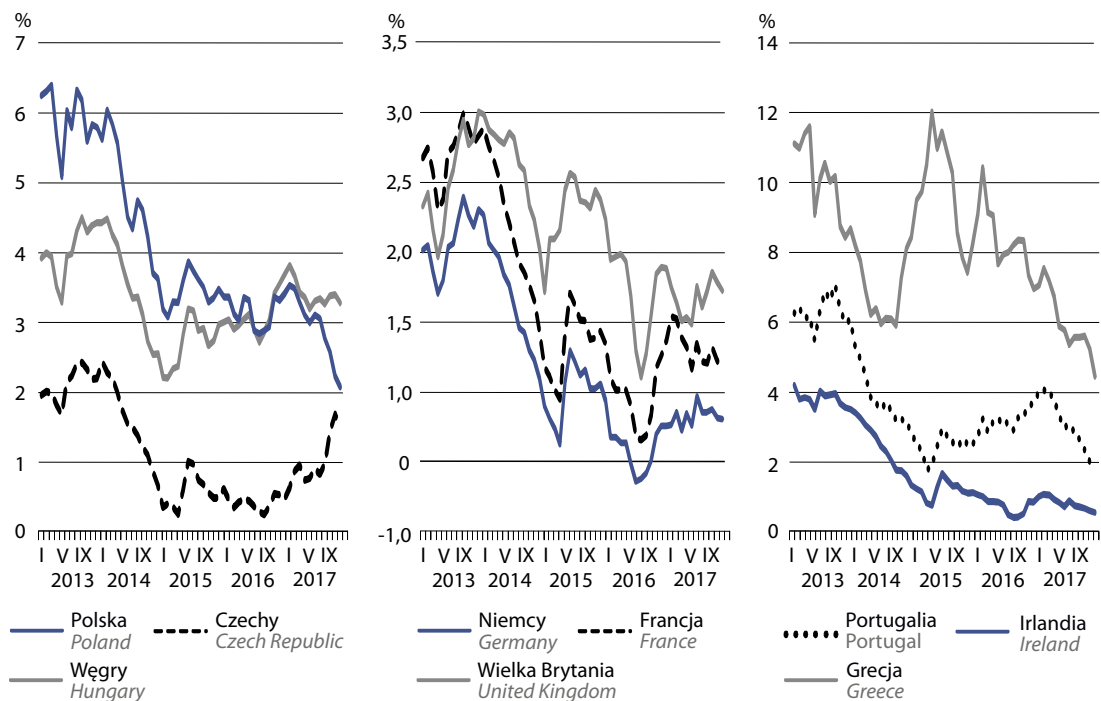
Źródło: dane KE.

Source: EC data.

W większości krajów europejskich poziom rentowności 10-letnich rządowych obligacji europejskich był niższy na koniec 2017 r. w porównaniu do 2016 r. Średni poziom rentowności tych obligacji dla 28 krajów UE utrzymał trend spadkowy, zmniejszając poziom rentowności o 0,12 p. proc. (wobec 0,17 p. proc. spadku w roku poprzednim). Rentowność obligacji strefy euro na koniec 2017 r. wykazała spadek o 0,13 p. proc. wobec 2016 r. (wobec spadku o 0,16 p. proc. w poprzednim okresie). Najwyższe spadki rentowności obligacji na koniec 2017 r. wobec 2016 r. odnotowano w takich krajach jak: Grecja (o 2,5 p. proc.), Cypr (o 1,97 p. proc.), Portugalia (o 1,91 p. proc.) oraz Węgry (o 1,24 p. proc.). Natomiast najwyższy wzrost poziomu rentowności odnotowano dla: Czech (o 0,97 p. proc.), Rumunii (o 0,67 p. proc.), Malty (o 0,25 p. proc.) oraz Szwecji (o 0,11 p. proc.).

Wykres 110. Rentowność 10-letnich obligacji krajów europejskich

Chart 110. 10 year government bonds yield European countries

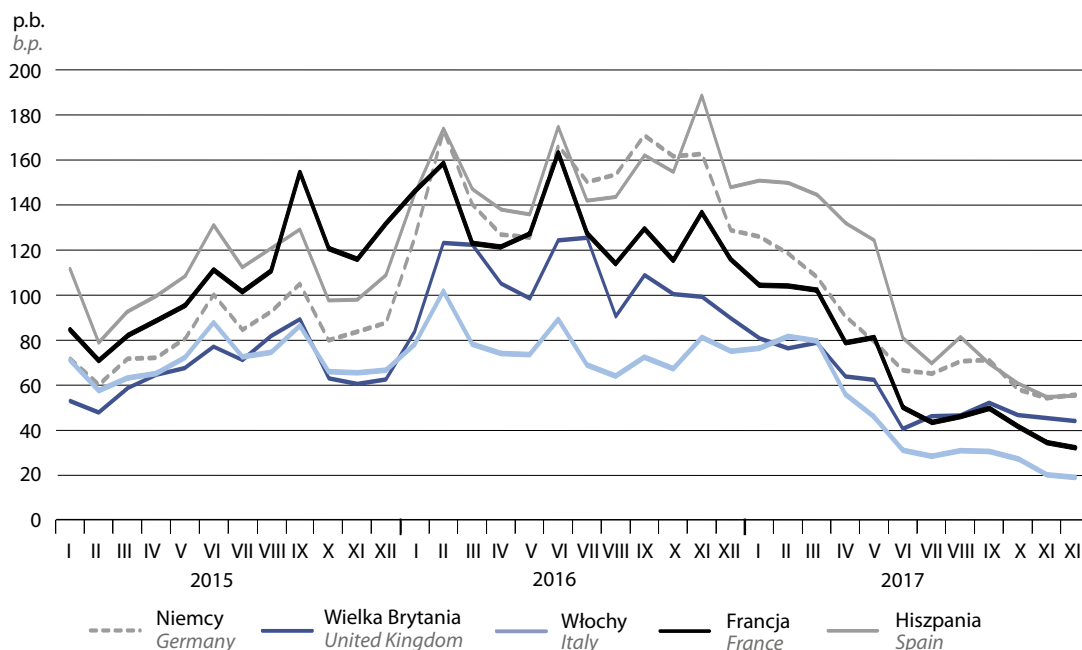
Źródło: dane Eurostatu.

Source: Eurostat data.

Poprawę sytuacji na rynku finansowym zaobserwowano w zakresie spadku spreadu dla 10-letnich obligacji skarbowych strefy euro. Spadek odnotowano w przypadku spreadów CDS dla banków. W 2017 r. wystąpił spadek notowań pięcioletnich spreadów CDS dla banków, natomiast ich poziom był wciąż najwyższy we Włoszech – 55,0 p.b. (wobec 147,8 p.b. w 2016 r.), ale cechował się też najwyższym spadkiem o 92,8 p.b. wobec 2016 r.

Wykres 111. Pięcioletnie spready CDS dla banków

Chart 111. Five year CDS-spreads for banks

Źródło: Riksbank, Financial stability report 2018, part 1, (2018), Stockholm, annex.

Source: Riksbank, Financial stability report 2018, part 1, (2018), Stockholm, annex.

Działalność kredytowa banków europejskich*Credit activity of european banks*

Działania z zakresu polityki pieniężnej podejmowane przez EBC w 2017 r. wspierały wzrost podaży pieniądza i kredytu, sprzyjając rosnącej konsumpcji gospodarstw domowych oraz inwestycji przedsiębiorstw, poprzez oddziaływanie na obniżenie stóp procentowych i utrzymanie poprawy warunków finansowania. Zatem w 2017 r. kontynuowany był w strefie euro trend wzrostu popytu na kredyt w porównaniu do 2016 r. Rosnąca podaż pieniądza przełożyła się na stopniowy wzrost akcji kredytowej kierowanej do przedsiębiorstw niefinansowych. Poprawa warunków kredytowych w strefie euro wiązała się z niskim poziomem stóp procentowych oraz zmianą samej rozpiętości oprocentowania kredytów.

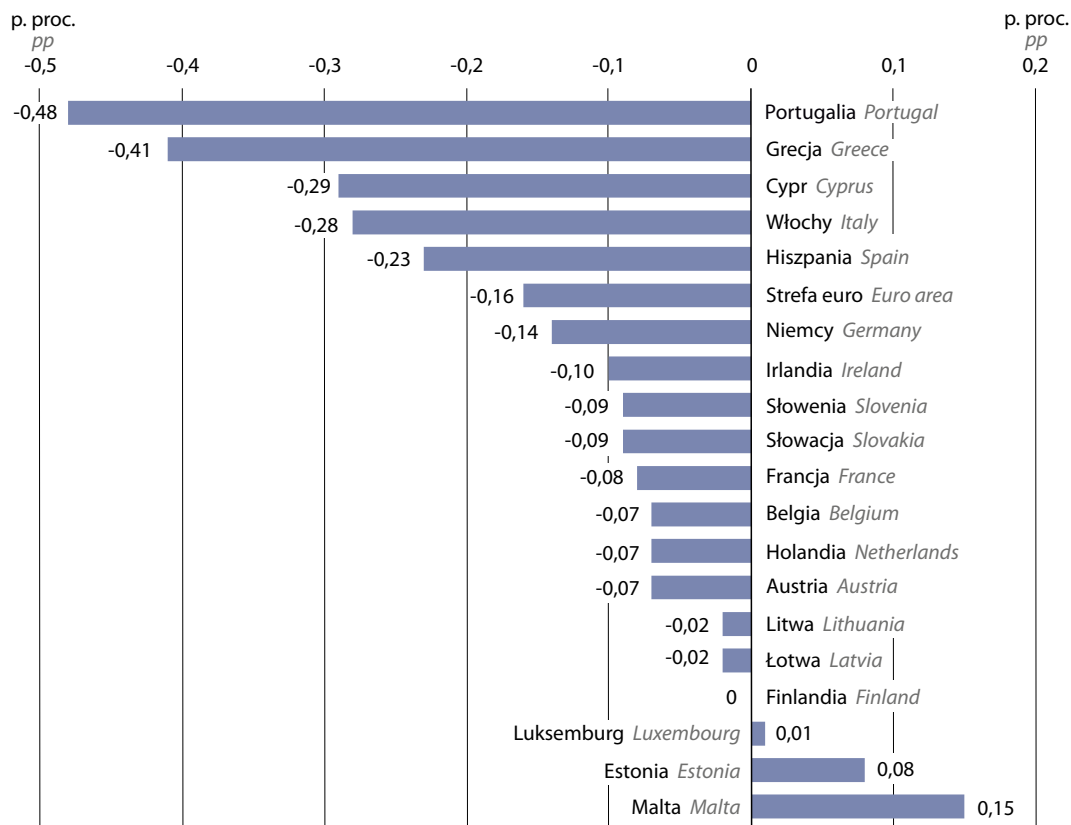
Koszt kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych strefy euro był najniższy w historii, jednak nadal różnił się w zależności od kraju. Średni koszt kredytów długoterminowych w 2017 r. spadł bardziej niż koszt kredytów krótkoterminowych. We wszystkich krajach europejskich w 2017 r. „złożony koszt kredytu” dla przedsiębiorstw niefinansowych obniżył się. Najwyższy koszt kredytów dla przedsiębiorstw utrzymał się w Grecji, gdzie wyniósł 4,51% (wobec 4,92% w roku poprzednim). Najniższy koszt finansowania odnotowano w Luksemburgu 1,35% (1,34% w 2016 r.) i Holandii 1,41% (1,48% w 2016 r.). Najwyższym spadkiem kosztu kredytu dla przedsiębiorstw niefinansowych 2017 r. cechował się system bankowy Portugalii (o 0,48 p. proc.), natomiast najwyższy wzrost wystąpił na Malcie (o 0,15 p. proc.).

Koszt kredytu w ujęciu rocznym w 2017 r. dla gospodarstw domowych na zakup nieruchomości mieszkaniowych wyniósł średnio w strefie euro 1,86% wobec 1,97% w 2016 r. Najwyższy koszt finansowania tych gospodarstw domowych wystąpił w Irlandii przyjmując poziom 3,18% (3,25% w roku poprzednim) oraz na Malcie 2,82% (2,81% w 2016 r.). Najniższy koszt finansowania odnotowano w Finlandii, gdzie wyniósł 1,03% (1,16% w roku poprzednim). Najwyższy spadek kosztu kredytu na zakup nieruchomości mieszkaniowych

odnotowano na Cyprze (o 0,31 p. proc.), we Francji (o 0,27 p. proc.) i Portugalii (o 0,26 p. proc.). Najwyższy wzrost kosztu kredytu dla gospodarstw domowych wystąpił w sektorze bankowym Łotwy (o 0,15 p. proc.) oraz Słowenii (o 0,14 p. proc.).

Wykres 112. Zmiana w „złożonym koszcie kredytu” dla przedsiębiorstw niefinansowych w krajach strefy euro
(oprocetowanie roczne; nowe umowy; średnie okresowe)

Chart 112. *Change in the composite cost of loan for non-financial corporations in the euro area countries*
(percentages per annum; new business; period averages)

Uwaga: złożony koszt kredytów dla przedsiębiorstw niefinansowych łączy stopę procentową wszystkich pożyczek udzielanych przedsiębiorstwom, w tym kredytów w rachunku bieżącym. Wskaźnik ten obliczany jest na podstawie statystyk stop procentowych MIF (definicja EBC).

Źródło: dane EBC.

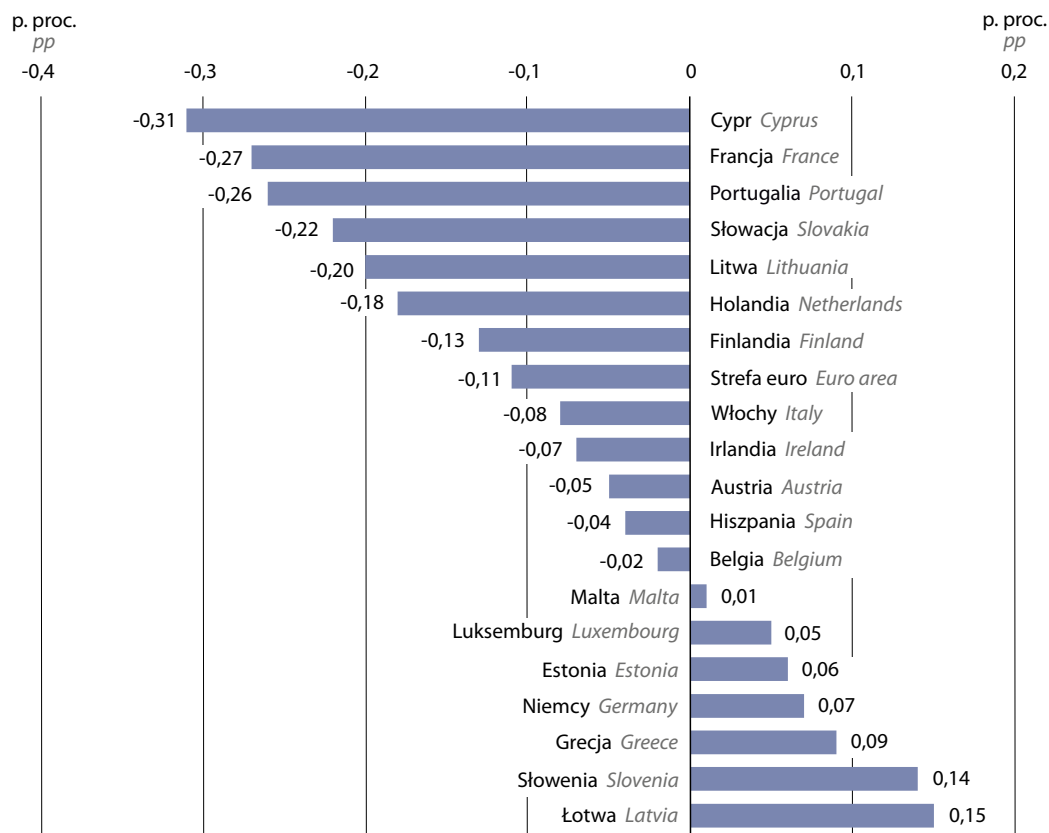
Note: the composite cost of borrowing indicator for non-financial corporations combines interest rates on all loans to corporations, including overdrafts. This indicator is derived from the MFI interest rate statistics (ECB definition).

Source: ECB data.

Wykres 113. Zmiana w „złożonym koszcie kredytu” dla gospodarstw domowych na zakup nieruchomości mieszkaniowych w krajach strefy euro

(oprocenowanie roczne; nowe umowy; średnie okresowe)

Chart 113. Change in the complex loan cost for Households for house purchase in the euro area countries (percentages per annum; new business; period averages)

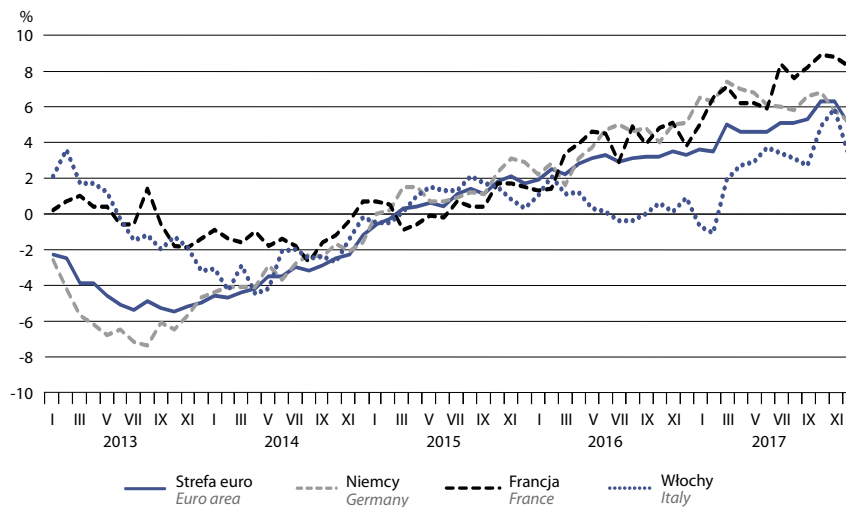
Źródło: dane EBC.

Source: ECB data.

Średnio w całej strefie euro wartość udzielonych kredytów w 2017 r. zwiększyła się o 5,1% (wobec 3,3% w 2016 r.). Na koniec 2017 r. najwyższy wzrost wartości kredytów w ujęciu rocznym odnotowano w Czechach (o 36,5%), na Łotwie (15,3%), na Malcie (14,7%), oraz w Finlandii (12,3%). Ograniczenie działalności kredytowej banków wystąpiło m.in. na Cyprze (-6,6%), w Grecji (-5,6%), w Holandii (-2,1%) oraz Irlandii (-1,6%).

Wykres 114. Zmiana poziomu kredytów dla rezydentów strefy euro

Chart 114. Change in the level of loans for euro area residents

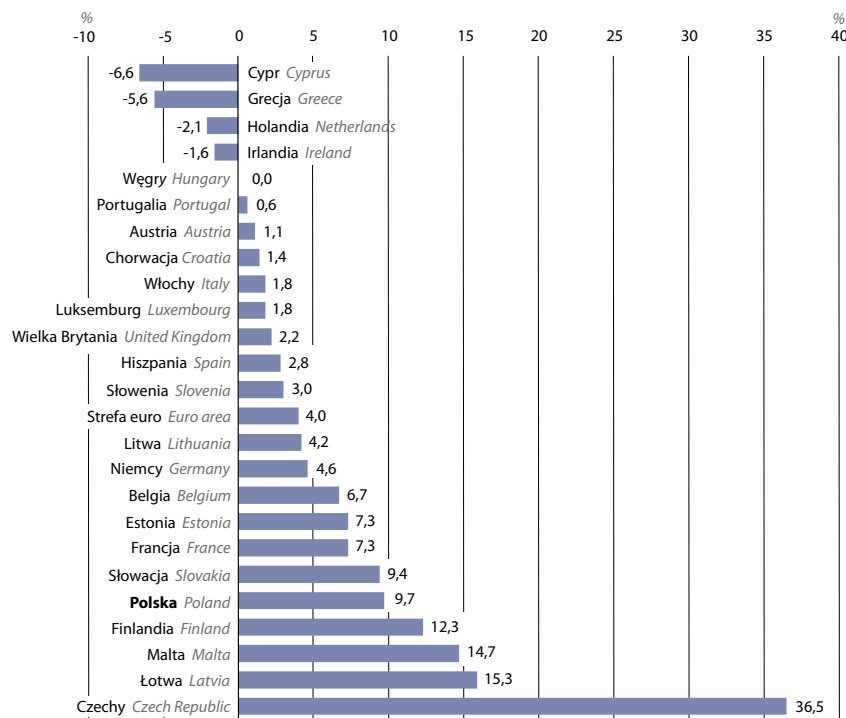

Źródło: dane EBC.

Source: ECB data.

Wykres 115. Zmiana poziomu kredytów dla rezydentów danego kraju UE w 2017 r. wobec 2016 r. (według stanu na koniec roku)

Chart 115. Change in the level of loans for EU domestic residents in 2017 compared to 2016 (as at the end of the year)

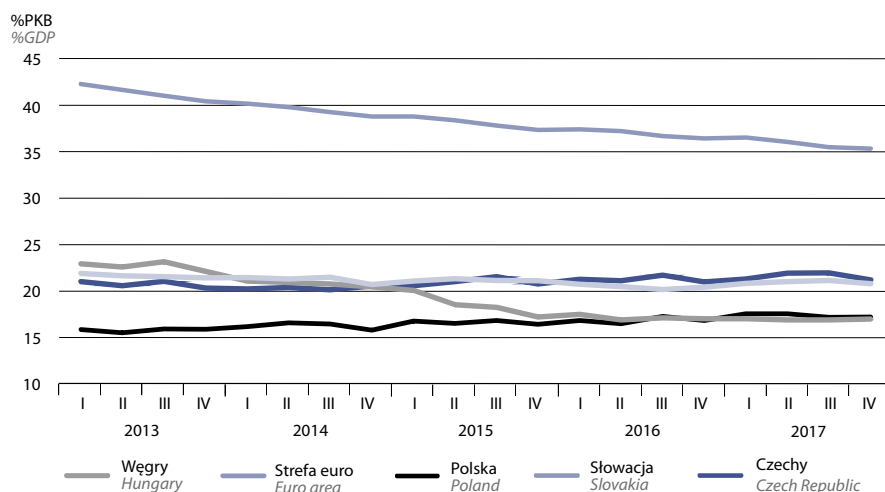
Źródło: dane EBC.

Source: ECB data.

Pomimo poprawy warunków finansowania w sektorze bankowym UE w Polsce i na Węgrzech w 2017 r. poziom kredytów udzielonych przedsiębiorstwom niefinansowym w relacji do PKB był wciąż niski w porównaniu do średniej dla krajów strefy euro i wyniósł odpowiednio 17,2% i 16,9%. W strefie euro wielkość ta kształtowała się na dwukrotnie wyższym poziomie 35,5%. Wskazuje to na nieznaczne wsparcie finansowaniem zewnętrznym rozwoju przedsiębiorstw w przypadku krajów Grupy Wyszehradzkiej. Pomimo to w 2017 r. Polska była piąta pod względem wielkości dynamiki wzrostu kredytów dla przedsiębiorstw niefinansowych, co wskazuje na wysoką dynamikę wzrostu sektora bankowego.

Wykres 116. Relacja wartości kredytów dla przedsiębiorstw niefinansowych do PKB w porównaniu międzynarodowym

Chart 116. Corporate credit-to-GDP change in an international comparison

Źródło: dane MNB, *Financial stability report*, June 2018, (2018) Budapest.
Source: dane MNB, *Financial stability report*, June 2018, (2018) Budapest.

Kredyty zagrożone

Non-performing loans

Problem kredytów zagrożonych był jednym z najważniejszych priorytetów Nadzoru Bankowego EBC na rok 2017. Na początku 2017 roku EBC wydało rekomendację dla banków w sprawie kredytów zagrożonych. W dniu 4 października 2017 r. została ona przekazana do konsultacji społecznych. Celem tej rekomendacji jest zwiększenie terminowości tworzenia rezerw na kredyty zagrożone¹⁴⁰. Łączna wartość kredytów zagrożonych w strefie euro na koniec 2017 r. wyniosła 813 mld euro¹⁴¹. Najwyższy udział kredytów zagrożonych w wartości kredytów ogółem w 2017 r. wystąpił w sektorze bankowym Grecji (41,33%), Cypru (28,92%) oraz Portugalii (10,99%). Najlepszą jakością portfela kredytowego w 2017 r. cechował się sektor bankowy Luksemburgu (0,6%), Finlandii (1,1%) oraz Szwecji 1,15%. Udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem w Polsce utrzymywał się kolejny rok na poziomie poniżej 4,7%. Pomimo to był to 17 wynik wśród 28 krajów UE.

Według danych EBA (European Banking Authority) najwyższą wartość kredytów zagrożonych odnotowano we Włoszech – 186,7 mld euro, we Francji – 135,5 mld euro, w Hiszpanii – 100,6 mld euro oraz w Grecji – 100,8 mld euro.

¹⁴⁰ EBC, *Raport roczny EBC z działalności nadzorczej 2017*, (2018), Frankfurt, s. 6–7.

¹⁴¹ EBA, *Risk dashboard – data as of Q4 2017*, (2018), Frankfurt, s. 30.

Tablica 60. Udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem, skonsolidowane dane banków
 Table 60. Share of non-performing loans in total loans, consolidated data of banks

Kraje Countries	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Austria <i>Austria</i>	4,23	6,23	5,47	4,21	2,97
Belgia <i>Belgium</i>	5,27	3,34	3,04	2,63	2,26
Bułgaria <i>Bulgaria</i>	18,59	14,4	13,02	11,22	8,95
Chorwacja <i>Croatia</i>	11,79	12,88	12,53	10,11	8,43
Cypr <i>Cyprus</i>	37,06	35,63	34,70	33,77	28,92
Czechy <i>Czech Republic</i>	.	.	.	3,41	2,59
Dania <i>Denmark</i>	3,87	5,10	3,97	3,37	2,57
Estonia <i>Estonia</i>	1,89	2,64	1,86	1,49	1,92
Finlandia <i>Finland</i>	0,67	1,45	1,31	1,27	1,10
Francja <i>France</i>	4,64	3,62	3,48	3,20	2,78
Grecja <i>Greece</i>	24,19	34,02	37,92	39,04	41,33
Hiszpania <i>Spain</i>	7,90	6,67	5,32	4,84	3,84
Holandia <i>Netherlands</i>	2,73	2,95	2,38	2,16	1,92
Irlandia <i>Ireland</i>	18,38	16,26	11,66	10,29	8,09
Litwa <i>Lithuania</i>	8,50	6,48	5,22	3,83	3,05
Luksemburg <i>Luxembourg</i>	.	1,08	0,86	0,66	0,60
Łotwa <i>Latvia</i>	5,56	7,65	5,14	5,24	4,70
Malta <i>Malta</i>	2,00	3,20	2,89	2,42	1,99
Niemcy <i>Germany</i>	1,81	2,48	2,03	1,76	1,56
Polska <i>Poland</i>	5,97	5,39	5,00	4,66	4,69
Portugalia <i>Portugal</i>	7,79	13,62	14,41	14,37	10,99
Rumunia <i>Romania</i>	17,86	15,83	10,70	7,68	5,10
Słowacja <i>Slovakia</i>	3,75	4,11	3,55	3,86	3,32
Słowenia <i>Slovenia</i>	17,14	16,57	13,26	9,6	6,99
Szwecja <i>Sweden</i>	0,47	1,39	1,15	1,07	1,15
W.Brytania <i>United Kingdom</i>	1,78	.	.	1,63	1,34
Węgry <i>Hungary</i>	14,03	14,25	11,00	8,09	5,60
Włochy <i>Italy</i>	12,92	13,59	13,62	12,36	9,45

Źródło: dane EBC.
 Source: EBC data.

Działalność depozytowa banków europejskich

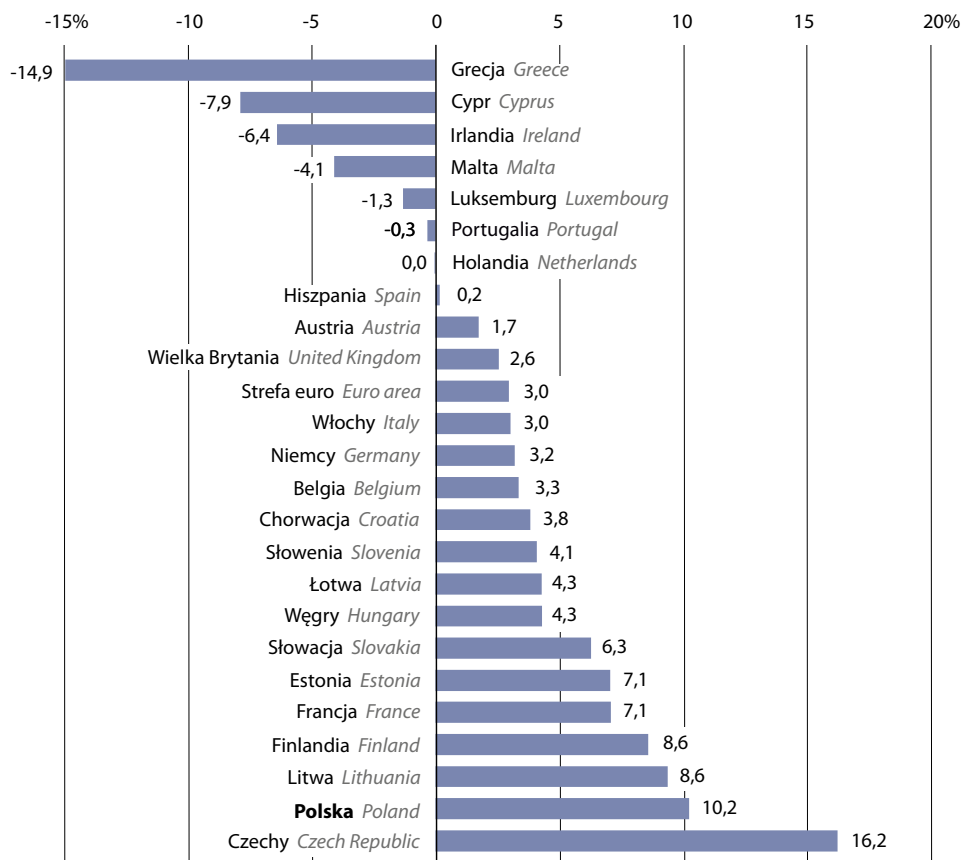
Deposit activity of european banks

Średnio w całej strefie euro poziom depozytów w bankach w 2017 r. zwiększył się o 3,0% wobec roku poprzedniego. W 2017 r. najwyższy wzrost wartości depozytów w ujęciu rocznym odnotowano w Czechach (o 16,2%), w Polsce (10,2%) oraz na Litwie (9,5%). Ograniczenie działalności depozytowej banków stwierdzono m.in. w Grecji (-14,9%), na Cyprze (-7,9%), w Irlandii (-6,4%), na Malcie (-4,1%) oraz w Luksemburgu (-1,3%). Wzrost wartości depozytów w większości krajów UE wynikał z ożywienia akcji kredytowej, która pociągała za sobą również wzrost akcji depozytowej banków. Takiej tendencji na rynku towarzyszyło

wsparcie niestandardowych działań EBC, prowadzonych celem zwiększenia nadwyżki płynności w sektorze bankowym, która na koniec 2017 r. wynosiła 1 800 mld euro, wykazując wzrost o 600 mld euro wobec 2016 r.¹⁴²

Wykres 117. Zmiana poziomu depozytów dla rezydentów strefy euro w 2017 r. wobec 2016 r.
(według stanu na koniec roku)

Chart 117. Change in the level of deposit for euro area residents in 2017 compared to 2016 (as at the end of the year)

Źródło: dane EBC.

Source: ECB data.

Nadzór finansowy

Financial supervision

W 2017 r. wystąpiła poprawa sytuacji finansowej banków europejskich. Średni współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1) wzrósł z poziomu 14,2% w 2016 r. do 14,8% w 2017 r.¹⁴³. Udział kredytów zagrożonych w 2017 r. wyniósł 4,0% wobec 5,1% w roku poprzednim. W 2017 r. odnotowano poprawę wyników finansowych banków, o czym świadczy wzrost wskaźnika ROE do poziomu 6,1% w ostatnim kwartale 2017 roku (w analogicznym okresie roku poprzedniego wskaźnik ROE

¹⁴² EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 30.

¹⁴³ Własne obliczenia na podstawie bazy statystyk EBA.

wyniósł 3,3%). W okresie tym odnotowano również poprawę wskaźnika ROA z poziomu 0,21% w 2016 r. do 0,41% w 2017 r. Stwierdzono również poprawę relacji kredytów do depozytów w sektorze bankowym strefy euro z poziomu 118,6% na koniec 2016 r. do 116,7% na koniec 2017 r.¹⁴⁴

Rada SSM (jednolity mechanizm nadzorczy) wyszczególniła trzy kluczowe dla banków europejskich czynniki ryzyka: niskie stopy procentowe i ich niekorzystne skutki dla rentowności banków, wciąż wysokie stany kredytów zagrożonych w niektórych częściach strefy euro oraz niepewność geopolityczna¹⁴⁵. Niskie stopy procentowe przekładały się na niższe koszty finansowania, co było korzystne dla gospodarki, lecz zmniejszało marże odsetkowe banków. Wysokie poziomy kredytów zagrożonych stanowiły wciąż w 2017 r. zagrożenie dla sektora bankowego strefy euro, gdyż przyczyniają się one do ograniczania zyskowności i zdolności do finansowania gospodarki. Nadzór Bankowy EBC (EBA) w marcu 2017 r. opublikował jakościowe wytyczne dla banków w sprawie zarządzania kredytami zagrożonymi.

W 2017 r. EBC, organy krajowe i Rada Stabilności Finansowej, po zasięgnięciu opinii Bazylejskiego Komitetu ds. Nadzoru Bankowego, uaktualniły roczną ocenę banków globalnych o znaczeniu systemowym w krajach strefy euro. W wyniku tej oceny siedem banków z Niemiec, Hiszpanii, Francji, Włoch i Holandii zaklasyfikowano jako banki o globalnym znaczeniu systemowym. Podmioty te będą mieć indywidualnie dobrane wskaźniki bufora kapitałowego według regulacji, które będą obowiązywać od 1 stycznia 2019 r.

Wszystkie 19 krajów strefy euro raz na kwartał dokonują oceny cyklicznego ryzyka systemowego i ustalają poziom antycyklicznego bufora kapitałowego. W większości krajów strefy euro cykliczne ryzyka systemowe w 2017 r. pozostawały pod kontrolą¹⁴⁶. Natomiast w czerwcu 2017 r. Banco Popular Español został jako pierwszy bank uznany przez Nadzór Bankowy EBC za będący na progu upadłości lub zagrożony upadłością¹⁴⁷. W dniu 7 czerwca 2017 r. Jednolita Rada przyjęła program restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, obejmujący sprzedaż Banco Popular Español na rzecz Banco Santander za 1 euro oraz umorzenie i konwersję instrumentów kapitałowych¹⁴⁸.

W pierwszym półroczu 2017 r. Nadzór Bankowy EBC przeprowadził, w ramach testu warunków skrajnych badanie polegające na analizie wrażliwości na ryzyko stopy procentowej w portfelu bankowym pt. *Sensitivity analysis of interest rate risk in the banking book – Stress test 2017*. Wykonano je na próbie 111 instytucji istotnych, na podstawie dwóch równorzędnych miar:

- zmiany dochodu odsetkowego netto (net interest income) spowodowanej przez ruchy stóp procentowych,
- zmiany wartości ekonomicznej kapitału własnego (*economic value of equity*), tj. wartości bieżącej portfela bankowego, spowodowanej przez zmiany stóp procentowych.

Celem badania było uzyskanie nadzorczej oceny praktyki zarządzania ryzykiem oraz jak najpełniejsze wykorzystanie wniosków płynących z porównania wyników poszczególnych banków. Banki musiały przedstawić symulację wpływu sześciu hipotetycznych szokowych zmian stóp procentowych wraz z skutkami bilansowymi. Wyniki badania potwierdziły, iż banki przeważnie korzystają z instrumentów pochodnych do zabezpieczenia się przed niedopasowaniem terminów przeszacowania aktywów i zobowiązań¹⁴⁹.

¹⁴⁴ Własne obliczenia na podstawie bazy statystyk EBA.

¹⁴⁵ EBC, *Raport roczny EBC z działalności nadzorczej 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 9.

¹⁴⁶ EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 67.

¹⁴⁷ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/publications/annual-report/html/ssm.ar2017.pl.html#toc12>

¹⁴⁸ EBC, *Raport roczny EBC z działalności nadzorczej 2017*, (2018), Frankfurt, s. 52.

¹⁴⁹ EBC, *Raport roczny EBC z działalności nadzorczej 2017 r.*, (2018), Frankfurt, s. 12–13.

3. Sytuacja na rynku finansowym w Polsce

3. The situation on the financial market in Poland

Aktywa rynku finansowego

Financial market assets

Polski system finansowy w 2017 r. cechował się dalszym wzrostem wartości aktywów sektora finansowego. Wartość aktywów systemu finansowego w Polsce na koniec 2017 r. wynosiła 2 478,2 mld zł, odnotowując wzrost o 5,2% w relacji do roku poprzedniego (wobec 6,1% w 2016 r.). Wartość aktywów sektora finansowego, podobnie jak w poprzednim roku, wykazała wzrost w sektorze bankowym, ubezpieczeniowym, w funduszach inwestycyjnych oraz OFE. Spadek wartości aktywów nastąpił w przypadku spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK).

Najwyższy udział w aktywach sektora finansowego w 2017 r. miał sektor bankowy, tj. banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych – łącznie 71,7% (wobec 72,6% w 2016 r.). Wzrost sumy bilansowej sektora bankowego w 2017 r. wyniósł 3,8% (wobec 7,0% w roku poprzednim). W końcu 2017 r. aktywa banków komercyjnych i spółdzielczych oraz oddziałów instytucji kredytowych wyniosły łącznie 1 781,4 mld zł (1 711,3 mld zł w 2016 r.). W strukturze aktywów sektora bankowego dominowały aktywa banków komercyjnych oraz oddziałów zagranicznych banków – 1 606,5 mld zł, co oznacza wzrost o 3,4% (wobec 6,6% w 2016 r.)¹⁵⁰. Aktywa banków spółdzielczych w 2017 r. ukształtowały się na poziomie 130,2 mld zł, wykazując wzrost o 7,9% (wobec 9,9% w roku poprzednim). Działalność operacyjną w końcu 2017 r. prowadziło 616 banków, o 5 mniej niż rok wcześniej. Zmniejszenie liczby banków wynikało ze spadku liczby banków spółdzielczych do 553 (5 banków spółdzielczych w 2017 r. połączyło się z innymi bankami spółdzielczymi)¹⁵¹.

Wartość aktywów funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw funduszy inwestycyjnych zwiększyły się i według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. wyniosły 18,8 mld zł, notując wzrost o 6,4%. Liczba funduszy inwestycyjnych spadła o 24 wobec roku poprzedniego i wyniosła 905. Wartość lokat funduszy inwestycyjnych na koniec 2017 r. zwiększyła się o 9,1%, w tym dłużne papiery wartościowe miały najwyższy udział w tej kwocie, ich wartość była wyższa od roku poprzedniego o 11,8%. W lokatach dłużnych papierów wartościowych funduszy 94,6% stanowiły lokaty w obligacjach¹⁵².

Kontynuacja spadku wartości aktywów w 2017 r. dotyczyła spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Aktywa tych podmiotów zmniejszyły się z 11,3 mld zł do 10,2 mld zł, tj. o 9,7% (przy spadku o 8,3% w roku poprzednim). Poziom depozytów w tych podmiotach w 2017 r. spadł o 3,35% w porównaniu do roku poprzedniego, podobnie jak portfel kredytów netto o 2,25%. Na koniec 2017 r. działalność prowadziły 34 kasy i w stosunku do końca 2016 r. ich liczba była mniejsza o 6¹⁵³.

Wartość aktywów zakładów ubezpieczeń w 2017 r. wzrosła o 11,5 mld zł, tj. o 6,2% i wyniosła 196,9 mld zł (wobec 2,5% w roku poprzednim). Aktywa zakładów ubezpieczeń na życie wyniosły 104,7 mld zł (o 1,5% więcej), a zakładów ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych 91,9 mld zł (o 12,1% więcej)¹⁵⁴.

Aktywa netto otwartych funduszy emerytalnych na koniec 2017 r. wyceniono na 180,0 mld zł, tj. o 17,3% więcej niż rok wcześniej (9,2% w roku poprzednim), odnotowując najwyższy wzrost wśród podmiotów sektora rynku finansowego. Liczba rachunków prowadzonych przez otwarte fundusze emerytalne według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r. wyniosła 16,5 mln¹⁵⁵.

¹⁵⁰ KNF, *Dane miesięczne, sektor bankowy, lipiec*, (2018), Warszawa.

¹⁵¹ GUS, *Wyniki finansowe banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 5.

¹⁵² GUS, *Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 1.

¹⁵³ KNF, *Raport o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych na 31 grudnia 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 4.

¹⁵⁴ GUS, *Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2017 roku*, (2018), Warszawa, s. 4.

¹⁵⁵ GUS, *Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 1.

Tablica 61. Aktywa instytucji finansowych w Polsce
Table 61. Assets of financial institutions in Poland

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w mld zł		in bn zł		
Ogółem <i>Total</i>	2 104,7	2 108,7	2 220,2	2 356,7	2 480,5
Banki komercyjne i spółdzielcze oraz oddziały instytucji kredytowych <i>Commercial and cooperative banks and branches of credit institutions</i>	1 406,0	1 532,0	1 600,0	1 711,3	1 777,0
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe <i>Cooperative Savings and Credit Unions</i>	18,7	13,7	12,4	11,3	10,2
Sektor ubezpieczeniowy <i>Insurance sector</i>	167,2	178,2	180,9	185,4	196,9
Fundusze inwestycyjne i towarzystwa funduszy inwestycyjnych <i>Investment funds and Investment Fund Companies</i>	213,5	235,8	286,4	295,3	316,4
Otwarte Fundusze Emerytalne <i>Open Pension Funds</i>	299,3	149,0	140,5	153,4	180,0

Źródło: dane GUS i KNF.

Source: Statistics Poland and PFSA data.

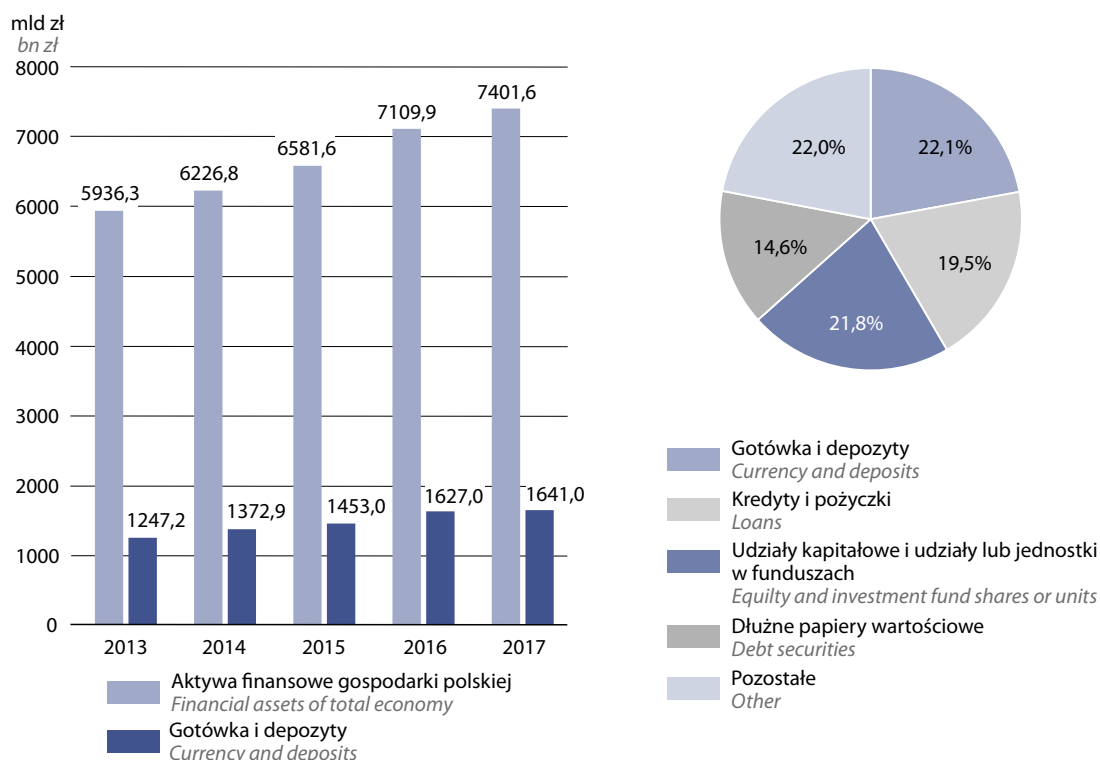
Aktywa finansowe gospodarki polskiej

Financial assets of the polish economy

Aktywa finansowe całej gospodarki polskiej w 2017 r. wykazały wzrost o 5,2% (wobec 8,0% w roku poprzednim). Największy udział w aktywach stanowiły aktywa instytucji finansowych – gotówka i depozyty, udziały kapitałowe, bądź jednostki w funduszach inwestycyjnych oraz kredyty i pożyczki, których udział wyniósł odpowiednio 22,2%, 21,8% oraz 19,5%. Aktywa w zakresie gotówki i depozytów wzrosły o 0,9% wobec roku poprzedniego.

Wykres 118. Aktywa finansowe oraz struktura aktywów finansowych gospodarki polskiej w 2017 r. według instrumentów

Chart 118. Financial assets and structure of financial assets of the Polish economy in 2017, by instruments

Źródło: dane NBP.
Source: NBP data.

Polityka monetarna

Monetary policy

Rada Polityki Pieniężnej (RPP) w 2017 r. podejmowała działania związane z prowadzeniem polityki pieniężnej, przy założeniu utrzymania inflacji na poziomie 2,5%, z dopuszczalnym przedziałem odchyłeń +/-1 p. proc.¹⁵⁶. Polityka pieniężna w 2017 r. była kształtowana przez utrzymywane na historycznie niskim poziomie stopy procentowe. Utrzymanie stóp procentowych na niezmiennym poziomie w 2016 r. było uzasadnione przez RPP przez zewnętrzny i przejściowy charakter czynników powodujących utrzymanie się deflacji. W 2017 r. RPP utrzymała stopy procentowe na niezmiennym poziomie, wyjaśniając swoją decyzję stabilizowaniem poziomu inflacji oraz ograniczeniem ryzyka narastania nierównowag w gospodarce kraju¹⁵⁷.

W 2017 r. polityka pieniężna NBP była prowadzona w warunkach nadpłynności sektora bankowego¹⁵⁸, przy czym wartość średnioroczna nadpłynności sektora bankowego wyniosła 73,6 mld zł, tj. o 0,4 mld zł więcej w porównaniu do 2016 r.¹⁵⁹. Na poziom nadpłynności sektora bankowego wpływał wzrost pie-

¹⁵⁶ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 5.

¹⁵⁷ NBP, *Sprawozdanie z wykonania polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 45.

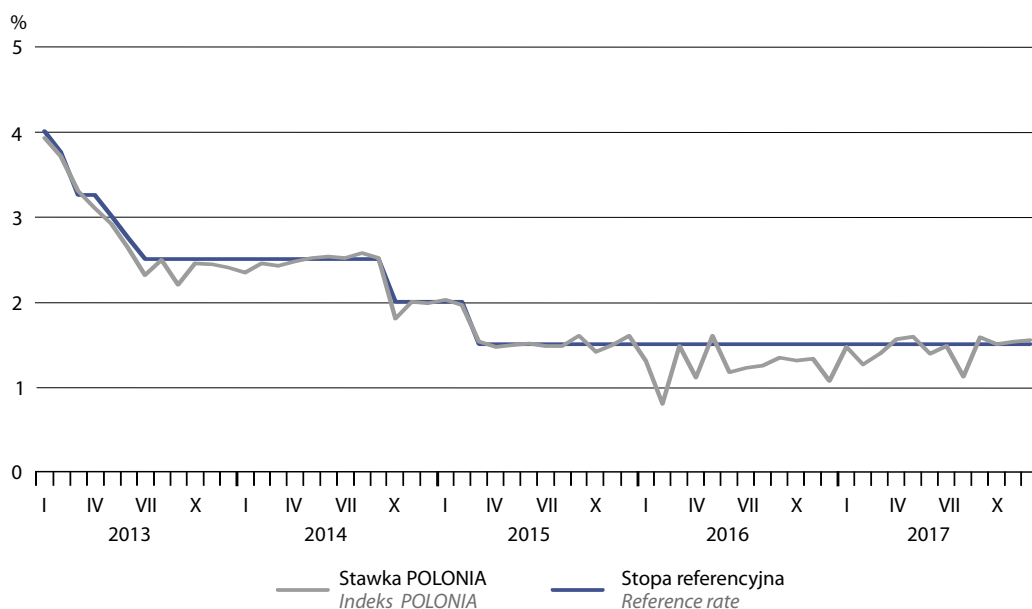
¹⁵⁸ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 11. „Nadpłynność sektora bankowego jest to nadwyżka środków pozostająca w sektorze bankowym ponad wymagany poziom rezerwy obowiązkowej, obliczana w odpowiednich okresach utrzymywania rezerwy. Miarą nadpłynności jest saldo przeprowadzanych przez bank centralny operacji otwartego rynku oraz depozytowo-kredytowych”.

¹⁵⁹ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 7.

niądza gotówkowego, który wyniósł 5,5% w 2017 r. (wobec 14,9% w 2016 r.). Wzrost ten wynikał z wyższego poziomu rezerwy obowiązkowej. Na płynność sektora bankowego wpływ miał również wzrost depozytów utrzymywanych w sektorze bankowym. Ponadto, warunki płynności w sektorze bankowym w 2017 r. były kształtowane przez skup walut obcych przez NBP w ramach transakcji Ministerstwa Finansów, których wartość wyniosła 36,9 mld zł (wobec 28,9 mld zł w 2016 r.). Na poziom nadpłynności wpływ miała również sprzedaż walut obcych przez NBP, wynikająca z przewalutowania składki członkowskiej wpłacanej na rachunek KE (17,2 mld zł w 2017 r. wobec 17,0 mld zł w 2016 r.)¹⁶⁰. Ograniczony poziom płynności sektora bankowego był warunkowany wyższym poziomem środków utrzymywanych w ramach rezerwy obowiązkowej. Rezerwa obowiązkowa na koniec 2017 r. wyniosła 42,6 mld zł wobec 42,3 mld zł w roku poprzednim. Nieznaczny jej wzrost wiązał się ze stopniowym wzrostem depozytów sektora bankowego, od których naliczana była rezerwa. W 2017 r. podstawowa stopa rezerwy obowiązkowej nie uległa zmianie i wyniosła 3,5%. Oprocentowanie środków rezerwy obowiązkowej wynosiło 0,9% stopy referencyjnej¹⁶¹. Banki złożyły depozyty „na koniec dnia” w NBP w sumarycznej kwocie 308,8 mld zł¹⁶², co oznacza wzrost o 8,6% w relacji do depozytów złożonych w 2016 r.¹⁶³. Średni dzienny poziom depozytów „na koniec dnia” w 2017 r. wyniósł 846,0 mln zł wobec 772,3 mln zł w 2016 r.¹⁶⁴.

Wykres 119. Stawka POLONIA vs stopa referencyjna NBP

Chart 119. The POLONIA index vs the NBP reference rate

Źródło: dane NBP.

Source: NBP data.

¹⁶⁰ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 13–14.

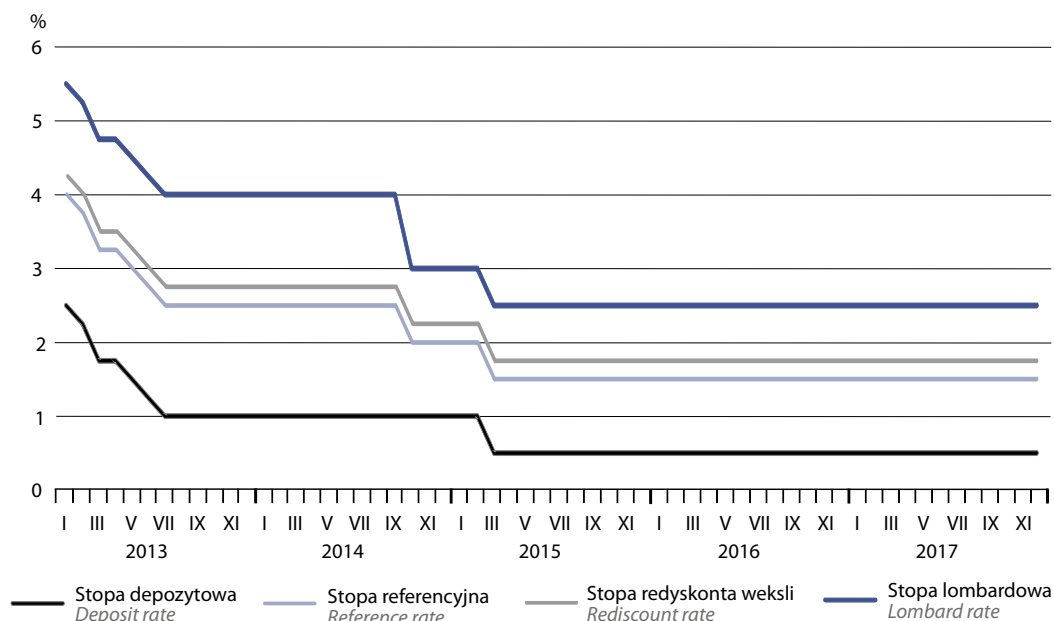
¹⁶¹ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 24.

¹⁶² Lokaty terminowe banków w NBP (depozyt na koniec dnia), dane zostały obliczone za dni ich utrzymywania w 2017 r.

¹⁶³ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 28.

¹⁶⁴ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 15.

Wykres 119a. Porównanie stóp procentowych NBP
Chart 119a. Comparison of the NBP interest rates

Źródło: dane NBP.
 Source: NBP data.

Stawka POLONIA w 2017 r. kształtowała się w pobliżu poziomu stopy referencyjnej NBP. Średnie absolutne odchylenie stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP wyniosło 12 p.b. i było niższe w porównaniu do roku poprzedniego (16 p.b. w 2016 r.). Utrzymanie niższego odchylenia stawki POLONIA od stopy referencyjnej NBP było możliwe dzięki prowadzonym operacjom otwartego rynku, zarówno tym podstawowym, jak i dostrajającym (regularnym i nieregularnym). Przyczyniło się to do zapewnienia bankom przez NBP odpowiednich warunków do bilansowania własnych pozycji płynnościowych w okresie utrzymywania rezerwy obowiązkowej. Poziom rentowności prowadzonych poszczególnych operacji był zbliżony, bądź równy stopie referencyjnej NBP¹⁶⁵.

W ramach podstawowych operacji otwartego rynku NBP w 2017 r. emitował bony pieniężne z 7-dniowym terminem zapadalności, których średnia wartość roczna wyniosła 71,1 mld zł i była niższa od średniego poziomu emisji tych bonów w 2016 r. o 0,1 mld zł. Ponadto NBP emitował, w ramach operacji dostrajających, bony pieniężne o krótszych terminach zapadalności (1, 2, 3 i 4-dniowych), a średnia wartość tych emisji wyniosła 1,7 mld zł w relacji do 1,3 mld zł w 2016 r. W 2017 r. przeprowadzono łącznie 20 transakcji dostrajających otwartego rynku (o 9 więcej niż w 2016 r.), w tym 12 regularnych operacji dostrajających – transakcje O/N (8 operacji 1-dniowych, 2 operacje 3-dniowe i 2 operacje 4-dniowe). Celem wyrównania odchyleń stóp procentowych od stopy referencyjnej NBP dodatkowo zaoferował 8 podstawowych operacji otwartego rynku. Były to pięciokrotnie 2-dniowe operacje oraz trzykrotnie 3-dniowe operacje¹⁶⁶.

W listopadzie 2017 r. Rada Polityki Pieniężnej NBP podjęła decyzję o wprowadzeniu dwóch zmian w zakresie funkcjonowania systemu rezerwy obowiązkowej. RPP od dnia 1 marca 2018 r. wprowadziła zerową stopę rezerwy obowiązkowej od środków pozyskanych co najmniej na 2 lata. W dniu 5 grudnia 2017 r. uchwałą nr 7/2017 Rada Polityki Pieniężnej zdecydowała o obniżeniu od dnia 1 stycznia 2018 r. wysokości oprocentowania środków rezerwy obowiązkowej do poziomu 0,5%¹⁶⁷.

¹⁶⁵ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 10–11.

¹⁶⁶ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 24.

¹⁶⁷ NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa, s. 8.

Kursy walut

Exchange rates

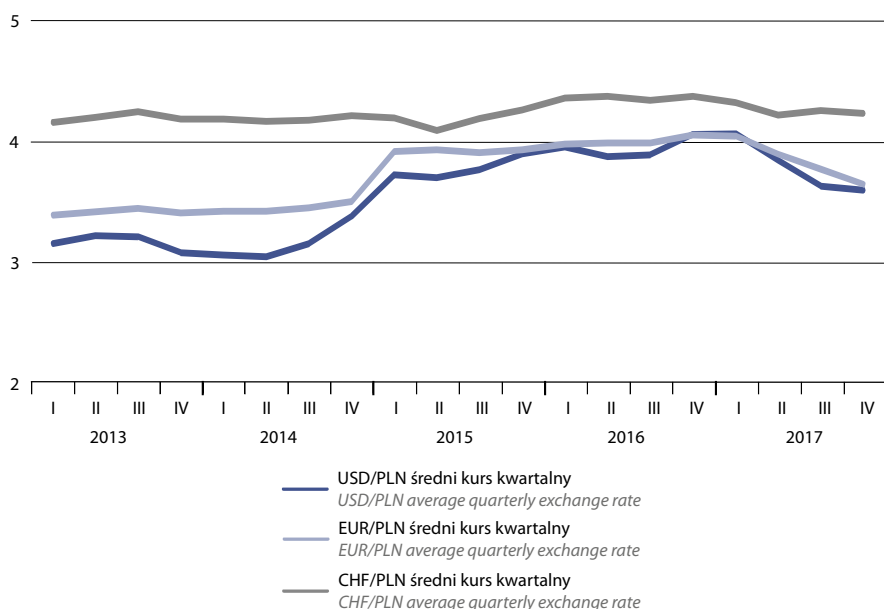
Korzystne dane z polskiej gospodarki i dobre nastroje na rynkach finansowych, związane z utrzymaniem ekspansywnej polityki pieniężnej przez EBC w strefie euro determinowało aprecjację złotego. Ponadto na aprecjację waluty wpłynęła również inflacja bazowa, która pozostała w Polsce na niskim poziomie, czemu sprzyjała ograniczona wewnętrzna presja popytowa oraz niska inflacja za granicą¹⁶⁸. W konsekwencji kurs polskiej waluty w 2017 r. umocnił się względem głównych walut, co potwierdził wzrost efektywnego kursu złotego wobec partnerów handlowych¹⁶⁹.

W 2017 r. kurs złotego względem euro i dolara amerykańskiego kształtował się głównie pod wpływem czynników zewnętrznych, związanych z poprawą koniunktury wśród gospodarek rozwijających się oraz w Stanach Zjednoczonych.

Średni kurs euro wobec złotego w 2017 r. wyniósł 4,26 zł i był niższy o 2,3% w porównaniu z 2016 r. Średni kurs dolara w 2017 r. wyniósł 3,78 zł i był niższy o 4,1% w porównaniu do 2016 r. Średni kurs franka szwajcarskiego w 2017 r. wyniósł 3,83 zł i był niższy o 4,2% wobec 2016 r.

Realny efektywny kurs złotego (REER¹⁷⁰) w przeliczeniu dla 42 krajów w 2017 r. osiągnął poziom 93,1 wobec roku bazowego (2005=100), wykazując wyższą wartość niż w 2016 r. (91,0). Nominalny efektywny kurs złotego (NEER) w 2017 r. w przeliczeniu dla 42 krajów był na poziomie 98,3 w porównaniu do okresu bazowego (2005=100), wykazując wzrost wobec 2016 r. (95,7). Wzrost efektywnego kursu REER świadczył o wzroście siły nabywczej złotego w porównaniu do głównych partnerów handlowych Polski na koniec 2017 r.

Wykres 120. Kursy średnioważone walut obcych
Chart 120. The weighted average of foreign exchange rates

Źródło: dane NBP.

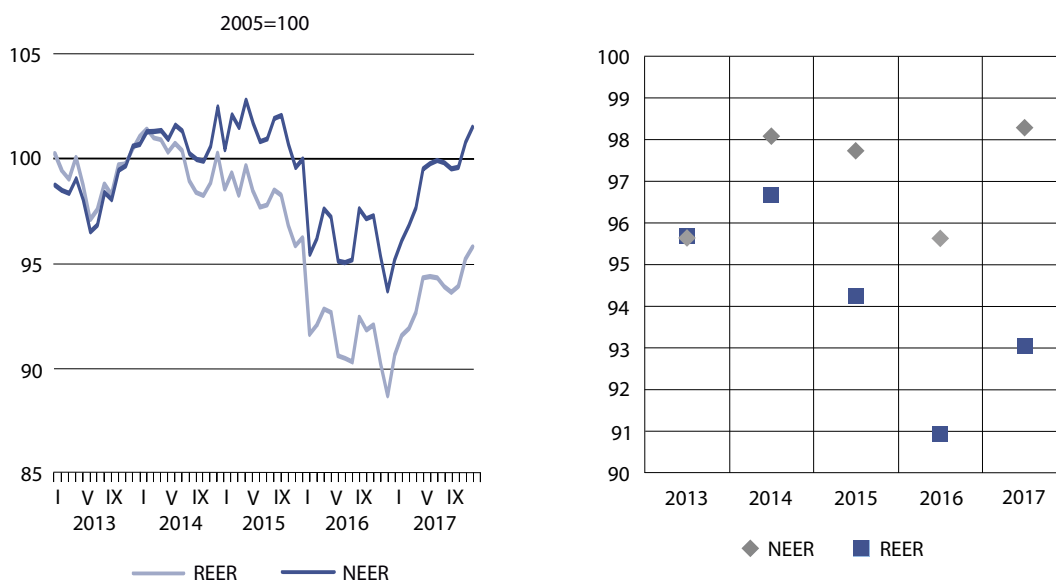
Source: NBP data.

¹⁶⁸ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 7.

¹⁶⁹ NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa, s. 26–27.

¹⁷⁰ Realny efektywny kurs walutowy, REER UE28 oraz Nominalny efektywny kurs walutowy, NEER UE28 uwzględnia zmiany kursu złotego wobec 28 krajów UE, a REER UE19 uwzględnia zmiany kursu złotego wobec krajów strefy euro. Więcej na ten temat w: KE, *Price and Cost Competitiveness*, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/index_en.htm

Wykres 121. Nominalny i realny efektywny kurs złotego
 Chart 121. *Nominal and real effective exchange rates for Polish zloty*

Źródło: KE, *Price and Cost Competitiveness*, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/data_section_en.htm
 Source: EC, *Price and Cost Competitiveness*, http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/competitiveness/data_section_en.htm

4. Sektor bankowy w Polsce

4. The banking sector in Poland

Charakterystyka polskiego sektora bankowego

Characteristics of the polish banking sector

W 2017 r. liczba podmiotów działających w polskim sektorze bankowym wyniosła 616, wobec 621 rok wcześniej. Liczba banków komercyjnych zmniejszyła się do 35 (o 1 mniej). Funkcjonowały również 553 banki spółdzielcze (o 5 mniej). Oprócz banków działalność prowadziły oddziały instytucji kredytowych, a ich liczba zwiększyła się o 1 oddział i wyniosła 28. Zmniejszenie liczby banków ogółem i w poszczególnych grupach wynikało z procesów konsolidacyjnych (połączenie 5 banków spółdzielczych z innymi bankami spółdzielczymi) i zmian organizacyjnych (przekształcenie jednego banku komercyjnego w oddział instytucji kredytowej). Ponadto, dwa oddziały instytucji kredytowych zakończyły działalność, a dwa nowe rozpoczęły.

Równoległe ze zmniejszeniem liczby banków, odnotowano spadek zatrudnienia w sektorze o 4,4 tys. osób (o 2,6%) oraz liczby placówek obsługi klientów o 1,1 tys. (o 7,5%). Obok fuzji i przejęć dodatkowym czynnikiem powodującym zmniejszenie zatrudnienia oraz sieci placówek bankowych był rozwój bankowości elektronicznej¹⁷¹.

¹⁷¹ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 20.

Tablica 62. Charakterystyka liczbowa sektora bankowego w Polsce

Table 62. Numerical characteristics the banking sector in Poland

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Banki komercyjne Commercial banks	41	38	38	36	35
Banki spółdzielcze Cooperative banks	571	565	561	558	553
Oddziały instytucji kredytowych Branches of credit institutions	28	28	27	27	28
Liczba placówek Number of banking offices	15 305	15 062	14 505	14 506	13 423
Zatrudnienie Employment	174 321	172 659	170 908	168 821	164 385

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

Udział pięciu największych banków w aktywach ogółem sektora bankowego (stopień koncentracji CR5) obniżył się o 0,4 p. proc. i wyniósł 47,8% (wobec 48,3% w 2016 r.). Odnotowano również spadek współczynnika koncentracji pięciu największych banków co do wielkości depozytów, jak i należności sektora niefinansowego, odpowiednio o 0,4 p. proc. i o 0,3 p. proc.

Tablica 63. Współczynnik koncentracji CR5 banków w sektorze bankowym

Table 63. Concentration coefficient of CR5 banks in the banking sector

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
W aktywach ogółem In assets total	46,1	48,5	48,8	48,3	47,8
W depozytach ogółem In deposits total	45,9	54,9	55,0	47,5	47,1
W należnościach sektora niefinansowego In receivables due from non-financial sector	42,5	48,9	49,1	44,1	43,8

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

W 2017 r. nastąpił wzrost udziału banków należących do inwestorów krajowych w aktywach sektora bankowego do 54,5% (o 11,1 p. proc. wobec 2016 r.), co było związane głównie z realizacją transakcji zakupu przez PZU SA i PFR SA pakietu kontrolnego akcji Banku PeKaO SA¹⁷². Na koniec 2017 r. pod kontrolą inwestorów krajowych znajdowało się 14 banków komercyjnych (o 2 więcej niż rok wcześniej) oraz wszystkie banki spółdzielcze. Inwestorzy zagraniczni (pochodzący z 19 krajów, głównie z Niemiec i Hiszpanii) kontrolowali 21 banków komercyjnych¹⁷³ oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych.

¹⁷² Tym samym podmioty te uzyskały także kontrolę nad PeKaO Bankiem Hipotecznym SA.

¹⁷³ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 20.

Tablica 64. Udziały w aktywach sektora bankowego banków kontrolowanych przez inwestorów krajowych i zagranicznychTable 64. *Share of banks controlled by domestic and foreign investors in assets of the banking sector*

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
	w % in %				
Inwestorzy krajowi <i>Domestic investors</i>	36,8	38,5	41,0	43,4	54,5
Inwestorzy zagraniczni <i>Foreign investors</i>	63,2	61,5	59,0	56,6	45,5

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

W 2017 r. w wyniku szybszego tempa wzrostu funduszy własnych niż łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko wzrosły współczynniki kapitałowe, świadcząc o rosnącej jakości kapitałów zgromadzonych przez polskie banki. Na koniec 2017 r. współczynnik kapitału Tier 1¹⁷⁴ dla sektora bankowego i dla banków komercyjnych wyniósł 17,3% (wobec 16,1% rok wcześniej), a dla banków spółdzielczych 16,3% (przy 16,0% w 2016 r.).

W końcu 2017 r. łączny współczynnik kapitałowy sektora wyniósł 19,0% (17,7 w 2016 r.). Tylko jeden bank (wobec 3 w 2016 r.) wykazał ten współczynnik na poziomie niższym niż regulacyjne minimum 8%¹⁷⁵. Udział tego podmiotu w sumie aktywów sektora bankowego był jednak bliski 0,0%.

Fundusze własne banków na koniec 2017 r. wynosiły 198,1 mld zł i były o 22,6 mld zł wyższe niż rok wcześniej (tj. o 12,9%), z tego w bankach komercyjnych 186,6 mld zł (wzrost o 13,4%), a w bankach spółdzielczych 11,5 mld zł (więcej o 5,9%). Jedynie w przypadku 4 banków spółdzielczych fundusze własne nie pozwalały na spełnienie wymagań regulacyjnych w zakresie minimalnego poziomu funduszy własnych lub minimalnych współczynników kapitałowych (rok wcześniej taka sytuacja dotyczyła 5 banków).

W 2017 r. KNF ponownie zaktualizowała, wydane po raz pierwszy w 2015 r., indywidualne zalecenia stosowania dodatkowego wymogu kapitałowego dla 14 banków posiadających znaczące ekspozycje na rynku walutowych kredytów dla gospodarstw domowych zabezpieczonych hipotecznie. W wyniku tej aktualizacji dodatkowy wymóg kapitałowy dla tych banków został zmieniony od 2018 r. z 0,5%–3,8% do 0,5%–5,8% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko poszczególnych banków. Ponadto, 12 banków komercyjnych zidentyfikowanych przez KNF jako inne instytucje o znaczeniu systemowym¹⁷⁶. Podmioty te były zobowiązane do utrzymania dodatkowego bufora kapitałowego w wysokości 0,0%–0,75% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko.

Dodatkowe kryteria w zakresie posiadanych funduszy własnych musiały spełniać banki planujące wypłatę dywidendy. Aby wypłata dywidendy nie wpłynęła negatywnie na sytuację finansową banków, zgodę na wypłatę dywidendy wydaje KNF po spełnieniu przez banki kryteriów określonych w wydawanych corocznie przez KNF stanowiskach¹⁷⁷.

¹⁷⁴ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 24.

¹⁷⁵ Artykuł 92. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (tzw. rozporządzenie CRR).

¹⁷⁶ Lista dostępna na stronie: <http://www.nbp.pl/nadzormakroostroznościowy/instrumenty.aspx>. Lista 30 banków o globalnym znaczeniu systemowym za 2017 r., na której nie ma polskich banków, ale jest 15 ich zagranicznych właścicieli, jest dostępna na stronie: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/P211117-1.pdf>

¹⁷⁷ Np. KNF, *Stanowisko KNF z dnia 6 grudnia 2016 r. w sprawie polityki dywidendowej banków, zakładów ubezpieczeń, PTE, domów maklerskich i TFI*, (2016), Warszawa.

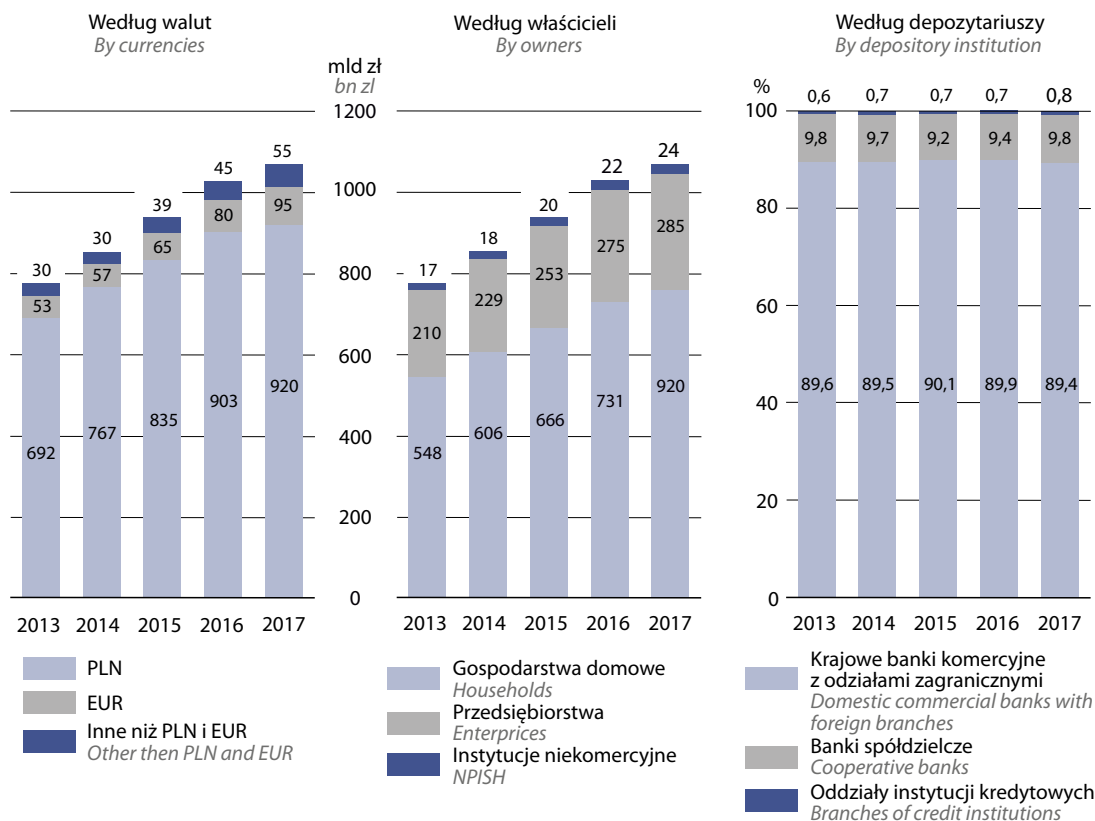
Depozyty

Deposits

Depozyty sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych na koniec 2017 r. wyniosły łącznie 1 139,4 mld zł, i były o 4,4% wyższe niż rok wcześniej. Depozyty sektora niefinansowego wyniosły 1 070,4 mld zł (wzrost o 4,1%) i stanowiły 93,9% depozytów tych dwóch sektorów (94,2% w 2016 r.). Wartość depozytów sektora instytucji rządowych i samorządowych osiągnęła wartość 69,0 mld zł, co oznaczało 8,6% wzrostu w porównaniu z rokiem poprzednim.

Wykres 122. Wartość i struktura depozytów sektora niefinansowego

Chart 122. Value and structure of non-financial sector deposits

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

W 2017 r., w porównaniu do stanu z 2016 r., odnotowano wzrost łącznej wartości depozytów bieżących o 13,1% i spadek depozytów terminowych o 7,0%. Wartość depozytów bieżących i depozytów terminowych sektora niefinansowego zmieniła się w podobnym zakresie. Wartość depozytów bieżących sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrosła o 13,3%, a depozytów terminowych tego sektora zmniejszyła się o 1,1%. Udział depozytów terminowych w łącznej kwocie depozytów sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszył się w skali roku o 4,8 p. proc. (do 38,9%). W sektorze niefinansowym udział depozytów terminowych obniżył się także o 4,8 p. proc. (do 39,6%), a w sektorze instytucji rządowych i samorządowych o 2,9 p. proc. (do 29,6%)¹⁷⁸.

¹⁷⁸ Wylczenia własne wg danych NBP dla sektora bankowego bez oddziałów zagranicznych.

W strukturze walutowej depozytów sektora niefinansowego przeważały depozyty w walucie krajowej, których udział w grudniu 2017 r. wyniósł 86,0%, tj. zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,8 p. proc. Depozyty utrzymywane w euro stanowiły 8,9% depozytów ogółem tego sektora (wobec 7,8% w roku poprzednim).

Przeważająca część depozytów sektora niefinansowego utrzymywana była w krajowych bankach komercyjnych, w których w 2017 r. ulokowanych było 89,4% wszystkich depozytów sektora niefinansowego (o 0,5 p. proc. mniej w relacji do 2016 r.).

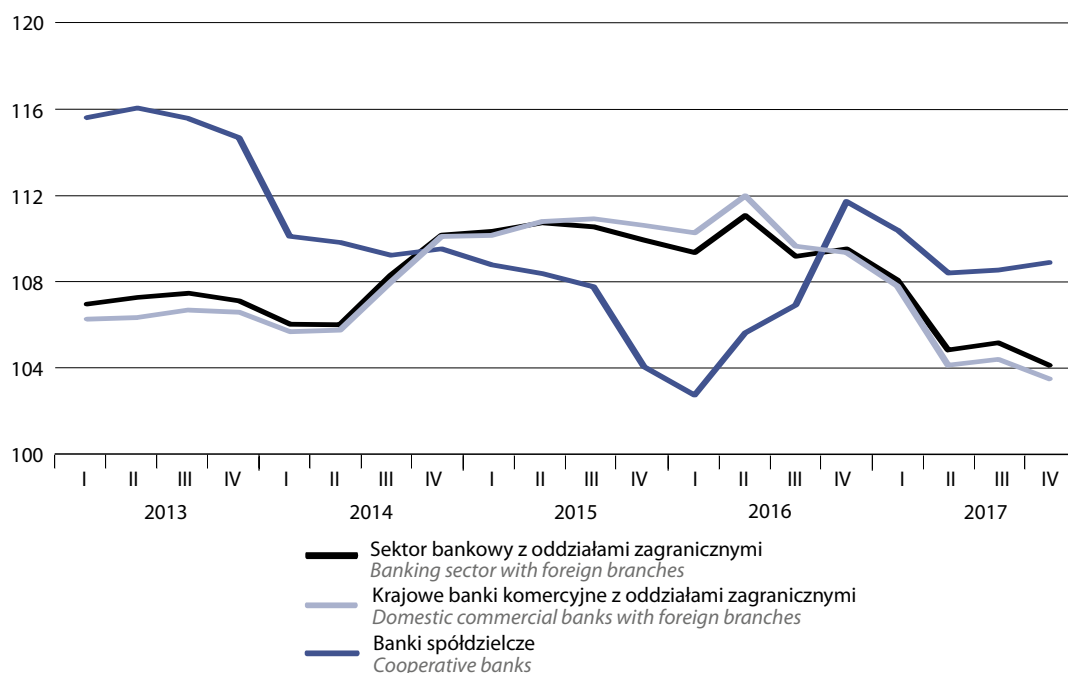
Analogicznie jak w latach poprzednich, w strukturze właścicielskiej depozytów sektora niefinansowego dominowały depozyty należące do gospodarstw domowych (71,1%). Ich wartość wyniosła 761,3 mld zł była wyższa o 4,2% niż w 2016 r.

Depozyty przedsiębiorstw zwiększyły swoją wartość o 10,0 mld zł (o 3,6%) i wyniosły 285,0 mld zł. Na wzrost depozytów przedsiębiorstw wpłynęła m.in. utrzymująca się dobra koniunktura gospodarcza, która pozytywnie oddziaływała na ich sytuację finansową.

Wykres 123. Dynamika depozytów sektora niefinansowego

(analogiczny okres poprzedniego roku = 100)

Chart 123. Dynamics of non-financial sector deposits
(corresponding period of the previous year = 100)

Uwaga: stan na koniec kwartału.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Note: as the end of the quarter.

W 2017 r. roczna dynamika wartości depozytów sektora niefinansowego w sektorze bankowym z oddziałami zagranicznymi była niższa o 5,4 p. proc. niż rok wcześniej. W przypadku banków komercyjnych z oddziałami zagranicznymi obniżka wyniosła 5,8 p. proc., a w bankach spółdzielczych o 2,8 p. proc.

W 2017 r., na skutek większego przyrostu depozytów niż kredytów w sektorze niefinansowym, odnotowano niższy poziom relacji kredytów do depozytów niż w latach poprzednich. Współczynnik ten wyniósł 93,9% wobec 94,7% w 2016 r., wzmacniając tym samym stabilność systemu finansowego i stan równowagi akcji kredytowej wobec działalności depozytowej banków¹⁷⁹.

Kredyty

Loans

W 2017 r. wartość kredytów brutto sektora niefinansowego oraz sektora instytucji rządowych i samorządowych wynosiła 1 145,0 mld zł, notując wzrost o 3,1% w stosunku do roku poprzedniego. W strukturze tych kredytów 91,3% stanowiły kredyty sektora niefinansowego, których wartość zwiększyła się do 1 044,9 mld zł, tj. o 3,2%. Wartość kredytów sektora instytucji rządowych i samorządowych powiększyła się o 2,0% do kwoty 100,1 mld zł.

W 2017 r. w strukturze walutowej kredytów ogółem sektora niefinansowego odnotowano zmniejszenie w skali roku udziału kredytów walutowych do 22,8%, tj. o 4,7 p. proc. Obniżenie udziału kredytów walutowych wynikało z systematycznej spłaty starych kredytów, przy prawie braku udzielanych nowych kredytów na skutek rekomendacji KNF oraz w wyniku umocnienia złotego w stosunku do walut obcych¹⁸⁰.

Wartość kredytów dla gospodarstw domowych w końcu 2017 r. wyniosła 672,0 mld zł, a dla przedsiębiorstw 366,0 mld zł. Wyższym tempem wzrostu wartości kredytów w obszarze sektora niefinansowego charakteryzowały się przedsiębiorstwa, dla których odnotowano wzrost o 6,1%. Kredyty dla gospodarstw domowych zwiększyły swą wartość w tym samym okresie o 1,7%. Zwiększeniu akcji kredytowej sprzyjały stabilne i niskie stopy procentowe oraz poprawa sytuacji materialnej konsumentów. Z drugiej strony niskie oprocentowanie depozytów skłaniało do zakupów za gotówkę.

W I kwartale 2017 r. roczna dynamika udzielonych kredytów dla sektora niefinansowego obniżyła się o 1,0 p. proc. i wykazywała malejący trend do końca roku. W przypadku gospodarstw domowych tempo wzrostu kredytów na koniec 2017 r. zmniejszyło się o 3,4 p. proc. Największym spadkiem rocznej dynamiki kredytów w sektorze niefinansowym charakteryzowały się kredyty mieszkaniowe, których roczna dynamika obniżyła się o 6,5 p. proc. Dynamika kredytów dla przedsiębiorstw uległa obniżeniu w I kwartale o 3,1 p. proc., ale w trakcie roku stale rosła i w końcu roku była na najwyższym w 2017 r. poziomie, o 0,7 p. proc. wyższym niż rok wcześniej.

Na poziom kredytów dla gospodarstw domowych w 2017 r. wpłynęło głównie zwiększenie wartości kredytów konsumpcyjnych osób prywatnych (o 8,0%) oraz wzrost pozostałych kredytów (o 4,7%). Wartość kredytów mieszkaniowych obniżyła się w skali roku o 1,5%. W przypadku kredytów mieszkaniowych w złotych odnotowano zwiększenie ich wartości o 10,5%, natomiast wartość mieszkaniowych kredytów walutowych obniżyła się o 18,5%. W rezultacie, na koniec 2017 r. udział kredytów walutowych w kredytach mieszkaniowych gospodarstw domowych wyniósł 34,3% (wobec 41,4% rok wcześniej).

Rozwój akcji kredytowej w obszarze kredytów mieszkaniowych w 2017 r. wiązał się z niskimi stopami procentowymi, stabilizacją cen na rynku nieruchomości i utrzymującą się dobrą koniunkturą gospodarczą. Ograniczony w skali, pozytywny wpływ na wartość udzielonych kredytów mieszkaniowych miał również rządowy program „Mieszkanie dla Młodych” (MdM). W 2017 r. w ramach MdM BGK przekazał bankom kredytującym środki finansowe z tytułu udzielonych kredytów z dofinansowaniem wkładu własnego

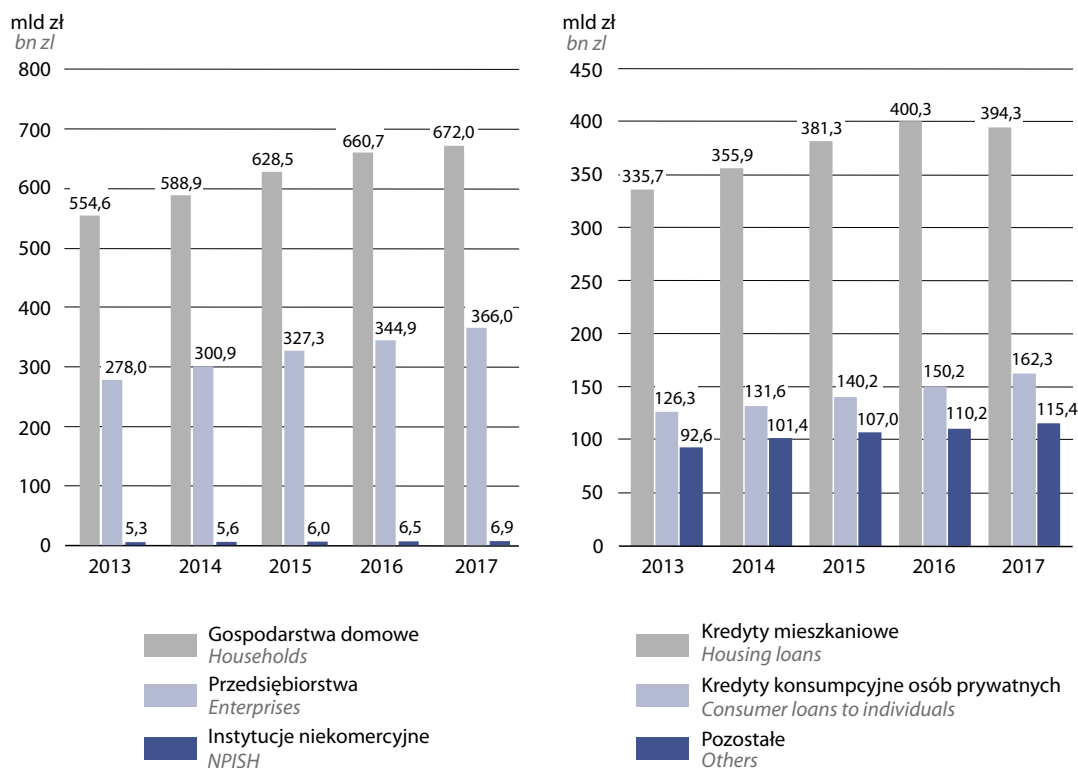
¹⁷⁹ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 28.

¹⁸⁰ W szczególności kurs średni CHF wg tabeli NBP z 29.12.2017 r. był o 13,4% niższy niż wg tabeli z 30.12.2016 r.

w łącznej wysokości 761,2 mln zł (od początku programu MdM w 2014 r. było to łącznie 2 230,3 mln zł)¹⁸¹. Zgodnie ze znowelizowaną przez KNF Rekomendacją S od 2017 r. wysokość wkładu własnego w momencie udzielenia kredytu winna wynosić co najmniej 20% wartości nieruchomości mieszkalnej¹⁸².

Wykres 124. Wartość bilansowa brutto kredytów sektora niefinansowego (lewy) oraz dekompozycja kredytów dla gospodarstw domowych (prawy)

Chart 124. Gross carrying amount of non-financial sector loans (left) and decomposition of households loans (right)

Uwaga: stan na koniec roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the year.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wartość kredytów konsumpcyjnych dla osób prywatnych zwiększyła się w 2017 r. do 162,3 mld zł ze 150,2 mld zł w 2016 r. Najwyższy wzrost tych kredytów w 2017 r. odnotowano dla kategorii „kredytów ratalnych pozostałych”, który wyniósł 27,1% w relacji do roku poprzedniego. Wartość kredytów ratalnych samochodowych zwiększyła się o 16,0%, a kredytów w kartach kredytowych o 4,0%. Natomiast wartość pozostałych kredytów konsumpcyjnych¹⁸³ obniżyła się o 9,1%.

¹⁸¹ BGK, *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy kapitałowej BGK w 2017 roku*, (2018), Warszawa, s. 45.

¹⁸² Oznaczało to maksymalną wysokość wskaźnika LtV (*Loan to Value*) na poziomie 80%. W przypadku, gdy część kredytu przekraczająca LtV 80% była odpowiednio ubezpieczona, lub kredytobiorca przedstawił dodatkowe zabezpieczenie w formie blokady środków na rachunku bankowym lub poprzez zastaw na denominowanych w złotych dłużnych papierach wartościowych Skarbu Państwa lub NBP LtV mogło być zwiększone do 90%.

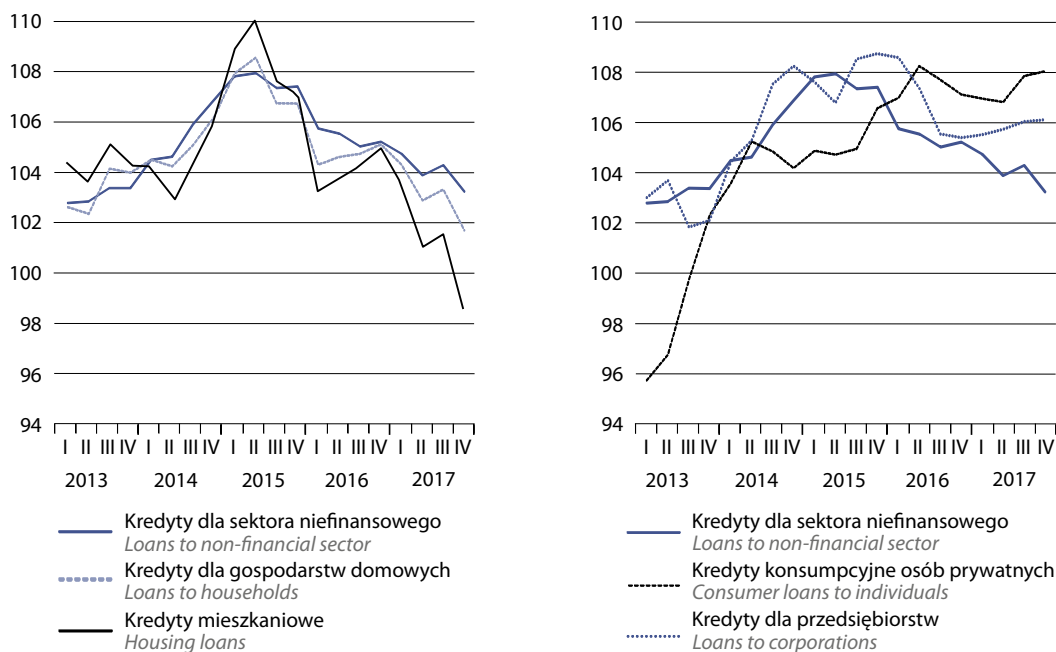
¹⁸³ Kategoria ta obejmuje kredyty gotówkowe spłacane jednorazowo oraz kredyty w rachunku bieżącym niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Wartość kredytów dla przedsiębiorstw ogółem w końcu 2017 r. wyniosła 366,0 mld zł i wzrosła o 6,1% w porównaniu do roku poprzedniego. Odmiennie niż w 2016 r. odnotowano wyższe tempo wzrostu wartości kredytów udzielonych MŚP w porównaniu do dużych przedsiębiorstw. Wartość kredytów udzielonych MŚP wzrosła o 6,7% i ukształtowała się na poziomie 206,6 mld zł. Stanowiło to 56,4% wartości bilansowej brutto kredytów udzielonych przedsiębiorstwom ogółem (o 0,3 p. proc. więcej niż rok wcześniej). Wartość kredytów dla dużych przedsiębiorstw wzrosła o 5,4% i wyniosła 159,4 mld zł.

Analogicznie jak w poprzednich latach, w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw ogółem największy udział miały kredyty operacyjne 35,5% (tyle samo co rok wcześniej). Wartość tych kredytów na koniec 2017 r. wyniosła 129,8 mld zł i była wyższa o 6,1% w porównaniu do 2016 r. Największy wzrost wartości kredytów dla przedsiębiorstw odnotowano w kategorii kredyty inwestycyjne, o 12,0 mld zł do 125,6 mld zł, a ich udział w strukturze kredytów dla przedsiębiorstw stanowił 34,3% (o 1,4 p. proc. więcej).

Wykres 125. Dynamika kredytów sektora niefinansowego
(analogiczny okres roku poprzedniego = 100)

Chart 125. Dynamics of non-financial sector loans
(corresponding period of the previous year = 100)

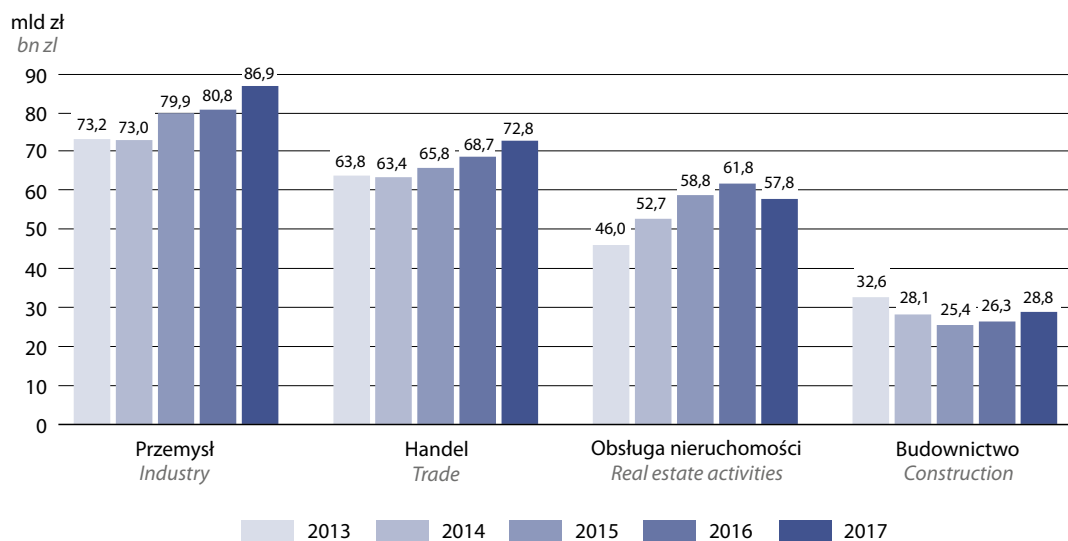
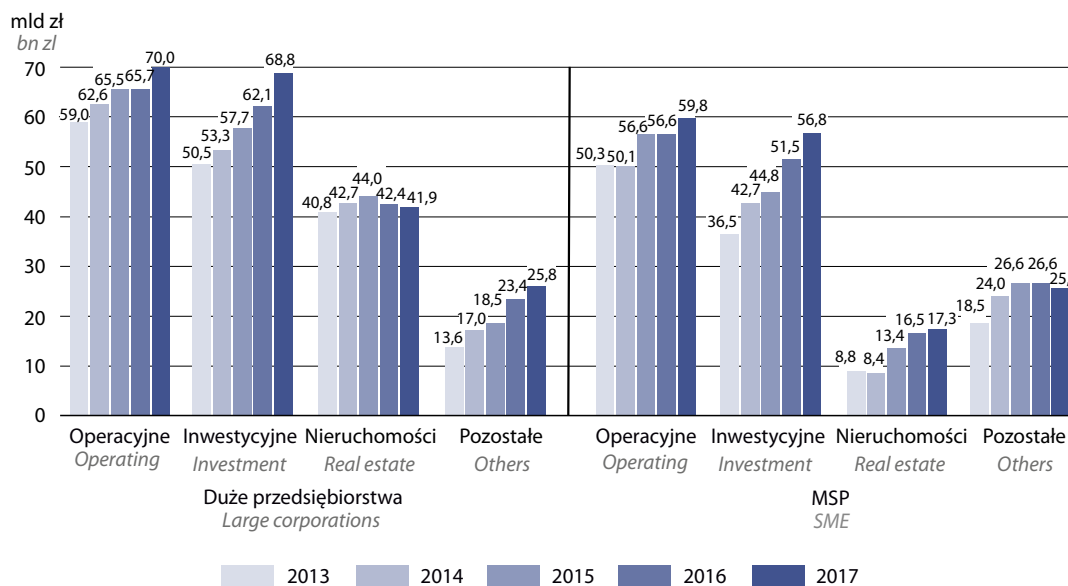
Uwaga: stan na koniec kwartału.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Note: as of the end of the quarter.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Wykres 126. Kredyty dla przedsiębiorstw
 Chart 126. Loans for non-financial corporations

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF (stan na grudzień danego roku) – panel lewy oraz KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa – panel prawy.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA (as of December of a given year) – the left panel and the PFSA, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warsaw – the right panel.

Kredyty udzielone przedsiębiorstwom z branż: przetwórstwa przemysłowego, handlu, obsługi nieruchomości oraz budownictwa stanowiły łącznie 64,0% wartości dużych zaangażowań kredytów dla przedsiębiorstw na koniec 2017 r. Podobnie jak w poprzednich latach, największy udział według branż miały przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego – 22,6% (wobec 22,3% w 2016 r.), a wartość ich kredytów zwiększyła się do 86,9 mld zł, tj. o 7,5%. Wśród przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego najwyższy udział w kredytach miała branża spożywcza (22,4% – 19,5 mld zł), a najwięcej w 2017 r. wzrosła wartość kredytów dla branży produkcji sprzętu transportowego (o 24,4% w stosunku do roku poprzedniego). Wzrost wartości kredytów dla branży handlowej wyniósł 5,9%, osiągając poziom 72,8 mld zł. Wartość kredytów dla branży budowlanej zwiększyła się o 9,4%, do poziomu 28,8 mld zł¹⁸⁴.

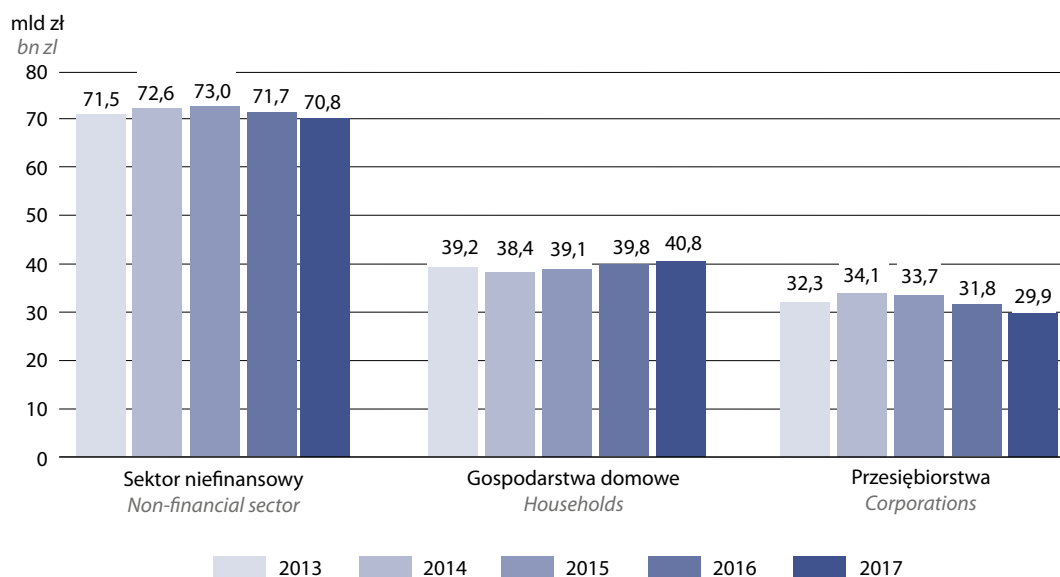
Kredyty zagrożone

Non-performing loans

W 2017 r. wartość kredytów zagrożonych obniżyła się o 1,2% w porównaniu z 2016 r. i wyniosła 71,5 mld zł. Kredyty zagrożone sektora niefinansowego stanowiły 99,0% kredytów zagrożonych ogółem, a ich wartość ukształtowała się na poziomie 70,8 mld zł, o 1,3% mniej niż rok wcześniej¹⁸⁵.

Wykres 127. Wartość kredytów zagrożonych wybranych sektorów

Chart 127. Value of non-performing loans in selected sectors

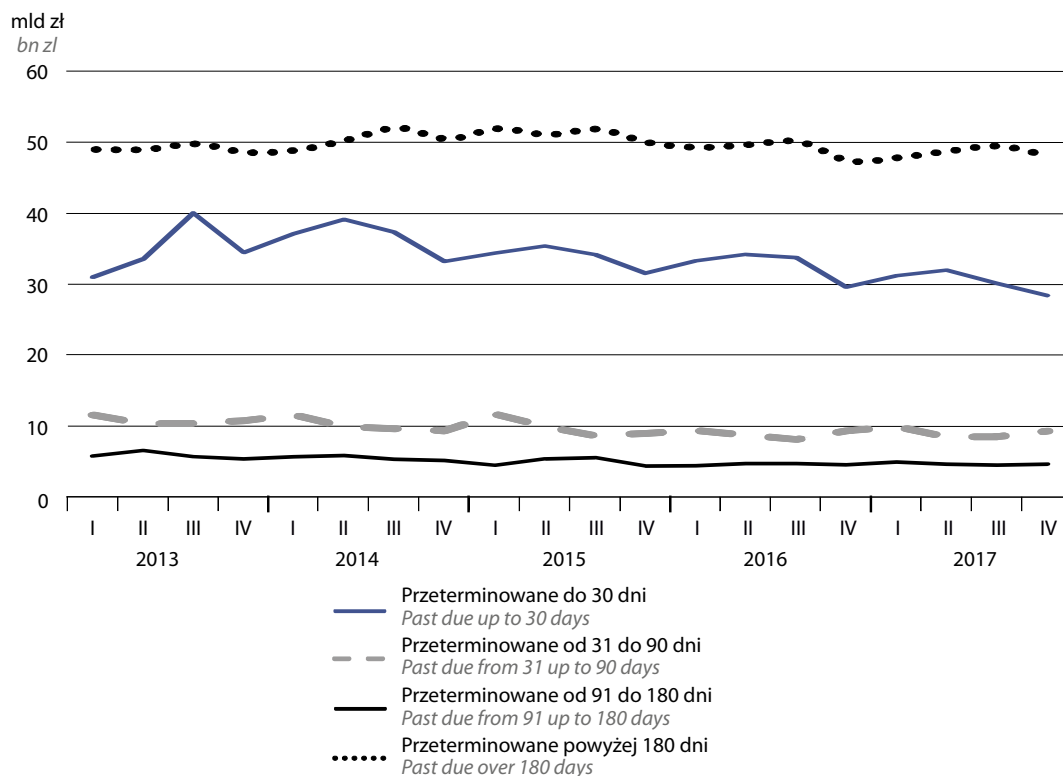
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

¹⁸⁴ KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 48.

¹⁸⁵ W 2017 r. w jednym z banków zmieniono zasady rachunkowości, skutkujące wyłączeniem z kategorii „zagrożone” części portfela kredytowego. Ponadto, umocnił się kurs PLN względem CHF oraz została sprzedana część portfela „złych kredytów” (gdyby nie te czynniki, to wartość kredytów zagrożonych byłaby wyższa niż na koniec 2016 r.). KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 52.

Wykres 127a. Kredyty przeterminowane sektora niefinansowego według opóźnień w spłacie
 Chart 127a. *Overdue loans of non-financial sector by past due*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.
 Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Najwyższy udział w kredytach zagrożonych sektora niefinansowego stanowiły kredyty dla gospodarstw domowych (57,6%). Wartość tych kredytów na koniec 2017 r. wyniosła 40,8 mld zł i była wyższa o 1,0 mld zł (o 2,5%) niż rok wcześniej. W strukturze kredytów zagrożonych gospodarstw domowych przeważały kredyty konsumpcyjne osób prywatnych, a ich udział wyniósł 44,3% (wzrost o 0,9 p. proc.). Wartość tych kredytów zwiększyła się w 2017 r. o 0,8 mld zł (o 4,5%) do poziomu 18,1 mld zł. Odnotowano zwiększenie kredytów zagrożonych w kategorii „pozostałe”, o 7,6%, do 11,8 mld zł oraz zmniejszenie wartości zagrożonych kredytów mieszkaniowych gospodarstw domowych o 5,6%, do poziomu 10,9 mld zł. Udział tych dwóch kategorii w kredytach zagrożonych gospodarstw domowych wyniósł odpowiednio 29,0% i 26,7%.

Wartość kredytów zagrożonych dla przedsiębiorstw zmniejszyła się o 5,9% i wyniosła 29,9 mld zł. W strukturze zagrożonych kredytów dla przedsiębiorstw przeważały kredyty udzielone MŚP (68,9%), a ich wartość w relacji do 2016 r. zmniejszyła się o 0,8 mld zł (3,8%) do 20,6 mld zł. Wartość kredytów zagrożonych dla dużych przedsiębiorstw obniżyła się o 1,0 mld zł (10,1%) do 9,3 mld zł.

W strukturze kredytów przeterminowanych sektora niefinansowego na koniec 2017 r. dominowała grupa kredytów niespłacanych powyżej 180 dni, o wartości 47,9 mld zł (o 1,3% więcej), a ich udział wyniósł 53,1% (52,2% w 2016 r.). Drugą największą pod względem wartości grupą kredytów przeterminowanych, były kredyty, których opóźnienie w spłacie było nie dłuższe niż 30 dni. Wartość tych kredytów wyniosła 28,4 mld zł (o 4,0% mniej) i stanowiły one 31,4% całości kredytów przeterminowanych na koniec 2017 r., przy 32,6% rok wcześniej.

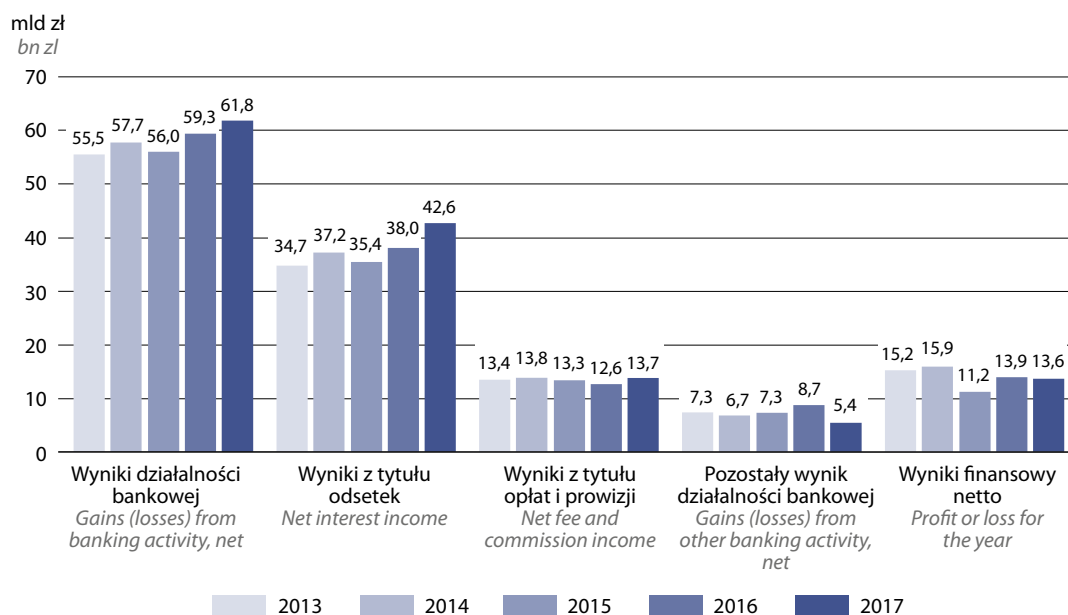
Wyniki finansowe i rentowność

Financial results and profitability

Wynik finansowy netto sektora bankowego w 2017 r. wyniósł 13,6 mld zł, osiągając wartość o 2,3% niższą od wypracowanej w 2016 r.¹⁸⁶ W 2017 r. główną determinantą kształtowania wyniku finansowego było zwiększenie wyniku na działalności bankowej o 2,4 mld zł, tj. o 4,1% w relacji do roku poprzedniego. Wzrost wyniku z tytułu odsetek wyniósł 4,6 mld zł, tj. o 12,1%, a z tytułu opłat i prowizji 1,2 mld zł, tj. o 9,1%. Wynik na pozostałej działalności bankowej (w tym przychody z tytułu dywidend) obniżył się o 3,3 mld zł, tj. o 38,0%.

Wykres 128. Wyniki finansowe sektora bankowego

Chart 128. Financial results of the Polish banking sector

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych miesięcznych KNF.

Source: own elaboration based on monthly data of the PFSA.

Koszty działania banków w 2017 r. wzrosły o 4,2% do 32,9 mld zł, w tym 50,4% tych kosztów stanowiły koszty pracownicze, tj. 16,6 mld zł (wzrost o 5,7% wobec 2016 r.). Koszty ogólnego zarządu zwiększyły się o 2,8% do 16,3 mld zł, głównie z powodu kosztów z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych oraz kosztów informatycznych.

W 2017 r. w porównaniu do roku 2016 dynamika wzrostu wyniku finansowego netto sektora bankowego była niższa niż dynamika aktywów i kapitałów własnych. Odzwierciedleniem tych relacji było obniżenie się podstawowych wskaźników efektywności działania. Wskaźnik rentowności aktywów (ROA) zmniejszył się o 0,06 p. proc. do poziomu 0,8%, a wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE) o 0,8 p. proc. do 7,0%. Dla banków komercyjnych z oddziałami zagranicznymi wskaźniki ROA i ROE wyniosły odpowiednio 0,8% (spadek o 0,07 p. proc.) i 6,9% (mniej o 0,8 p. proc.). W bankach spółdzielczych wystąpiła odwrotna sytuacja niż w bankach komercyjnych, tzn. dynamika wzrostu wyniku finansowego netto okazała się wyższa niż dynamika aktywów i kapitałów własnych. W rezultacie wskaźnik ROA dla tej grupy banków wyniósł 0,6%, a wskaźnik ROE 6,3% (w 2016 r. odpowiednio 0,5% i 5,7%).

¹⁸⁶ W 2016 r. banki uzyskały jednorazowy dochód w wysokości 2,5 mld zł ze sprzedaży akcji VISA Europe Ltd. Ponadto, o jeden miesiąc krócej obowiązywał podatek od niektórych instytucji finansowych, dlatego koszty banków z tego tytułu były o 0,4 mld zł mniejsze niż w 2017 r. Wyeliminowanie wpływu tych dwóch czynników oznaczałoby, że zrealizowany w 2017 r. wynik finansowy netto byłby o ok. 20% wyższy niż w 2016 r. KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa, s. 31.

5. Sektor ubezpieczeniowy w Polsce

5. Insurance sector in Poland

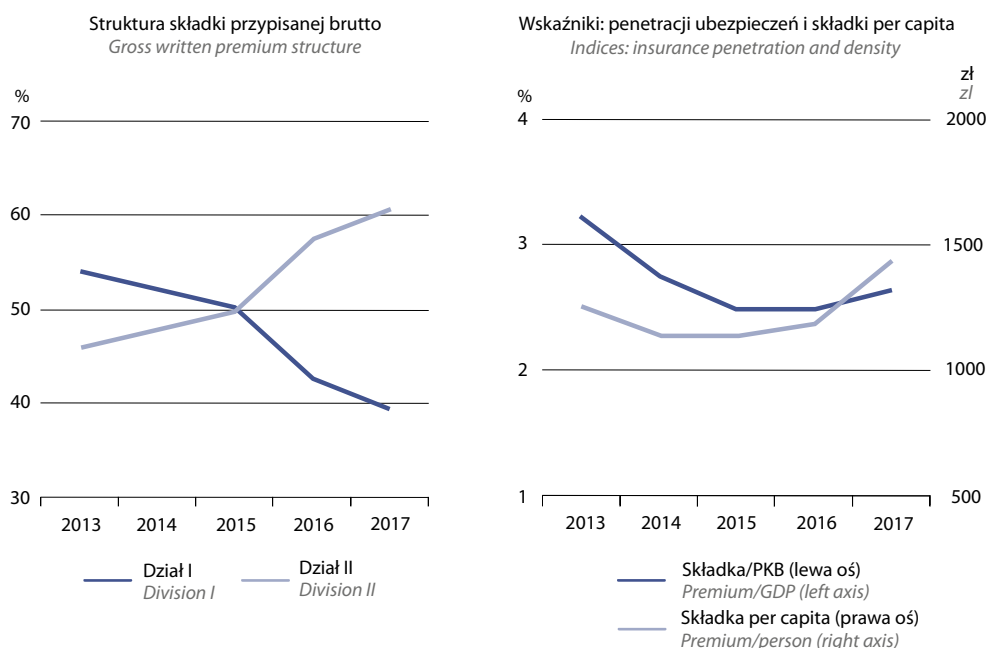
Sytuacja sektora ubezpieczeń

The situation of the insurance sector

Działalność ubezpieczeniową w Polsce na koniec 2017 r. prowadziło 61 krajowych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji. Wśród nich było 27 zakładów ubezpieczeń na życie, 33 zakłady pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych oraz 1 zakład reasekuracji. Z dniem 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa z 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1844 z późn. zm.), wprowadzająca do polskiego systemu prawnego zasady dyrektywy Wyłącalność II¹⁸⁷. Spowodowało to wiele zmian zarówno w funkcjonowaniu zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, jak i w sposobie prowadzenia nadzoru nad sektorem ubezpieczeniowym. Wprowadzony system wypłacalności uwzględnił profil ryzyka, na jakie narażone są zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji w toku prowadzonej działalności¹⁸⁸.

Wykres 129. Podstawowe wskaźniki rynku ubezpieczeń

Chart 129. Main indices of insurance sector

Źródło: dane KNF oraz opracowanie własne GUS.

Source: data of the PFSa and Statistics Poland own research.

Relacja składki przypisanej brutto do PKB w 2017 r. w Polsce wyniosła 3,1% i zwiększyła się o 0,1 p. proc. w stosunku do poprzedniego roku; z tego na ubezpieczenia na życie przypadało 1,2%, a na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe 1,9%. Składka per capita zwiększyła się o 11,5% i osiągnęła poziom 1 622 zł na osobę. Składki na mieszkańca wzrosły w obu działach, w dziale I składka wyniosła 639 zł na osobę, a w dziale II było to 983 zł na osobę.

¹⁸⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wyłącalność II) (Dz.U. L 335 z 15.12.2010).

¹⁸⁸ KNF, *Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r.*, (2017), Warszawa, s. 3.

Struktura ubezpieczeń według działów

Insurance structure by divisions

W strukturze działowej polskiego sektora ubezpieczeń, mierzonej wielkością składki przypisanej brutto, dominował w latach 2013–2015 dział I. Utrzymujący się od 2009 r. trend spadku składki przypisanej brutto w dziale I spowodował, że w 2017 r. udział działu I osiągnął 39,4% składki przypisanej ogółem (42,6% w 2016 r.), a więc spadł do poziomu roku 2000. Obecnie pozycję lidera przejął dział II z udziałem wynoszącym 60,6% przy 57,4% w 2016 r.

Tablica 65. Podstawowe dane o sektorze ubezpieczeń

Table 65. Main data of insurance sector

Wyszczególnienie Specification	Dział I Division I					Dział II Division II				
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016	2017
	w mld zł in bn zł									
Składka przypisana brutto <i>Gross written premium</i>	31,3	28,7	27,5	23,8	24,6	26,6	26,3	27,3	32,1	37,8
Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto <i>Gross claims paid</i>	23,1	20,4	19,4	18,3	20,4	13,7	13,8	15,5	18,4	19,5
Wynik finansowy netto <i>Financial net result</i>	2,8	3,0	3,0	2,2	2,3	6,1	3,7	2,6	1,9	3,4
Wynik techniczny ^a <i>Technical financial result</i>	3,0	3,3	2,8	2,9	3,1	1,3	0,8	0,2	0,4	2,1

a Wynik uzyskany przez zakład ubezpieczeń z podstawowej działalności ubezpieczeniowej. Stanowi różnicę pomiędzy przychodami ze składek a wypłaconymi świadczeniami i odszkodowaniami oraz zmianami stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na pokrycie przyszłych świadczeń.

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

W 2017 r. składka przypisana brutto ogółem wyniosła 62,4 mld zł (więcej o 11,4% niż w 2016 r.), z czego 24,6 mld zł stanowiła składka działu I, a 37,8 mld zł działu II. Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto ogółem wyniosły 39,8 mld zł i wzrosły o 8,6% w stosunku do poprzedniego roku, z czego 20,4 mld zł stanowiły świadczenia działu I, a 19,5 mld zł odszkodowania działu II.

Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń ogółem w 2017 r. były lepsze niż rok wcześniej, na co wpłynął wzrost przychodów ogółem przy spadku kosztów ogółem. Korzystniejsze wyniki uzyskały zakłady ubezpieczeń na życie (dział I), jak i zakłady ubezpieczeń majątkowych (dział II). Wynik finansowy netto ogółem wyniósł 5,7 mld zł i był wyższy o 39,0% niż w 2016 r. Towarzystwa ubezpieczeń w dziale I wypracowały wynik w wysokości 2,3 mld zł, a w dziale II wynik ten wyniósł 3,4 mld zł. Zyski netto wypracowało 50 towarzystw, z tego 23 w dziale I, 27 w dziale II, a stratę poniosło 11 zakładów ubezpieczeń, z tego 4 w dziale I oraz 7 w dziale II.

Wynik techniczny ogółem był w 2017 r. wyższy niż w 2016 r., i to zarówno w dziale ubezpieczeń na życie, jak i w dziale ubezpieczeń majątkowych. W dziale I odnotowano wzrost wyniku technicznego o 4,2% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Główną przyczyną osiągnięcia wyższych wyników technicznych w tym dziale było zwiększenie wyniku z działalności lokacyjnej prawie o jedną czwartą. W dziale II wypracowany został zysk techniczny w wysokości 2,1 mld zł (w 2016 r. 0,4 mld zł). Do zwiększenia zysku technicznego w 2017 r. w tym dziale przyczynił się głównie wzrost składki przypisanej brutto o 16,6% w porównaniu do 2016 r. Zysk techniczny osiągnęło 46 ubezpieczycieli, z tego 24 w dziale I oraz 22 w dziale II. Stratę techniczną wykazało 15 towarzystw (3 w dziale I oraz 12 w dziale II).

Tablica 66. Wybrane dane dotyczące ubezpieczeń według ważniejszych grup ryzyka działu I
 Table 66. Selected data of insurance by main class of risk of division I

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	Składki <i>Earned premiums</i>		Odszkodowania i świadczenia <i>Claims incurred</i>		Wynik techniczny <i>Balance on technical account</i>	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
	w mld zł		in bn zł			
Ogółem z działalności bezpośredniej <i>Total on direct activity</i>	23,6	24,7	18,4	20,4	2,9	3,1
w tym: <i>of which:</i>						
Grupa 1 – Ubezpieczenia na życie <i>Class 1 – Life insurance</i>	7,8	7,6	6,2	5,8	0,9	0,8
Grupa 3 – Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpiecze- niowym funduszem kapitałowym <i>Class 3 – Life insurance linked to insurance capital funds</i>	10,3	11,3	9,8	12,1	0,2	0,4
Grupa 5 – Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe <i>Class 5 – Accident and sickness insurance</i>	5,3	5,5	2,2	2,4	1,7	1,8

Źródło: dane KNF.

Source: data of the PFSA.

Z punktu widzenia wyników w poszczególnych grupach ubezpieczeń w dziale I, na wzrost wyniku technicznego całego działu miał wpływ wyższy wynik w ubezpieczeniach grupy 3 (ubezpieczeń związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi). Główną przyczyną osiągnięcia wyższych wyników technicznych w tej grupie było zwiększenie wyniku z działalności lokacyjnej. Wzrost składki grupy 3 z 10,3 mld zł w 2016 r. do 11,3 mld zł w 2017 r. spowodował zwiększenie dominacji ubezpieczeń tej grupy w dziale I (wzrost udziału z 43,6% w 2016 r. do 45,7% w 2017 r.). W grupie 1 działu I (ubezpieczenia na życie) nastąpił spadek składki i świadczeń i zmniejszenie wysokości wyniku technicznego z 0,9 mld zł do 0,8 mld zł. Najwyższy wynik techniczny odnotowano w grupie 5 (wzrost o 0,1 mld zł).

Tablica 67. Wybrane dane dotyczące ubezpieczeń według ważniejszych grup ryzyka działu II
 Table 67. Selected data of insurance by main class of risk of division II

Wyszczególnienie Specification	Składki Earned premiums		Odszkodowania i świadczenia Claims incurred		Wynik techniczny Balance on technical account	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
	mld zł		in bn zł			
Ogółem z działalności bezpośredniej Total on direct activity	23,0	27,3	14,8	17,0	0,4	2,0
w tym: of which:						
Grupa 1 i 2 – Ubezpieczenia wypadku i choroby Class 1 and 2 – Accident and sickness insurance	1,8	1,9	0,4	0,5	0,5	0,5
Grupa 3 – Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych Class 3 – Casco insurance of land vehicles	5,6	6,7	4,0	4,5	0,03	0,4
Grupa 10 – Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych Class 10 – Motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles	7,9	10,8	7,0	8,1	-1,1	0,5
Razem ubezpieczenia komunikacyjne ^a Total motor vehicle insurance ^a	13,6	17,4	11,1	12,6	-1,1	0,9
Grupa 8 – Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami Class 8 – Fire and natural forces insurance	2,3	2,4	1,0	1,3	0,4	0,1
Grupa 9 – Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych Class 9 – Other damage and loss property insurance	1,9	2,0	1,0	0,9	-0,02	0,1

a Ze względu na zaokrąglenia danych, sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości „razem”.

Źródło: dane KNF.

a Due to the rounding of data, sums of components may slightly differ from the amount given in the item “total”.

Source: data of the PFSA.

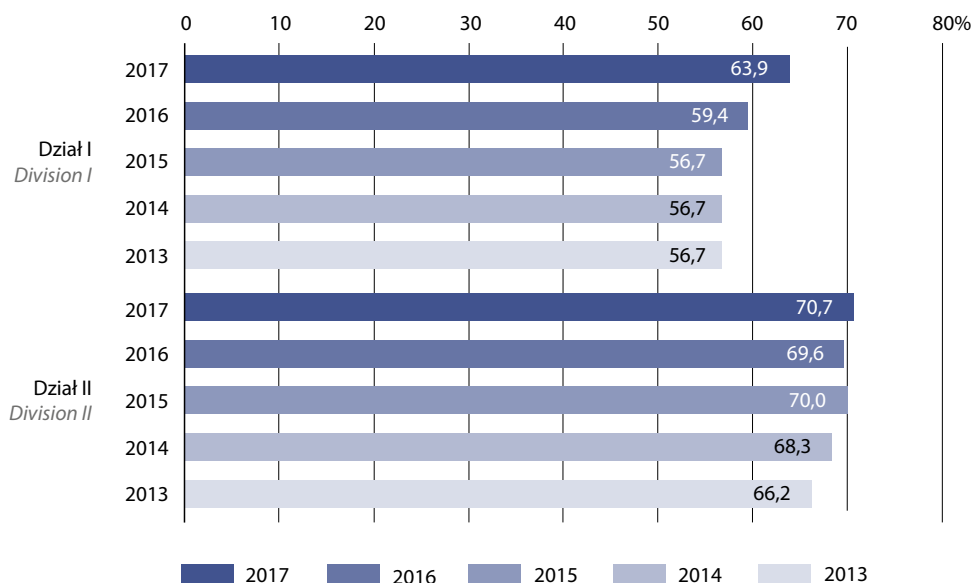
Z punktu widzenia wyników w poszczególnych grupach ubezpieczeń w dziale II, o wzroście wyniku technicznego zadecydowało uzyskanie zysku technicznego w grupie 3 (auto-casco) w wysokości 0,4 mld zł oraz w grupie 10 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych) w wysokości 0,5 mld zł (wobec 1,1 mld zł straty technicznej w 2016 r.). W kluczowych grupach działu II w 2017 r. nie odnotowano straty technicznej. W analizowanych grupach ubezpieczeń nastąpił wzrost składki. Podobny wzrost nastąpił w odszkodowaniach, za wyjątkiem grupy 9 (ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych). W dziale II dominowały ubezpieczenia komunikacyjne, które stanowiły 63,7% ogółu zebranej składki zarobionej na udziale własnym w tym dziale. Składki te zwiększyły się o 3,8 mld zł i wyniosły 17,4 mld zł. Udział ubezpieczeń casco pojazdów lądowych w składkach działu II z działalności bezpośredniej wyniósł 24,4%, a ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych 39,4%. Udział pozostałych grup miał wartość jednocyfrową.

Koncentracja rynku ubezpieczeń

Concentration of the insurance market

Zmiany na rynku ubezpieczeniowym w warunkach globalizacji rynków finansowych odzwierciedla stopień koncentracji rynku określany współczynnikiem koncentracji CR_x, będący udziałem w rynku kolejnych x ubezpieczycieli. I tak CR₅, czyli udział pięciu największych towarzystw ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto działu I zwiększył się z 56,7% w 2013 r. do 63,9% w 2017 r., a w dziale II wzrósł odpowiednio z 66,2% do 70,7%.

Wykres 130. Udział 5 największych towarzystw ubezpieczeń w składce przypisanej brutto działu I i II
 Chart 130. Share in life and non-life sector gross written premium of the 5 largest insurance companies

Źródło: dane KNF
 Source: data of the PFSA.

6. Rynek kapitałowy w Polsce

6. Capital market in Poland

Rynek główny

Main market

W 2017 r. wartość rynkowa spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) ukształtowała się na poziomie 1 379,9 mld zł i była wyższa o 23,7% w relacji do 2016 r. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 671,0 mld zł, co oznacza wzrost o 20,4% w relacji do roku poprzedniego. Wartość giełdowa spółek zagranicznych wyniosła 708,9 mld zł i była wyższa o 150,3 mld zł od notowanej w 2016 r. (o 26,9%).

W 2017 r. na Rynku Głównym GPW notowane były 482 spółki (wobec 487 spółek w 2016 r.), w tym 50 spółek zagranicznych (53 na koniec 2016 r.). W 2017 r. na GPW odbyło się 15 debiutów (o 4 mniej niż w 2016 r.), liczba wykluczeń spółek z obrotu na rynku GPW wyniosła 20 wobec 19 w roku poprzednim. Wśród spółek wykluczonych z obrotu 17 było wykluczonych z powodu dematerializacji akcji, 2 były w upadłości likwidacyjnej, a 1 spółka została wykluczona z obrotu na wniosek emitenta.

Średni poziom stopy wypłaconej dywidendy na rynku głównym GPW w 2017 r. wyniósł 2,3% i był niższy o 1,1 p. proc. niż w 2016 r.

Tablica 68. Charakterystyka rynku kapitałowego w Polsce
Table 68. Characteristics of capital market in Poland

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba notowanych spółek^a <i>Number of all listed companies^a</i>					
Spółki <i>Companies</i>	450	471	487	487	482
w tym zagraniczne <i>of which foreign</i>	47	51	54	53	50
Liczba debiutów <i>New listings</i>	23	28	30	19	15
Liczba wycofań <i>Delistings</i>	11	8	13	19	20
Kapitalizacja (w mld zł) <i>Capitalisation (in bn zł)</i>					
Kapitalizacja spółek <i>Market capitalisation</i>	840,8	1 253,0	1 082,9	1 115,7	1 379,9
Spółki krajowe <i>Domestic companies</i>	593,5	591,2	516,8	557,1	671,0
Spółki zagraniczne <i>Foreign companies</i>	247,3	661,8 ^b	566,1	558,6	708,9
Dane rynkowe <i>Market data</i>					
Stopa dywidendy (%) <i>Dividend yield (%)</i>	3,6	3,1	2,3	3,4	2,3

a Zmiany liczby spółek wiążą się z wycofaniem, debiutami oraz fuzjami i przejęciami występującymi na rynku kapitałowym. *b* Wysoki wzrost kapitalizacji spółek zagranicznych w 2014 r. wiązał się z wysoką wartością kapitalizacji spółek, które zadebiutowały w tym roku (głównie BANCO SANTANDER).

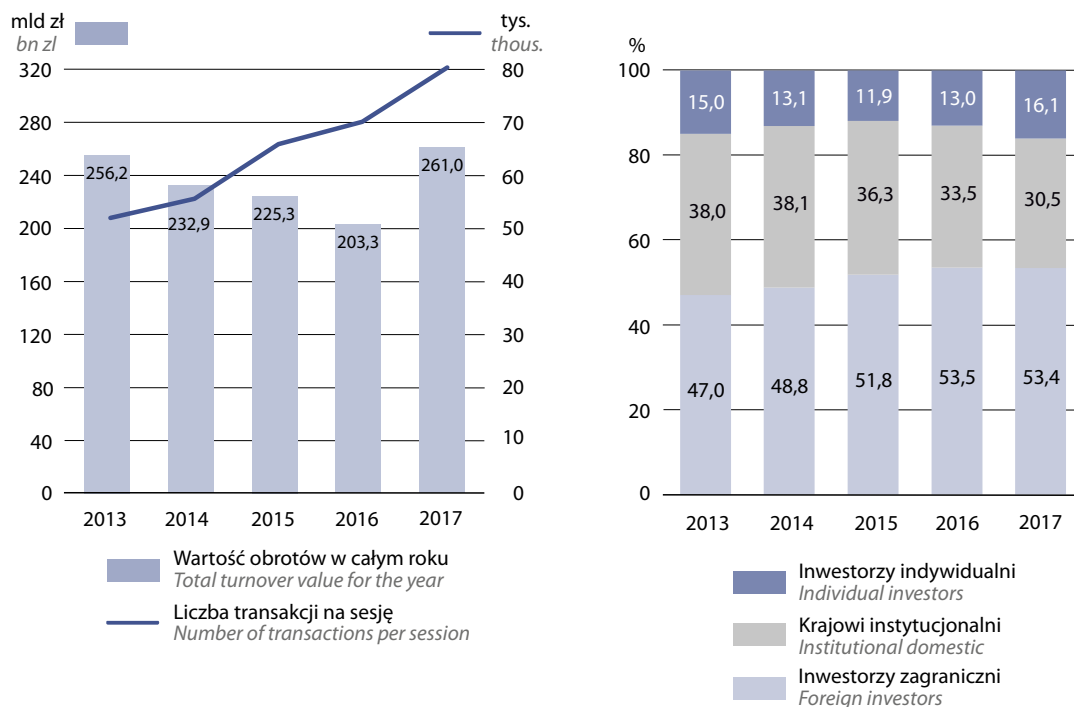
Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017, (2018)*, Warszawa.

a Changes in number of companies regarding delistings, new listings, fusions and acquisitions on the capital market. *b* The high growth of foreign companies capitalisation in 2014 concerned with high capitalisation of companies that newly listed this year (mainly BANCO SANTANDER).

Source: WSE, *WSE Yearbook 2017, (2018)*, Warsaw.

Wartość obrotów na rynku głównym GPW wyniosła 261,0 mld zł, co oznaczało ich wzrost o 29,0% w relacji do 2016 r. Średnie obroty na sesję wyniosły 1 043,9 mln zł i były wyższe o 238,0 mln zł niż w roku poprzednim (o 29,5%). Liczba transakcji przypadających na jedną sesję w 2017 r. dla wszystkich spółek wyniosła 80,2 tys. (wzrost o 14,5% w relacji do roku poprzedniego). Średnia wartość pojedynczej transakcji dokonywanej na rynku głównym kształtowała się na poziomie 13,0 tys. zł i była wyższa o 1,5 tys. zł wobec roku poprzedniego.

Wykres 131. Obroty i transakcje na GPW (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach giełdowych (prawy)
 Chart 131. Turnover and transactions on the WSE (left axis) and investor share in exchange trading (right axis)

W 2017 r. zwiększyła się koncentracja kapitalizacji spółek na GPW. Kapitalizacja 5% liczby największych spółek notowanych na GPW stanowiła 79,2% łącznej kapitalizacji całej giełdy, wobec 77,1% w 2016 r. W grupie 5% największych spółek były 24 podmioty, tyle samo co w roku poprzednim. Kapitalizacja 10% największych spółek notowanych na GPW stanowiła 89,4% łącznej kapitalizacji całej giełdy (87,4% w 2016 r.). W tej grupie było 48 spółek, tak jak w ubiegłym roku. Obroty dla 5% największych spółek w 2017 r. charakteryzowały się wzrostem o 25,0% w porównaniu do poprzedniego roku, a w grupie 10% największych spółek wzrostem obrotów o 28,5%.

Tablica 69. Koncentracja rynku kapitałowego w Polsce
Table 69. Concentration of the capital market in Poland

Wyszczególnienie <i>Specification</i>	2013	2014	2015	2016	2017
Kapitalizacja (mld zł) <i>Capitalisation (in bn zł)</i>					
5% największych spółek <i>5% of the biggest companies</i>	600,8	1 009,5	852,8	860,6	1 092,5
10% największych spółek <i>10% of the biggest companies</i>	707,4	1 129,5	958,0	975,4	1 234,1
Liczba spółek <i>Number of companies</i>					
5% największych spółek <i>5% of the biggest companies</i>	22	24	24	24	24
10% największych spółek <i>10% of the biggest companies</i>	45	47	49	48	48
Obroty (mld zł) <i>Turnover (in bn zł)</i>					
5% największych spółek <i>5% of the biggest companies</i>	184,9	172,5	158,2	140,9 ^a	176,1
10% największych spółek <i>10% of the biggest companies</i>	200,1	188,7	194,8	180,5 ^a	232,0

^a Dane za 2016 r. zrewidowane przez GPW w 2018 r.

Źródło: dane GPW.

a Data for 2016 revised by the Warsaw Stock Exchange in 2018.

Source: WSE.

W 2017 r. największy udział w obrotach akcjami na Głównym Rynku GPW, podobnie jak w latach poprzednich, należał do inwestorów zagranicznych. Wyniósł on 53,4% i był niższy o 0,1 p. proc. w relacji do roku poprzedniego. Udział krajowych instytucji finansowych w obrotach akcjami zmniejszył się o 3,0 p. proc. do 30,5%, a udział inwestorów indywidualnych zwiększył się o 3,1 p. proc. do poziomu 16,1%.

Wielkość indeksu WIG, obejmującego wszystkie spółki notowane na Głównym Rynku GPW, zwiększyła się w ciągu roku z poziomu 51 754 pkt w grudniu 2016 r. do poziomu 63 746 pkt w grudniu 2017 r. Najniższy poziom indeksu WIG dla danych dziennych odnotowano w styczniu 2017 r., kiedy indeks osiągnął poziom 51 908 pkt; poziom ten był wyższy od najniższego w 2016 r. o 23,1% (42 153 pkt). Najwyższy poziom indeksu WIG wystąpił w październiku 2017 r. (65 734 pkt) i był wyższy o 27,0% od najwyższego poziomu indeksu WIG w 2016 r. (51 754 pkt).

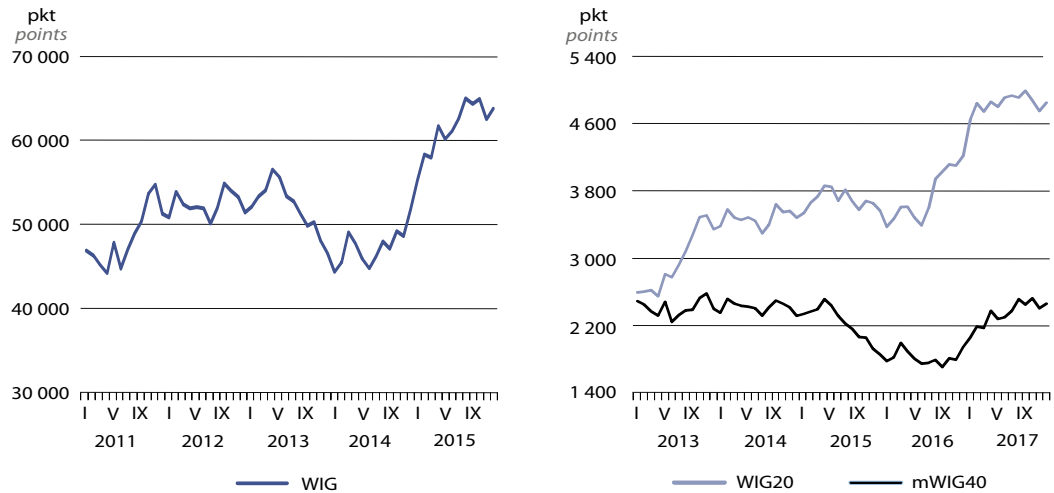
Obroty w ujęciu miesięcznym dla indeksu WIG w 2017 r. kształtowały się średnio na poziomie 19,5 mld zł, a wielkość ta była wyższa od roku poprzedniego o 24,1%. Zmniejszyła się zmienność obrotów – współczynnik zmienności¹⁸⁹ dla danych dziennych wyniósł 31,5% (wobec 36,0% w 2016 r.). Średnie miesięczne obroty na indeksie WIG20 wynosiły 14,5 mld zł, charakteryzując się wzrostem wobec 2016 r. o 18,0%. Współczynnik zmienności dla indeksu WIG20 był na poziomie niższym od roku poprzedniego i wyniósł 32,1% (poprzednio 40,8%). Poziom średnich miesięcznych obrotów dla indeksu mWIG40 był taki sam jak w roku poprzednim i wyniósł 3,4 mld zł. Średni poziom zmienności obrotów na tym indeksie dla danych dziennych był najwyższy wśród opisywanych indeksów i wyniósł 66,8%, cechując się wzrostem wobec roku poprzedniego (50,5% w 2016 r.).

¹⁸⁹ Współczynnik ten przedstawia relację odchylenia standardowego obliczonego dla danych dziennych do średniej arytmetycznej dla danych dziennych.

Stopa zwrotu¹⁹⁰ z indeksu WIG w 2017 r. była dodatnia i kształtowała się na poziomie 23,2% (wobec 11,4% w 2016 r.). Indeks WIG20 osiągnął w 2017 r. dodatnią stopę zwrotu, która wynosiła 26,4% (w poprzednim roku dodatnia stopa zwrotu na poziomie – 4,8%). Indeks mWIG40 odnotował dodatnią stopę zwrotu, która wyniosła 15,0% i w porównaniu do roku poprzedniego była niższa o 3,2 p. proc.

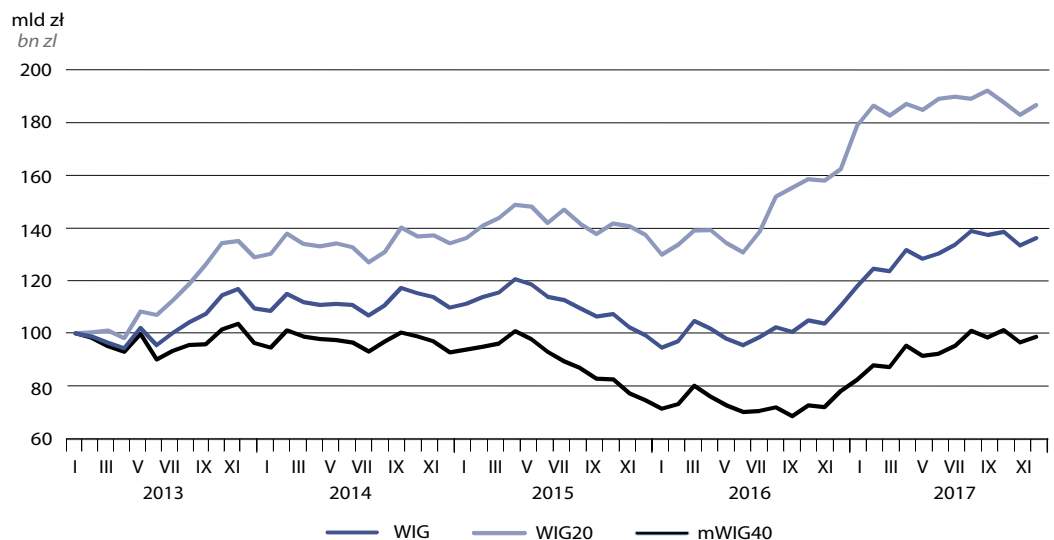
Wykres 132. Wybrane indeksy na GPW (na koniec miesiąca)

Chart 132. Selected indices on the WSE (at the end of the month)

Wykres 132a. Dynamika wybranych indeksów na GPW (01.01.2013=100)

Chart 132a. Dynamics of selected indices on the WSE (01.01.2013=100)

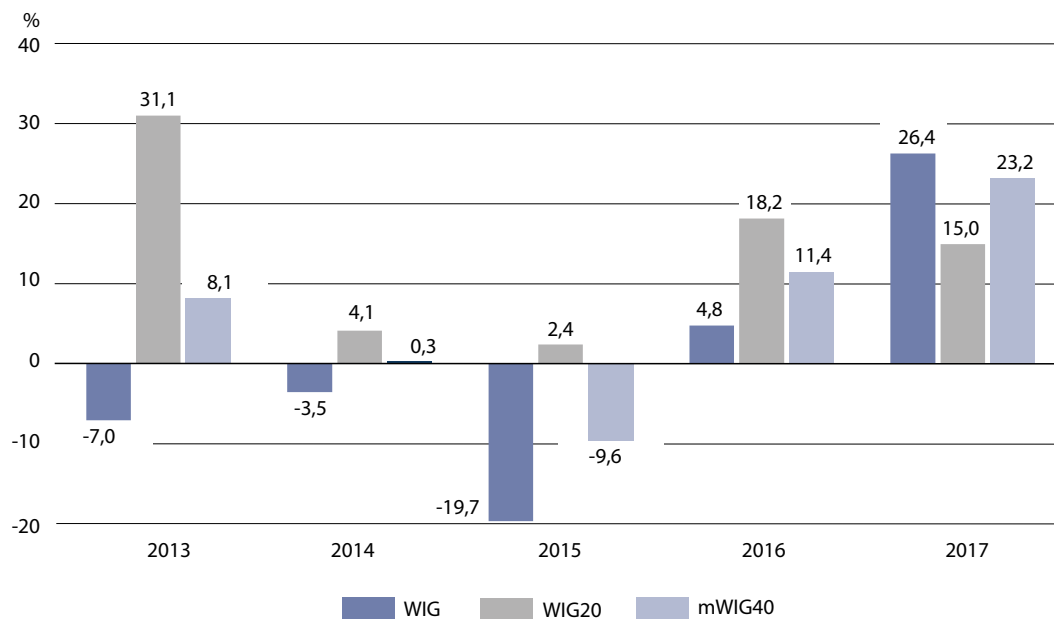
Wśród subindeksów sektorowych najwyższą stopę zwrotu w 2017 r. zarejestrowano dla WIG-Odzież (45,05%), WIG-Banki (35,42%) oraz WIG-Paliwa (25,96%). Największe straty odnotowano na subindeksach: WIG-Spożywczy (-12,68%), WIG-Informatyka (-5,27%) oraz WIG-Budownictwo (-1,34%)¹⁹¹.

¹⁹⁰ Stopa wzrostu dla danego indeksu na koniec danego okresu wobec analogicznego dnia roku poprzedniego.

¹⁹¹ GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.

Wykres 133. Roczne stopy zwrotu głównych indeksów

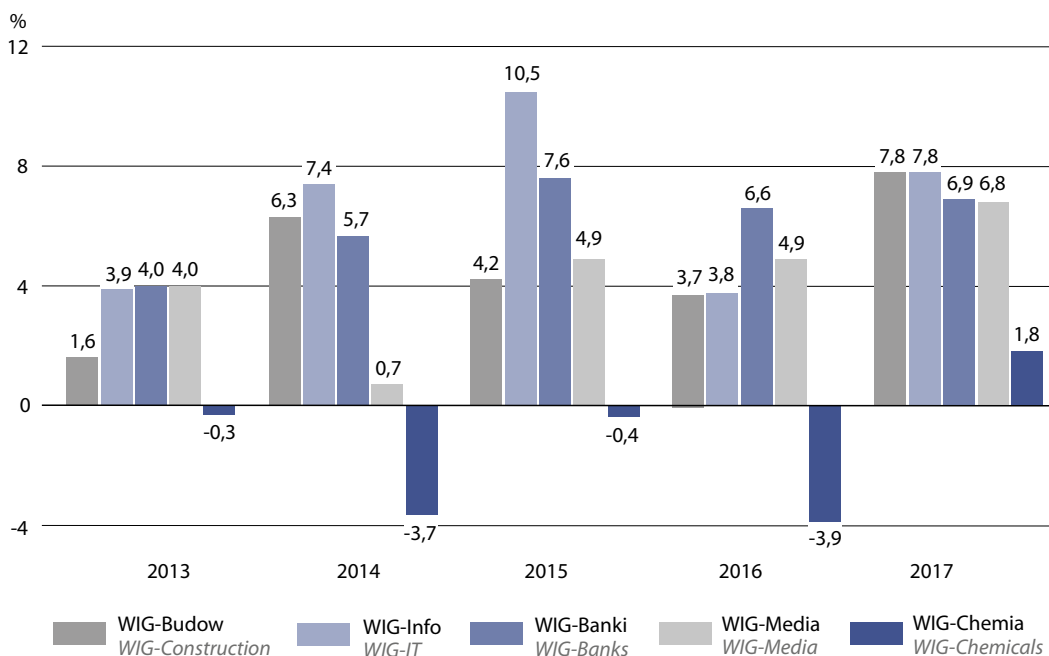
Chart 133. Annual return rates for WSE indices

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.
 Source: WSE, *WSE Yearbook 2017*, (2018), Warsaw.

Wykres 134. Roczne stopy zwrotu wybranych subindeksów sektorowych

Chart 134. Annual return rates for selected sectoral subindices

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.
 Source: WSE, *WSE Yearbook 2017*, (2018), Warsaw.

Rynek NewConnect

NewConnect

W 2017 r. na rynku NewConnect notowanych było 408 spółek, przy 406 w 2016 r., w tym 7 było spółkami zagranicznymi wobec 8 w roku poprzednim. Odbyło się 19 debiutów, wobec 16 w 2016 r. Liczba wycofań na rynku NewConnect wyniosła 15, w tym 7 spółek było przeniesionych na Rynek Główny GPW. W 2017 r. z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa obrotu na giełdzie zostały wykluczone 2 spółki.

Na koniec 2017 r. kapitalizacja rynku NewConnect wynosiła 9,6 mld zł i zmniejszyła się w porównaniu do roku poprzedniego o 1,9%. Kapitalizacja spółek krajowych wyniosła 9,4 mld zł i była niższa o 0,7%. Stopa dywidendy wypłacanej przez spółki notowane na rynku NewConnect wynosiła 0,7% i zmniejszyła się o 0,1 p. proc. w relacji do roku poprzedniego.

Wartość obrotów na rynku NC w 2017 r. wyniosła 1,5 mld zł i była wyższa o 7,9% niż w 2016 r. Odnotowano nieznaczny spadek liczby transakcji przypadających na jedną sesję, których poziom wyniósł 3,4 tys. Średnia wartość transakcji pozostała na zbliżonym poziomie jak przed rokiem i wyniosła 1,7 tys. zł, przy 1,6 tys. zł w 2016 r.

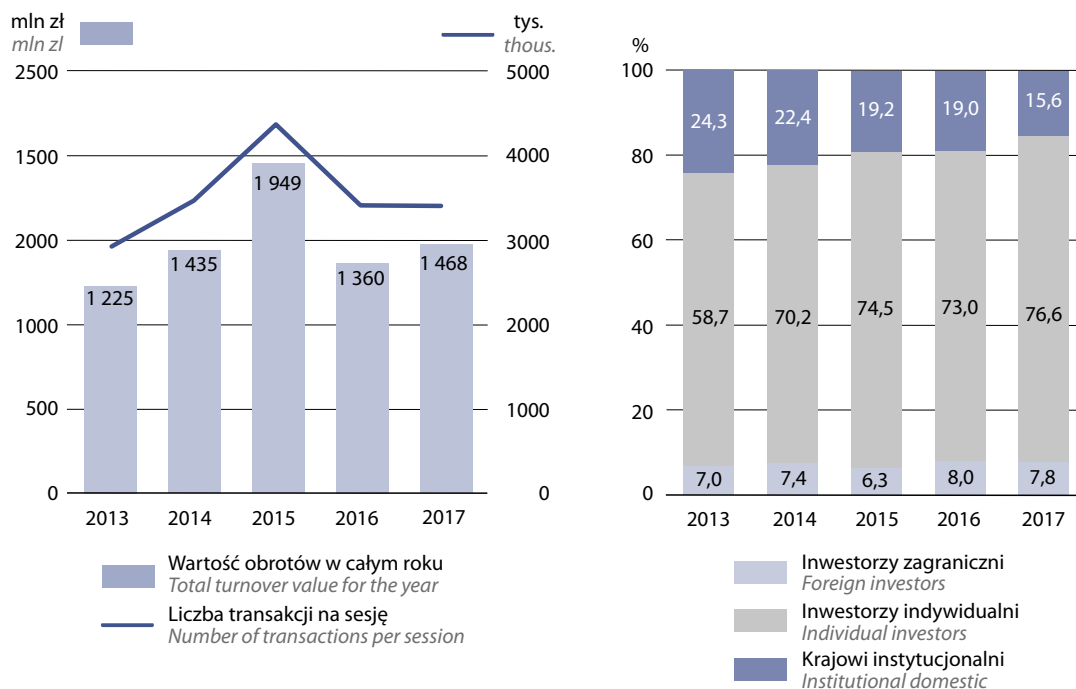
Tablica 70. Charakterystyka rynku NewConnect
Table 70. Characteristics of NewConnect market

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba notowanych spółek <i>Number of all listed companies</i>					
Spółki <i>Companies</i>	445	431	418	406	408
w tym zagraniczne <i>of which foreign companies</i>	11	10	10	8	7
Kapitalizacja (w mln zł) <i>Capitalisation (in mln zł)</i>					
Kapitalizacja spółek <i>Capitalisation of companies</i>	11 028	9 122	8 664	9 799	9 617
Spółki krajowe <i>Domestic companies</i>	10 445	8 752	8 417	9 476	9 409
Spółki zagraniczne <i>Foreign companies</i>	583	370	248	323	208
Dane rynkowe <i>Market data</i>					
Stopa dywidendy (%) <i>Dividend yield (%)</i>	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017, (2018), Warszawa.*
Source: WSE, *WSE Yearbook 2017, (2018), Warsaw.*

Wykres 135. Wartość obrotów i liczba transakcji (lewy) oraz udział grup inwestorów w obrotach na rynku NewConnect (prawy)

Chart 135. Total turnover value and number of transactions (left axis) and investor share in trading on NewConnect market (right axis)

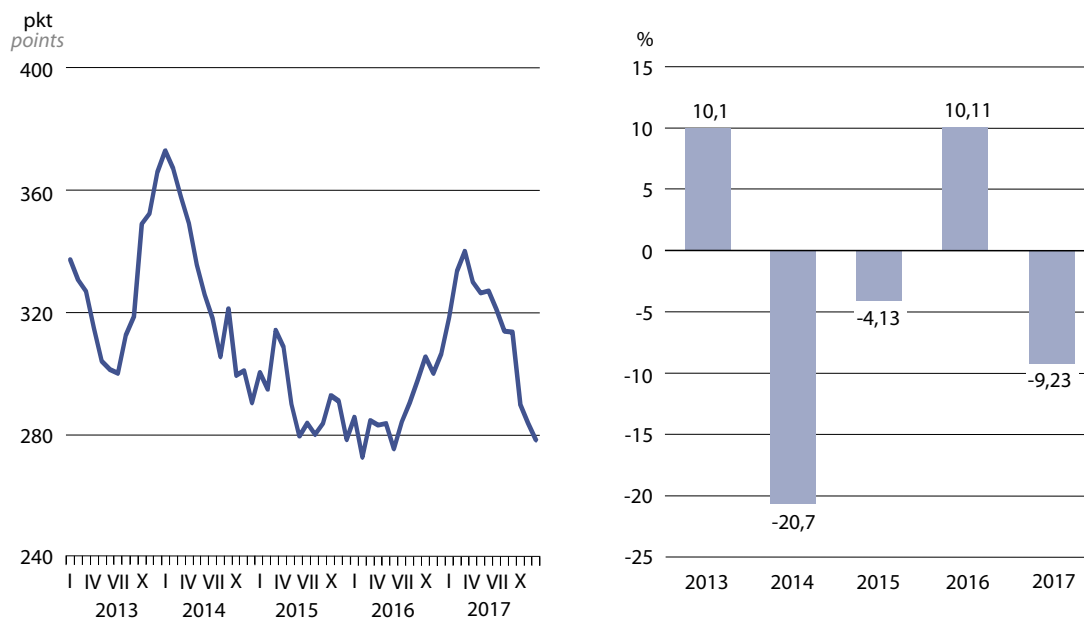

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.
Source: WSE, *WSE Yearbook 2017*, (2018), Warsaw.

Źródło: GPW, *Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2017*, www.gpw.pl
Source: WSE, *Investor share in exchange trading – aggregated data 2004–2017*, www.gpw.pl

Analogicznie jak w roku poprzednim, w obrotach akcjami na rynku NC w 2017 r. przeważali inwestorzy indywidualni – 76,6% (73,0% w 2016 r.), oraz krajowi instytucjonalni, których udział w obrotach ukształtował się na poziomie 15,6%, przy 19,0% w 2016 r. Udział inwestorów zagranicznych wyniósł 7,8% wobec 8,0% w poprzednim roku.

NCIndex na koniec 2017 r. osiągnął poziom 278 pkt, wobec 306 pkt w roku poprzednim. Stopa zwrotu z indeksu NCIndex była ujemna i wyniosła -9,23%, wobec dodatniej stopy w roku poprzednim na poziomie 10,11%.

Wykres 136. Notowania NCIndex (lewy) i stopy zwrotu dla indeksu NCIndex (prawy)Chart 136. *NCIndex (left) and return on NCIndex (right)*

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.
 Source: WSE, *WSE Yearbook 2017*, (2018), Warsaw.

Obligacje, opcje i kontrakty terminowe*Bonds, options and future contracts*

Na GPW na koniec 2017 r. notowanych było 178 serii obligacji, przy 153 seriach w roku poprzednim. Łącznie na rynku GPW kapitalizacja obligacji krajowych i zagranicznych wyniosła 660,7 mld zł. Kapitalizacja obligacji krajowych zwiększyła się o 5,6% i wyniosła 652,5 mld zł, a obligacji zagranicznych wyniosła 8,2 mld zł (prawie 3-krotny wzrost). Wartość obrotów obligacjami ogółem na rynku GPW w 2017 r. wzrosła o 1,5% do poziomu 1 447 mln zł. Analogiczny wzrost odnotowano dla wartości obrotów sesyjnych, które przeważały w notowaniach obligacji (udział na poziomie 97,2%).

Tablica 71. Charakterystyka rynku kapitałowego w zakresie obligacji, opcji i kontraktów terminowych
 Table 71. Characteristics of bonds, options and futures contracts

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba notowanych instrumentów Number of listed instruments					
Obligacje Bonds	94	105	122	153	178
Kontrakty terminowe Futures contracts	134	129	144	166	174
Opcje Options	116	220	266	228	218
Kapitalizacja (w mln zł) Capitalisation (in mln zł)					
Obligacje krajowe Domestic bonds	590 265	531 983	583 185	617 985	652 524
Obligacje zagraniczne International bonds	98	98	98	3 122	8 207
Obligacje (w mln zł) Bonds (in mln zł)					
Wartość obrotów ogółem Total turnover value	1 653	992	904	1 426	1 447
Wartość obrotów sesyjnych Electronic order book turnover value	1 600	966	884	1 360	1 406
Kontrakty terminowe i opcje (w mln zł) Futures contracts (in mln zł)					
Wartość obrotów kontraktami terminowymi Turnover value of futures contracts	218 839	230 148	216 746	188 439	230 203
Wartość obrotów opcjami Turnover value of options	17 419	11 584	9 679	6 833	7 072

Źródło: Dane GPW (www.gpw.pl/analizy_i_statystyki_pelna_wersja)

Source: WSE (www.gpw.pl/gpw-key-statistics)

Wartość obrotu kontraktami terminowymi na koniec 2017 r. kształtowała się na poziomie 230,2 mld zł i zwiększyła się o 22,2% w relacji do roku poprzedniego. W obrocie znajdowało się 174 serie kontraktów terminowych (wobec 166 na koniec 2016 r.). Liczba otwartych pozycji na tym instrumencie na koniec 2017 r. wyniosła 122,5 tys. szt.

Wartość obrotu opcjami zwiększyła się o 3,5% do kwoty 7,1 mld zł. W obrocie znajdowało się 218 serii opcji (wobec 228 w 2016 r.). Liczba otwartych pozycji na koniec 2017 r. wyniosła 17,6 tys., wobec 23,2 tys. w 2016 r.

Rynek obligacji Catalyst

Catalyst bonds market

W 2017 r. liczba emitentów notowanych na rynku Catalyst zmniejszyła się do 158, wobec 173 w roku poprzednim. Liczba notowanych obligacji zwiększyła się do 558 z 521 w 2016 r. W ramach notowań ciągłych odnotowano większą liczbę transakcji przypadających na jedną sesję, których było 324, wobec 273 w 2016 r. Wystąpił spadek średniej wartości transakcji o 13,4% do poziomu 29,2 tys. zł.

Wartość obrotów obligacji w notowaniach ciągłych na Catalyst zwiększyła się o 2,3% i wynosiła 2,4 mld zł. Średnie obroty przypadające na sesję wyniosły 9,46 mln zł i były wyższe w relacji do roku poprzedniego o 2,7%.

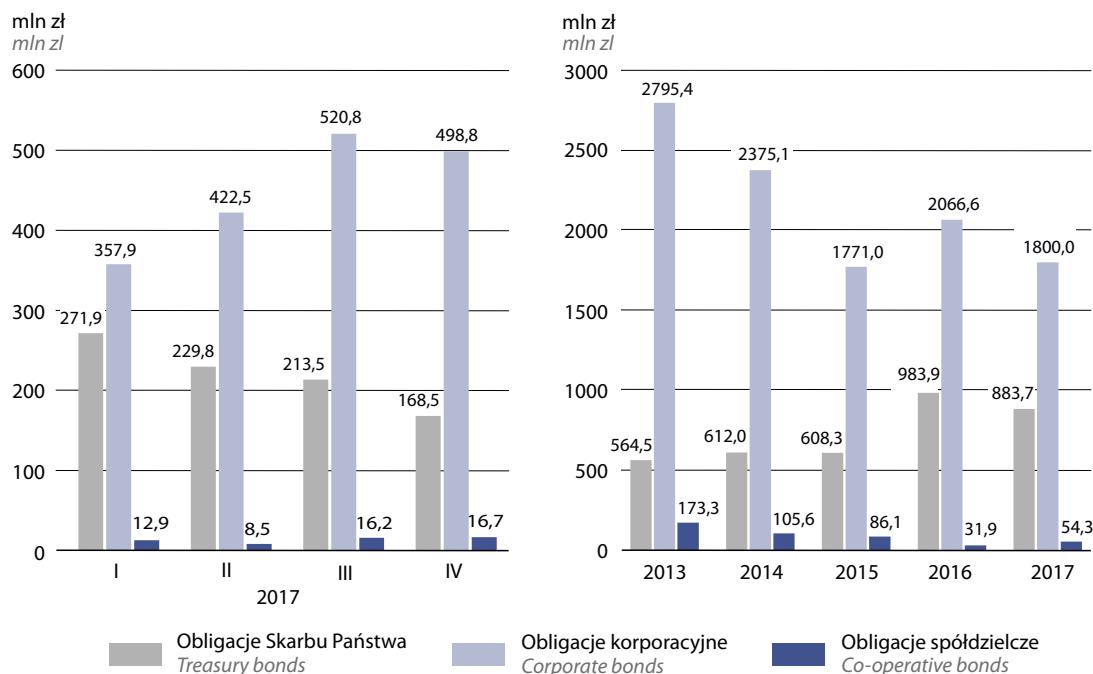
Tablica 72. Charakterystyka rynku Catalyst
Table 72. Characteristics of Catalyst market

Wyszczególnienie Specification	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba emitentów Number of issuers	173	190	190	173	158
Liczba notowanych obligacji Number of listed bonds	416	484	494	521	558
Obroty (w mln zł) Turnover (in mln zł)					
Wartość obrotów Total turnover value	2 645	2 328	2 116	2 312	2 365
Średnie obroty na sesję Average turnover per session	10,7	9,4	8,4	9,2	9,5
Transakcje Transactions					
Liczba transakcji na sesję Number of transactions per session	243	257	262	273	324
Średnia wartość transakcji (w tys. zł) Average value of transaction (in thous. zł)	44,1	36,3	32,1	33,7	29,2

Źródło: GPW, *Rocznik Giełdowy 2017, (2018)*, Warszawa.
Source: WSE, *WSE Yearbook 2017, (2018)*, Warsaw.

Wykres 137. Obroty na rynku Catalyst instrumentów dłużnych o najwyższych obrotach w ujęciu kwartalnym w 2017 r. i rocznym w latach 2013–2017

Chart 137. Turnover of debt instruments on Catalyst market with the highest turnover quarterly in 2017 and annually in 2013–2017

Źródło: dane GPW.

Source: WSE.

W strukturze obrotów na rynku Catalyst na GPW, jak i na platformie BondSpot w 2017 r. przeważały obligacje korporacyjne, stanowiące 65,7% wartości obrotu wobec 66,0% w 2016 r. Wartość tych obrotów wyniosła 1,8 mld zł i zmniejszyła się o 12,9% w porównaniu do roku poprzedniego. Udział obrotów obligacjami Skarbu Państwa wyniósł 32,3% (wzrost o 0,9 p. proc.). Wartość obrotów obligacjami skarbowymi na rynku Catalyst na GPW, jak i platformie BondSpot w 2017 r. wyniosła 883,7 mln zł. Obroty obligacjami spółdzielczymi kształtowały się na poziomie 54,3 mln zł, stanowiąc udział 2,0% w obrotach ogółem. Ich wartość zwiększyła się o 70,2% w porównaniu do 2016 r.

7. Wyszczególnione segmenty rynku finansowego

7. Specialized financial market segments

Podmioty działające na wyszczególnionych segmentach rynku finansowego (WSRF) obejmują w badaniu GUS: pośredników kredytowych (podmioty współpracujące z bankami w zakresie pośrednictwa przy udzielaniu kredytów i pożyczek ze środków banków oraz podmioty udzielające pożyczek ze środków własnych), podmioty prowadzące działalność faktoringową oraz podmioty prowadzące działalność leasingową.

Podmioty WSRF nie podlegają nadzorowi finansowemu KNF i nie mają konieczności dokonywania rejestracji prowadzonej działalności na wyszczególnionych segmentach rynku finansowego. Wyjątek od stycznia 2018 r. stanowi nowy rejestr pośredników kredytowych, który stawia wymóg rejestracji, ze względu na wejście w życie ustawy o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami¹⁹².

¹⁹² Więcej na ten temat: GUS, *Wyszczególnione segmenty rynku finansowego*, (2017), Warszawa.

Badanie WSRF obejmuje podmioty, które prowadzą daną działalność na wyspecjalizowanych segmentach rynków finansowych, jako jedyną, dominującą oraz uboczną (nazywanych podmiotami ogółem). Informacje dotyczące charakterystyki finansowej (dane bilansowe oraz rachunek zysków i strat) podmiotów wyspecjalizowanych dotyczą tych jednostek, dla których działalność pośrednictwa kredytowego, leasingowa lub faktoringowa są działalnością jedyną lub dominującą. Pozostałe dane pozafinansowe jak zatrudnienie, udziałowcy, grupy kapitałowe, oddziały oraz dane dotyczące charakterystyki działalności podmiotów wyspecjalizowanych dotyczą danego segmentu rynku finansowego, na którym dany podmiot prowadzi działalność.

Podmiot wyspecjalizowany w badaniu może prowadzić działalność w jednym lub więcej badanych segmentach rynku finansowego.

Ogólna charakterystyka wyspecjalizowanych segmentów rynku finansowego

General characteristics of specialized segments of the financial market

W 2017 r. w badaniu GUS dotyczącym działalności podmiotów wyspecjalizowanych, działających na rynku finansowym (FDF) w Polsce wzięło udział: 257 przedsiębiorstw prowadzących działalność pośrednictwa kredytowego lub udzielających pożyczek ze środków własnych, 50 przedsiębiorstw faktoringowych oraz 95 przedsiębiorstw leasingowych. W badanych podmiotach ogółem wyszczególniono grupę podmiotów wyspecjalizowanych, w których dany rodzaj działalności: pośrednictwo kredytowe, leasing lub faktoring były działalnością jedyną lub dominującą. Liczba podmiotów wyspecjalizowanych w pośrednictwie kredytowym/udzielaniu pożyczek ze środków własnych wyniosła 219, co stanowiło 85,2% w łącznej liczbie pośredników, dla faktorów 25 podmiotów, co stanowiło w strukturze 50,0% faktorów oraz 65 leasingodawców, co stanowiło 68,4% leasingodawców.

Ogólna liczba klientów podmiotów pośrednictwa kredytowego wyniosła 5 187,4 tys., faktorów 12,4 tys., natomiast leasingodawców wyniosła 368,0 tys. Liczba klientów podmiotów wyspecjalizowanych w pośrednictwie kredytowym wyniosła 5 121,0 tys., w przypadku faktorów 6,8 tys. oraz leasingodawców 295,3 tys.

W 2017 r. liczba zawartych umów dla badanych podmiotów pośrednictwa kredytowego wyniosła 5,9 mln, w tym 98,8% stanowiły umowy zawarte przez podmioty wyspecjalizowane, w przypadku faktoringu 10,3 mln dla podmiotów ogółem, z czego 67,3% tych umów było zawartych przez podmioty wyspecjalizowane. W działalności leasingowej zawarto 0,5 mln umów, w tym 97,0% z nich było zawartych przez podmioty wyspecjalizowane.

Wartość udzielonych kredytów i pożyczek w 2017 r. przez badane podmioty prowadzące działalność pośrednictwa kredytowego wyniosła 45,9 mld zł, w tym 42,9 mld zł w podmiotach wyspecjalizowanych. W działalności faktoringowej wartość skupionych faktur wyniosła 224,9 mld zł, w tym 137,1 mld zł należało do podmiotów wyspecjalizowanych. W działalności leasingowej wartość podmiotów oddanych w leasing osiągnęła poziom 58,2 mld zł, w tym 56,0 mld zł należało do podmiotów wyspecjalizowanych.

Suma bilansowa wyspecjalizowanych podmiotów w pośrednictwie kredytowym wyniosła 15,1 mld zł, dla działalności faktoringowej 17,7 mld zł, a dla leasingu 122,4 mld zł. Wynik finansowy netto wyspecjalizowanych podmiotów pośrednictwa kredytowego wyniósł 351 mln zł w 2017 r., faktorów 98 mln zł, a leasingodawców 712 mln zł.

Tablica 73. Charakterystyka działalności podmiotów prowadzących działalność w 2015–2017 r. w danym segmencie rynku finansowego

Table 73. Characteristics of the activities of the entities operating in 2015–2017 in a given segment of the financial market

Wyszczególnienie Specification	Pośrednictwo kredytowe/ /udzielanie pożyczek ze środków własnych Credit intermediation/lending from own sources			Działalność faktoringowa Factoring			Działalność leasingowa Leasing		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Podmioty ogółem Total entities									
Liczba badanych podmiotów The number of entities	168	177	257	55	54	50	110	106	95
Liczba klientów w ciągu roku The number of clients during the year	–	–	5 187 397	12 650	14 806	12 424	183 319	253 911	368 010
Liczba pracujących Number of employees	19 575	21 006	23 114	1 888	1 673	1 534	14 872	19 011	17 125
Liczba zawartych umów w ciągu roku The number of contracts conclu- ded during the year	6 064 311	5 103 229	5 883 963	8 030 951	8 568 307	10 289 640	311 814	401 278	468 992
Wartość zawartych transakcji finansowych w ciągu roku (w mln zł) Value of financial transactions concluded during the year (in mln zł)	33 092	38 629	45 943	171 640	192 738	224 851	37 826	51 009	58 185
Suma bilansowa (w mln zł) Total assets (in mln zł)	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Wynik finansowy netto (w mln zł) Net profit (loss) (in mln zł)	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Podmioty wyspecjalizowane (działalność jedyna lub dominująca) Specialized entities (the only one or dominant activity)									
Liczba badanych podmiotów The number of entities	133	142	219	26	28	25	73	73	65
Liczba klientów w ciągu roku The number of clients during the year	–	–	5 121 028	7 54	9 301	6 851	170 959	238 343	295 285
Liczba pracujących Number of employees	18 150	18 880	20 778	975	747	792	6 495	10 054	7 897
Liczba oddziałów Number of branches	10 230	10 312	10 594	51	66	64	1 338	1 178	1 172
Liczba zawartych umów w cią- gu roku The number of contracts conclu- ded during the year	6 014 732	5 045 049	5 811 876	5 411 098	5 892 020	6 923 455	321 757	379 400	454 960
Wartość zawartych transakcji finansowych w ciągu roku (w mln zł) Value of financial transactions concluded during the year (in mln zł)	30 620	35 446	42 890	96 218	115 816	137 079	35 827	48 661	55 955
Suma bilansowa (w mln zł) Total assets (in mln zł)	10 141	14 630	16 742	15 084	17 718	20 430	82 971	106 380	122 381
Wynik finansowy netto(w mln zł) Net profit (loss) (in mln zł)	803	828	351	87	151	98	883	731	712

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów leasingowych

Characteristics of leasing entities

W strukturze klientów (leasingobiorców) w 2017 r. dominowały przedsiębiorstwa (347,1 tys.), które wzięły w leasing środki na kwotę 56,0 mld zł. Konsumenci indywidualni (19,2 tys.) wyleasingowali środki o wartości 2,1 mld zł, natomiast leasingobiorcy z administracji rządowej i samorządowej (1,6 tys.) wyleasingowali środki na kwotę 0,06 mld zł.

Tablica 74. Liczba leasingobiorców oraz wartość nowych umów leasingu według charakterystyki obsługiwanych leasingobiorców

Table 74. The number of lessees and the value of new lease contracts according to the characteristics of the lessees served

Wyszczególnienie Specification	Liczba leasingobiorców Number of lessees			Wartość nowych umów leasingu The value of new leasing agreements		
				w mln zł in mln zł		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
Ogółem Total	183 319	253 911	368 010	37 826	51 009	58 185
Przedsiębiorstwa Enterprises	164 751	237 826	347 117	36 159	49 229	56 037
Rządowe i samorządowe jednostki organizacyjne Governmental and local government organizational units	951	1 369	1 674	54	56	65
Konsumenci indywidualni (gospodarstwa domowe) Individual consumers (households)	17 617	14 716	19 219	1 613	1 724	2 083

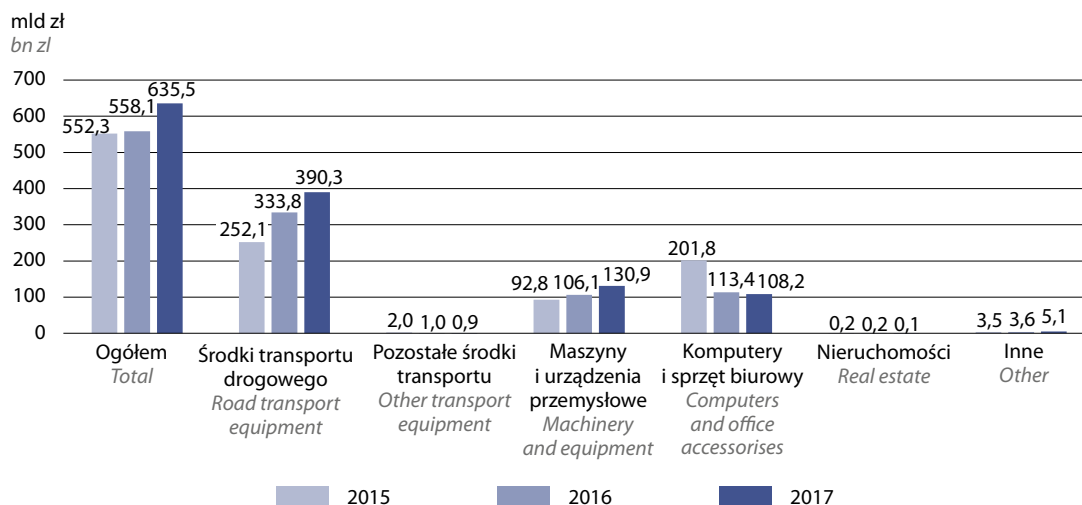
Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

W 2017 r. badane przedsiębiorstwa leasingowe przekazały w leasing 635,5 tys. środków (przedmiotów) na kwotę 58,2 mld zł. Najwięcej, bo aż 390,3 tys. oddano w leasing środków transportu drogowego, a wartość tych środków wyniosła 43,2 mld zł. Na drugim miejscu co do liczby środków oddanych w leasing były maszyny i urządzenia przemysłowe (130,9 tys.), których wartość osiągnęła poziom 12,5 mld zł. Na trzecim miejscu były komputery i sprzęt biurowy, których w leasing oddano 108,2 tys., a których wartość wyniosła 0,8 mld zł.

Wykres 138. Liczba środków oddanych w leasing i wartość umów leasingu

Chart 138. The number of leased assets and the value of lease agreements

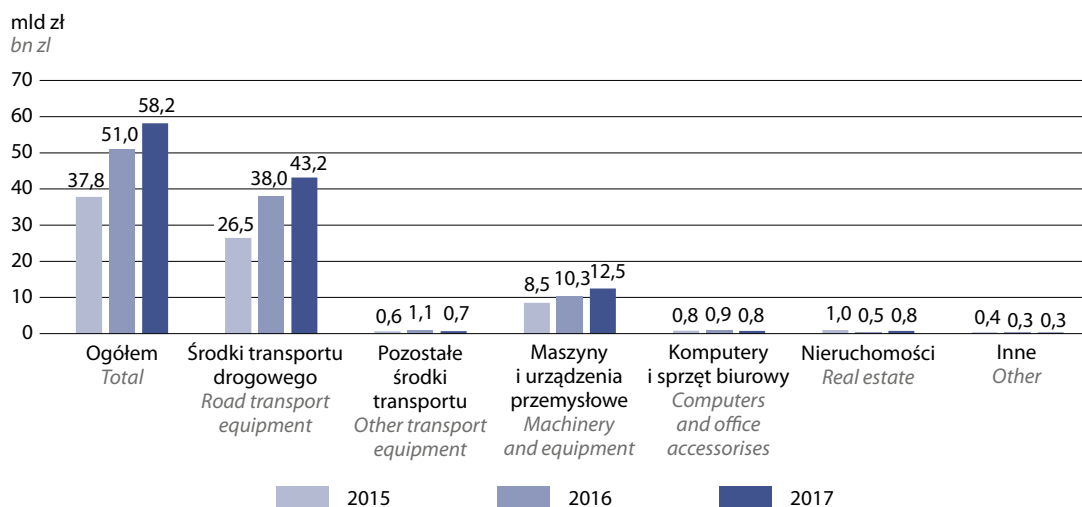

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 139. Wartość nowych umów leasingu

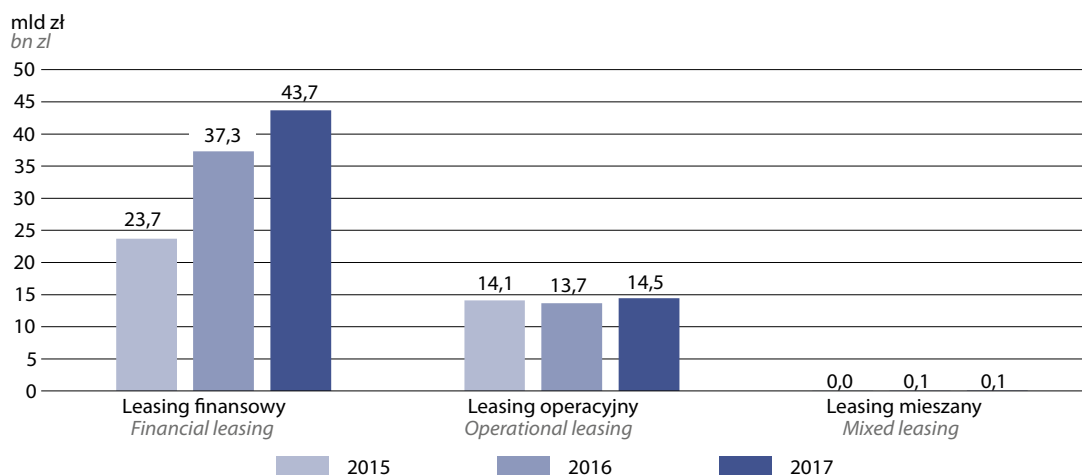
Chart 139. The value of new lease agreements

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Pod względem rodzaju leasingu w 2017 r. umowy leasingu finansowego według wartości stanowiły – 75,06%, leasingu operacyjnego – 24,85%, natomiast wartość leasingu mieszanego stanowiła zaledwie 0,09%. W strukturze leasingu finansowego w 2017 r. dominował leasing środków transportu drogowego – 71,7% oraz leasing maszyn i urządzeń przemysłowych – 23,3%. Podobna sytuacja była w strukturze wartości leasingu operacyjnego, w 81,8% był to leasing środków transportu drogowego, a w 15,6% leasing maszyn i urządzeń przemysłowych. Natomiast w leasingu mieszanym w 75,0% był to leasing środków transportu drogowego.

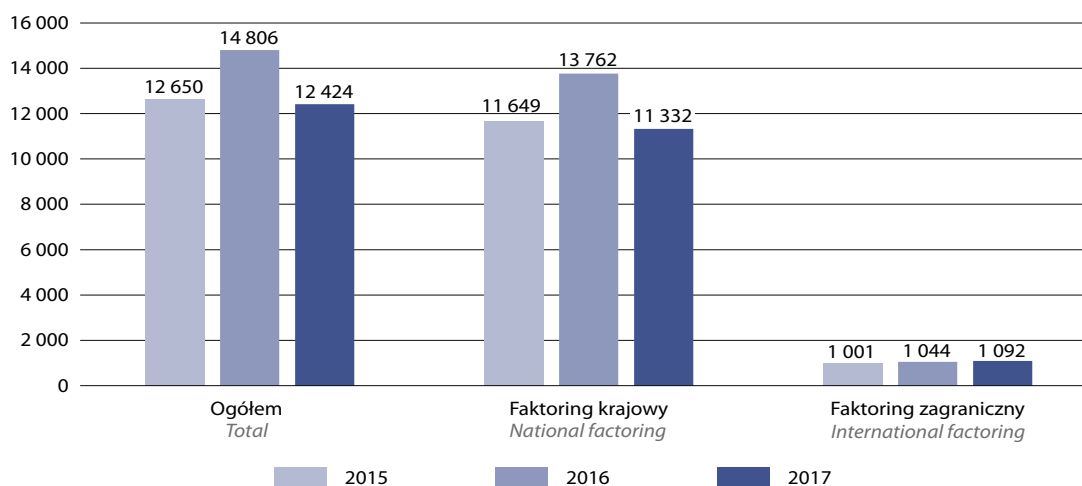
Wykres 140. Wartość nowych umów leasingu według rodzaju leasinguChart 140. *The value of new lease agreements by type of lease*

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Charakterystyka działalności podmiotów faktoringowych*Characteristics of factoring entities*

Z usług faktoringowych badanych podmiotów ogółem w 2017 r. skorzystało 12,4 tys. klientów. W faktoringu krajowym liczba klientów wyniosła 11,3 tys., a w faktoringu zagranicznym 1,1 tys. klientów. Liczba klientów w faktoringu krajowym stanowiła 91,2% ogólnej liczby klientów, a w faktoringu zagranicznym 8,8%. W 2017 r. w faktoringu krajowym najwięcej klientów korzystało z faktoringu z regresem (65,5%), następnie z faktoringu bez regresu (24,9%), z faktoringu odwrotnego (odwróconego) (8,3%), a mieszanego (1,3%).

Wykres 141. Liczba klientów (faktorantów) korzystających w ciągu roku z usług faktoringuChart 141. *Number of clients (factorers) using factoring services throughout a year*

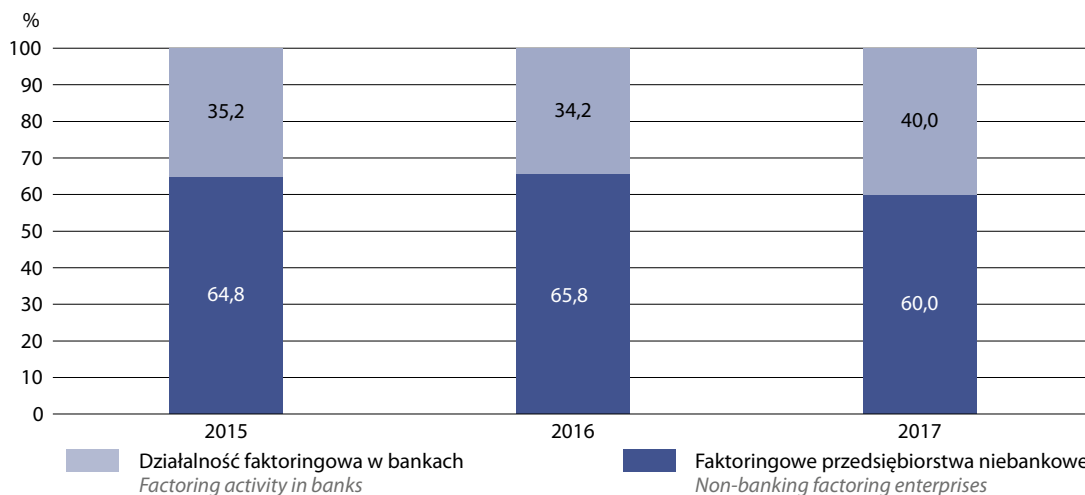
Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Z usług niebankowych przedsiębiorstw prowadzących działalność faktoringową w 2017 r. skorzystało 7,5 tys. klientów, co stanowiło 60,0% udziału wszystkich klientów. Natomiast z usług faktoringowych w bankach komercyjnych skorzystało 5,0 tys. klientów, co stanowiło 40,0% udziału w strukturze klientów. Zarówno w przypadku usług świadczonych przez faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe, jak i działalność faktoringową w bankach, dominował faktoring z regresem, który był wybierany przez odpowiednio 69,0% i 45,7% klientów ogółem.

Wykres 142. Udział klientów (faktorantów) korzystających w ciągu roku z usług faktoringu w podziale na faktorów bankowych i niebankowych

Chart 142. The share of clients (factors) using factoring services in surveyed factoring group into banking and non-banking factors

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

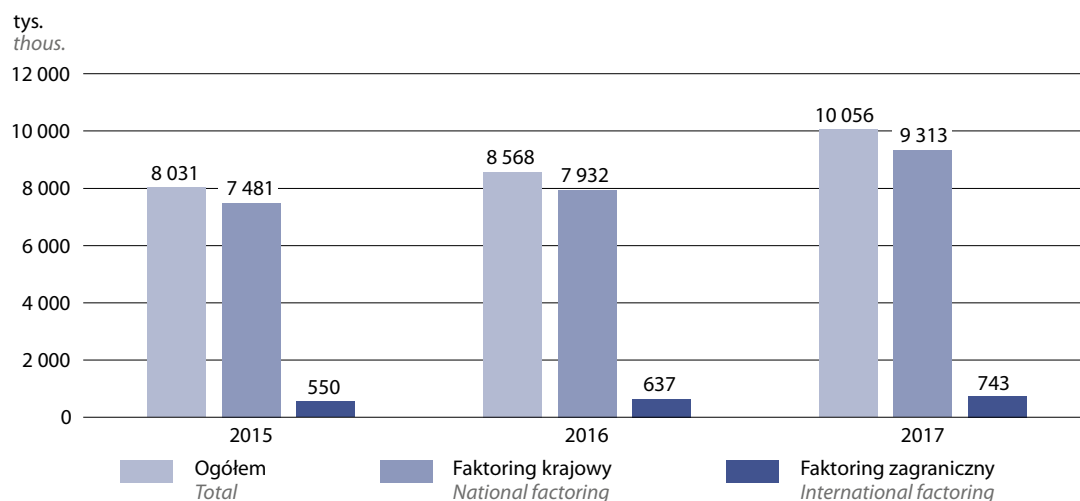
Badane przedsiębiorstwa faktoringowe w 2017 r. wykupiły 10 056 tys. faktur. W faktoringu krajowym liczba faktur wyniosła 9 313 tys., a w faktoringu zagranicznym 743 tys. Liczba faktur w faktoringu krajowym stanowiła 92,6% ogólnej liczby faktur, a w faktoringu zagranicznym 7,4%. W faktoringu krajowym najczęściej ze względu na liczebność faktur stosowano faktoring z regresem (54,2%), następnie faktoring bez regresu (38,9%), sporadycznie faktoring odwrotny (3,6%) oraz faktoring mieszany (3,3%).

Faktoringowe przedsiębiorstwa niebankowe w 2017 r. wykupiły 7 139 tys. faktur (71,0% faktur ogółem), z czego do faktoringu krajowego należało 92,8%, a do faktoringu zagranicznego 7,2%.

Banki komercyjne, które prowadziły działalność faktoringową w 2017 r. wykupiły 2 917 tys. faktur (29% faktur ogółem), z czego do faktoringu krajowego należało 92,2%, a do faktoringu zagranicznego 7,8%.

Wykres 143. Liczba faktur wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych

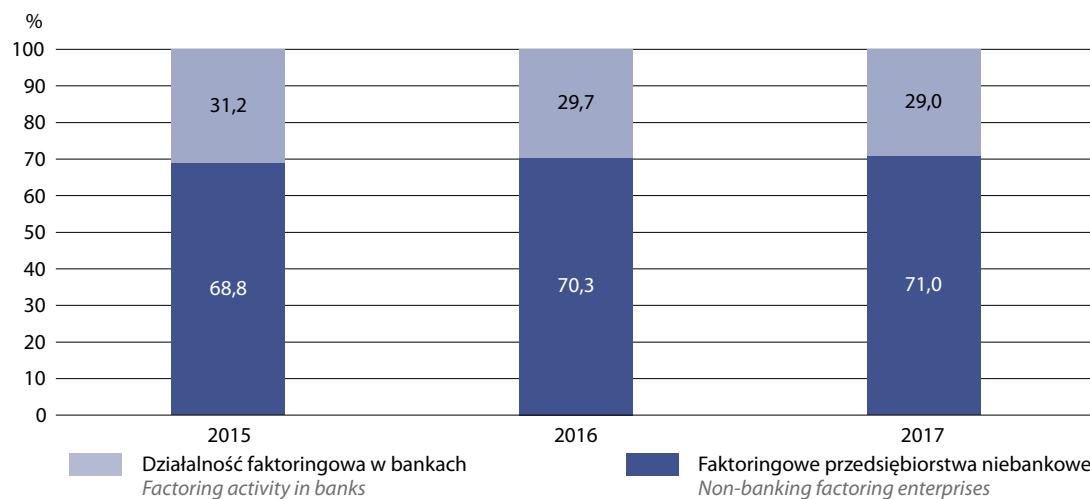
Chart 143. Number of purchased invoices in surveyed factoring enterprises throughout a year

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Wykres 144. Liczba faktur wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych w podziale na faktorów bankowych i niebankowych

Chart 144. Number of purchased invoices in surveyed factoring enterprises throughout a year group into banking and non-banking factors

Źródło: badania własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

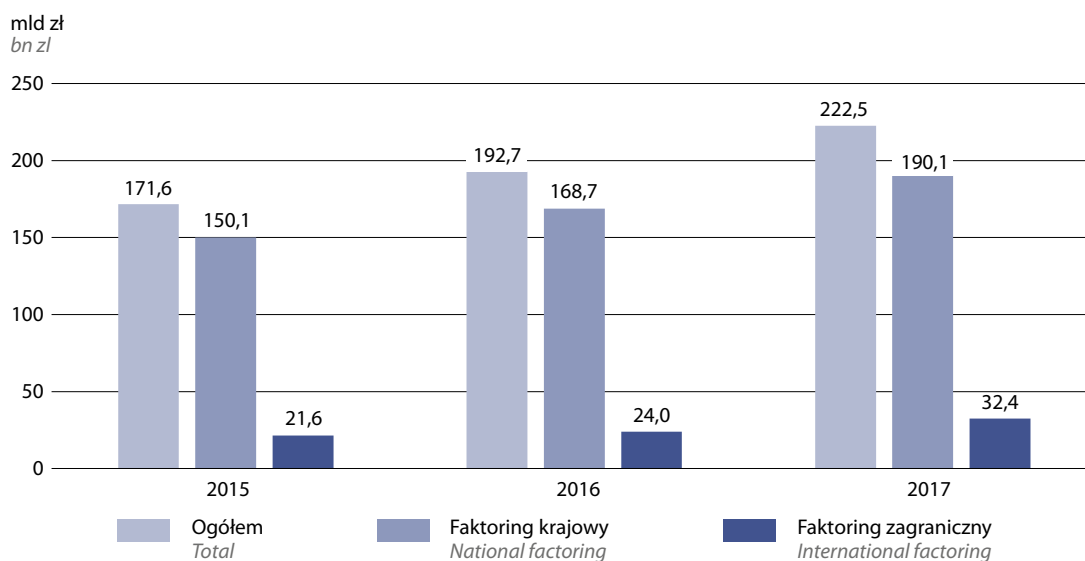
Wartość wykupionych wierzytelności przez badane przedsiębiorstwa zajmujące się działalnością faktoringową w 2017 r. wyniosła 222,5 mld zł. W faktoringu krajowym wartość wykupionych wierzytelności wyniosła 190,1 mld zł, a w faktoringu zagranicznym 32,4 mld zł. Faktoring krajowy stanowił 85,4% ogólnej wartości wykupionych wierzytelności, a faktoring zagraniczny 14,6%. W 2017 r. w faktoringu krajowym ze względu na wartość wykupionych wierzytelności najczęściej stosowano faktoring bez regresu (55,1%), następnie faktoring z regresem (37,3%), sporadycznie faktoring odwrotny (odwrócony) (4,7%) i faktoring mieszany (2,9%).

W grupie niebankowych przedsiębiorstw prowadzących działalność faktoringową wartość wykupionych wierzytelności wyniosła 146,4 mld zł, co stanowiło 65,8% udziału w wierzytelnościach ogółem, z czego faktoring krajowy stanowił 84,4%, a faktoring w handlu zagranicznym 15,6%.

W bankach komercyjnych, które prowadziły działalność faktoringową, wartość wykupionych wierzytelności wyniosła 76,1 mld zł, z tego faktoring krajowy stanowił 87,5%, a faktoring w handlu zagranicznym 12,5%. Udział wykupionych faktur przez te podmioty w ujęciu wartościowym osiągnął poziom 34,2%.

Wykres 145. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych

Chart 145. Value of purchased receivables in surveyed factoring enterprises throughout a year

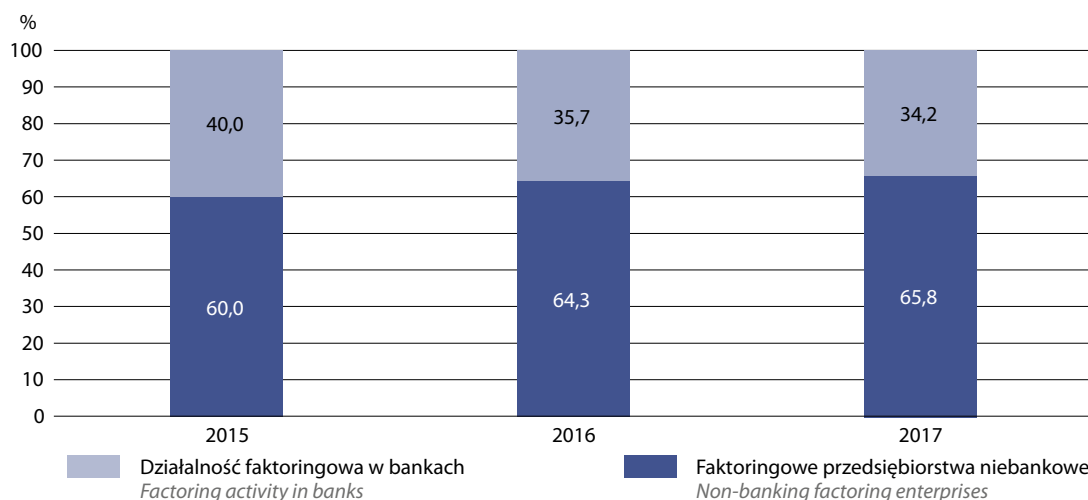

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 146. Wartość wierzytelności wykupionych w ciągu roku w badanych przedsiębiorstwach faktoringowych w podziale na faktorów bankowych i niebankowych

Chart 146. Value of purchased receivables in surveyed factoring enterprises throughout a year group into banking and non-banking factors

Źródło: badania własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

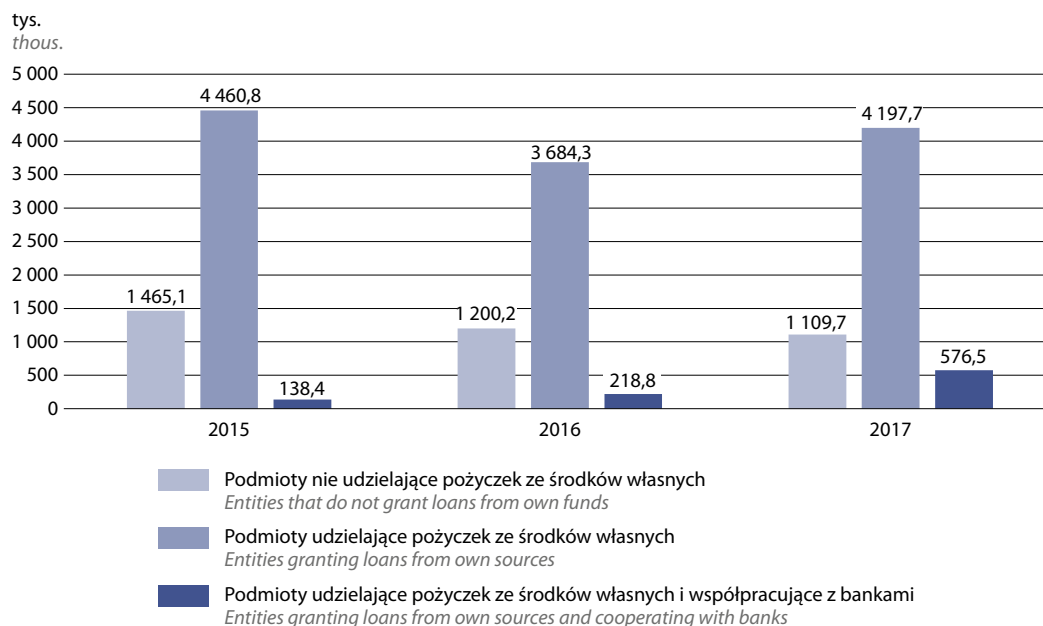
Charakterystyka działalności podmiotów pośrednictwa kredytowego

Characteristics of credit intermediation entities

W 2017 r. badane przedsiębiorstwa pośrednictwa kredytowego i udzielające pożyczek ze środków własnych uczestniczyły w zawarciu 5,9 mln umów na kredyty i pożyczki. Najwięcej umów zawarły podmioty, które udzielały pożyczek ze środków własnych, ich udział stanowił 71,3% ogólnej liczby umów. Podmioty współpracujące przy udzielaniu kredytów i pożyczek z bankami uczestniczyły przy zawarciu 1 109,7 tys. umów, co stanowiło 18,9% ogólnej liczby umów. Natomiast podmioty, które jednocześnie współpracowały z bankami i udzielały pożyczek ze środków własnych zawarły 576,5 tys. umów, czyli 9,8% wszystkich umów.

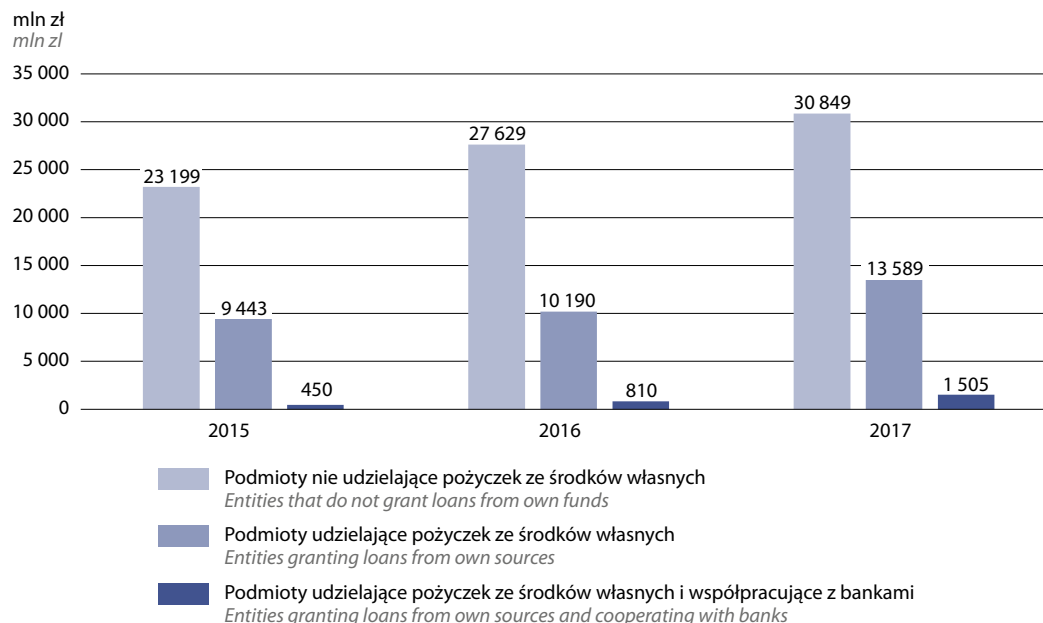
W 2017 r. wartość udzielonych kredytów i pożyczek ogółem wyniosła 45,9 mld zł, w tym na podmioty nie udzielające pożyczek ze środków własnych przypadło 67,1% wartości tej kwoty (30,8 mld zł). Podmioty udzielające pożyczek ze środków własnych udzieliły w 2017 r., pożyczek na kwotę 13,6 mld zł, co stanowiło 29,6% ogólnej wartości. Zaś podmioty, które jednocześnie współpracowały z bankami i udzielały pożyczek ze środków własnych udzieliły kredytów i pożyczek o wartości 1,5 mld zł, tj. 3,3% ogólnej wartości udzielonych kredytów i pożyczek. Największy udział w wartości udzielonych kredytów i pożyczek miały kredyty hipoteczne (45,1%).

Wykres 147. Liczba udzielonych kredytów i pożyczek z udziałem podmiotów pośrednictwa kredytowego
 Chart 147. Number of loans and credits granted with the participation of surveyed credit intermediation entities

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Wykres 148. Wartość udzielonych kredytów i pożyczek z udziałem badanych podmiotów pośrednictwa kredytowego
 Chart 148. Value of loans and borrowings granted to surveyed credit intermediaries

Źródło: badania własne GUS.
 Source: Statistics Poland own research.

Rozdział 5

Chapter 5

Struktura wzrostu oraz różnic w poziomie dobrobytu gospodarczego w polskich województwach

Structure of growth and differences in the level of economic development in Polish provinces

Wstęp

Introduction

W niniejszym rozdziale zaprezentowano wyniki dekompozycji, których celem jest identyfikacja źródeł zróżnicowania gospodarczego w polskich województwach. Jest to wynik prac prowadzonych w odniesieniu do zagadnienia analiz różnych wymiarów struktury wzrostu gospodarczego, których metodologia i wyniki przedstawiane są w corocznych raportach „Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej”.

Poniższa analiza nawiązuje do metodologii, która w uproszczonej postaci realizowana jest przez OECD, a która została rozwinięta w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS na potrzeby analizy na poziomie gospodarek krajowych czy makroregionów. W ramach Projektu „Identyfikacja źródeł zróżnicowania regionalnego Polski przy wykorzystaniu metod dekompozycji wzrostu i różnic PKB oraz Wartości Dodanej Brutto per capita” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna metodologia została rozwinięta w kierunku jej pogłębienia ale także uwzględnienia specyficznych zagadnień nie występujących dla analiz na poziomie całych gospodarek, jak np. regionalne dojazdy do pracy.

Dodatkowe opisy metodologiczne, w tym wyprowadzenie podstawowych formuł i ich interpretację czytelnik może znaleźć w poprzednich edycjach raportów „Sytuacja makroekonomiczna w Polsce na tle procesów w gospodarce światowej”. Analiza prowadzona jest w dłuższym horyzoncie czasowym, właściwym dla obserwacji zmian struktury gospodarki a kończącym się na roku 2015, dla którego dostępne są w momencie opracowywania materiału dane dotyczące produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto według województw.

Dekompozycje dla polskich województw

Decompositions for Polish provinces

Aby wprowadzić w dalszej części zapis formalny dekompozycji, konieczne jest wcześniejsze wprowadzenie definicji i notacji dla poszczególnych zmiennych tam wykorzystywanych. Subskrypt „i” przy zmiennej oznacza jedno z szesnastu województw polskich. Poniższa Tablica zawiera spis zmiennych wykorzystanych w metodach dekompozycji.

Tablica 75. Spis stosowanych zmiennych
Table 75. List of decomposition variables

Lp. No.	Oznaczenie Notation	Opis Description	Metodologia Methodology
1	PKB_i	PKB w cenach stałych <i>GDP in constant prices</i>	Rachunki regionalne PKD 2007, ESA 2010 <i>Regional accounts ESA 2010</i>
2	WDB_i	WDB ogółem w cenach bieżących <i>GVA in constant prices</i>	Rachunki regionalne, PKD 2007, ESA 2010 <i>Regional accounts ESA 2010</i>
3	PP_i	Przeciętna liczba pracujących w miejscu pracy <i>Average number of workers in place of employment</i>	Badania przedsiębiorstw, zgodne z Rachunkami regionalnymi <i>Company surveys consistent with Regional Accounts</i>
4	N_i	Populacja ogółem <i>Total population</i>	Stan ludności <i>Demography</i>
5	N15+_i	Populacja 15+ <i>Population 15+</i>	Stan ludności <i>Demography</i>
6	NB15+_i	Populacja 15+ <i>Population 15+</i>	BAEL <i>LFS</i>
7	AZ_i	Aktywni zawodowo 15+ <i>Labor force 15+</i>	BAEL <i>LFS</i>
8	PZ_i	Pracujący w miejscu zamieszkania <i>Number of workers in place of residence</i>	BAEL <i>LFS</i>

Źródło: badania własne GUS

Source: Statistics Poland own research

Na podstawie tych podstawowych zmiennych budowane są wskaźniki, które znajdują zastosowanie w omawianych metodach dekompozycji. Wskaźniki te można podzielić na dwa rodzaje:

- Wskaźniki znane i powszechnie stosowane w statystyce publicznej. Do tej grupy należą: PKB i WDB *per capita*, PKB i WDB na jednego pracującego, współczynnik aktywności zawodowej, czy też stosunek populacji 15+ do całości populacji (na potrzeby dekompozycji nazwany wskaźnikiem struktury wiekowej).
- Wskaźniki zdefiniowane na potrzeby dekompozycji. Do tej grupy należą takie wskaźniki jak: współczynnik dojazdów do pracy netto, udział pracujących w aktywnych zawodowo, wskaźnik różnicy w metodologii BAEL/demo oraz wskaźnik różnicy w metodologii ESA/BAEL.

Poniżej krótko omówiono te wskaźniki.

Współczynnik dojazdów do pracy netto jest zdefiniowany jako iloraz liczby osób pracujących w miejscu pracy oraz liczby pracujących w miejscu zamieszkania w danym województwie. Współczynnik dojazdów do pracy umożliwia uwzględnienie wpływu osób, które zamieszkują w jednym województwie a pracują w drugim, wytwarzając tam wartość dodaną. Udział pracujących w aktywnych zawodowo jest wskaźnikiem, który umożliwia wyodrębnienie wpływu współczynnika aktywności zawodowej oraz pozostałych czynników (właśnie udziału pracujących w aktywnych zawodowo) na wskaźnik zatrudnienia. Formalnie wskaźnik zatrudnienia można zapisać jako iloczyn udziału pracujących w aktywnych zawodowo oraz współczynnika aktywności zawodowej:

$$\frac{PP_i}{NB_i^{15+}} = \frac{PP_i}{AZ_i} \times \frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}$$

Wreszcie wskaźniki różnicy w metodologii BAEL/demo i ESA/BAEL odpowiadają za wpływ wszystkich czynników związanych z inną metodologią pomiaru podobnej wielkości ekonomicznej wykorzystywanej w ramach dekompozycji w ramach poszczególnych, odrębnych badań statystyki publicznej. Wśród tych czynników wyróżnić można różnice w definicjach zmiennych (np. inna definicja pracującego wg badań

przedsiębiorstw i wg BAEL), różnice w miejscu pomiaru zmiennej (np. pracujący są ewidencjonowani w miejscu zatrudnienia wg badań przedsiębiorstw, natomiast w miejscu zamieszkania wg BAEL), błąd próby (inne próby w różnych badaniach).

Tablica 76. Spis stosowanych wskaźników
Table 76. List of decomposition coefficients

Lp. No.	Wskaźnik Index	Opis Description	Dwie metodologie* Two methodologies
1	PKB_i/N_i	PKB per capita GDP per capita	ESA/demo
2	WDB_i/N_i	WDB per capita GVA per capita	ESA/demo ESA/demo
3	PKB_i/PP_i	PKB na 1 pracującego GDP per worker	
4	WDB_i/PP_i	WDB na 1 pracującego GVA per worker	
5	PP_i/PZ_i*(PZ/PP)	Współczynnik dojazdów do pracy netto Net commuting coefficient	ESA/BAEL ESA/LFS
6	PP/PZ	Wskaźnik różnicy metodologii ESA/BAEL ESA/LFS methodological coefficient	ESA/BAEL ESA/LFS
7	PZ_i/AZ_i	Udział pracujących w aktywnych zawodowo Working population to labor force ratio	
8	AZ_i/NB15+_i	Współczynnik aktywności zawodowej Activity rate	
9	NB15+_i/N15+_i	Wskaźnik różnicy w metodologii BAEL/demo LFS/demo methodological coefficient	BAEL/demo LFS/demo
10	N15_i/N_i	Wskaźnik struktury wiekowej Demographic coefficient	

Źródło: Badanie własne GUS.

*BAEL: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności, ESA: European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA 2010), demo: badania demograficzne

Source: Statistics Poland own research.

*LFS: Labor Force Survey, ESA: European System of National and Regional Accounts in the European Union (ESA 2010), demo: demography

Poniżej omówiono zapis formalny dwóch rodzajów dekompozycji:

- dekompozycji różnic,
- dekompozycji wzrostu.

a) Dekompozycja różnic a) Decomposition of differences

Punktem wyjścia dla tej dekompozycji jest następująca tożsamość:

$$\frac{WDB_i}{N_i} = \underbrace{\frac{WDB_i}{PP_i}}_{\text{Wydatność}} \times \underbrace{\frac{PP_i}{PZ_i}}_{\text{Dojazdy}} \times \underbrace{\frac{PZ_i}{AZ_i}}_{\text{Zatrudnienie}} \times \underbrace{\frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}}_{\text{Aktywność}} \times \underbrace{\frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}}}_{\text{BAEL/demo}} \times \underbrace{\frac{N_i^{15+}}{N_i}}_{\text{Demografia}}$$

Aby uzyskać postać dekompozycji różnic powyższą tożsamość przekształca się w postać addytywnych różnic od średniej poszczególnych wskaźników:

$$\frac{\Delta \frac{WDB_i}{N_i}}{\frac{WDB}{N}} = \frac{\Delta \frac{WDB_i}{PP_i}}{\frac{WDB}{PP}} + \frac{\Delta \frac{PP_i}{PZ_i}}{\frac{PP}{PZ}} + \frac{\Delta \frac{PZ_i}{AZ_i}}{\frac{PZ}{AZ}} + \frac{\Delta \frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}}{\frac{AZ}{NB^{15+}}} + \frac{\Delta \frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}}}{\frac{NB^{15+}}{N^{15+}}} + \frac{\Delta \frac{N_i^{15+}}{N_i}}{\frac{N^{15+}}{N}} + \text{Interakcje}$$

Gdzie Δ oznacza różnicę w poziomie danego wskaźnika dla danego województwa w stosunku do średniej krajowej.

b) Dekompozycja wzrostu

b) Growth decomposition

Punktem wyjścia dla tej dekompozycji jest tożsamość w postaci iloczynu:

$$\frac{PKB_i}{N_i} \equiv \underbrace{\frac{PKB_i}{PP_i}}_{\text{Wydajność}} \times \underbrace{\frac{PP_i/PP}{PZ_i/PZ}}_{\text{Dojazdy}} \times \underbrace{\frac{PZ_i}{AZ_i}}_{\text{Zatrudnienie}} \times \underbrace{\frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}}_{\text{Aktywność}} \times \underbrace{\frac{N_i^{15+}}{N_i}}_{\text{Demografia}} \times \underbrace{\frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}} \times \frac{PP}{PZ}}_{\text{Metodologia}}$$

Aby uzyskać postać dekompozycji powyższą tożsamość przekształca się w postać addytywnych przyrostów w czasie poszczególnych wskaźników:

$$\frac{\Delta_t \frac{PKB_i}{N_i}}{\frac{PKB_i}{N_i}} = \underbrace{\frac{\Delta_t \frac{PKB_i}{PP_i}}{\frac{PKB_i}{PP_i}} + \frac{\Delta_t \left(\frac{PP_i}{PZ_i} \right) / \left(\frac{PP}{PZ} \right)}{\left(\frac{PP_i}{PZ_i} \right) / \left(\frac{PP}{PZ} \right)} + \frac{\Delta_t \frac{PZ_i}{AZ_i}}{\frac{PZ_i}{AZ_i}} + \frac{\Delta_t \frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}}{\frac{AZ_i}{NB_i^{15+}}} + \frac{\Delta_t \frac{N_i^{15+}}{N_i}}{\frac{N_i^{15+}}{N_i}} + \frac{\Delta_t \frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}}}{\frac{NB_i^{15+}}{N_i^{15+}}} + \underbrace{\frac{\Delta_t \frac{PP}{PZ}}{\frac{PP}{PZ}} + \text{Interakcja}}_{\text{Część nieujęta w dekompozycji}}$$

Gdzie Δ_t oznacza przyrost rok do roku danego wskaźnika.

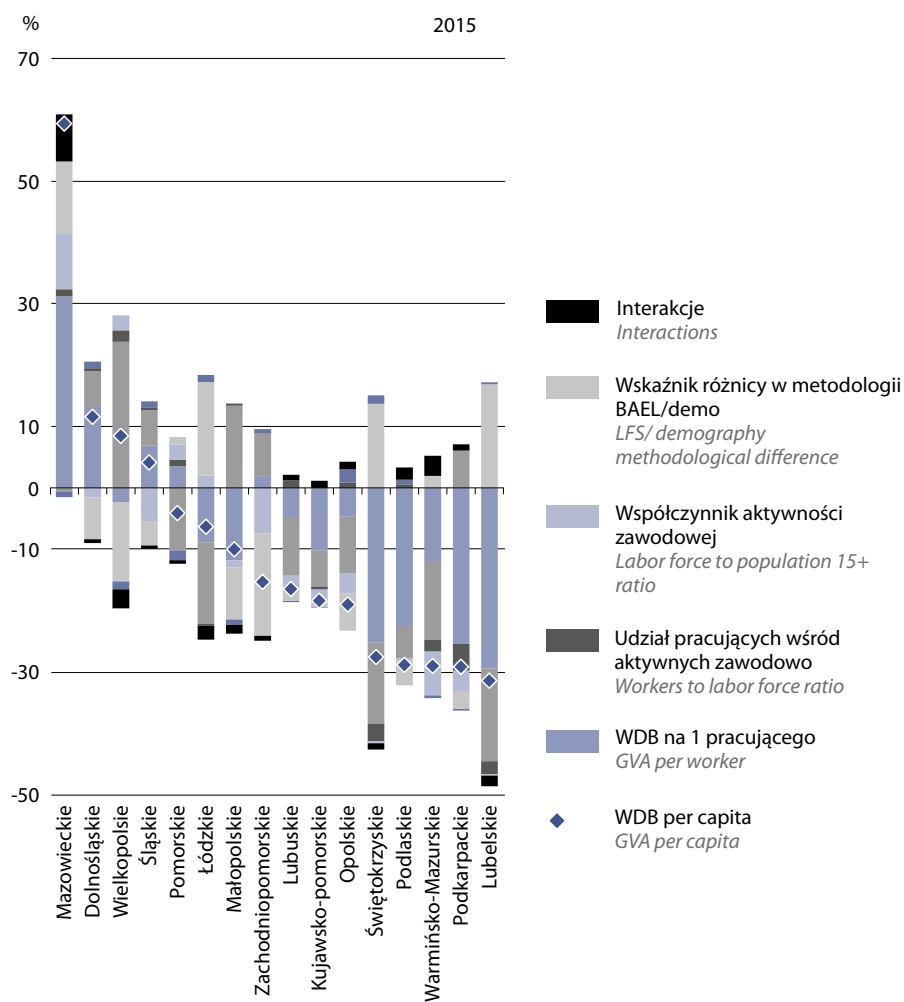
Dekompozycja różnic

Decomposition of differences

Poniższy wykres i tablica prezentuje wyniki dekompozycji różnic dla polskich województw w 2015 r. Województwa uszeregowane są w kolejności zgodnej z poziomem WDB *per capita*. A zatem WDB *per capita* w cenach bieżących dla województwa mazowieckiego jest o 59,3% wyższa niż średnio w kraju, dla którego wynosi ona 41,5 tys. zł. Następne w kolejności są: Dolnośląskie (+11,6%), Wielkopolskie (+8,5%), Śląskie (+4,1%), Pomorskie (-4,1%), Łódzkie (-6,3%), Małopolskie (-10,0%), Zachodniopomorskie (-15,3%), Lubuskie (-16,5%), Kujawsko-Pomorskie (-18,4%), Opolskie (-19,0%), Świętokrzyskie (-27,6%), Podlaskie (-28,2), Warmińsko-Mazurskie (-29,0%), Podkarpackie (-29,1%), Lubelskie (-31,4%). Województwa różnią się strukturą tych różnic. Przykładowo średnia wydajność pracy liczona poziomem WDB na 1 pracującego w Wielkopolskiem była niższa niż średnio w kraju o 2,3%, mimo iż poziom WDB *per capita* w tym województwie przewyższał poziom krajowy o 8,5%. Odwrotną sytuację zanotować można w Pomorskiem, gdzie poziom WDB *per capita* był niższy niż dla kraju o 4,1%, podczas gdy poziom WDB na 1 pracującego był wyższy o 3,5%. Wśród głównych czynników determinujących wyższy od krajowego poziom WDB *per capita* w Mazowieckiem obok znacząco wyższej od krajowej średniej wydajności pracy (o 31,2%) należy wskazać wyższy poziom współczynnika aktywności zawodowej (o 9,0%), wskaźnika różnicy w metodologii BAEL/demo (o 11,8%) oraz Interakcji (o 7,7%). Ten przedostatni wynika z wyższego niż średnio w kraju udziału populacji 15+ liczonej wg BAEL w populacji 15+ liczonej wg badania demograficznego stan ludności. Wynika z tego, że rzeczywista liczba osób zamieszkałych w Mazowieckiem (ankieta wypełniana w gospodarstwie domowym) jest wyższa niż ta, która wynika z oficjalnych danych dotyczących ruchu ludności (akty zgonu urodzenia) i Spisu Powszechnego, który odbywa się co 10 lat. Z kolei wyższy poziom wskaźnika Interakcji świadczy o pozytywnym wpływie paru czynników na raz, którego nie da się jednoznacznie przyporządkować tylko jednej ze składowych, na przykład wspólnego wpływu wyższego poziomu wydajności pracy i współczynnika aktywności zawodowej lub wskaźnika różnicy w metodologii BAEL/demo.

Wykres 149. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących dla województw Polski w 2015 r.

Chart 149. Decomposition of differences in per capita GVA in current prices in Polish provinces in 2015

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Tablica 77. Dekompozycja różnic w poziomie WDB *per capita* w cenach bieżących dla województw Polski w 2015 r.Table 77. *Decomposition of differences in per capita GVA in current prices in Polish provinces in 2015*

Województwa <i>Provinces</i>	WDB per capita GVA per capita	WDB na 1 pra- cującego GVA per worker	Współ- czynnik dojazdów netto <i>Net com- muting coefficient</i>	Udział pracu- jących wśród ak- tywnych zawodo- wo <i>Workers to labor force ratio</i>	Współ- czynnik aktyw- ności zawo- dowej <i>Labor force to popula- tion 15+ ratio</i>	Wskaźnik różnicy w meto- dologii BAEL/ /demo <i>LFS/ demo- graphy method- ological difference</i>	Wskaźnik struktury wiekowej <i>Age structure coefficient</i>	Interak- cje <i>Inter- actions</i>
Mazowieckie	59,3	31,2	-0,6	1,2	9,0	11,8	-0,9	7,7
Dolnośląskie	11,6	13,2	5,8	0,5	-1,5	-6,8	1,1	-0,6
Wielkopolskie	8,5	-2,3	23,8	1,9	2,4	-12,9	-1,3	-3,1
Śląskie	4,1	6,9	5,8	0,4	-5,4	-4,0	1,1	-0,5
Pomorskie	-4,1	3,5	-10,2	1,0	2,5	1,2	-1,6	-0,6
Łódzkie	-6,3	-8,8	-13,3	-0,3	2,0	15,2	1,1	-2,3
Małopolskie	-10,0	-11,8	13,4	0,4	-1,1	-8,5	-0,9	-1,4
Zachodniopomorskie	-15,3	1,9	7,0	0,0	-7,4	-16,7	0,7	-0,8
Lubuskie	-16,5	-4,7	-9,6	1,2	-2,7	-1,4	-0,2	0,9
Kujawsko-pomorskie	-18,4	-10,2	-5,8	-0,5	-1,8	-1,1	-0,1	1,2
Opolskie	-19,0	-4,7	-9,1	0,9	-3,3	-6,1	2,2	1,2
Świętokrzyskie	-27,6	-25,2	-13,2	-2,8	-0,4	13,7	1,4	-1,0
Podlaskie	-28,8	-22,5	-5,3	0,6	-0,4	-4,0	0,7	2,0
Warmińsko-mazurskie	-29,0	-11,9	-12,8	-1,9	-7,1	1,9	-0,4	3,3
Podkarpackie	-29,1	-25,4	6,1	-4,4	-3,5	-2,8	-0,2	1,0
Lubelskie	-31,4	-29,4	-15,1	-2,1	-0,3	16,9	0,3	-1,7

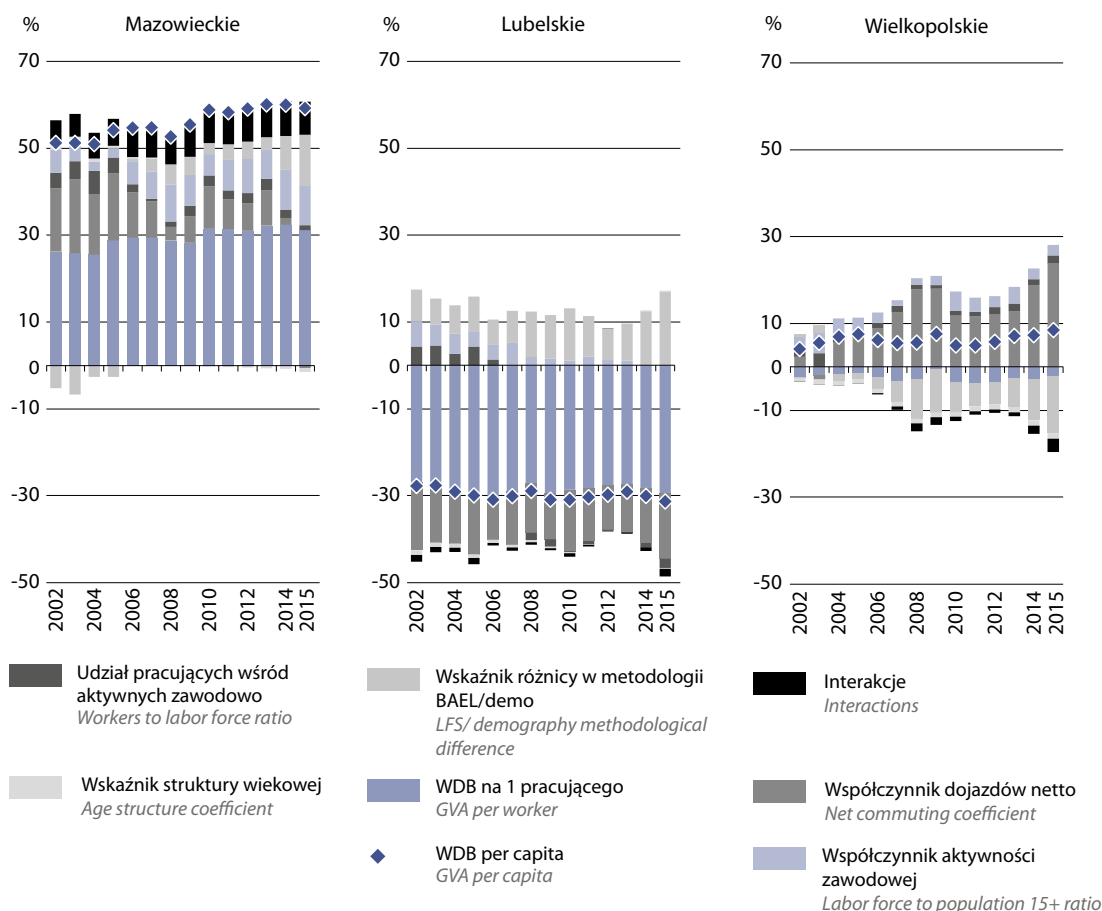
Źródło: Badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Poniższy wykres przedstawia ewolucję w czasie różnic i struktury różnic w poziomie WDB *per capita* w cenach bieżących w latach 2002–2015 w wybranych trzech województwach Polski: Mazowieckiem, które regularnie odnotowuje najwyższy poziom WDB *per capita* spośród wszystkich województw polskich; Lubelskim, które regularnie odnotowuje najniższy poziom WDB *per capita* (wyjątkiem był jedynie rok 2012, w którym nieznacznie niższy poziom odnotował Podkarpackie) oraz Wielkopolskie, które plasuje się w środku stawki z delikatnym wskazaniem ku górze (poziom WDB *per capita* w cenach bieżących wyższy od średniej krajowej o ok. 5–10% na przestrzeni badanego okresu). Cechą charakterystyczną tych wykresów jest to, że relatywnie rozwinięte województwo takie jak Mazowieckie staje się jeszcze bogatsze (przez województwo bogatsze rozumiemy województwo o wyższym poziomie WDB *per capita*) a relatywnie biedne województwo, takie jak Lubelskie, staje się jeszcze biedniejsze. Szczególnie widać to w okresie spowolnienia gospodarczego w latach 2008–2010.

Wykres 150. Dekompozycja różnic w poziomie WDB per capita w cenach bieżących w latach 2002–2015 dla wybranych województw Polski

Chart 150. Decomposition of differences of per capita GVA in current prices in the years 2002–2015 in selected Polish provinces

Źródło: badanie własne GUS.
Source: Statistics Poland own research.

Dekompozycja wzrostu

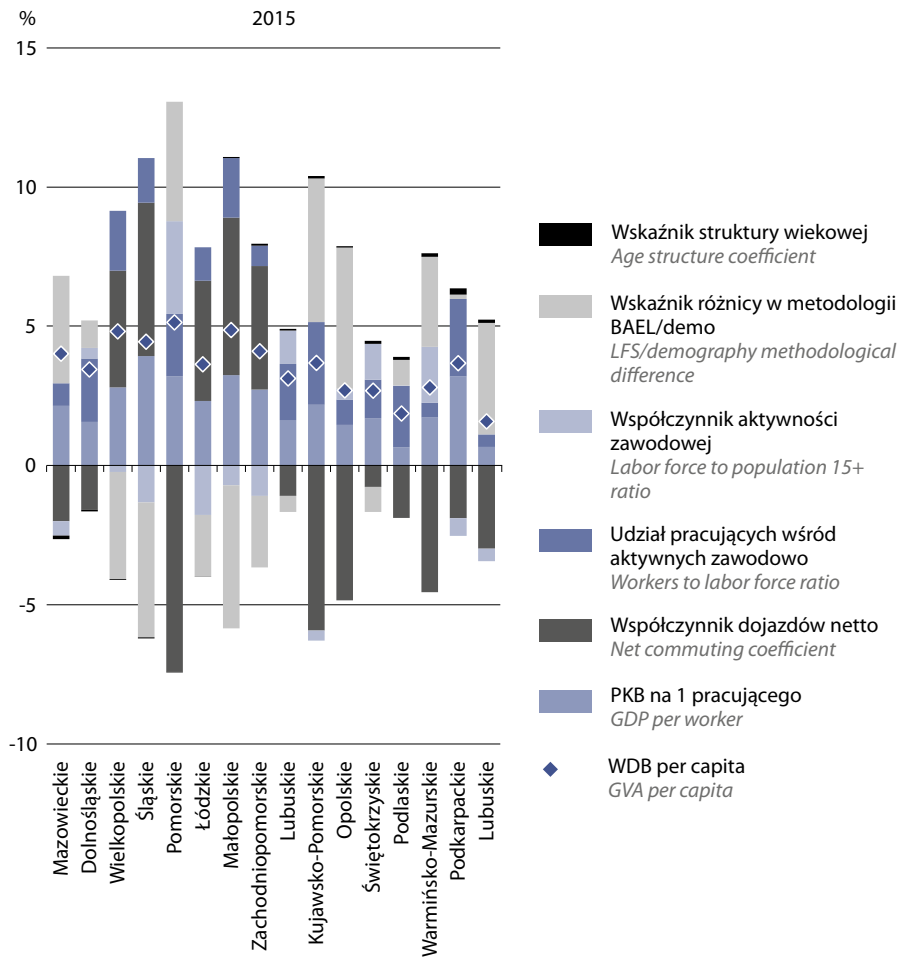
Growth decomposition

Poniższy wykres i tablica prezentuje dekompozycję wzrostu PKB *per capita* w cenach stałych w 2015 r. dla wszystkich województw Polski. Województwa są uszeregowane w tej samej kolejności co poprzednio w przypadku dekompozycji różnic. Charakterystyczne jest to, że w 2015 r. zależność między wzrostem a poziomem dobrobytu gospodarczego była dodatnia. Oznacza to, że bogate województwa (przyp. bogactwo mierzone jest tu za pomocą poziomu WDB *per capita*) rozwijały się w 2015 r. szybciej niż województwa biedniejsze. Na przykład w Mazowieckim wzrost PKB *per capita* wyniósł 4,0% a w Lubelskim 1,6%. Sugeruje to, że zamiast zjawiska konwergencji poziomu dobrobytu gospodarczego, następuje zjawisko dywergencji. Kolejny wykres przedstawia analizę skumulowanego wzrostu w latach 2003–2015. Taka analiza pozwala na weryfikację czy zjawisko dywergencji występowało tylko w 2015 r, jak sugeruje wykres dla tego roku, czy też zachodziło średnio dla całego badanego okresu, tj. w latach 2003–2015. Jak łatwo zauważyć, również w tym drugim przypadku występuje silna dodatnia zależność pomiędzy poziomem dobrobytu gospodarczego a wzrostem. A zatem można mówić o zjawisku dywergencji na poziomie województw w badanym okresie. Głównymi determinantami wzrostu gospodarczego w omawianym okresie były takie czynniki jak: wzrost

wydajności pracy (w pierwszej kolejności), a następnie dynamika wskaźnika zatrudnienia w rozbiciu na dynamikę udziału pracujących w aktywnych zawodowo i dynamikę współczynnika aktywności zawodowej. Dla niektórych województw pozytywną rolę odegrał także wzrost wskaźnika struktury wiekowej, a więc wzrost w udziale populacji 15+ w całości populacji.

Wykres 151. Dekompozycja wzrostu PKB per capita w cenach stałych dla województw Polski w 2015 r.

Chart 151. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in Polish provinces in 2015

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Tablica 78. Dekompozycja wzrostu PKB per capita w cenach stałych dla województw Polski w 2015 r.
 Table 78. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in Polish provinces in 2015

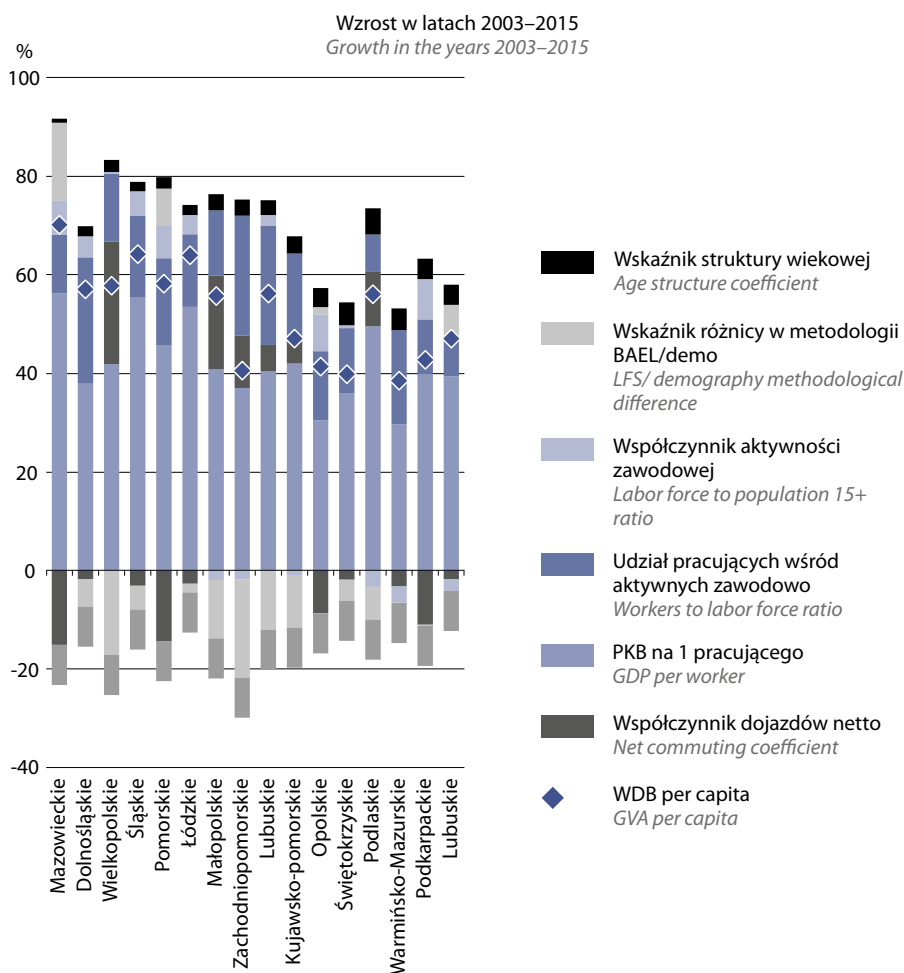
Województwa	PKB per capita <i>GDP per capita</i>	PKB na 1 pracującego <i>GDP per worker</i>	Współczynnik dojazdów netto <i>Net commuting coefficient</i>	Udział pracujących wśród aktywnych zawodowo <i>Workers to labor force ratio</i>	Współczynnik aktywności zawodowej <i>Labor force to population 15+ ratio</i>	Wskaźnik różnicy w metodologii BAEL/ demografii <i>demo LFS/ demography methodological difference</i>	Wskaźnik struktury wiekowej <i>Age structure coefficient</i>
Mazowieckie	4,0	2,1	-2,0	0,8	-0,5	3,9	-0,1
Dolnośląskie	3,5	1,6	-1,6	2,3	0,4	1,0	-0,1
Wielkopolskie	4,8	2,8	4,2	2,2	-0,2	-3,9	0,0
Śląskie	4,4	3,9	5,5	1,6	-1,3	-4,8	0,0
Pomorskie	5,1	3,2	-7,4	2,2	3,3	4,3	0,0
Łódzkie	3,6	2,3	4,3	1,2	-1,8	-2,2	0,0
Małopolskie	4,9	3,2	5,7	2,1	-0,7	-5,1	0,0
Zachodniopomorskie	4,1	2,7	4,4	0,7	-1,1	-2,6	0,1
Lubuskie	3,1	1,6	-1,1	2,0	1,2	-0,6	0,1
Kujawsko-pomorskie	3,7	2,2	-5,9	3,0	-0,4	5,2	0,1
Opolskie	2,7	1,5	-4,8	0,9	0,4	5,1	0,1
Świętokrzyskie	2,7	1,7	-0,8	1,4	1,3	-0,9	0,1
Podlaskie	1,9	0,7	-1,9	2,2	0,0	0,9	0,1
Warmińsko-mazurskie	2,8	1,7	-4,6	0,5	2,0	3,2	0,1
Podkarpackie	3,7	3,2	-1,9	2,8	-0,6	0,2	0,2
Lubelskie	1,6	0,7	-3,0	0,4	-0,4	4,0	0,1

Źródło: Badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Wykres 152. Dekompozycja skumulowanego wzrostu PKB *per capita* w cenach stałych dla województw Polski okresie 2003–2015 r.

Chart 152. Decomposition of cumulative growth of GDP *per capita* in Polish provinces in the years 2003–2015

Źródło: badanie własne GUS.

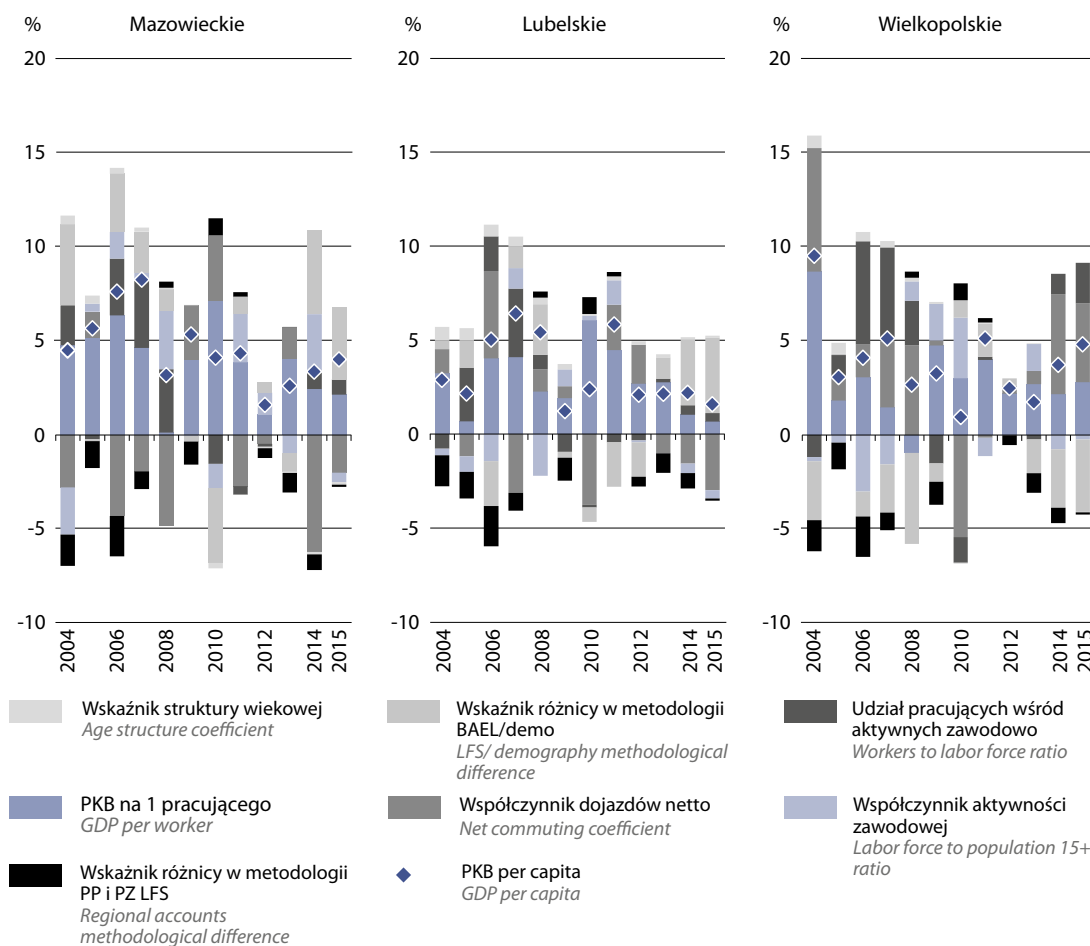
Source: Statistics Poland own research.

Analizując ewolucję struktury wzrostu gospodarczego w trzech wybranych województwach polskich (wykresy poniżej), warto odnotować fakt, że w Mazowieckim największy spadek wzrostu gospodarczego miał miejsce w 2008 r., w województwie lubelskim natomiast w latach 2009 i 2010, zaś w Wielkopolskim było to w 2010 r. Kolejny duży spadek wzrostu gospodarczego miał miejsce w 2012 r. i to niezależnie od badanego województwa. Jednak w Lubelskim ten spadek utrzymał się do końca badanego okresu, natomiast w Mazowieckim i Wielkopolskim w kolejnych latach ten negatywny trend się odwrócił, z tą różnicą, że w pierwszym z tych województw już od 2013 r., natomiast dla drugiego dopiero w 2014 r.

Podobnie jak w przypadku różnic od średniej najważniejszym determinantem wzrostu gospodarczego pozostaje wydajność pracy. Jej wzrost jest silnie dodatnio skorelowany ze wzrostem PKB *per capita* danego województwa. W szczególności widać to w okresach ożywienia gospodarczego. W niektórych latach czynnikiem wspomagającym znacząco wzrost gospodarczy był również wzrost udziału pracujących w aktywnych zawodowo, który spowodowany był w większości wzrostem zatrudnienia. Dotyczy to lat 2004 i 2006–2008 dla województwa mazowieckiego, lat 2005–2007 dla województwa lubelskiego i w szczególności lat 2006–2008 i 2014–2015 dla województwa wielkopolskiego.

Wykres 153. Dekompozycja wzrostu PKB per capita w cenach stałych w latach 2004–2015 dla wybranych województw Polski

Chart 153. Decomposition of growth of GDP per capita in constant prices in the years 2004–2015 in selected Polish provinces

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Studium przypadku pogłębionej interpretacji dekompozycji wzrostu dla trzech wybranych województw Polski w 2015 r.

Case study of a more detailed interpretation of growth decomposition for three selected Polish provinces in 2015

Poniższa tablica zawiera wyniki dekompozycji wzrostu w 2015 r. dla trzech wybranych województw: mazowieckiego, lubelskiego i wielkopolskiego. Interpretacja dekompozycji jest następująca. Wzrost PKB per capita w województwie mazowieckim wyniósł 4,02%. Na wzrost ten składa się wzrost PKB na 1 pracującego w wysokości 2,14%, spadek współczynnika dojazdów netto o 2,00%, wzrost udziału pracujących w aktywnych zawodowo o 0,81%, spadek współczynnika aktywności zawodowej o 0,52%, wzrost wskaźnika zmiany metodologii BAEL/demografia o 3,86% i spadek udziału populacji 15+ w całości populacji o 0,13%. Podobnie należy odczytywać wyniki dekompozycji dla pozostałych województw.

Tablica 79. Dynamika wskaźników dekompozycji dla wybranych województw Polski w 2015 r.
 Table 79. Change in decomposition coefficients for selected Polish provinces in 2015

Dynamika r/r Change y/y	PKB per capita GDP per capita	PKB na 1 prac. GDP per worker	Współ. dojazdów netto Net commut. coeff.	Udział prac. w aktyw. Zawodowo Workers to labor force ratio	Współ. aktywności zawodowej Activity rate	Wskaźnik zm. metod. BAEL/demo LFS/demo method. coeff.	Udział po- pulacji 15+ Population 15+ share
Mazowieckie	4,02%	2,14%	-2,00%	0,81%	-0,52%	3,86%	0,13%
Lubelskie	1,58%	0,66%	-2,99%	0,45%	-0,45%	4,01%	0,12%
Wielkopolskie	4,82%	2,81%	4,19%	2,15%	-0,23%	-3,85%	-0,02%

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Aby lepiej zrozumieć wyniki dekompozycji można dodatkowo dokonać dekompozycji każdego z komponentów dekompozycji. Przykładowo rozważmy wzrost PKB *per capita* zapisany jako:

$$\Delta_t^{\%} \frac{PKB}{\text{Populacja}} = \frac{\frac{PKB_t}{N_t} - \frac{PKB_{t-1}}{N_{t-1}}}{\frac{PKB_{t-1}}{N_{t-1}}}$$

Ten wzrost można przekształcić w następujący sposób:

$$\begin{aligned} \frac{\frac{PKB_t}{N_t} - \frac{PKB_{t-1}}{N_{t-1}}}{\frac{PKB_{t-1}}{N_{t-1}}} &= \frac{\frac{PKB_t}{N_t} - \frac{PKB_{t-1}}{N_{t-1}}}{\frac{PKB_{t-1} N_{t-1}}{N_{t-1} N_t}} \times \frac{N_{t-1}}{N_t} \\ &= \frac{PKB_t N_{t-1} - PKB_{t-1} N_t}{PKB_{t-1} N_{t-1}} \times \frac{N_{t-1}}{N_t} \\ &= \frac{PKB_t N_{t-1} - PKB_{t-1} N_{t-1} - PKB_{t-1} N_t + PKB_{t-1} N_{t-1}}{PKB_{t-1} N_{t-1}} \times \frac{N_{t-1}}{N_t} \\ &= \left(\frac{PKB_t - PKB_{t-1}}{PKB_{t-1}} - \frac{N_t - N_{t-1}}{N_{t-1}} \right) \times \frac{N_{t-1}}{N_t} \\ &= \frac{PKB_t - PKB_{t-1} - \frac{N_t - N_{t-1}}{N_{t-1}} PKB_{t-1}}{PKB_{t-1}} \\ &= \frac{PKB_t - PKB_{t-1} - \frac{N_t - N_{t-1}}{N_{t-1}} PKB_{t-1}}{1 + \frac{N_t - N_{t-1}}{N_{t-1}}} \end{aligned}$$

A zatem zachodzi następująca zależność:

$$\Delta_t^{\%} \frac{PKB}{\text{Populacja}} = \frac{\Delta_t^{\%} PKB - \Delta_t^{\%} \text{Populacja}}{100\% + \Delta_t^{\%} \text{Populacja}} \quad (*)$$

Poniżej w tabelicy zaprezentowano dynamikę zmiennych, które występują w licznikach i mianownikach poszczególnych wskaźników dekompozycji. Przy pomocy danych z tej tabelicy można zweryfikować prawdziwość formuły (*) wyprowadzonej powyżej. Przyrost PKB *per capita* w województwie mazowieckim w 2015 r. wyniósł 4,02%. Tę samą wartość można uzyskać wykorzystując przyrosty zmiennych PKB oraz populacji:

$$4,02\% = \frac{4,30\% - 0,27\%}{100\% + 0,27\%}$$

Tablica 80. Dynamika zmiennych w dekompozycji wzrostu dla wybranych województw Polski w 2015 r.
Table 80. Change in growth decomposition variables for selected Polish provinces in 2015

Dynamika r/r Change y/y	PKB GDP	Populacja Population	Pracujący (ESA) Workers (ESA)	Pracujący (BAEL) Workers (LFS)	Aktywni zawodowo Labor force	Populacja 15+ (BAEL) Population 15+ (LFS)	Populacja 15+ (demo) Population 15+ (demo)
Mazowieckie	4,30%	0,27%	2,11%	4,31%	3,47%	4,01%	0,14%
Lubelskie	1,20%	-0,37%	0,53%	3,74%	3,28%	3,75%	-0,25%
Wielkopolskie	4,90%	0,08%	2,04%	-1,95%	-4,02%	-3,80%	0,05%
Polska			1,29%	1,41%			

Źródło: badanie własne GUS.

Source: Statistics Poland own research.

Warto zauważyć, że jeżeli przyrost zmiennej występującej w mianowniku wskaźnika (w tym wypadku przyrost populacji) jest mały, wówczas dobrym przybliżeniem jest po prostu różnica pomiędzy przyrostem zmiennej występującej w liczniku wskaźnika i zmiennej występującej w mianowniku wskaźnika. A zatem:

$$\Delta_t^{\%} \frac{PKB}{Populacja} \approx \Delta_t^{\%} PKB - \Delta_t^{\%} Populacja$$

$$4,02\% \approx 4,30\% - 0,27\%$$

Takie przybliżenie można zastosować w dwojakim celu: jako pomoc w obliczeniach lub jako dodatkowa dekompozycja komponentów dekompozycji wzrostu. Poniżej zostanie ono wykorzystane w drugim z wymienionych celów. W Tablicy „Składowe dekompozycji wzrostu dla wybranych województw Polski w 2015 r.” zestawiono wartości wzrostu PKB *per capita* w cenach stałych, dekompozycji tego wzrostu oraz rozbitcia składowych dekompozycji wzrostu wg metody przedstawionej powyżej dla trzech wybranych województw Polski. W takim ujęciu widoczne stają się źródła wzrostu. W województwie mazowieckim wzrost PKB *per capita* wyniósł 4,02%. Tę wartość można rozbić na składowe: wzrost wydajności pracy na poziomie 2,14%, spadek współczynnika dojazdów netto na poziomie 2,00%¹⁹⁴, wzrost wskaźnika zatrudnienia na poziomie 0,29% (ten wzrost składa się z dwóch składników: wzrostu udziału pracujących w aktywnych zawodowo w wysokości 0,81% oraz spadek współczynnika aktywności zawodowej w wysokości 0,52%), wzrost wskaźnika zmiany metodologii BAEL/demografia na poziomie 3,86% oraz spadek udziału populacji 15+ w całości populacji w wysokości 0,13%. Kolumny oznaczone jako „przyrost licznika” i „przyrost mianownika” pozwalają na wskazanie jeszcze bardziej szczegółowych determinantów wzrostu. I tak wzrost PKB *per capita* (+4,02%) jest skutkiem znacznie szybszego wzrostu PKB (+4,30%) niż wzrostu populacji (+0,27%). Z kolei mniejszy wzrost PKB na 1 pracującego (+2,14%) wynika z faktu, że liczba pracujących wzrosła bardziej (+2,11%) niż populacja. Dynamika współczynnika dojazdów netto (+2,00%) jest z kolei zdeterminowana znacznie szybszym wzrostem pracujących w miejscu zamieszkania (+4,31%) niż pracujących w miejscu pracy (+2,11%), co dodatkowo skorygowane jest odpowiednią (ale znacznie mniejszą) różnicą tych dwóch dynamik na poziomie kraju (odpowiednio +1,29% i +1,41%). Wzrost udziału pracujących w aktywnych zawodowo (+0,81%) jest z kolei spowodowany przez dodatni bilans wzrostu pracujących w miejscu zamieszkania (+4,31%) w stosunku do wzrostu aktywnych zawodowo w miejscu zamieszkania (+3,47%). Ujemna dynamika współczynnika aktywności zawodowej (-0,52%) jest skutkiem szybszego wzrostu populacji 15+ liczonej wg BAEL (+4,01%) niż liczby aktywnych zawodowo również liczonej wg BAEL (+3,47%). Zmiana wskaźnika zmiany metodologii BAEL/demo (+3,86%) jest z kolei zdeterminowana poprzez znacznie szybszy wzrost populacji 15+ wg BAEL (+4,01%) niż populacji 15+ wg badań demograficznych. W końcu ujemna dynamika wskaźnika struktury wiekowej, tj. udziału populacji 15+ w całości populacji (-0,13%) jest spowodowana szybszym wzrostem populacji ogółem (+0,27%) niż populacji w wieku 15+ (+0,14%). Podobnie analizować można pozostałe województwa.

¹⁹⁴ Ten spadek rozbitny jest na dwie składowe: spadek na poziomie 2,11% udziału pracujących w miejscu pracy (badania przedsięwzięcia) w stosunku do pracujących w miejscu zamieszkania (BAEL) na poziomie województwa oraz wzrost na poziomie 0,11% tego samego udziału na poziomie kraju (stanowiący korektę wynikającą z tzw. błędu próby (ang. *sampling error*)).

Tablica 81. Składowe dekompozycji wzrostu dla wybranych województw Polski w 2015 r.
 Table 81. Components of growth decomposition for selected Polish provinces in 2015

Opis wskaźnika <i>Description of the coefficient</i>	Oznaczenie wskaźnika <i>Coefficient notation</i>	Mazowieckie			Lubelskie			Wielkopolskie		
		Dynamika wskaźnika r/r <i>Change in the coefficient y/y</i>	Dynamika licznika r/r <i>Change in the nominator y/y</i>	Dynamika mianownika r/r <i>Change in the denominator /y</i>	Dynamika wskaźnika r/r <i>Change in the coefficient y/y</i>	Dynamika licznika r/r <i>Change in the nominator y/y</i>	Dynamika mianownika r/r <i>Change in the denominator /y</i>	Dynamika wskaźnika r/r <i>Change in the coefficient y/y</i>	Dynamika licznika r/r <i>Change in the nominator y/y</i>	Dynamika mianownika r/r <i>Change in the denominator /y</i>
PKB per capita <i>GDP per capita</i>	PKB _i /N _i	4,02%	4,30%	0,27%	1,58%	1,20%	-0,37%	4,82%	4,90%	0,08%
PKB na 1 pracującego <i>GDP per worker</i>	PKB _i /PP _i	2,14%	4,30%	2,11%	0,66%	1,20%	0,53%	2,81%	4,90%	2,04%
Dojazdy do pracy <i>Commuting</i>	PP _i /PZ _i	-2,11%	2,11%	4,31%	-3,10%	0,53%	3,74%	4,07%	2,04%	-1,95%
Wskaźnik różnicy metodologii ESA/BAEL <i>ESA/LFS methodological coefficient</i>	PP/PZ	-0,11%	1,29%	1,41%	-0,11%	1,29%	1,41%	-0,11%	1,29%	1,41%
Udział pracujących w aktywnych zawodowo <i>Workers to labor force ratio</i>	PZ _i /AZ _i	0,81%	4,31%	3,47%	0,45%	3,74%	3,28%	2,15%	-1,95%	-4,02%
Współczynnik aktywności zawodowej <i>Activity rate</i>	AZ _i /NB15+ _i	-0,52%	3,47%	4,01%	-0,45%	3,28%	3,75%	-0,23%	-4,02%	-3,80%
Wskaźnik różnicy metodologii BAEL/demo <i>LFS/demo methodological coefficient</i>	NB15+ _i /N15+ _i	3,86%	4,01%	0,14%	4,01%	3,75%	-0,25%	-3,85%	-3,80%	0,05%
Udział populacji 15+ w całości populacji <i>Age structure coefficient</i>	N15+ _i /N _i	-0,13%	0,14%	0,27%	0,12%	-0,25%	-0,37%	-0,02%	0,05%	0,08%

Źródło: badanie własne GUS
 Source: Statistics Poland own research

Rachunki produktywności gospodarki

Economic productivity accounts

Poniżej zaprezentowano wyniki badania produktywności gospodarki zrealizowanego w sposób zgodny z podstawami neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego. Zaletą ujęcia ściśle neoklasycznego jest jego przejrzystość oraz ustalona międzynarodowa metodyka i praktyka zastosowania, szczególnie w analizach dotyczących dłuższego horyzontu czasowego. Do wad zwykle zalicza się bardzo duże zapotrzebowanie na

wysokiej jakości dane wejściowe do rachunku. Ich ewentualny brak oznacza konieczność ich oszacowania. Wymagania dotyczące danych oznaczają także, że możliwy jest do osiągnięcia efekt jedynie T-2 lub T-3, tj. wyniki za ostatni rok są spóźnione o 2 lub 3 lata w stosunku do aktualnego roku¹⁹⁵.

Taka dekompozycja czerpie swoją podstawową inspirację z teorii dekompozycji Roberta Solowa, której statystyczne fundamenty metodologiczne zostały opracowane przez Dale'a Jorgensona i współpracowników w postaci rachunku produktywności gospodarki KLEMS¹⁹⁶. Jego nazwa wskazuje na czynniki, do których ten rachunek produktywności się odwołuje. Są to tzw. „czynniki pierwotne¹⁹⁷”, czyli „kapitał” oraz „praca” i czynniki „wtórne”, które są składowymi „zużycia pośredniego”, czyli „energia”, „materiały”, obejmujące zarówno surowce jak i półprodukty oraz „usługi”, rozumiane jako wkłady pozyskiwane przez przedsiębiorstwa z zewnątrz. Jest to zatem dekompozycja czynnikowa, gdyż jej podstawowym celem jest ustalenie wkładów poszczególnych czynników do wzrostu gospodarczego.

Rezygnując z wyznaczania kontrybucji jakości pracy oraz z wydzielania kapitału ICT, a także dzięki ograniczeniu się do podziału na sekcje i grupy sekcji, zamiast podziału na działy i grupy działów, okazało się możliwe zrealizowanie dekompozycji czynnikowej dla indywidualnych województw. Ponadto w tej wersji rachunku produktywności zrealizowano go nie tylko dla agregatów, ale również w ujęciu na osobą zaangażowaną w proces produkcyjny, czyli na zatrudnionego albo na pracującego.

W efekcie zrealizowanej pracy metodologicznej w Departamencie Studiów Makroekonomicznych i Finansów GUS wyniki rachunku produktywności KLEMS dla gospodarki Polskiej zostały opublikowane w 2017 r. na stronie internetowej GUS i od tego momentu są regularnie aktualizowane. Również dekompozycja na poziomie województw jest lub wkrótce zostanie opublikowana¹⁹⁸.

Metodologia

Methodology

W warunkach polskich, podobnie jak dla zdecydowanej większości krajów¹⁹⁹ obecnych na platformie EU KLEMS wykonano dekompozycję przyrostu wartości dodanej brutto (WDB) według następującego wzoru podstawowego:

$$\Delta \ln V_{jt} = \bar{w}_{jt}^K \Delta \ln K_{jt} + \bar{w}_{jt}^L \Delta \ln L_{jt} + \Delta \ln A_{jt}^V \quad (1)$$

gdzie: V – wartość dodana brutto (WDB), K – wartość zgromadzonego kapitału (czynnik kapitał), L – nakłady pracy (czynnik praca), zaś A^V – to wieloczynnikowa produktywność gospodarki (*Multifactor Productivity* – MFP), obliczana rezydualnie. MFP odpowiada, co do istoty, tzw. „reszcie Solowa” z pierwotnej wersji neoklasycznej teorii wzrostu gospodarczego (w indeksie górnym wskazano, że chodzi o MFP wyliczane z wartości dodanej brutto V). Symbole w indeksie dolnym wskazują na sektory gospodarki j (według przyjętego w danej wersji rachunku KLEMS podziału²⁰⁰) oraz na okresy roczne t . Udziały w obliczane są jako średnie międzyokresowe pomiędzy okresem uprzednim a bieżącym. Są to udziały danego czynnika w podziale zagregowanego dochodu identyfikowanego w tym rachunku z WDB, a w indeksie górnym wskazano do jakiego czynnika dany udział się odnosi.

¹⁹⁵ W Polsce efekt T-2 możliwy jest w latach parzystych, zaś efekt T-3 w latach nieparzystych, z uwagi na dostępność danych, związanych z rynkiem pracy.

¹⁹⁶ Oprócz rachunku KLEMS (którego nazwa pochodzi od symboli literowych tradycyjnie używanych w zapisie formalnym dla wielkości ekonomicznych lub od pierwszych liter słów w języku angielskim, tj. K – Capital, L – Labour, E – Energy, M – Materials, S – Services) istnieje druga metodologia bazująca na tych samych podstawach (dekompozycja Solowa) realizowana przez OECD, która przyjmuje pewne założenia upraszczające, umożliwiające włączenie do analizy większej liczby krajów.

¹⁹⁷ Według: C. R. Hulten (2009), *Growth Accounting*, NBER Working Paper Series 15341. Inni autorzy często uważają tylko pracę za czynnik pierwotny. W każdym razie komponenty zużycia pośredniego są wtórne w stosunku do dwóch „podstawowych” czynników produkcji, tj. pracy i kapitału w tym sensie, że zostały powołane do życia dzięki nakładom pracy i kapitału.

¹⁹⁸ Dzieje się to równoległe do powstawania niniejszego raportu.

¹⁹⁹ W poprzedniej edycji (2016) były to tylko: Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Włochy, Hiszpania, Belgia, Holandia, Austria, Szwecja i Finlandia. Obecnie są to wszystkie kraje UE według stanu z 2014 r. (z Wielką Brytanią) oraz Stany Zjednoczone. Dla dużej części krajów jednak dane na platformie EU KLEMS są niekompletne, co uniemożliwia przeprowadzenie rachunku produktywności w oparciu o te dane.

²⁰⁰ W EU KLEMS tych sektorów jest 34.

Wzór powyższy podobnie jak dekompozycja Solowa jest zawsze spełniony, ponieważ ostatnie wyrażenie jest obliczane rezydualnie, jako różnica pomiędzy pozostałymi. Wyrażenia związane z kapitałem K oraz pracą L są dalej dekomponowane na kapitał ICT i kapitał non-ICT oraz na godziny przepracowane i tzw. kompozycję pracy²⁰¹.

Wszystkie główne zmienne we wzorze (1) są obliczane w drodze agregacji z zastosowaniem procedury Törnqvista:

$$\Delta \ln F_{jt} = \sum_i \bar{v}_{ijt}^F \Delta \ln F_{it} \quad (2)$$

gdzie: F – odpowiednio V , K lub L z wzoru (1). Udziały v – to średniookresowe udziały podobnie jak wyżej opisane udziały w , a w indeksie górnym oznaczono czynnik, do którego się odnosi dany udział. W indeksie dolnym symbol i oznacza kolejny element z najniższego poziomu agregacji sumowany do agregacji j .

W warunkach polskich konieczne okazało się wydzielenie kapitału ICT z dostępnych agregacji danych, dzięki przyjęciu pewnych założeń. Zmiana kompozycji pracy jest interpretowana jako zmiana jakości pracy w sensie jej produktywności ekonomicznej i stanowi podstawowy element, który odróżnia rachunek produktywności KLEMS od tradycyjnej dekompozycji Solowa, w której jakość pracy była zawarta w TFP²⁰².

Stosowanie wyrażen logarytmicznych w rachunku KLEMS zapewnia pełną zgodność matematyczną wzoru (1) z pierwotnie multiplikatywną postacią funkcji produkcji, czyli funkcji Cobba-Douglasa. W związku z tym, że przyrosty są w większości przypadków dodatnie oraz narzędziowo²⁰³ niewielkie (kilkuprocentowe) przybliżenie logarytmiczne nie wpływa negatywnie na otrzymane wyniki.

Rachunek produktywności KLEMS wykonuje się nie tylko na poziomie całej gospodarki, ale także na poziomie odpowiednio dobranych grup sekcji, poszczególnych sekcji, grup działów i działów, co umożliwia sektorową obserwację gospodarki. Zrealizowane obliczenia dały wyniki obejmujące okres 2005–2016 i jest to okres maksymalny, gdyż dla lat wcześniejszych odpowiednie dane nie są dostępne, gdyż nie były odpowiednio zbierane i przetwarzane, z kolei dla lat późniejszych odpowiednie dane wejściowe do rachunku są jeszcze niedostępne.

Przy realizacji rachunku produktywności w postaci dekompozycji czynnikowej na poziomie województw zrezygnowano z wyrażen logarytmicznych. Takie ujęcie, oprócz tego, że jest czytelniejsze dla odbiorcy mniej zapoznanego z matematyką, ma swoje uzasadnienie z uwagi na charakter zmian wielkości na poziomie województw. Częściej bowiem na tym poziomie mezoekonomicznym²⁰⁴ występują zmiany znacznej wielkości, w postaci np. przyrostów kilkunastoprocentowych, albo nawet niekiedy kilkudziesięcioprocentowych, które nie są błędami tylko rzeczywistymi zmianami. W takiej sytuacji przybliżenie logarytmiczne daje już wyniki rozbieżne w stosunku do przyrostów zwykłych, czyli wzór $\Delta x/x \approx \Delta \ln x$ przestaje obowiązywać z wystarczającym przybliżeniem. Jeżeli jakość danych wejściowych do rachunku jest wysoka, czyli gdy dane nie są obciążone znacznymi błędami, zastosowanie wyrażen logarytmicznych w rachunku dekompozycji na poziomie województw może nie być rozwiązaniem lepszym od przyrostów zwykłych.

Porównania pomiędzy krajami

Comparison between countries

Rachunek produktywności gospodarki KLEMS umożliwia dokonywanie porównań pomiędzy różnymi krajami nie tylko w zakresie wzrostu gospodarczego na poziomie zagregowanym, ale także w zakresie dekompozycji tego wzrostu. Obserwacja tych wyników dla grupy 6 największych krajów Unii Europejskiej wskazuje na pewne charakterystyczne wzorce.

²⁰¹ Rozwinięcie zarysowanej tu metodyki można znaleźć na stronie internetowej GUS poświęconej rachunkowi KLEMS. Patrz również: D. Kotlewski, M. Błażej, *Metodologia rachunku produktywności KLEMS i jego implementacja w warunkach polskich*, Wiadomości Statystyczne 9/2016.

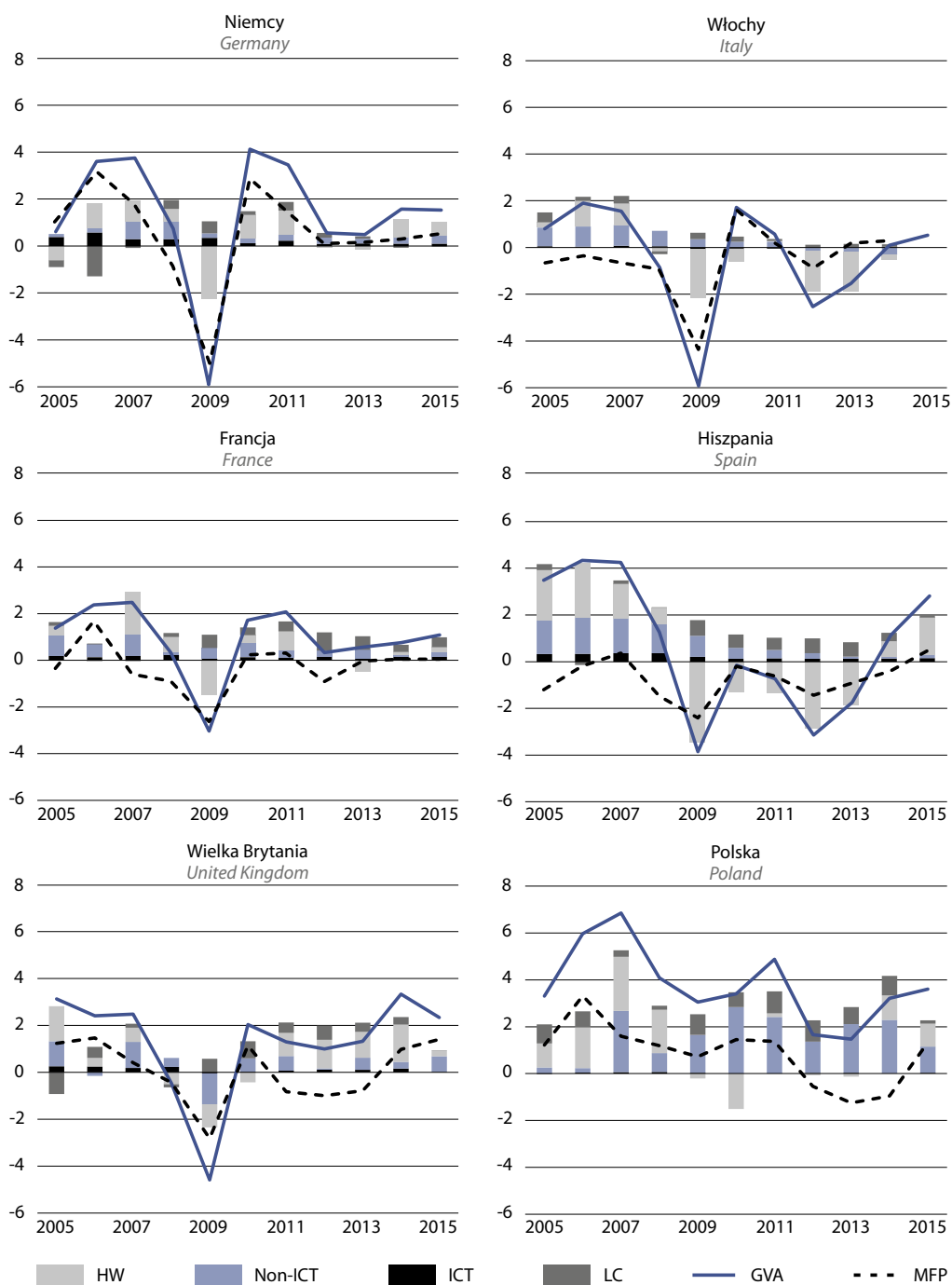
²⁰² Można przyjąć, że tzw. „reszta Solowa” oraz MFP z rachunku KLEMS są różnymi odmianami TFP (*Total Factor Productivity*).

²⁰³ Ze względu na efekt matematyczny.

²⁰⁴ Poziom mezoekonomiczny można rozumieć jako poziom agregacji sektorowych (tj. sekcje lub działy PKD), a także jako poziom agregacji regionalnych typy województwa. Gdy są to jednocześnie województwa i sektory wówczas określenie to jest jak najbardziej uzasadnione.

Wykres 154. Dekompozycja przyrostu WDB dla pięciu największych gospodarek Unii Europejskiej oraz dla Polski (w p. proc.)

Chart 154. Decomposition of GVA growth for five largest economies of the European Union and for Poland (in pp)

Uwaga: brak pełnych danych za 2015 r. dla Włoch. Legenda: ICT – kapitał ICT, Non-ICT – kapitał non-ICT, HW – godziny przepracowane, LC – kompozycja pracy, GVA – wartość dodana brutto, MFP – wieloczynnikowa produktywność gospodarki (Multifactor Productivity).
Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS oraz EU KLEMS.

Note: missing 2015 data for Italy. Legend: ICT – ICT capital, Non-ICT – Non-ICT capital, HW – hours worked, LC – labour composition, GVA – gross value added, MFP – multifactor productivity.

Source: own calculations based on Statistics Poland and EU KLEMS data.

W okresie 2005–2015²⁰⁵ można wyodrębnić podobieństwa pomiędzy gospodarkami Niemiec i Francji na tle pozostałej piątki największych gospodarek Unii Europejskiej, pod względem przebiegu wzrostu WDB, a także w dużym stopniu pod względem ewolucji wkładu MFP, z tym że gospodarka Niemiec jest bardziej dynamiczna pod względem amplitudy fluktuacji tych wielkości, jak i ogólnego średniego tempa wzrostu. Wkłady czynników produkcji, oprócz MFP, jednak różnią się, co wskazuje na różnice strukturalne i fakt, że powiązanie zarówno WDB, jak i MFP, jest raczej skutkiem dużej wymiany zagranicznej (w tym handlowej) pomiędzy tymi krajami niż podobieństw strukturalnych.

Spośród wybranych pięciu krajów, w tym samym okresie daje się dostrzec także podobieństwo pomiędzy gospodarkami Włoch i Hiszpanii. Kryzys gospodarczy, który wtedy wystąpił wyraźnie przybiera dla tych dwóch krajów przebieg o kształcie litery W, a nie V. Podobna ewolucja wkładów najważniejszych czynników produkcji, czyli godzin przepracowanych i kapitału non-ICT wskazuje na większe podobieństwa strukturalne pomiędzy tymi gospodarkami niż w przypadku Niemiec i Francji. Jednak przebieg wkładu MFP dla Włoch jest bardziej zbliżony do przebiegu wkładu MFP dla Niemiec niż dla Hiszpanii. W okresie 2005–2014 dla Hiszpanii, wkład MFP jest prawie we wszystkich latach ujemny i jego przebieg ma dość słaby związek z tempem wzrostu WDB.

W porównaniu z czterema wyżej wspomnianymi gospodarkami, gospodarka Wielkiej Brytanii najpełniej odbudowała się po kryzysie gospodarczym, którego przebieg w największym stopniu przypominał literę V, a nie W. Odbudowa wzrostu po kryzysie tylko dla tej gospodarki spośród wspomnianych pięciu, dla których nastąpił spadek PKB (a zatem także WDB) w kryzysie, okazała się zupełna. Czynniki produkcji, które w największym stopniu do tego przyczyniły się są jednak godziny przepracowane i kapitał non-ICT, a nie MFP. W ostatnim roku analizy (2015) na przebiegi te ma już zapewne wpływ tzw. *brexit*.

Wzrost WDB dla Polski w okresie 2005–2015 jest generalnie wyższy niż dla pięciu największych gospodarek w Unii Europejskiej, ale obserwuje się też spowolnienie wzrostu, jako trend w całym analizowanym okresie. Silne przyrosty wkładu MFP wyprzedzają silne przyrosty WDB w 2007 i 2011 r. Trend spadkowy wkładu MFP w całym okresie analizy oraz spadek znaczenia godzin przepracowanych spowodował, że głównymi czynnikami podtrzymującymi wzrost WDB w Polsce w kilku latach przed 2015 r. stały się kapitał non-ICT i kompozycja pracy, interpretowana jako wzrost jakości pracy. Oprócz trendu spadkowego WDB i MFP, do charakterystycznych zjawisk w polskiej gospodarce można zaliczyć bardzo niski wkład kapitału ICT do wzrostu WDB. Pod tym względem podobna do polskiej gospodarki jest gospodarka włoska, gdzie również jego wkład do wzrostu WDB jest pomijalny w całym analizowanym okresie.

Ostatni rok analizy (2015 r.) dla Polski wyróżnia się bardzo silnym wzrostem kontrybucji MFP do wzrostu WDB, przy jednoczesnym spadku znaczenia kontrybucji podstawowych czynników produkcji. Ten wzrost znaczenia kontrybucji MFP w przyroście WDB jest silniejszy niż w latach 2007 i 2011, w których jak wspomniano wyżej też wystąpiły silne przyrosty.

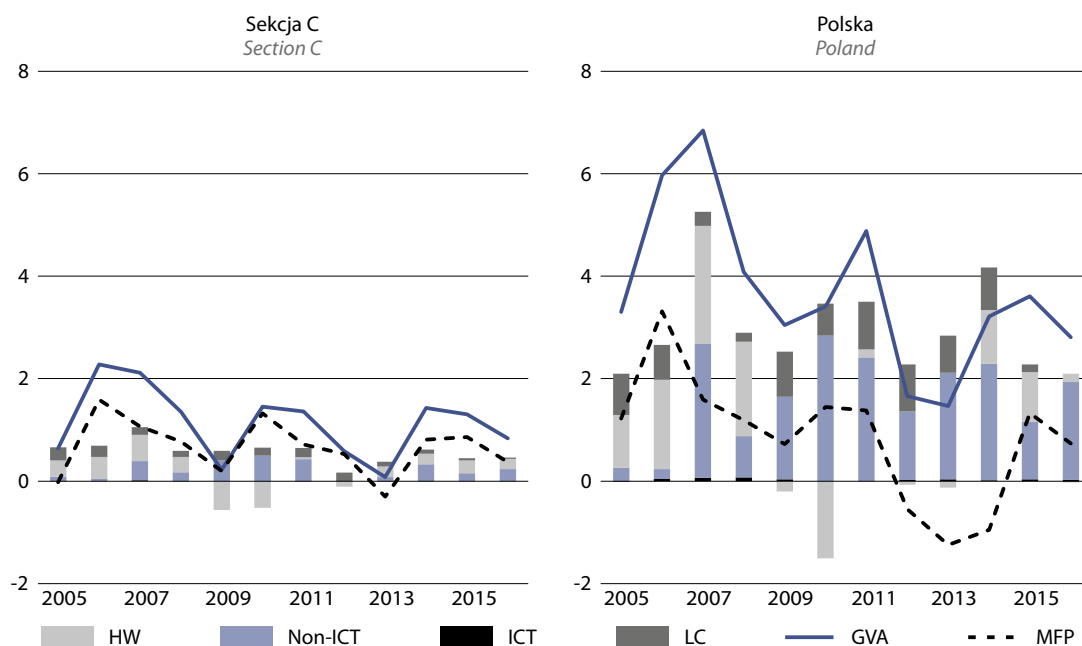
Kontrybucja czynników na poziomie mezoekonomicznym

Factor contribution at mezoeconomic level

Rachunek produktywności gospodarki KLEMS umożliwia także analizowanie wkładu poszczególnych agregacji przyjętych w rachunku KLEMS do przyrostu krajowego WDB oraz dekompozycję tego wkładu na czynniki produkcji przyjęte w rachunku KLEMS. Obserwacja wskazuje, że w przypadku gospodarki polskiej sekcją PKD, której wkład jest generalnie największy do przyrostu WDB krajowego, jest sekcja C (przetwórstwo przemysłowe), a ewolucja tego wkładu jest podobna jak dla całej gospodarki. Także wkłady poszczególnych czynników produkcji do przyrostu WDB w sekcji C mają ewolucję podobną jak dla całej gospodarki polskiej.

²⁰⁵ Na stronie EU KLEMS dane dostępne są tylko do 2015 r., dla Włoch są niepełne. Dlatego wykres dla Polski w zaprezentowanym panelu wykresów też nie obejmuje 2016 r.

Wykres 155. Wkład WDB sekcji C i dekompozycja tego wkładu na tle dekompozycji WDB dla Polski (w p. proc.)
 Chart 155. Contribution of GVA of section C and its decomposition compared to GVA decomposition for Poland (in pp)

Uwaga: legenda jak w poprzednim rysunku
 Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Note: legend as in the previous chart

Source: own calculations based on Statistics Poland data

Trend spadkowy zmian WDB w sekcji C, a szczególnie kontrybucji MFP do jego zmiany, jest jednak mniej wyraźny niż dla całej gospodarki, co wskazuje na to, że sekcja ta, podtrzymuje wzrost. Znajduje to potwierdzenie we wspomnianej wyżej dekompozycji czynnikowej zrealizowanej na poziomie województw, z której wynika, że przemysł, którego podstawową częścią jest przetwórstwo przemysłowe, dogania pozostałą gospodarkę z punktu widzenia jednostkowej rentowności kapitału. Istotna rola przetwórstwa przemysłowego umacnia się szczególnie od strony wkładu MFP, który w tej sekcji ma relatywnie większe znaczenie niż dla całej gospodarki, czyli jego kontrybucja stanowi dużą większą część przyrostu WDB w tej sekcji niż generalnie w pozostałej gospodarce. Ten jak na razie powoli postępujący proces reindustrializacji gospodarki polskiej może ewentualnie przyczynić się do zahamowania procesu spadku kontrybucji MFP do przyrostu WDB dla gospodarki polskiej jako całości, która w kilku ostatnich latach poprzedzających 2015 r. przybrała nawet wartości ujemne, na co wskazują także inne badania²⁰⁶. Nie wiadomo jeszcze czy odwrócenie się tego trendu spadku MFP dla gospodarki polskiej w latach 2015–2016 jest zjawiskiem trwałym, czy tymczasowym.

Bardziej zróżnicowane są wkłady poszczególnych czynników produkcji KLEMS w innych sekcjach, co częściowo wynika z naturalnej specyfiki tych sekcji. Na przykład, w sekcjach A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych), K (działalność finansowa i ubezpieczeniowa), M-N (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna oraz działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca) dominują czynniki KLEMS związane z pracą, czyli wkłady godzin pracochłonnych i kompozycji pracy, gdyż sekcje te są naturalnie pracochłonne. Z kolei w sekcjach D-E (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją), H (transport i gospodarka magazynowa), L (działalność związana

²⁰⁶ Gradzewicz, M., Growiec, J., Kolasa, M., Postek, L., Strzelecki, P. (2014), *Poland's Exceptional Growth Performance During the World Economic Crisis: New Growth Accounting Evidence*. Working Paper, no. 186. NBP.

z obsługą rynku nieruchomości) dominuje kapitał non-ICT, gdyż sekcje te są naturalnie kapitałochłonne²⁰⁷. Oprócz tego zróżnicowania, także ewolucja wkładów poszczególnych czynników produkcji jest bardziej zróżnicowana niż dla sekcji C w stosunku do ewolucji wkładów do WDB dla całej gospodarki polskiej.

Zrealizowanie ww. dekompozycji czynnikowej na poziomie województw umożliwia także inne, zasobne w informacje o dużej wartości analitycznej obserwacje i porównania na poziomie mezoekonomicznym rozumianym tutaj jako związanym ze zróżnicowaniem przestrzennym. W ramach tej dekompozycji możliwa jest jednoczesna obserwacja zjawisk ekonomicznych w dwóch wymiarach, tj. według podziału gospodarki na sekcje i grupy sekcji oraz na jednostki terytorialne, czyli województwa. Dodatkowo w tym wypadku wykonano wszystkie rachunki „na osobę” zaangażowaną w proces produkcyjny dwutorowo, czyli na zatrudnionego i na pracującego. W ramach tej wersji rachunku dekompozycji, wykonano także dekompozycję odchyleń od średniej dla każdej sekcji lub grupy sekcji, dla każdego województwa i na zatrudnionego oraz na pracującego.

Wyniki tych obszernych niedawno zakończonych prac, nad dekompozycją czynnikową w podziale na województwa, będą wkrótce, umieszczane na stronie internetowej GUS. Jeśli zaś chodzi o wyniki końcowe rachunku produktywności KLEMS, to od 2017 r.²⁰⁸ są one już na stronie internetowej GUS i są regularnie aktualizowane.

²⁰⁷ Obsługa nieruchomości też jest kapitałochłonna, gdyż firmy które się nią zajmują niejednokrotnie są także właścicielami obsługiwanych kapitałów.

²⁰⁸ Pierwsze wyniki ukazały się w lutym 2017 r., zostały zaktualizowane w lipcu 2017 r. oraz w listopadzie 2017 r.

Bibliografia

Bibliography

- Banco Central do Brasil, *Financial Stability Report*, vol 17, no 1, (2018), Asa Sul.
- Banco de Mexico, *Annual Report 2017*, (2018), Mexico City.
- Bank of Canada, *Annual Report 2017*, (2018), Ottawa.
- Bank of Russia, *Monetary policy report*, nr 4, (2017), Moskwa.
- BAS, *Indywidualny limit zadłużenia samorządów terytorialnych*, (2011), Warszawa.
- BGK, *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy kapitałowej BGK w 2017 roku*, (2018), Warszawa.
- BoE, *Financial stability report*, June 2018, (2018), Londyn.
- Czech Republic Bank, *Annual Report 2017*, (2018), Praga.
- EBA, *Risk dashboard – data as of Q4 2017*, (2018), Frankfurt.
- EBC, *Government Finance Statistics Guide*, (2007), Frankfurt.
- EBC, *Opinion of the European Central Bank of 19 May 2011 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the European system of national and regional accounts in the European Union*, (2011), Frankfurt.
- EBC, *Raport roczny 2017 r.*, (2018), Frankfurt.
- EBC, *Raport roczny EBC z działalności nadzorczej 2017*, (2018), Frankfurt.
- Eurostat, *Government deficit and debt*; KE, *Ameco – List of Variables*; KE, *European Economic Forecast, Spring 2013*, (2013), Bruksela.
- Fed, *Minutes of the Federal Open Market Committee December 12–13*, (2017), Waszyngton.
- Gradzewicz, M., Growiec, J., Kolasa, M., Postek, L., Strzelecki, P. (2014), *Poland's Exceptional Growth Performance During the World Economic Crisis: New Growth Accounting Evidence*. Working Paper, no. 186. NBP.
- GPW, *Rocznik Giełdowy 2017*, (2018), Warszawa.
- Hulten C. R. (2009), *Growth Accounting*, NBER Working Paper Series 15341.
- Józefiak C., Krajewski P., Mackiewicz M. (2006), *Deficyt budżetowy. Przyczyny i metody ograniczenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- KE, *Alert Mechanism Report 2018. Statistical Annex, SWD (2017) 661 final*, (2017), Bruksela.
- KE, *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Central Bank and the Eurogroup, 2018 European Semester: Assessment of progress on structural reforms, prevention and correction of macroeconomic imbalances, and results of in-depth reviews under Regulation (EU) No 1176/2011, 7.03.2018, COM(2018) 120 final*, (2018), Bruksela.
- KE, *Employment and Social Developments in Europe 2012*, (2012), Bruksela.
- KE, *European Economic Forecast, Spring 2018*, (2018), Bruksela.
- KE, *Public finances in EMU-2000*, European Economy Reports and Studies No 3, (2000), Bruksela.
- KE, *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Central Bank and the European Economic and Social Committee, Alert Mechanism Report 2018, (prepared in accordance with Articles 3 and 4 of Regulations (EU) No 1176/2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances)*, European Commission, 22.11.2017, COM(2017) 771 final, (2017), Bruksela.
- KE, *The cyclically-adjusted budget balance used in the EU fiscal framework: an update*, Economic Papers 478 March, (2013), Bruksela.
- KE, *The Macroeconomic Imbalance Procedure, Rationale, Process, Application: A Compendium*, Institutional Paper 039, (2016), Bruksela.
- KE (ECFIN), *Cyclical Adjustment of Budget Balances*, (2012), Bruksela.
- KNF, *Dane miesięczne, sektor bankowy, lipiec*, (2018), Warszawa.
- KNF, *Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r.*, (2017), Warszawa.

- KNF, *Raport o sytuacji banków w 2017 r.*, (2018), Warszawa.
- KNF, *Raport o sytuacji spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych na 31 grudnia 2017 r.*, (2018), Warszawa.
- KNF, *Stanowisko KNF z dnia 6 grudnia 2016 r. w sprawie polityki dywidendowej banków, zakładów ubezpieczeń, PTE, domów maklerskich i TFI*, (2016), Warszawa.
- KPRM, *Sprawozdanie Szefa Służby Cywilnej o stanie służby cywilnej i realizacji zadań tej służby w 2017 r.*, (2018), Warszawa.
- Layton, A., Banerji, A., & Achuthan, L. (2015). *The world business cycle chronology*. OECD Journal: Journal of Business Cycle Measurement and Analysis, 2015(1), 23–40.
- Leszczyńska-Luberek O., *Zmiany w ujmowaniu zobowiązań emerytalno-rentowych w rachunkach narodowych*, Wiadomości Statystyczne nr 9 (664), (2016), Warszawa.
- MF, *Stabilizująca reguła wydatkowa*, (2013), Warszawa.
- MFW, *Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition BPM6*, (2009), Waszyngton.
- MFW, *World Economic Outlook*, Kwiecień (2018), Waszyngton.
- MFW, *Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times* (Kwiecień 2018), Waszyngton.
- MNB, *Financial stability report*, June 2018, (2018), Budapeszt.
- MRPiPS, *Raport Rodzina 500+. Stan na 31 lipca 2017 r.*, (2017), Warszawa.
- NBP, *Bilans płatniczy – zmiany metodologiczne*, (wrzesień 2015 r.), Warszawa.
- NBP, *Informacja o zmianach w statystyce bilansu płatniczego i międzynarodowej pozycji inwestycyjnej w 2014 r.*, (2014), Warszawa.
- NBP, *Kwartalny raport o rynku pracy w I kw. 2017r. Analizy pogłębione. Ramka nr 2*, http://www.nbp.pl/publikacje/rynek_pracy/rynek_pracy_2017_1kw.pdf
- NBP, *Raport o inflacji – marzec 2018 r.*, (2018), Warszawa.
- NBP, *Raport roczny 2017. Płynność sektora bankowego Instrumenty polityki pieniężnej NBP*, (2018), Warszawa.
- NBP, *Sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej na rok 2017*, (2018), Warszawa.
- Norges Bank, *Rate decision*, December 2017, (2017), Oslo.
- PE, *Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 2012/C 326/01, Official Journal of the European Union, C 326, 26 October 2012*, (2012), Bruksela, art. 121 ust. 4.
- PE, *Regulation (EU) No 1174/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 November 2011 on enforcement measures to correct excessive macroeconomic imbalances in the euro area*, Official Journal of the European Union L 306/8 of 23 November 2011, (2011), Bruksela, art. 3, ust. 5.
- PE, *Regulation (EU) No 1176/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 November 2011 on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*, Official Journal of the European Union L 306/25 of 23 November 2011, (2011), Bruksela, art. 8, ust. 1.
- RBA, *Minutes of the Monetary Policy Meeting of the Reserve Bank Board*, December 2017 r. (2017), Sydney.
- Riksbank, *Financial Stability Report 2018*, June 2018, (2018), Stockholm.
- RM, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 r. Omówienie*, (2017), Warszawa.
- RM, *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r., Omówienie*, (2018), Warszawa.
- SNB, *Monetary policy assessment of 14 December 2017*, (2017), Berne.
- TCMB, *Financial stability report May 2018*, (2018), Ankara.
- UNCTAD, *World Investment Report 2018*, (2018), New York and Geneva.
- Ustawa budżetowa na rok 2017 z dnia 16 grudnia 2016 r. (Dz.U. 2016 r. poz. 108).
- Wiśniewski Z., *Sytuacja i polityka państwa na rynku pracy w Polsce w: Sytuacja demograficzna Polski, Raport 2016–2017, rozdział VII*, Rządowa Rada Ludnościowa, (2017), Warszawa.
- Wernik A., *Finanse publiczne*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, (2007), Warszawa.

Spis baz danych

List of databases

Athens Exschange Group
BME, Spanish Exchange data
CPB, World Trade Monitor
Deutsche Borse, stock exchange data
Eurostat data
EBA, Risk dashboard
EBC, Statistical Data Warehouse
EBC, Raport roczny, ankes statystyczny
EIA, Statistical data
Euronext, Market data
GPW, Rocznik giełdowy
GPW, Udział inwestorów w obrotach giełdowych – dane zagregowane 2004–2017
IEA, Statistical data
KE Ameco
KE, Price and Cost Competitiveness, database
KE, Monetary Conditions Index database
KE, Alert Mechanism Report 2018, Statistical Annex
KNF, Dane statystyczne
London Stock Exchange Group data
MFW, World Economic Outlook
MFW, World Economic Outlook, April 2018
MFW, Fiscal Monitor: Capitalizing on Good Times, April 2018
MNB, Financial stability report database
MOP, Statistical data
MRPiPS, dane statystyczne
Nasdaq, Quotes data
New York Stock Exchange data
NBP, Statystyka bilansu płatniczego
NBP, Kurs walut
NPB, Statystyka stóp procentowych
NBP, Raport o stabilności systemu finansowego
NBP, statystyki stopy POLONIA
OECD, Statistical Data
Prague Stock Exchange, Market Data
Riksbank, Financial stability report database
SIX Swiss Exchange data
UNCTAD, World Investment Report statistic
www.investing.com/rates-bonds/
global-rates.com

Spis wykorzystanych publikacji GUS

Statistics Poland publications list

- Aktywność ekonomiczna ludności polski IV kwartał 2017, (2018).
- Aktywność ekonomiczna ludności Polski w latach 2010–2012, (2014).
- Badania koniunktury w przemyśle (baz bieżąca kwartalna).
- Badania koniunktury w przemyśle (baza bieżąca miesięczna).
- Bezrobocie rejestrowane. I–IV kw. 2017 r., (2018).
- Biuletyn Statystyczny nr 5/2014.
- Biuletyn Statystyczny nr 5/2015.
- Biuletyn Statystyczny nr 5/2016.
- Biuletyn Statystyczny nr 5/2017.
- Biuletyn Statystyczny nr 5/2018.
- Budownictwo mieszkaniowe I–IV kw. 2017 r., (2018).
- Gospodarka finansowa jednostek samorządu terytorialnego 2016, (2017).
- Handel zagraniczny. I–IX 2017 r., (2017).
- Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2016, (2017).
- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2017 r., (2018).
- Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2017 r. Stan w dn. 31 XII, (2018).
- Mały rocznik statystyczny Polski 2018, (2018).
- Nakłady i wyniki przemysłu w 2017 r., (2018).
- Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL). Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniających populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP, (2011).
- Obroty towarowe handlu zagranicznego ogółem i według krajów w 2017 r., (2018).
- Polska w liczbach 2018, (2018).
- Polska w Unii Europejskiej 2018, (2018).
- Popyt na pracę w 2017 r., (2018).
- Powiązania gospodarki polskiej z Rosją, Ukrainą i Białorusią – wybrane aspekty, (2015).
- Pracujący i wynagrodzenia w gospodarce narodowej w 2017 r. – dane wstępne, (2018).
- Produkcja wyrobów przemysłowych w 2017 r., (2018).
- Produkt krajowy brutto w 2017 r. Szacunek wstępny, (2018).
- Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 20013–2017, (2018).
- Rocznik Demograficzny 2017, (2017).
- Rocznik Statystyczny Przemysłu 2017, (2018).
- Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017, (2017).
- Rocznik Statystyki Międzynarodowej 2017, (2018).
- Statystyka sektora instytucji rządowych i samorządowych, (2010).
- Sytuacja gospodarstw domowych w 2017 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, (2018).
- Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2016 r. na tle procesów w gospodarce światowej, (2017).
- Świadczenie wychowawcze, dodatek wychowawczy i dodatek do zryczałtowanej kwoty w 2017 r., (2018).
- Uprawnienia emerytalno-rentowe gospodarstw domowych nabyte w ramach ubezpieczeń społecznych według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r., (2018).
- Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych, (2017).

- Wyniki finansowe banków w 2017 r., (2018).
- Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2017 roku, (2018).
- Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2017 roku, (2018).
- Wyniki finansowe podmiotów gospodarczych. I–XII 2017 r., (2018).
- Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń w 2017 r., (2018).
- Wyspecjalizowane segmenty rynku finansowego, (2017), Warszawa.
- Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2017 r., (2018).
- Zatrudnienie i wynagrodzenia w gospodarce narodowej 2017 r., (2018).
- Zharmonizowane wskaźniki cen konsumpcyjnych, (2018).